
3 1761 08321459 3

VELUT ÆVO
ARBOR

PRÁVNY OBZOR

ORGÁN PRÁVNICKEJ JEDNOTY NA SLOVENSKU V BRATISLAVE A ORGÁN JEDNOTY KONCEPTNÝCH ÚRADNÍKOV ADMINISTRATÍVNEJ SLUŽBY NA SLOVENSKU V BRATISLAVE S PRÍLOHOU „VESTNÍK MINISTERSTVA UNIFIKAČNÉHO"

REDAKTOR

DR VLADIMIR FAJNOR,

PREDSEDA SÚDNEJ TABULE V BRATISLAVE

ROČNÍK V.

„PRÁVNY OBZOR" vychádza v 10 číslach na dvoch tlačových hárkoch s prílohou Vestníka ministerstva unifikačného. Predplatná cena na rok 50 Kčs, jednotlivé čísla po 8 Kčs, pre členov Právnickej jednoty na Slovensku 40 Kčs. - Za redakciu zodpovedá dr. CYRIL BAŘINKA, advokát, Bratislava, Michalská ulica číslo 3, kam treba adresovať redakčné a administračné zásielky.
Telefon číslo 11-82.

NÁKLADOM PRÁVNICKEJ JEDNOTY NA SLOVENSKU V BRATISLAVE
MICHALSKÁ ULICA Č. 3 - TELEFON 11-82 - POŠTOV. SPOR. Č. 1838
TLAČOU SLOVENSKEJ KNÍHTLAČIARNE V BRATISLAVE, RUŽOVÁ 12

OBSAH

V. ročn. Právneho Obzora:

O zásadách našeho správního soudnictví.

Přednesl v Právnické Jednotě v Bratislavě prof. Dr. Laštovka.

§ 86. úst. listiny ustanovuje:

a) V nižších úřadech správních (a contr. ministerstev):

§ 85. budiž podle možnosti zastoupen živel občanský,

b) při úřadech správních buď postaráno o nejvydatnější ochranu práv a zájmů občanstva (správní soudnictví).

Ustanovení toto jest závaznou direktivou pro orgány, jimž přísluší úřady zřizovati a organisovati, t. j. pro moc zákonodárnou a moc výkonnou § 89 a 90 úst. list.

Bližších předpisů o tom, v jaké formě má býti účast lidu v nižších úřadech státních uskutečněna, ústava neobsahuje. Mohou to býti formy různé od pouhé poradní činnosti úřadem zcela dle jeho uvážení vybraných občanů až k přímé spolurozhodovací moci určitým způsobem volených zástupců občanstva. Naproti tomu, pokud jde o ochranu práv a zájmů občanstva, ústava naznačuje tu přímo určitou cestu, t. j. správní soudnictví.

Ochrana práv a zájmů občanstva na poli práva veřejného může býti uskutečněna různým způsobem; mluví se o trojí kontrole správy (soudní, správní a parlamentní; sr. Pražák, Ústavní právo III. díl, Anschütz v Systematische Rechtswissenschaft str. 348). Jak známo, není tato trojí kontrola stejně účinná; nejpronikavější jest kontrola soudní a tedy i kontrola vykonávaná správními soudy. Anschütz l. c. právem pokládá spr. soudnictví »za nejvznešenější a nejúčinnější ochranu práv« a i naše ústava v ní vidí **nejvydatnější ochranu** práv občanstva. Definice spr. soudnictví ústava ovšem nepodává, a odkazuje tu patrně na obvyklý význam jeho v literatuře totiž rozhodování veřejnoprávních sporů, jež provádějí správní úřady ve formách soudního řízení, t. j. za rozhodujícího spolupůsobení interessentů jako stran.

Že zákonodárci nešlo tu jenom o pouhý ornament ústavy, nýbrž o vážně míněné ustanovení, jehož nutno přísně dbáti, dokazuje reforma **vnitřní správy** provedená župním zřízením.

Živel občanský zastoupen jest ve vnitřní správě, kterou úřady župní a okresní vykonávají, volenými župními zastupitelstvy, župními výbory a okresními výbory, jimž přísluší rozsáhlá právomoc usnášející se.

Zákonem pak ze dne 9./3. 1920 čís. 158 ř. z., bylo ve smyslu § 5, 58, 4 a 93 župního zákona zavedeno u úřadů okresních a župních k rozhodování veřejnoprávních sporů **správní soudnictví** (správní jurisdikce).

Přetíženost prací N. S. způsobila, že nebylo možno spolu se zřízením župním vydati i celý zákon o správním soudnictví a tak přišla k místu jen první jeho část, v níž se upravuje organisace spr. soudnictví a úřadů okresních a župních, dále příslušnost judistikčních senátů, některá zásadní ustanovení z řízení, kdežto vlastní úprava řízení byla ponechána dalšímu zákonu.

Zákon o spr. soudnictví jest sice doplňkem župního zřízení a nabývá ihned s ním účinnosti, jakmile v některém území vstoupí župní zákon v život. Ale senáty mohou být zřízeny a činnost svou zahájiti teprve tehdy, až bude vydán zákon o řízení správním, tedy po př. i později, než župní a okresní úřady zahájí svou činnost § 44. —

Přes to, že správní soudnictví není dosud cele upraveno, přes to ustanovení do zákona čís. 158 pojatá dovolují nám utvořiti si o našem spr. soudnictví jistý obraz a dle toho posouditi, do jaké míry naše spr. soudnictví kryje se se správním soudnictví jiných států.

Charakteristické známky našeho spr. soudnictví (u úřadů župních a okresních a jen to máme na mysli, pomíjejíce nejvyšší spr. soud) jsou:

1. Jest to nalézání práva ve správě samé, její integrující část vykonávané úřady správními kollegiálně organisovanými.

2. V úřadech spr. soudnictví vykonávájících jest zastoupen živel laický a to způsobem převážným a spolu rozhodujícím.

3. Spr. soudnictví vybudováno jest jen v nižších instancích.

4. Správní soudnictví sleduje ochranu práv a právních zájmů.

5. Správní soudnictví předpokládá zvláštní řízení správní.

Na bližší vysvětlení buď uvedeno toto:

1. V souhlasu s velikou většinou států (mimo Anglii a částečně i Italii) a v souhlasu s celým vývojem právním v Rakousku a Uhersku jsou řádné soudy vyloučeny z kontroly nad veřejnou správou.

Snahy povznésti řádné soudy k tomu, aby rozhodovaly nejen spory soukromé a trestní, nýbrž i spory veřejného práva neměly nikde úspěchů a byly většinou teorie opuštěnny již v letech 60. minulého století. Hlavní zásluhu o to má Gneist, jakkoliv nelze upříti, že to byly spíše důvody praktické, jež ukázaly nevhodnost kontroly správní, vykonávané řádnými soudy.

2. Tím, že byla uznána nepřípustnost kontroly správy veřejné **řádnými soudy,** bylo zároveň uznáno, že kontrola ta musí býti vykonávána **ve správě samé,** orgány ve správě samé jako její součást dle obdoby soudu zřízenými a činnými.

V tom směru buď lze zříditi samostatné zvláštní **soudy** veřejnoprávní, jichž členové mají práva a postavení soudců ve smyslu ústavní listiny, anebo správní soudnictví přenésti buď vůbec neb aspoň v nižších instancích na úřady správní samé, po př. způsobem zvláštním k tomu účelu organisované. Tak na př. v komisi pro reformu správy bylo doporučováno, aby byly zřízeny zemské soudy správní čistě úřednické soudcovskou nezávislostí opatřené.

Než význam nezávislosti soudcovské, jak praxe ukazuje, se patrně přeceňuje; skoro více záleží na organisaci senátů, (kolegium, senáty na rok napřed přesně obsazené).

Proto náš zákon spokojil se, následuje tu cizí vzory, tím, že správní soudnictví v nižších instancích svěřil úřadům správním samým a to okresním a župním, jež však zvláště k tomu cíli organisoval.

U úřadů těch jsou totiž jako jejich součást zřízeny senáty, kollegia, skládající se jednak z úředníků, jednak z volených zástupců.

3. Volení zástupcové mají v senátě při rozhodování § 4 zák. stejné postavení jako úředníci. Rozdělení funkce rozhodovací mezi laiky a úředníky (dle obdoby porot) tedy není přijato; ovšem ale laikové jsou obmezení pouze na činnost rozhodovací; přípravu řízení obstarává úředník — §. 4. zák.

Nad to laikové mají nad úředníky v senátě převahu. Přibrání elementu laického a převaha jeho v senátu mají paralysovati možnou závislost a poddajnost úředníka naproti jeho představeným. Že úředník vykonávaje správní soudnictví jest nezávislým na svých představených v tom směru, že oni nemají práva v konkretním případě jemu předpisovati, jak má rozhodnouti, jest jako nutný důsledek rozsuzování a pořadu instančního všeobecně uznáno. (Generální po př. velmi detailní instrukce nejsou tím vyloučeny.) Bez laiků jsou nižší správní soudy v Bavorsku, v Sasku, Würtembersku, s laiky v Prusku, Badensku, Hessensku, Francii. V elementu laickému byla již G n e i s t e m spatřována záruka neodvislosti.

Ovšem praktické provedení vzbuzuje zde některé obtíže:

a) V praxi půjde o nejlepší výběr lidí, jelikož jen tak bude lze zabezpečiti účel zákona.

Ale kdo má ten výběr obstarávati? Ponechati úřadům samým, aby si určovaly přísedící, by mohlo sváděti k tomu, že by úřad nejednal nestranně; naproti tomu byla vyslovována obava, že, budou-li přísedící laikové volně voleni, nebudou vždy voleni lidé nejvhodnější. Bernatzik proto uvažoval o tom, aby buď úřad presentoval na každé místo terno vhodných kandidátů, z nichž by pak určitý sbor lidový vybíral anebo obráceně, aby sbor občanstva presentoval terno kandidátů a úřad sám vybíral. Náš zákon spokojil se neobmezenou volbou přísedících i náhradníků a to ve shodě s demokratickou tendencí v N. S. všude důsledně hájenou.

b) Jiná otázka jest, kolik přísedících má býti v senátu zastoupeno. B e r n a t z i k v komisi pro reformu správy navrhoval, podle obdoby anglických petty session, aby byl v senátě vždy 1 úředník a 1 laik (přísedící), takže by k usnesení bylo třeba vždy souhlasu obou; nedojde-li k němu, nastupuje devoluce k vyššímu úřadu. Touto organisaci chtěl B. zabezpečiti stejný vliv i úředníků i laiků, a vyloučiti přehlasování úředníka laikem. V praxi by ovšem tento systém měl jistě mnohé nevýhody. Rozšířiti počet členů senátu na 2 úředníky a 2 laiky nezdálo se výhodným, ježto u menších okresních úřadů je málo úředníků, a druhý úředník by snad nebyl na prvém starším zcela nezávislým. Naproti tomu preponderance elementu laického (2 laikové proti 1 přísedícímu) nezdála se býti vážnou překážkou, bude-li v řízení zabezpečeno, aby předseda senátu (úředník) mohl proti souhlasnému nezákonnému votu 2 laiků podati odvolání. Kdežto vláda doporučovala, aby byly senáty v 1. i 2. instancí 3-členné, ústavní výbor zavedl župní senáty 5-tičlenné (2 úředníky a 3 laiky), a to hlavně proto, aby mezi úředníky mohli býti pojati i úředníci odborní a aby v župách národnostně smíšených bylo co nejvíce obmezeno rozhodování diktované strannictvím národnostním. Obavy národnostní vedly však k tomu, že nejen byl počet laiků v župním senátě rozšířen na 3, nýbrž i podržen systém 3 instancí; ovšem byla uznávána těžkopádnost tohoto stavu a proto v resoluci vládě uloženo, aby upravila správné řízení pokud lze na principu 2 instancí a při tom upravila i příslušnost nejvyššího správního soudu. Po mém soudě zákon zřízením 5-ti členného župního senátu zašel příliš daleko. Byl-li zachován systém 3 instancí, stačil vždy senát 3-členný; při dvou instancích bylo by nejvýše snad třeba, župní senát zříditi, jen jako **rekursní**, 5-členným.

(Příště dále.)

Dr. Bohuš Tomsa, prof. Komenskeho univerzity v Bratislave.

Suggestívne vlivy pri kladení otázok v súdnom pokráčovaní.

(Niekoľko poznámok k psychologii svedeckej výpovedi).

Základným požiadavkom svedeckej výpovedi je dokonalá shoda svedkom sdeľovaných zažitkov s objektívnym skutkovým stavom, lebo len tak môže sudca nadobudnúť verného názoru o skutočnostiach, ktoré strany uvádzajú jako podklad svojích práv a právnych nárokov. A zmienený požiadavok nabýva tým väčšej dôležitosti, keď sudca, nemajúc po ruke dôkazov iných, ktorými **bezprostredne** môže zistiť a kontrolovať skutkový stav, odkázaný je jedine na vnútro svedka, tlumočiaceho svoju zkúsenosť. Preto, má-li sa s dôverou opieť o svedeckú výpoveď, je nutnou podmienkou jej **vernosť**; avšak to je ideálnym požiadavkom, ktorý sa môže uskutočniť len za zvlášte vhodných okolností, ktoré ale zpravidla alterujú vlivy, ktoré sú na újmu procesu vnímania, uchovania a sdeľovania faktov.

Lebo stáva sa, že i za objektívne priaznivých podmienok, nadobudnutá zkúsenosť je podrobená v duši svedkovej viac-menej nevypočítateľným zmenám, menovite, keď medzi dobou nadobudnutia zkúsenosti a jej sdelením je delšia časová medzera. Tu postačí odvolať sa na vlastnú zkúsenosť každého, kto učiní si úkolom referovať o ľahostajných alebo vzrušujúcich udalostiach včerajška, predvčerajška, tých, ktoré sa odohraly pred týždňom, mesiacom, rokom, alebo pre celým ich radom. Momenty pre nás **indifferentné** pozbyly v pamäti svojej jasnosti alebo vypadly z nej docela; a keď nám dá niekto úkol konštruovať ich v súvislý celok, pristihneme sa, že môžeme tak učiniť len s najväčším úsilím a s vedomím väčšej-menšej neistoty. Zjavy vzrušujúce vtiskujú sa v pamäť stejne kuse: z celého deja utkvie v mysli zpravidla len dramatické zahrotenie, zatým čo podrobnosti, ktoré právo často najviac interesujú, zostávajú stlumené, alebo docela utajené.

Ale k nedostatku, ktorý záleží v zapomenutí, t. j. vo vypadávaní a bľadnutí častí celku zpravidla následkom nedostatočného pozornostného napnutia alebo príliš dlhej doby medzi vnemom a reprodukciou, druží sa defekt ďalší, ešte povážlivejší. Nemôže-li si svedok vzpomenúť na určitú okolnosť, možno, že zostala uchovaná v pamäti druhého, tretieho svedka, ktorí budú môcť učiniť sdelenie. Ale ináč je tomu, keď svedok do svojej výpovedi o určitej veci zanesie elementy, ktoré odporujú skutočnému stavu veci a podstatne ho pozmeňujú. V prvom prípade išlo o prosté vyplnenie medzery, v druhom jedná sa však o rozchádzajúce sa, často stejne predpoklad vierohodnosti vzbudzujúce prievodné (dôkazné) vý-

sledky, k nímž sudca musí zaujať stanovisko, pripnúť jedon z nich, alebo zavrhnúť oba jako rovnako nespoľahlivé.

Nehovoríme tu o tých prípadoch, keď svedok úmyselne komolí skutočnosť, ale o prípadoch, keď je presvedčený o správnosti svojej výpovedi, a predsa sdeľuje okolnosti, ktoré sú v rozpore s objektívnym stavom vecí. Taký svedok je vstave opierať presvedčivosť svojich tvrdení detailným líčením skutočností, ktoré zdanlive dochádzajú potvrdenia už zistenými okolnostiami a nachádzajú tým väčšej viery u sudcu, tak že ich vezme za dokázané a uvedie jako dôvod svojho presvedčenia shodu vadnej výpovedi s výsledkami ostatných dôkazov (prievodov). A predsa je učinená výpoved defektným obrazom líčenia skutočnosti.

V čom leží zdroj takých neúmyseľne nesprávnych výpovedí?

Neprihliadame-li k prirodzenému vypadávaniu predstavovaných komponentov z pamäti, musíme hľadať koreň dotknutého zjavu zpravidla v suggestii, ktorej svedok podlieha v najrôznejších momentoch medzi postrehom a jeho sdelením, vlivom stále naň pôsobiacich suggestívnych živlov vzbudených ním (autosuggestia) i osobami druhými (cudzia suggestia) v osobnom styku, hovore, sledovaní, čítaní referátov o tej istej udalosti a podob. S druhej strany zasahuje u svedka samoľúbosť, prehnaný pocit zodpovednosti a významu jeho výpovedi, ktoré spôsobujú, že svedok uz vopred konštruuje budúcu výpoveď, upravuje, piluje a nevedomky pozmeňuje často podstatné jej momenty. V prítomnej úvahe nebudeme však prihliadať k príčinám, zaviňujúcim suggestívnu pozmenu po dokončenom vnímaní až do okamžiku, keď svedok vstupuje do jednacej siedne, aby složil svedectvo. Nás počína suggestia zaujímať tým okamžikom, keď sudca pristupuje k úvodným otázkam, ktorými započína výsluch a informuje svedka o predmete jeho výsluchu a potom keď sudca alebo iná k tomu oprávnená osoba kladie dotázky, ktoré majú doplniť výsledky spontánnej výpovedi svedkovej.

Bola-li už pred svedkovým výsluchom vhodná doba k zasiahnutiu suggestie, — tým priaznivejšia je teraz, keď — nehľadiac k mimoriadnemu duševnému rozpoloženiu svedkovmu, upravujú jej pôdu úmyselne skonštruované otázky, napomáhajúce určité, vopred očakávané odpovedi. Otázky tohoto rázu sú výrazom interesu, ktorý má na veci dotazujúca sa osoba: — interes žalobcu, interes žalovaného, interes sudcu, ktorý má na vec vo svojom vnútri — keď aj nie definitívne — rozhodnutú — určujú smer týchto sugestívnych otázok. Do nich sa vkladá to, čoho zodpovedanie sa praje a očakáva. Svedok ocitá sa v krížovom ohni otázok, loviacich v jeho pamäti vybľadlé predstavy, vnucujúcich mu presvedčenie, že

sa na to alebo na ono musí pamätať a napomáhajúcich k zodpovedaniu otázok iných. A to je moment, v ňomž jeho pamäť podstupuje zmenu, aniž by mal o tom najmenšieho tušenia.

V čom spočíva suggestia? O jej povahe niet usjednotného názoru. Avšak toľko je nepopierateľné, že ide pri nej o v n ú t e n i e predstavy, citu, snahy osobou druhou (Fremdsuggestion). Každé vedomie o určitom spôsobe chovania sa druhej osoby skrýva v sebe specifickú tendenciu k dosaženiu toho istého stavu. (Srov. Lipps v Psychol. 173.). Avšak správne bolo vytčené, že vzbudenie predstáv samo o sebe neznamená ešte suggestiu. Suggestia a na nej založená výpoveď nespočíva len v tom, že sú prítomné vo vedomí určité predstavy, ale v tom, že k tým predstavám pristupuje ešte zaujatie cudzieho stanoviska; je to imitatívna činnosť vo forme činnosti vlastnej — receptivita vo forme spontánnosti. (Srov. Stern: Beitr. I. 338-9). Často pripadá pri suggestii značný úkol citovému zabarveniu vsuggerovanej predstavy, ačkoľvek netreba ju činiť podstatným momentom suggestie. (Tak činí Wundt: Grundriss IV. Aufl. 331.) I predstavy citové temer indifferentné sú schopné značnej miery suggestívnosti, tak že viac-menej každá predstava javí tendenciu v určitom prípade uplatniť sa suggestívne.

Keď počujem a uvedomujem si cudzé tvrdenie, tkvie v ňom tendencia vynútiť na mne jeho prijatie, a pozorované pohyby majú snahu vzbudiť vo mne analogické akty a snahy. V oboch prípadoch môžu však pôsobiť protitendencie, ktoré vlivy prvých pozmeňujú, eventuelne zcela rušia, tak že k suggestii nedôjde. (Srov. Lipps: ibid). Bude rozhodným, do jakej miery osoba v danom prípade k suggestii je náchylná: známe sú typy, kde jedno individuum veľmi snadno recipuje cudzé predstavy, iné zase city tlumočené druhým. Preto nedá sa s istotou tvrdiť, či sa suggestia v určitom prípade uplatní; ale možnosť táto, pri pečlivejšom pozorovaní duševnej konštelácie toho, komu chcem svoju predstavu, cit, snahu vnútiť, dá sa s p r a v d e p o d o b n o s ť o u odhadnúť. Je to umenie, ktorého užívame každodenne. Vystihnutie pomeru určitej osoby k skutkovému stavu, o ňomž učinila svoje sdelenie, a o ňomž má byť ďalej dotazovaná, nie je príliš nesnadným. Prízvuk hlasu, pomer k iným, na veci súčastneným osobám, čiste osobné a iné momenty usnadňujú často vystiženie situácie a odhad, v jakom rozpoložení nachádza sa svedok a v jakom asi smere možno dosiahnuť kladného zodpovedania suggestívnej otázky. Preto nebezpečie suggestie naskytá sa zpravidla, keď tázanému kladie sa určitá otázka; ale toto nebezpečie neleží len v osobe tázaného, ale i v osobe dotazujúceho sa, a suggestia môže byť vyvolaná práve tak úmyslne, jako bez úmyslu. Nemožno podať presných pravidiel, kedy sa suggestia in concreto uplatní, ale pomerne dosť snadno sa dá vystihnúť, kde sú pre ňu vhodné podmienky.

Za týchto okolností musí sudca jednanie riadiaci mať neustále na zreteli, aby nebola ním samým alebo inými tázajúcimi sa osobami poskytnutá príležitosť k odpovediam, pri nichž by svedok podľahol suggestii. Tu ani najkrajnejšia opatrnosť nie je zbytočnou, najmä keď ide o processy verejnosť vzrušujúce, alebo ináč pohnuté, o ktorých sa vopred hovorí, píše, kombinuje.

Pokiaľ vyslýchaná osoba podáva spontánnu a súvislú výpoveď, nebezpečie cudzej suggestie nie je tak značné, jako pri dotázkach. Avšak uvidíme ďalej, že ani toto neplatí všeobecne. Osoba, byvši vyzvaná, aby vypovedala, čo o skutku, o ňomž vedená je ako svedok, vie, — referuje, pokiaľ jej pamäť k tomu dodáva materiálu, ktorý však už ani v tomto okamžiku nie je adaequátnym výrazom toho, čo vypovedajúci vskutku zažil. Ľudská myseľ podlieha totiž neustálym, zvonku i zovňútra zapríčiňovaným zmenám, medzi ktoré náleží aj suggestia. Ale napriek tomu je residuum spoľahlivých zažitkov dosť značné a preto je v záujme pokračovania, aby bolo zistené v tom stave, v jakom ho vyslýchaný do jednacej siene sebou prinesie. Každá jeho pozmena znamená už minus v neprospech zistenia objektívnej pravdy a vzdialenie sa správnemu rozhodnutiu.

A toto nebezpečie počína hlavne v momente, keď interesy strán a spravedlnosti začínajú svoj zápas o svedka: pri kladení otázok. — Preto je úkolom zákona, aby ich suggestívny vliv pokiaľ možno vylúčil alebo obmedzil. Touto snahou vysvetlíme si ustanovenie § 167. tr. p. rak. a § 211. tr. p. uhor. Podľa neho má sudca pri výsluchu mať svedka k tomu, aby najprv s ú v i s l e vyrozprával skutočnosti, o nichž má vydať svedectvo. Toto štádium výsluchu má podať základný prievodný (dôkazný) materiál, ktorý bude v prípade potreby doplnený a jeho nejasnosti a spory budú odstránené. Ustanovenie toto nie je nahodilé, ale sleduje cieľ: dosiahnuť objektívnej, zasiahnutím druhých osôb neporušenej pravdy tým, že svedok na prvom mieste má spontánne podávať o pozorovaných faktoch svoje sdelenia; to sa deje s vylúčením dotazov súčastnených osôb. Teprv, keď káže to nutnosť, je povinnosťou sudcovou svedka sa dotazovať a žiadať objasnenie o nie dostatečne vylíčených okolnostiach. Táto druhá časť výsluchu je tedy len s u b s i d i á r n o u a môže pri zovrubnej výpovedi svedeckej vôbec odpadnúť. Hlavná váha spočíva na výpovedi prvého druhu. Tým nie je však ešte rečené, žeby jej prievodná hodnota bola vyššia jako u výpovedí, učinených na základe dotázok kladených dodatkom a k vysvetleniu: ale poslednejšiu výpoveď treba brať s väčším stupňom kritičnosti, čo umožnené je zákonom pripusteným spôsobom ich protokolovania, ktoré sa tu môže diať tak, že sa v protokole okrem odpovedí uvedú aj

otázky. (§ 104. tr. p. rak. a § 121. II. tr. p. uhor.). Je toho v našom prípade niekedy treba, aby sa odpovedi porozumelo: lebo ináč bude sudca vyššej stolice, ktorý o veci nemá bezprostredného názoru hodnotiť odpoveď bez zreteľa k príslušnej otázke, a ináč s o zreteľom k nej: keď uváži totiž pomer medzi oboma, uvedomí si, či je odpoveď vyvolaná suggestiou alebo nie. Ostatne sám zákon mal na mysli zabrániť účinkom suggestívnych otázok, keď v § 167. tr. p. rak. ustanovil, že treba je pokiaľ možno vyhnúť sa otázkam, nimiž sa svedkovi predkladajú skutkové okolnosti, ktoré majú byť teprv zistené jeho výpoveďou, — a keď predsa je ich nutno dať, že sa majú zapísať do protokolu. (Srov. § 211. I. tr. p. uhor. posl. veta.).

Otázka nie je jediným prostriedkom k dosaženiu určitej odpovedi, pri nejž sa môže suggestia uplatniť, ale môže sa spojiť s istým skutkovým komplexom, svedkovi predkladaným, a potom sila suggestívnosti môže sa presunúť na onen komplex. Ku pr.: svedkovi predkladá sa časť odevu obvineného s dotazom, či bol obvinený ňou odený v dobe spáchania trestného činu. Prítomným vnemom (spatrením časti odevu) môže byť snadno zaplnená medzera v pamäťových elementoch, a tým môže byť svedok svedený k chybnej výpovedi. Preto je treba svedka napred vyzvať, aby predmety, ktoré má poznať, prvej zovrubne popísal a uviedol znaky, ktoré ich individualisujú a len potom mu príhodným spôsobom ony predmety (osoby) predstaviť (§ 168. tr. p. rak. a § 213. tr. p. p. uhor.).

Musí-li sudca vlastné otázky pred ich položením podrobiť prísnej kontrole, má tak urobiť ešte väčšou mierou pri otázkach, kladených osobami priamo na veci interesovanými. Lebo tu uplatní sa dvojnásobne snaha po kladnom zodpovedaní otázok, ktoré hovoria v prospech dotazujúceho sa. Je tedy nevyhnuteľné, aby zákon obmedzil právo dotazov zásahom sudcu jednanie riadiaceho, ktorý rozhoduje o prípustnosti dotázok a má teda i povinnosť vylúčiť otázky suggestívné. (§ 249. tr. p. rak. a analog. predpis § 307. II. tr. p. uhor.) Len v najkrajnejších prípadoch, kde niet vyhnutia, možno tiež pripustiť otázky predpokladové (tedy druh suggestívnych); potom ovšem musí sa ich obsah uviesť v protokole. (§ 167. tr. p. rak.).

Citované ustanovenia postačia k ukázke, jako dbaly trestné poriadky (řády) v Československej republike platné toho, aby vylúčili resp. obmedzily kladenie otázok suggestívnych, eventuelne, aby protokolovaním poskytly možnosti náležitého ich ocenenia.

Už menej podrobných predpisov tohoto druhu obsahuje civilný súdny poriadok (c. ř. s.), ačkoľvek príležitosť ku kladeniu suggestívnych otázok nie je o nič menšia, než v pokračovaní trestnom, pri zjavnej a pochopiteľnej citlivosti v práve súkromnom, najmä majetkovom.

Nebezpečie suggestie spočíva už v samej podstate svedeckého výsluchu, ktorý záleží v tom, že sudca kladie svedkovi primerané otázky o tých skutkoch, o nichž má byť podaný dôkaz jeho výpoveďou (§ 340. c. ř. s. rak.) vo smysle prievodného (dôkazného) usnesenia. (§ 277. c. ř. s. rak.).

Podobné ustanovenie má aj uhorský civ. por. s. v § 306; je však zovrubnejší v tom smere, že vyzýva sudcu, aby svedka pridržal najdriev k súvislej výpovedi, a teprv potom kládol dotazy. Súvislá odpoveď je ovšem možná len tam, kde svedok má vypovedať o väčšom komplexe skutočností.

A v prievodnem usnesení majú byť označené sporné skutky, o ktorých má byť podaný dôkaz, jako aj prievodné prostriedky, nimiž sa to má stať. Tým sa snadno dôjde k tomu, že skutky, k ichž dôkazu je svedok volaný, tvoria len excerpty z celkového obrazu, ktorý o veci má, zatým čo celý rad okolností je pre spor nerozhodným alebo stranami jako nerozhodý úmyselne ignorovaný. Svedok teda nemôže podať úplný a súvislý obraz, ale je odkázaný na obsah otázok, ktoré mu sudca kladie podľa prievodného usnesenia. Sudca teda musí pečovať o úvodnú informáciu svedka: o ktorých okolnostiach má byť vyslýchaný. To je možné dvojakým spôsobom: 1. buďto sudca sdelí priamo svedkovi obsah stranou tvrdených okolností, o ktorých je vedený dôkaz, alebo 2., ich len neurčite označí, špecializujúc momenty,, z ktorých svedok sozná, o čom má byť vyslýchaný.

V prvom spôsobe sdelovania dokazovaných skutkov je nebezpečie suggestie samozrejmým, ponevač skutočnosti sudcom svedkovi naznačené môžu vyvolať predstavy, ktoré neúplne utkvelý obraz v duši svedkovej ucelia na škodu vernosti výpovedi. Tak sa stáva najmä v prípadoch, kde úvod, ktorým sudca svedka do predmetu výsluchu uvádza, je zovrubnejší a tak snadnejšie uvádza v činnosť svedkovu fantáziu. S čím väčším množstvom predstáv sudca pracuje, tým väčšia je pravdepodobnosť, že niektorá z nich nájde pripravenú pôdu v duši svedkovej a v nej sa zachytí. Často nie je možno vyhnúť sa takýmto prípadom, najmä tam, kde pamäť svedkova musí prácne shľadávať skutočnosti prihodivšie sa pred delšou dobou; ale tam, kde sa tomu dá vyhnúť, odporúča sa druhý spôsob soznámiť svedka s predmetom výsluchu: naznačením — pokiaľ možno v najvšeobecnejších rysoch — tých okolností, ktoré za n o r m á l n y c h predpokladov svedkovi v pamäti utkvieť m u s e l y. Je tedy základným princípom, ktorým sa sudca má riadiť pri kladení úvodnej otázky: podať ju v takej formulácii, aby obsahovala čo najmenej živlov predvídateľne pre svedka nových; sudca má sa pohybovať v najvšeobecnejšom a najvzdialenejšom označení predmetu. Ku pr. svedok vedený o skutočnostiach, z ktorých strana dovodzuje vznik urči-

tého smluvného pomeru, má byť tázaný: pamätáte sa, či ste bol prítomný pri rozhovore osoby X. s osobou Y. a kedy? O čom tie osoby hovorily? — Menej doporučiteľná je otázka: podľa tvrdenia strany bol ste prítomný pri vyjednávaní o kúpnej smluve medzi osobou X. a Y. v tej a tej dobe. Čo o tom viete? — Ešte nebezpečnejšia je otázka: strana tvrdí to a to: máte povedať, či je to pravda, resp. jako sa sbehly v pravde tie skutočnosti, ktoré strana tvrdí.

(Budúce ďalej.)

Dr. V. Fajnor:

Jednotný občiansky zákonník.

VI.

§.

O následkoch. [102])

Je-li vada, ktorá je dôvodou povinnosti ku správe, taká, že ju nelzä napraviť a že pre ňu nemožno užívať veci riadne alebo umluveným spôsobom, môže nabývateľ žiadať za úplné zrušenie smluvy; neprekáža-li však vada riadnemu alebo umluvenému užívaniu veci alebo je-li možno ju odstrániť, môže žiadať buďto za primerané sníženie úplaty, alebo za opravu, alebo za doplnenie toho, čo chybí. Za vzošlú škodu odpovedá zcudziteľ vo všetkých prípadnostiach podľa ustanovení obecných.

Na nepatrné sníženie hodnoty sa nehľadí.

§.

Za sporu o zrušenie smluvy pre vadu dobytka nariadi súd k návrhu niektorej strany, jakonáhle netreba už ohľadania, prozatýmne opatrenie, aby sa zviera súdne predalo a výťažok aby sa uložil k súdu.

O zániku práva žiadať za správu. [103]) [104])

§.

Kto chce žiadať za správu, nech privedie vec na súd, ide-li o veci nemovité do troch rokov, ide-li o veci movité do šiesti mesiacov, a ide-li o vady dobytka uvedené v §. (925.) do šiesti týždňov. Lehota sa počína dňom dodania veci, ide-li o správu pre vady dobytka, pri nichž po určitú dobu platí domnienka vadnosti, uplynutím tejto doby, — ide-li však o správu pre nárok

---

[101]) Dľa uhor. súdnej prakse tiež je možná actio quanti minoris. Srovn. i § 348. uhor. obchod. zák. (Návrh §-u 119.)

[103]) Uh. obč právo v súdnej praksi applikuje zásadne 32 rokov A síce u nemovitostí bezvýhradne. U movitostí konceduje sa ratihabitio, keď nabývateľ dlhý čas mlčí. U dobytka kolíše sa praks okolo práva rakúskeho.

[104]) Návrh. §. 1166 (1165) stanoví u movitosti šesť mesiacov u nemovitostí rok, jako lehotu premlčaciu.

vznesený na vec treťou osobou, — dňom, kedy nabývateľ zvedel o nároku. Bolo-li umluvené, že zcudziteľ odpovedá za vady, ktoré sa vyskytnú do určitej doby [§ (924)], počína sa lehota žalobná, jakonáhle uplynie ona určená doba.

Námietkou môže nabývateľ uplatniť nárok zo správy, keď v lehotách vzpomenutých v prvom odstavci oznámil vadu zcudziteľovi.

O zkrátení prez polovicu hodnoty. [105])

§.

Bola-li učinená smluva úplatná a neobdržala-li jedna strana ani polovice toho, čo druhej strane dala, môže zkrátená strana žiadať, aby sa smluva zrušila a by sa všetko uviedlo v predošlý stav. Avšak druhá strana môže smluvu zachovať v platnosti tým, že je hotová nahradiť čoho sa do obecnej hodnoty nedostáva. Nepomer medzi hodnotami sa vymeria podľa času, kedy sa smluva stala.

§.

Tohoto právneho prostriedku môže užiť zkrátený i vtedy, keď smluva je obchodom podľa ustanovenia práva obchodného, ale len keď smluva nie je obchodom na strane jeho.

§.

Právneho prostriedku ustanoveného v §§. (—) nemožno užiť, keď sa ho niekto výslovne vzdá alebo prohlási, že chce vec prevziať zo zvláštnej obľuby za mimoriadnu cenu; keď vediac zač vec stojí, predsa sa uvolí dať za ňu nepomern cenu, mimo to, že keď z pomeru medzi osobami lzä vyrozumeť, že chcely učiniť smluvu smiešanú z úplatnej a bezplatnej; keď pravú cenu nelzä vyšetriť, a konečne, keď sa vec predá na verejnej dražbe.

Dohoda o budúcej smluve.

§.

Dohodou, že v budúcnosti učinia smluvu, sú strany viazané len vtedy, keď bol určený čas, kedy sa má smluva učiniť, i podstatné kusy smluvy, akeď sa medzi tým okolnosti nezmenily tak, že by tým tá alebo oná strana pozbyla dôvery. Vôbec je treba naliehať na to, aby takéto pripovedi boly prevedené najďalej do roka od smluveného času, lebo by ináče právo pominulo.

Či je možné vzdať sa námietok?

§.

Vzdá-li sa niekto všeobecne a neurčite námietok proti platnosti smluvy, nemá to právnych následkov.

---

[105]) Uhor. právo obč. nepozná tohoto právneho prostriedku. Tým menej ovšem obchod. zákon. uh., ktorý ho v §. 280. výslovne vylučuje: »Obchodné úkony nemožno napadnúť z dôvodu zkrátenia prez polovic hodnoty.»

Dr. Miloš Vančo:

Vymáhanie pohľadávok proti dlžníkom v Taliansku.

Uplatňovanie rozsudkov, ktoré vyniesli cudzozemské súdy bolo v italii regulované článkom 940. italského zákonníka. Tento znel:

»Výkonnú moc rozsudkom, ktoré vyniesly cudzozemské súdy, dáva odvolaci súd, v obvode ktorého rozsudky majú byť vykonané a to po skončení pokračovania delibačného, v ktorom súd skúma:

1., či rozsudok vyniesla kompetentná súdna autorita,

2., či boly stránky riadne predvolané prv, než rozsudok bol vypovedaný,

3., či boly stránky pri súdnom pokračovaní zákonne zastúpené, alebo či bola ich neprítomnosť (kontumácia) zákonne konštatované,

4., či rozsudok neobsahuje nariadenie, ktoré je v protive s verejným vnútorným poriadkom, alebo so všeobecným právom v kráľovstve.»

Tento článok italského zákonníka premenený bol kráľovským dekretom, zákonom zo dňa 20. červenca 1919. číslo 1272. takto:

»§. 1. Výkonnú moc rozsudkom súdnych autorít ktoréhokoľvek cudzieho štátu, dáva ten odvolací súd v kráľovstve alebo v koloniách, v obvode ktorého tieto rozsudky majú byť vykonané, keď tento súd v delibačnom pokračovaní vypovedal:

1., že rozsudok vypovedala súdna autorita, ktorá mohla posúdiť spor podľa všeobecných zásad práva medzinárodného so zvláštnym ohľadom na normy obsažené v úvode občianského zákonníka italského, keď je reč o rozsudku proti občanovi italskému,

2., že súdna autorita táto rozhodnúť spor kompetentná bola podľa zákonodarstva platného v mieste, kde rozsudok bol vynesený,

3., že predvolanie sa dialo podľa zákonov platných v mieste, kde sa súdne pokračovanie konalo, a že bol v ňom na dostavenie sa stránkam určený taký termín, ktorý vyhovoval tak vzdialenosti ako aj iným nahodilým okolnostiam,

4., že strany sa pred súdom podľa miestných zákonov platne dostavily, alebo že neprítomnosť (kontumácia) stránok bola podľa toho zákona zistená a platne vyhlásená,

5., že rozsudok je neodvolateľným a má prítomne plnú moc výkonnosti podľa zákonov, platných v tom mieste, kde bol vynesený,

6., že neprotirečí inému rozsudku, vypovedanému italskou súdnou autoritou,

7., že nepojednáva sa pred niektorou itálskou súdnou autoritou spor o tom samom predmete a medzi tými samými stránkami v čase, keď doručená bola žiadosť o vykonaní rozsudku cudzozemského súdu.

§. 2. Na žiadosť predvolané stránky odvolací súd pustí sa do opätovného vecného preskúmania sporu, keď rozsudok bol vypovedaný v zákonnej neprítomnosti tejto strany, alebo keď táto strana uplatní jedon z dôvodov uvedených v 1—4. bode článku 494.:

»Rozsudky vynesené pri kontradiktornom pokračovaní súdnymi autoritami súdov odvolacích, môžu byť na žiadosť strany zrušené:

1., keď rozsudok je výsledkom podvodu jednej strany na škodu strany druhej,

2., keď sa súdilo na podklade listín, ktoré po vyhlásení rozsudku boly uznané alebo vyhlásené padelanými, alebo keď podľahnuvšia stránka nevedela, že už pred rozsudkom samým boly uznané alebo vyhlásené padelkami,

3., keď po vyhlásení rozsudku získaný bol rozhodujúci dokument, ktorý vinou druhej strany nemohol byť prv predložený,

4., keď rozsudok je výsledkom skutočného omylu, ktorý vysvitá zo spisov i dokladov pravoty.»

V týchto prípadoch odvolací súd podľa výsledku inštrukcie a diskusie vynesie vecné rozhodnutie, alebo dá cudzozemskému rozsudku výkonnú moc.

§. 3. Keď predvolaný povinný, ktorého už cudzozemská súdna autorita in contumaciam posúdila, neobjaví sa ani pred odvolacím súdom a predvolanie nebolo mu doručené do jeho vlastných rúk, nemožno rozsudku dať moc výkonosti.

Nemožno priznať moc výkonnosti cudzozemskému rozsudku, v ktorom je nariadenie protiviace sa vnútornému poriadku, alebo verejnému právu v kráľovstve.

§. 4. Tu uvedených nariadení možno použiť pri rozsudkoch cudzozemských súdov, ktoré boly vypovedané vo sporoch medzi cudzincami, alebo medzi tamejším občanom a cudzincom pod tou podmienkou, že tieto rozsudky majú podľa miestnych zákonov hodnotu a účinnosť rozsuďkov súdnych autorít a že bol preukázaný súlad požiadavkov označených v §. 1. bod. 5.»

Zrejmé je, že opravený § 3. článku 941. italského zákona o pokračovaní v sporoch civilných dáva italským dlžníkom dobrú príležitosť, aby sa vyhli následkom vyplývajúcim z cudzozemských rozsudkov. — Ťažkosti tu budú mať naše firmy kupecké, ktoré budú nútené svoje pohľadávky vymáhať od italských dlžníkov na základe rozsudkov od československých súdov vyprovokovaných a obyčajne in kontumaciam vynesených.

O vykonanie tuzemského rozsudku treba v Itálii zakročiť vždy cestou diplomatickou. — **K rozsudku treba vždy pripojiť žiadosť o delibačné pokračovanie.** — Bez takejto prosby italské odvolačné súdy a limine zamietnu celé podanie.

Odporúča sa, ba je zrovna nutné, dať sa zastúpiť v delibačnom pokračování daktorému tamojšiemu dvokátovi, t. zv. »konzulárnemu advokátovi». Obrátif sa treba v takejto veci na príslušný československý konzulát v Itálii.

Vymoženie delibačného pokračovania pred odvolacím súdom je s ťažkostiami spojené. Tieto ťažkosti zapríčiňuje tamojšia prax. V Itálii doručovanie súdnych spisov vykonávajú podúradníci. Títo vybavujú svoje veci veľmi jednoducho. Prídu do bytu alebo do obchodnej miestnosti dlžníka a dopytujú sa naň. Ak dostanú odpoveď, že odcestoval do cudziny, ďalej nepátrajú po dlžníkovi. Na písma poznačia, že predvolaný odcestoval a písmo vrátia súdu.

Prvej táto okolnosť neprekazila delibačné pokračovanie. Nie je tomu tak, teraz, keď sa opravený § 3. nariaďuje, že predvolanie sa má stať do vlastných rúk dlžníka. Teraz k cieľu možno dojsť len tak, keď italský zástupca (t. j. konzulárny advokát) dľa možnosti zataji celé delibačné pokračovanie a dlžníka v jeho byte alebo v obchodných miestnostiach so súdnym podúradníkom prekvapí.

Kupecké a hospodárske vzťahy medzi Itáliou a medzi našou republikou sa každým dňom vzmáhajú, a tak pre našich ľudí, jako veriteľov a pre ich zástupcov tu udané veci vedieť má značný praktický význam. —

Dr. N.

Pokus o soustavný výklad §§ 15—34 trestní novelly zák. čl. XXXVI. z roku 1908 a zákona o soudech mladistvých čl. VII. z roku 1913.

Část prvá.

Trestní právo hmotné.

Sedes materiae je hlavně tr. nov. t. j. zák. čl. XXXVI/908 §§ 15—33 a §§ 68—75 z. o. s. ml. Protože tyto poslední §§ jen modifikaci novelly obsahují, lze říci všeobecně, že materielní právo o soudnictví mladistvých je obsaženo v trestní novelle, formální pak v zákoně o soudech mladistvých. Nejzávažnější novum z. o. s. ml. oproti tr. nov. bylo rozšíření kriminálního práva mladistvých z doby do 16 roku života na dobu do 18 roku skončeného. (§ 75 z. o. s. ml.).

§ 1.

Trestní příčetnost.

Dle uherského trestního práva sluší rozeznávati tyto věkové stupnice:

I. Děti, t. j. osoby, které v době, kdy trestní čin spáchaly nepřekročily ještě 12 rok svého života.

II. Mladiství t. j. osoby, které v době, kdy spáchaly zločin nebo přečin, již 12. rok svého života překročily, ale 18. roku ještě nadokonaly.

III. Dospělí od 18. roku věku.

ad I.

Děti jsou zcela nezpůsobilé, aby spáchaly trestní čin. Dopustí-li se činu, který tvoří skutkovou podstatu zločinu nebo přečinu, nelze proti ním podati ani obžaloby ani vůbec zavésti trestní řízení. Nicméně nejsou ani děti vyloučeny z ingerence soudce mladistvých zúplna, neboť dle § 65 z. o. s. ml. v zájmu dítěte, které nedokonavší ještě 12. rok věku, spáchalo trestní čin, soudce mladistvých má si zaopatřiti jako v případech trestních skutků mladistvých, nejnutnější údaje pro posouzení skutkového děje a osobních poměrů dítěte, zvláště jeho rozumové a mravní dospělosti §§ 15—18 z. o. s. ml.) a nařídí pak dle § 15. nov. k tr. z. buďto domácí potrestání anebo škoský trest, pokárání, aneb školské zavření se strany školské vrchnosti. Školské vrchnosti je v tom ohledu zůstaveno k vlastnímu rozhodnutí, který z těchto disciplinárních trestů vyvolí. Vidí-li soudce, že dítě je ve svém mravním okolí vystaveno mravní zkáze aneb zpustlé, zpraví o tom za účelem dalšího rozhodnutí sirotčí vrchnosť, a když by to bylo neodkladně potřebné v prospěch dítěte, dá je odvést za účelem dočasného přijetí do nejbližší státní opatrovny dětské.

ad II.

Trestní příčetnost mladistvého závisí na stupni jeho rozumového a mravního vývoje v době činu.

Mladistvý není za trestní čin dle trestního práva zodpověden, jestliže jeho rozumový a mravní vývoj nedosáhl v době činu takového stupně, aby mohl býti trestán.

Takovýto mladistvý je co do trestní příčetnosti postaven na roveň dítěti. Oproti takovému mladistvému jedná se sice formálně podle ustanovení z. o s. ml., ale následkem vyloučení trestatelnosti neupotřebí se proti němu materiální právo § 18, tr. nov. (soudní pokárání, propuštění na zkoušku, polepšující výchova a vězení) nýbrž rozhodne se o něm jako o dětech v případech I. vylíčených. Rozdíl spočívá jen v tom, že v případě mravního nebezpečí v okolí dítěte aneb již v zjištěné zpustlosti sám soudce nařídí nápravnou výchovu a nečeká až na rozhodnutí sirotčí vrchnosti.

Podotýká se, že nápravná výchova, jak se dále vysvětlí, i proti duševně a mravně dospělému nařídiť se může a síce buď výlučně anebo dodatečně po vytrpění trestu vězení.

Jestliže však rozumový a mravní vývoj v době činu je takového stupně, že může býti trestán mladistvý, je tento jak za zločin a přečin, tak i za přestupek zodpovědný ve smyslu práva trestního, jen s tou odchylkou, že zločin jím spáchaný kvalifikuje se vždy jako přečin (§ 18. odst. 2. tr. nov.)

Rozdíl, kvalifikuje-li se trestný čin jako zločin či jako přečin, je v uherském trestním právu závažnější než v právu býv. rakouském. Zejména má různá tato kvalifikace vliv na otázku práva k obžalobě. Četné delikty mají-li kvalifikaci zločinu, jsou delikty veřejné obžaloby, naproti tomu jsou tyto delikty soukromožalobními, kvalifikují-li se jako přečiny. Je tedy zřejmé, že by přesunem kvalifikace zločinné na kvalifikaci přečinu u mladistvých v četných případech, kdy jedná se o čin, který by byl zločinem, kdyby ho nebyl spáchal mladistvý, odpadla veřejná obžaloba a trestní řízení by mohlo nastoupit jen k návrhu soukromého žalobce. Než trestní zákon ustanovuje, že v takovém případě je pro otázku práva k obžalobě rozhodná zákonná kvalifikace jevící se bez ohledu na to, že se jedná o mladistvého provinilce. Tato otázka ostatně ztrácí pro soudnictví mladistvých natolik význam, že veřejný žalobce (státní zástupce mladistvých) v trestních věcech proti mladistvým vystupuje z moci úřední i tam, kde se jedná o delikty jen k soukromému návrhu stíhané. (Obligatorní převzetí zastupování soukromé obžaloby).

Také otázka trestnosti pokusu je do velké míry závislá na rozdílu mezi kvalifikací trestního činu jako zločinu nebo přečinu. Pokus je dle uherského práva trestní jen u zločinů vždy, u přečinu však jen v případech, kdy to trestní zákon výslovně předpisuje.

Mladistvý však, který spáchá pokus trestního činu, jenž by byl zločinem u pachatele dospělého, je trestný pro tento pokus i když je jeho čin kvalifikován následkem jeho věku jako přečin, jehož pokus jinak trestný není.

Spáchá-li mladistvý trestný čin obecně jako přestupek kvalifikovaný, je zaň zodpovědný dle všeobecných pravidel trestního práva. Jedině při určování trestu platí předpisy od analogických předpisů o trestání trestních činů mladistvých odchylné, čehož bude v dalším vzpomenuto.

Otázku, zda v daném případě je u obviněného mladistvého onen stupeň mravního a rozumového vývoje, jaký se vyžaduje, aby mohl býti obviněný učiněn za svůj čin zodpovědným ve smyslu trestního zákona, reší soud na počátku trestního řízení a dle výsledku příslušného šetření postupuje proti němu buď jako proti dítěti, nebo příčetnému dle pravidel trestního řízení proti mladistvým.

ad III.

Trestní činy osob dokonavších 18. let věku, spadají pod všeobecný trestní zákon.

§ 2.

Trestní a výchovná opatření proti mladistvým.

Při stanovení způsobu, jak trestati mladistvé provinilce, veden je zákon v souhlase s požadavky moderní sociologie v prvé řadě výchovným účelem trestu vůbec. Zásada trestu odplatného, která převládá při trestání dospělých, ustupuje tu do pozadí a sahá se k ní jen tehdy, když se jedná o případy těžkých poklesků, kde je vidno, že by výchovný prostředek selhal, vzhedem k povaze mladistvého provinilce, kterou svým činem projevil.

Trestní právo uherské mluví o trestních opatřeních proti mladistvým jednak v § 17. a 33. tr. n., jednak v § 23. a 31. z. o. s.ml.

Z těchto míst zákoných možno vybrati jako opatření proti mladistvým vůbec přípustná, tyto prostředky:

1. důtka,
2. vězení,
3. státní vězení,
4. uzamčení (§ 33 tr. n.),
5. peněžitá pokuta,
6. domácí dozor neb domácí (školní) trest,
7. propuštění na zkoušku,
8. polepšovací výchova,
9. střežení (§ 23. bod 3. z. o. s. ml.)

Naskytá se nyní otázka, která z těchto opatření je označiti jako tresty a která jako opatření výchovná.

Klíč k této otázce podáva § 31. z. o. s. ml. Tam sa totiž ustanovuje, že opatření uvedená nahoře pod 1. až 5. ukládají se rozsudkem, ostatní usnesením. Vynesení rozsudku předpokládá zjištění viny a je tedy pokládati opatření na tom základě vynesená za tresty. Zákon pak sám v § 31 odst. 2. vypočítav před tím všecka usnesení, která se ukládají rozsudkem, praví, že soudce vynese usnesení, nařídí-li něco v příčině výchovy a poukazuje k §. 23. z. o. ml.

Dle toho jsou tedy tresty opatření jmenovaná pod 1—5, naproti tomu je opatření pod 6—9 pokládati za opatření výchovná.

Dlužno podotknouti, že materielní trestní právo ohledně opatření proti mladistvým obsahuje § 17. tr. n. a pak ještě jen § 69. z. o. ml., kde zavádí sa peněžitá pokuta, trestní novelle neznámá. V § 17. tr. n. jsou jmenovaná jen opatření nahoře pod 1., 2., 3., 7., 8. Připojí-li se k ním dle toho, co výše zmíněno, také opatření pod 5. jmenované, jsou tím vlastně vyčerpány opatření proti mladistvým založená na materielním trestním právu a ostatním jsou jen processualními opatřeními. Seskupení nahoře pod 1—9 podané, má sloižiti přehlednosti.

Soud, určuje druh vhodného opatření proti mladistvému provinilci, vezme v úvahu osobnost mladistvého, jeho poměry, okolnosti jeho činu a stupeň jeho mravního a rozumového vývoje a dle toho upotřebí některého z uvedených opatření a to takového, které dle svého uznání pokládá za nejvhodnější, aby přivodilo nápravu v budoucím chování a mravním vývoji mladistvého. Soudce není ve volbě těchto opatření vázán vyjádřeními st. zástupce mladistvých resp. obhájce (§ 30 odst. 2. z. o. ml.)

V dalším uveden budiž obsah jednotlivých opatření a zvláštní podmínky jich použití.

1) Důtka.

Záleží v tom, že soud slavnostně udělí mladistvému napomenutí a upozorní ho, že bude prísně potrestán, kdyby znovu dopustil se zločinu nebo přečinu.

Tohoto opatření nelze použíti,

a) jestliže obviněný mladistvý byl již jednou potrestán trestem na svobodě, převyšujícím dobu 1 měsíce, dále

b) tehdy, jestliže vzhledem k vážnosti trestního činu mělo by býti uznáno na vězení, nebo státní vězení 1 měsíc přesahující.

2) Vězení.

(§. 55. z. o. ml. §§. 26.—32. tr. n.) uloží se na skutek, na který je dle všeobecného trestního zákona určen trest smrti, kázmice, žaláře nebo vězení (§. 26. tr. n.)

Trest vězení proti mladistivým provinilcům vyměřuje se od 15 dnů do 15 let, dle těchto zásad:

a) nejdéle 15 leté vězení lze vyměřiti na čin, pro který ustanovuje všeobecný trestní zákon trest smrti nebo doživotní káznice, ale jen vůči mladistvému, který v době činu již překročil 15 rok svého věku (§. 68. z. o. ml.),

b) nejdéle 10 leté vězení lze vyměřiti na trestní čin, na nějž ukládá všeobecný trestní zákon trest dočasné káznice, opět pod podmínkou, že mladistvý provinilec dokonal 15. rok svého života v době spáchání činu. (§. 68. z. o. ml.),

c) ve všech ostatních případech, když mimo to má se uložiti trest vězení, je trvání jeho omezeno na 5 roků. Sem patří také všechny případy, kdy mladistvý nebyl v době činu 15. let starý, a to i tehdy, když by se jendalo o čin trestný smrtí nebo doživotní a dočasnou káznic (arg. a contr. §. 68. z. o. ml.).

Trestní vězení proti mladistvým nadosáhnuvším dosud 15. roků věku má se použít jen v případech velmi těžkých provinění (§. 26. odst. 2. tr. n.).

3) Trest státního vězení

proti mladistvým (§. 26. tr. n.) ukládá sa za trestní činy mladiestvých, pro které je i dle všeobecného trestního zákona určen trest státního vězení. Trvání jeho omezuje se na dobu od 1. dne do 2 roků.

4) Uzamčení (§. 33. tr. n.)

je trest na svobodě oproti mladistvému, který se dopustil trestního činu, kvalifikovaného co přestupek, ukáže-li se vůbec nutnost použíti trestu na svobodě. Nejdelší trvání uzamčení jsou 2 měsíce.

5. Peněžitá pokuta.

Je přípustná proti takovému mladistvému provinilci, který má jmění nebo výdělek a jest starší než 15 roků. Hranice její jsou 1—100 K a může býti změněna v jiné opatření, jestliže odsouzený ji nezaplatí. Tedy také v náhradní zavření (§. 69. z. o. ml.).

6) Domácí dozor neb domácí (školní) trest.

Jestliže soudce uzná, že mladistvý v době spáchaného činu nebyl rozumově a mravně tak vyvinut, aby mohl být učiněn zodpovědným dle práva trestního a potrestán, může naříditi, aby zákonný zástupce mladistvého, nebo příslušník nebo jiná vhodná osoba měli ho pod domácím dozorem nebo, aby ho doma potrestali, případně, podléhá-li dosud školní povinnosti, aby byl ve škole potrestán. (§. 16. tr. n.).

7) Propuštění na zkoušku.

Použití tohoto opatření vázáno je na podmínku, že mladistvý nebyl dosud potrestán trestem na svobodě převyšujícím dobu 1 měsíce, dále, že se nejedná o přestupek nebo přečin potulky. Toto omezení ohledně potulky má svůj důvod v tom, že propuštění na zkoušku předpokládá trvalé zdržování se obviněného na stálém bydlišti a to nelze předpokládat u mladistvého, který se provinil právě tuláctvím, (§. 33. tr. n. a tam allegovaný §. 62. přest. tr. z.).

Propuštění na zkoušku záleží v tom, že soud nevynese rozsudek a vhodně mladistivého upozorniv, ponechá ho podmínečně na svobodě na zkušební dobu 1 roku a svěří jej dohledu buď jeho zákonného zástupce, příbuzného nebo některé jiné vhodné osoby, zejména však dle možnosti požádá o dohled některý blízký státní dětský útulek, některý spolek pro ochranu dětí (patronage).

V tomto ohledu vyvíjela maďarská společnost od vzniku zákona o s. ml. chvályhodnou činnost, pokud aspoň lze soudit dle organisoce patronage a významných kongressů, jichž se súčastnily kruhy právnické a veřejnou humanitou se zabývající organisace i jednotlivci. Vývoj této patronage byl světovou válkou zaražen a, jak se zdá, nejeví nyní na Slovensku ani známky života. V praxi se nahražuje tento nedostatek společenského spolupůsobení tím, že se pomocí obecních úřadů (notariátů) vyhledá vhodná a ochotná osobnost (farář, učitel, zaměstnavatel obviněného atd.), které se funkce ochránce svěří.

Chová-li se mladistvý během zkušební doby bezvadně t. j. nedopustí-li se nového trestního činu, nevede-li pijácký, potulný, nemravný nebo jinak o mravní zkáze svědčící život, zastaví se řízení trestní pro spáchaný skutek. Jinak však se pokračování znovu zahájí a odsoudí ho soud dle jeho vinnosti podle dalších trestních ustanovení k vězení, k pokutě uzavření, resp. nařídí polepšující výchovu samostatnou aneb dodatečnou.

8) Polepšovací výchova.

Dojde-li soud přesvědčení, že mladistvý provinilec ponechán sám sobě, byl by vydán nebezpečí zpustnutí a jestliže se soudu jeví opatření propuštění na zkoušku již předem málo slibným, nařídí, aby mladistvý byl dodán do polepšovacího ústavu na dobu, která se předem neurčuje. Časově je omezeno použití polepšovací výchovy potud, že nesmí trvati déle, než do ukončení 21 roku věku mladistvého. O jejím provádění a způsobech ukončení bude pojednáno v odstavci o výkonu trestu. Polepšovací výchova může býti nařízena také jako pokračování trestu vězení; nazývá se pak dodatečnou polepšovací výchovou.

Dr. Ivan Jurecký.

Výťah rozhodnutia Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach trestných.

1.

V prípadoch upotrebenia §§ 66. a 72. Trz. použitím §-u 92. Trz. druh trestu dvoma stupňami môže byť znížený. Súdy nižšieho stupňa trest vymeraly na miesto kásnice v žalári. Najvyšší súd trest vyrúbal v rámci §-u 92. Trz. vo väzení.

(§§ 66., 72., 92. Trz., odst. 2. §-u 33. Trppn.).

Najvyšší súd vyniesol nasledovný rozsudok:

Čo do výmeru hlavného trestu a v súvise s tým i čo do kvalifikácie, z dôvodu materiálnej zmätočnosti, označeného v odst. 2. §-u 33. Trpp. nov. z úradnej povinnosti zrušujú sa rozsudky obidvoch súdov nižšieho stupňa, z obžalovaný M. P. odsudzuje sa na základe vety 2. odst. 1. §-u 49. Trz. nov. §§ 72., 66. a 92. Trz. na väzenie v trvaní dvoch mesiacov, a následkom toho dľa §-u 20. Trz. jeho čin kvalifikuje sa ako prečin.

Vedľajší trest, to jest ztrata úradu a vyzdvihnutie vykonávania politických práv restringuje sa na dobu jedného roku.

Dôvody: Pri výmere hlavného trestu súdy nižšieho stupňa dľa §§-ov 72., 66. a 92. Trz. vymeraly hlavný trest obžalovaného M. P. v žalári v trvaní 6 mesiacov. Dľa §-u 66. Trz. súd už použitím tohoto §-u môhol vymerať trest v žalári, na miesto káznice. Vzhľadom na zistené obľahčujúce okolnosti a okrem týchto na to, že obžalovaný dľa zisteného skutkového stavu má dve deti, a predmetom krádeže boly potravné články, ktoré okolnosti tiež ako obľahčujúce majú byť uvažované, upotrebenie §-u 92. Trz. bolo odôvodnené. Tento § avšak dovoľuje, aby na miesto žalára väzenie bolo aplikované.

Poneváč horeuvedené obľahčujúce okolnosti sú na toľko závažné, že i najmenšia miera žaláru je nepomerne ťažká, súdy nižšieho stupňa mýlily sa, keď upotrebením §§ 66. a 92. Trz. hlavný trest v žaláre vymeraly. Preto najvyšší súd v mysle odst. 2. §-u 33. Trpp. nov. z úradnej povinnosti zrušil rozsudky súdov nižšieho stupňa, čo do výmeru trestu a v súvise s tým i čo do kvalifikácie, a vymeral hlavný trest vo väzení takého trvania, ktoré uznal primeraným stupňu vinnosti obžalovaného.

(20. októbra 1920. č. Kr. III. 215-20.).

2

Zo samého odvolania sa na body 1a, b §-u 385. Trpp. nemožno zistiť že zmätočná sťažnosť proti ktorému opatreniu rozsudku súdnej tabule je namerená, v čom väzí zmätočnosť a že rozsudok vlastne z ktorého dôvodu bol napadnutý. Odmietnutie zmätočnej sťažnosti.

(§§ 390, bod 1a, b §-u 385., odst. 3. §-u 434. Trpp., odst. 2. §-u 31. Trppn.).

Najvyšší súd vyniesol nasledovný rozsudok:

Zmätočná sťažnosť verejného obhájcu sa odmieta.

Dôvody: Proti rozsudku súdnej tabule oznámili zmätočnú sťažnosť:

Verejný obhájca na základe bodu 1a, b §-u 385. Trpp., zmätočného dôvodu ale neoznačil;

Zo samého odvolania sa na bod 1a, b §-u 385. Trpp. nemožno zistiť, že verejný obhájca proti ktorému opatreniu rozsudku súdnej tabule užíva zmätočnú sťažnosť, v čom nachádza zmätočnosť, a pre ktorý dôvod napáda rozsudok. Následovne táto zmätočná sťažnosť, ako bez označenia zmätočného dôvodu oznámená, v smysle odst. 3. §-u 434. Trpp. musela byť odmietnutá.

(27. októbra 1920, č. Kr. III. 209-20.).

(§§ 71., 31. Trz. opr. §§ 105, 107, 108 Trz.).

Dr. A. Z.:

Prehľad slovenskej časti rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach občianskych.

Nároky proti celému štátu — odvodzované z právneho pomeru, v ktorom štát nevystupoval jako právny subjekt, koordinovaný so stranou, nárok vznášajúcou, lež vystupoval jako reprezentant verejnej moci — možno síce uplatňovať u riadneho súdu, nakoľko rozhodovať o nich nie je vyhradené zákonom alebo zákonitým nariadením oboru pôsobnosti niektorej správnej vrchnosti, — lež dľa zákona zo dňa 2. novembra 1918 č. 4. Sb. z. a n. a nov. týmto riadnym súdom vprvej inštancii je jedine zemský súd v Prahe.

I.

Najvyšší súd následkom dovolacej žiadosti žalovanej strany rozsudok odvolacieho súdu — s účinkom aj na rozsudok prvostupňového súdu — zbavuje účinnosti, spor zastavuje a zaväzuje žalobníka, aby žalovanej strane — mimo poplatkov, ktoré budú v smysle §-u 79. zák. čl. XLIII. z 1914 vyrubené — . . . . . Kčs sporných, ... Kčs odvolacích a . . . . . Kčs dovolacích útrat za 15 dní pod následkami exekúcie zaplatil.

Dôvody:

Žalobník v spore, zavedenom pred sedriou v Br., svoj žalobný nárok, týkajúci sa vrátenia troch loveckých zbraní, poťažne zaplatenia hodnoty týchto, opiera o tie skutočnosti, že on v júni 1919 na vojenský rozkaz odovzal četníctvu v Br. proti stvrdzenke — medzi iným — tri lovecké pušky, ktoré mu vrátené neboly — hoci sa o ne hlásil — a síce preto, lebo sa ztratily; dľa osobitného spisu č. 4 (ústne predneseného na pojednávaní) čsl. št. erár — ako depozitár — povinný je žalobníkovi odškodným za ztratené pušky, poneváč ich bedlive uschovať opomenul.

Prvostupňový súd vychádzal z toho právneho stanoviska, že rečené zbrane prevzal ärar do uschovania a že je nerozhodné, z akého dôvodu sa to stalo. Toto právné stanovisko osvojil si aj odvolací súd — potvrdením rozsudku prvostupňového z dôvodov, v ňom uvedených — doplniac tieto tým, že mu pušky boly vrchnosťou odobrané, lež na tom, že sa tieto ztratily počas úradnej opatery, následkom čoho mu ich správna vrchnosť vrátiť nemôže, hoci on medzi časom dostal povolenie, zbrane držať.

Dľa §-u 540. O. p. p. — cieľom určenia, či táto sporná vec vôbec spadá do oboru pôsobnosti sedrie — bolo treba z úradnej povinnosti zkúmať, že z akého právneho pomeru sa odvodzuje nárok žalobníkov, a síce či zo vzťahu žalobníka ku štátu ako subjektu súkromných práv, alebo či ako reprezentantovi verejnej moci, svrchovanosti.

Žalobník sám uviedol, že rečené pušky odovzdal v júni 1919 — tedy v čase, keď válka ešte skončená nebola — následkom vojenského rozkazu. Právny pomer medzi stranami založený bol teda príkazom vojenskej vrchnosti, aby zbrane boly odovzdané a splnením tohoto príkazu žalobníkom. Vydávajúc vojenskou vrchnosťou tento príkaz, vystupoval štát voči osobám, ktorých sa príkaz týkal, ako nadriadený najvyšší organický sväz verejnoprávny, osoby tie neboly — po tejto stránke — voči štátu v pomere koordinovaných právnych subjektov, lež boly príkazom dotknuté vo svojej vlastnosti ako podriadení členovia rečeného verejnoprávneho svázu. Keďže bol rozkaz vydaný štátom mocou jeho imperia, bol on výronom štátnej moci,

a nie prejavom koordinovaného súkromnoprávneho subjektu. Na tom nie je vstave ničoho meniť okolnosť, že zbrane odovzdané boly na stvrdzenku, poneváč pre povahu právneho pomeru záleží na jeho podstate a nie na vedľajších jeho modalitách, a nemôže byť on považovaný za zmenený v pomer súkromnoprávny ani tými okolnostiami, že žalobník pozdejšie udajne dostal povolenie, zbraň nosiť a že sa odovzdané pušky u štátnych orgánov udajne ztratily.

Z toho, čo je hore uvedené, vyplýva, že právny pomer, z ktorého sa žalobný nárok odvodzuje, je právnym pomerom verejnoprávnym a tento ráz sdieľajú prirodzene i nároky, vyvodzované z tohoto právneho pomeru.

Nároky, odvozované z takéhoto právneho pomeru, proti celému štátu — nakoľko o nich rozhodovať nie je vyhradené zákonom alebo zákonitým nariadením oboru pôsobnosti niektorej správnej (administratívnej) vrchnosti — dľa zákona z 2. novembra 1918 č. 4 Sb. z. a n., možno síce uplatňovať u riadneho súdu, poneváč ani v uhorských zákonoch a nariadeniach — nakoľko zostly predbežne v platnosti a neboly zmenené — ani v zákonoch Československej republiky niet takého predpisu, že by rozhodovanie o nárokoch, dvodzovaných z odňatia zbraní v čase války orgánmi štátu (viď § 7. zák. čl. XLIII. z 1912) spadalo do oboru pôsobnosti niktorej správnej vrchnosti, lež týmto riadným súdom v prvej inštancii je dľa citovaného zákona jedine zemský súd v Prahe. Týmto ustanovením zákona určená je tak príslušnosť (miestná) jako aj obor pôsobnosti (príslušnosť vecná) súdu, povolaného rozhodovať o rečených nárokoch, poneváč je vôbec nepripustné, aby o nich v prvej instancii niektorý iný súd, tedy niektorá sedria — na pr. bratislavská — mohla rozhodovať.

Keď tedy sedria v Br. ako prvostupňový súd o žalobnom nároku meritórne rozhodovala, prekročila obor svojej pôsobnosti, čo mal odvolací súd z úradnej povinnosti vziať do ohľadu (§ 499. O. p. p.) a poneváč to neučinil, lež rozsudok prvostupňového súdu po meritórnej stránke prezkúmal, bolo treba — v rámci dovolacej žiadosti stránky žalovanej — rozsudok odvolacieho súdu v smysle §-ov 543., 540. a 505. O. p. p. s účinkom aj na rozsudok prvostupňového súdu účinnosti zbaviť, spor zastaviť a žalobníka v smysle §-ov 543., 508. a 425. O. p. p. na znášanie prvo-, druho- a treťostupňových ústrat zaviazať.

(21.-IX. 1921 č. Ro III. 202-2-21.)

Sbierka rozhodnutí vo veciach trestných.

(Büntetőjogi határozatok tára.)

Preklad

podľa úradného vydania bývalej kráľ. uhorskej kurie, opatrený súdnou tabulou a hl. štát. zastupiteľstvom v Bratislave.

Aby práca československých právnikov z územia mimoslovenského, pôsobiacich na Slovensku, bola usnadnená, opatrili sme preklad význačných rozhodnutí býv. kráľ. uh. kurie. Preložené sú z úradného vydania »Büntetőjogi határozatok tára». Niektoré neboly sem pojaté, poneváč ztratily význam zrušením dotyčného zákona. Avšak považovali sme za vhodné uverejniť i preklad niektorých takých rozhodnutí, ktoré v zásade podržaly svoj význam, ačkoľvek už neplatí zákon, na ktorý sa vzťahujú.

Počíname s rozhodnutiami z oboru trestného práva materiálneho.

Zkráteniny.

tr. z. = trestný zákonník, (zák. čl. uh. V. z r. 1878),

tr. z. p. = trestný zákonník prestupkový, (zák. čl. uh. XL. z r. 1879),

Z. R. = zásadné rozhodnutia zo zasadnutia plenárneho, zmienené v bodu 5. a v poslednom odstavci §-u 40. nariadenia uh. ministra spravedlnosti číslo 17.700-1907 I. M. (»Vestník ministerstva spravdlnosti» (Igazságügyi közlöny) ročn. XVI., str. 104.)

R. P. J. = rozhodnutie o opravnom prostriedku pre zachovanie právnej jednotnosti (§§. 441., 442. uh. tr. s. p.).

P. U. = plenárne usnesenia.

Sústavný ukazovateľ.

Trestné zákonníky a zákon, ktorým boly uvedené.

Uhorský trestný zákonník o zločinoch a prečinoch.

(Zák. čl. V. z r. 1878).

Čísla na strane ľavej sú bežné čísla »Sbierky rozhodnutí vo veciach trestných»; — na strane pravej sú §§-y zákonov, na ktoré sa rozhodnutia vzťahujú.

Číslo 1. Podľa prvého odstavca §. 5. tr. z. a §. 2. tr. z. p. účinnosť tresných zákonníkov a podľa §. 2. zák. čl. XXXIV : 1897. účinnosť súdneho poriadku trestného nevzťahuje sa na Horvatsko-Slavonsko: preto odporuje materiálnemu a formálnemu zákonu rozsudok, ktorým bol obžalovaný trestaný vymeraním súhrného (celkového) trestu za také trestné činy, spáchané oddelene na území Uhorska v užšom smysle, a na území Horvatsko-Slavonska, ktoré nie sú v nerozlučiteľnej spojitosti. (R. P. J. zo dňa 20. februára 1901, číslo 1002.-1901). § 5. odst. 1.

Číslo 2. Cudzozemec môže byť za niektorý v cudzozemsku spáchaný a v §. 7. číslo 2. trestného zákonníka neuvedený zločin alebo prečin trestaný jedine v tom prípade, pokiaľ sa týče, trestné pokračovanie, môže byť proti nemu v tuzemsku zavedené len vtedy, je-li jeho vydanie neprípustné a nariadi-li minister spravedlnosti zaviesť trestné pokračovanie. Toto pravidlo platí i dotyčne cudzozemca, ktorý sa stal po spáchaní zločinu alebo prečinu príslušníkom uhorského štátu. (R. P. J. zo dňa 25. apríla 1906., číslo 4288.-1906). 9.

Návrh

Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine, k dotazu ministerstva spravedlnosti o unifikácií dôchodkového trestného pokračovania.

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine odporúča, aby trestné pokračovanie dôchodkové bolo pre cel- Česko-slovenskú republiku unifikované. — Unifikácia formálnych odborov práve je možná a nestretne sa ona s nezdolateľnými prekážkami ani pri konkrétnej otázke.

Zásady tohoto pokračovania by boly:

1. **Vyšetrovanie** vykonáva finančné riaditeľstvo pri pomoci svojich orgánov (finančná kontrola). — Ak je potrebné, môže žiadať pri tom pomoc od administratívnych policajných vrchností. Ak je potrebné prekutanie bytu alebo prekutanie osoby, zadržanie a otvorenie listu, poštovej zásielky, nech sa obráti vyšetrovanie nariaďujúce finančné riaditeľstvo, alebo ak je nebezpečie v odklade, tak nech sa obrátia aj orgány, ktoré sú vykonaním vyšetrovania poverené, na vyšetrujúceho sudcu, alebo okresného súdu je konečné, len proti zamietavému rozhodnutiu môže finančné riaditeľstvo alebo aj pokračujúci orgán podať rekurs. — Nad ním rozhodne žalobný senát. Rekurs nemá odkladného účinku.

2. Po vyšetrení **finančné riaditeľstvo** môže vydať na obvineného **platebný prikaz** s vyzvaním, aby obvinený zaplatil zkrátený dôchodok, taktiež až do päťnásobného obnosu zkrateného dôchodku siahajúcu peňažnú pokutu za 15. dní. Do vyzvania treba napísať poučenie, že ak obvinený za 13. dní žiadanú summu zaplatí, ďalšie pokračovanie prestáva.

Ak za 15 dní nezaplatí, platebný príkaz finančného riaditeľstva stane sa exekvabilnou verejnou listinou a vymáhanie v nej udaného obnosu deje sa jako vymáhanie daní.

Obvinený môže za týchto 15 dní podať u finančného riaditeľstva písomný odpor. Odôvodňovať ho nemusí.

Ak za 15 dní od doručenia platebného príkazu podatý bol písomný odpor, platebný príkaz stáva sa bezúčinným a vec rieši sa dôchodkovo-trestným pokračovaním pri súde.

Finančné riaditeľstvo aj bez vydania platebného príkazu oprávnené je žiadať, aby vec pri súde vybavená bola.

Finančné riadeľstvo upravuje sa, aby vydanie platebného príkazu pominulo len: 1., keď je zrejmé, že dôchodkové zkrátenie spáchané bolo zúmyselne, 2., keď je oškodovanie štátnej pokladnice značné, 3., keď obvinený upadnul opätovne pod dôchodkovo-trestné pokračovanie.

3. Dôchodkovo-trestné veci pridelené buďte súdnym stoliciam, a to samosudcom. Príslušná je tá súdna stolica, kde je žalujúce finančné riaditeľstvo. Žalobu zastupuje konceptný úradník finančného riaditeľstva jako verejný žalobník. Jeho povinnosťou je teda vyskúmať a predložiť nie len dôkazy za žalobu, ale aj za obranu.

Súd pokračuje podľa pravidiel a zásad, ktoré sú v trestnom pokračovaní pri sborovom súde platné, ovšem s odchýlkami, ktoré vyplývajú z toho, že sudca pokračuje ako samosudca, a nie ako sborový súd.

O pojednávaní treba uvedomiť štátne zastupiteľstvo. Štátny zástupca oprávnený je prevziať pred súdom zastupovanie žaloby. Ak zastupovanie žaloby prevzal štátny zástupca, povereník finančného riaditeľstva má právo robiť návrhy, ale proti rozhodnutiu súdu nemá práva sa odvolať. Toto právo prisluší len štátnemu zástupcovi, ktorý prevzal zastupovanie žaloby. Ak žalobu zastupuje len povereník finančného riaditeľstva, tak má právo sa odvolávať proti rozhodnutiam súdu.

Dôvody:

V dôchodkových veciach treba rozoznávať dva typy: 1., nezachovávanie predpisov a zkracovanie štátnej pokladnice z nevedomosti, z nedbalosti, alebo aj z úmyslu, avšak v poslednom páde bez zvláštnych následkov. Tento typ nech sa vybaví tak, že si finančné riaditeľstvo svojími orgánmi vec vyšetrí a platebným príkazom obyčajne aj zakročí.

Druhý typ je zrejmá kriminalita, alebo ohrožovanie štátnych dôchodkov vo vážnych prípadoch, alebo opätovné zkracovanie štátnych dôchodkov. Z takýchto veci musí sa urobiť záležitosť kriminálna. A keď súdna pomoc poskytuje sa jednotlivcom, poskytnúť sa musí i štátnym fiškálnym záujmom.

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine protestuje proti tomu, aby vybavovali tieto veci pri súde úradníci finančného riaditeľstva, jako samosudcovia. Taký úradník by nebol nikdy citon. sudca, lež ostal by v svojom účinkovaní úradníkom financom. Sudcov nemožno vymenovať, sudcov si treba vychovať!!!

Zastúpenie laického elementu v takomto odborníckom súdení nemá smyslu. Laik by v takomto pokračovaní len prekážal, ale neprospel by ničoho ani veci, ani osobe.

Agenda sudcom by bola usnadnená tým, že vyšetrovanie vykonaly by podľa tohoto návrhu obyčajne stráže finančnej dôchodkovej kontroly a značnú čiastku dôchdkových vecí skončilo by sa platebným príkazom pri finančnom riaditeľstve. Len tie najkriminalistickejšie prípady prišly by potom pred sudcu, no a pravda všetky tie prípady, kde by sa obvinený bránil, a podal by za 15 dní od doručenia platebného príkazu písomný odpor,

Advokátska komora v Turčianskm Sv. Martine teda narádza:

ad. 1. Kým trestné pokračovanie bude pre celú Republiku unifikované, treba vypovedať, že trestné súdy pokračujú podľa zákonov a zásad, ktoré sú platné v trestnom pokračovaní na ich území;

ad. 2. Kým bude unifikované trestné pokračovanie už teraz treba pre celé úzmie Republiky v dôchodkovom pokračovaní vyrieknuť:

a) že pripravné pokračovanie vykonávajú finančné úrady.

b) že malé dôchodkové veci vybavujú sa platebným príkazom pri finančnom riaditeľstve,

c) že keď vec u trestného súdu vybavená byť musí, už či z tej príčiny, že finančné riaditeľstvo pominulo vydanie platebného príkazu, vtedy sa vec prideľuje samosudcovi.

ad. 3. Spôsob reformy udáva predostretý návrh.

Turčianský Sv. Martin, dňa 6. decembra 1921.

Dr. Vančo v. r., tajomník, **Dr. Vanovič** v. r., predseda.

Zpráva
o riadnom valnom shromaždení Právnickej Jednoty na Slovensku, vydržiavanej dňa 10. decembra 1921.

Predseda dr. Vladimír Fajnor v srdečnom zahajovacom proslove sa omlúva, že mu v minulom správnom období nebolo možné osobne sa zúčastniť organizačnej činnosti Jednoty, pretože bol úradom ministra unifikácie viazaný trvale na pobyt v Prahe. Avšak i tam, keď toho bolo treba a keď mu to bolo možné, záujmov Jednoty sa vždy zastal. Ďakuje miestopredsedovi p. dr. Emilovi Stodolovi za zastúpenie a zisťuje zápisnične, že p. dr. Emil Stodola bol medzi prvými slovenskými právnikmi, ktorí už pred prevratom počali slovenskú právnu vedu literárne pestovať a že je to dnes opäť on, ktorý takmer jediný zo slovenských pravotárov činnosť Jednoty vždy a v každý čas radou a skutkom podporuje. L'utuje, že pestovania slovenskej právnej vedy sa pravotárske kruhy na Slovensku pomerne málo zúčastňujú, ačkoľvek v dnešnej dobe, keď kolegovia vo verejných službách sú služobnými prácami preťažení, bolo by ich nie-

len národnou, ale i kolegiálnou povinnosťou venovať literárnemu pestovaniu práva aspoň nateraz zvýšenú pozornosť. Lebo pestovanie právnej vedy v našej Jednote je nielen záujmom verejným, ale i záujmom pravotárov samých. Úfa však, že v nasledujúcom správnom období sa pomery v tomto smere podstatne zlepšia.

Po prečítaní a jednohlasnom schválení zápisnice o ustavujúcom valnom shromaždení predniesol jednateľ svoju zprávu:

Jednota, jako spolkový vedecký ústroj právnikov na Slovensku ustavila sa dňa 12. mája 1920. K ustavujúcemu valnému shromaždeniu pozvaných bolo asi 500 kolegov členom prípravného výboru osobne známych. Dosiaľ sa prihlásilo a prijatých bolo 187 členov, z ktorých je 10 zakladajúcimi a to pp. dr. Vladimír Fajnor, dr. Martin Mičura, dr. Emil Stodola, dr. L, Medvecký, dr. A. Krátký, dr. Milan Ivanka, dr. Karol Štúr, dr. L'udevít Kováč, dr. J. Gyurišš a dr. Cyril Bařinka. — Vystúpilo 5 členov: dr. Malínsky, Richard Bőhnl, hlavný pol. radca, plukovník Balík, kapitán dr. Vavrouch a kapitán dr. Benáček.

V členstve zastúpené sú takmer všetky odvetvia praktického povolania právnikov: 55 sudcov, 34 pravotárov, 10 sudcov just. služ. voj.,60 kolegov z administratívy, 13 z finančnej služby, 2 od riad. št. železníc, 3 verejní notári, 3 profesori a 2 kolegovia z povolania súkromného.

Spolkový život obmedzoval sa v minulom správnom období len na účasť na prednáškach a riadnych členských schôdzach. — Živší a stály kolegiálny styk členov v Jednote nebol dosiaľ možný pre úplný nedostatok miestností. — Jednota i s redakciou, administráciou a expedíciou »Právneho Obzoru» nachádzala sa v súkromnom byte jednateľa. — Po zastavní činnosti bývalej pravotárskej komory v Bratislave získané boly prechodne jej priestranné miestnosti, po mesiaci však bola Jednota z miestností týchto vysťahovaná. Výbor,, aby ztratených miestností Jednote uhájil, podal sťažnosť k Najvyššiemu správnemu súdu, ktorý tejto v plnom znení rozsudkom dňa 8. okt. 1921 vyneseným, vynovel. — Jednotu pred najvyšším správnym súdom zdarma a ochotne zastupoval p. dr. Bedrich Lormann v Prahe. — Držiteľka miestností býv. pravotárskej komory, Pohornadská úč. spol., nahradila v dôsledku toho Jednote spôsobenú škodu a poskytla jej vyhovujúce náhradné miestnosti v Michalskej ulici č. 3, kam sa má Jednota najneskôr do 1. mája 1922 presťahovať. Pri tejto príležitosti treba poznamenať, že pre oprávnený nárok Jednoty v tejto jej bytovej otázke prejavili nevšedné porozumenie a záujem p. predseda bytového úradu, dr. Janďourek a p. Karlík, min. v. p. — Táto historická reminiscencia je uvedená len na dôkaz, že výbor ani v dobe tohoto núteného spolkového kľudu nezahálal, ale naopak, jeho členovia boli nútení bytovej otázke Jednoty venovať za celú túto dobu ďaleko viac práce, času a energie, jakoináčej normálny spolkový život od nich bol vyžadoval. ,

Vlastné spolkové miestnosti umožnia konečne Jednote rozvinúť plne i svoj spolkový život. V minulom správnom období bolo 12 výborových a 11 členských schôdzok, ktoré láskavosťou prezídia súdnej tabule boly konané v miestnostiach súdnej tabule.

Jednota vyvinula tiež nemalú organizačnú činnosť, o čom svedčí 2.916 listov odoslaných a 1.855 listov došlých. Prednášok, ktoré sa tešily najživejšej účasti i širšej verejnosti, tak že maly niekdy až 80 poslucháčov, usporiadaných bolo celkom 6. Prednášali:

Dňa 4. VI. 1920 dr. Fajnor: »O manželskom práve majetkovom na Slovensku», dňa 1. X. 1920 p. dr. J. Galla: »O našom súdnictve», dňa 8. X. 1920 dr. Jaroslav Mezník: »O reforme obecného zriadenia na Slovensku», dňa 13. XI. 1920 p. dr. J. Hausmann: »O jazykovom zákone a súdnej praxi na Slovensku», dňa 4. II. 1921 p. dr. Szegö·

»O moratóriu», dňa 29. X. 1921 p. dr. Emil Stodola: »O príslušnosti súdov v žalobách proti eráru».

Jednota zúčastnila sa činne druhého sjazdu právnikov na Slovensku, konaného dňa 31. októbra 1920 a 11. novembra 1920, podala svoje dobrozdanie o rozšírení platnosti rak. obč. zákona na Slovensko, o jednotnom obecnom zriadení, o súdníctve a postavení sudcov a úprave ich hmotných pomerov, o moratóriu a o príslušnosti súdu v žalobách proti eráru.

Tiež spolkovému časopisu »Právny Obzor» venovaná bola pozornosť; podarilo sa Jednote v dnešných neutešene drahých tlačových pomeroch — keď i zavedené vedecké časopisy zanikajú — ho nielen obnoviť a udržať, ale mu i hmotnú a literárnu budúcnosť zaistiť.

Zprávu knihovníka predniesol p. dr. Alojz Sedlák a oznámil, že Jednota v minulom správnom období nemajúc voľných hmotných prostredkov, vedecké knihy nekupovala a obmedzila sa len na príspevky darcov. Knihovni darovali: kníhkupectvo J. Bačkovský, Praha, 16 kníh, nakladateľstvo dr. Grégr, Praha, 9 cenných kníh, nakladateľstvo J. Otto, Praha, 14 veľmi úžitočných kníh, České ľudové kníhkupectvo J. Springer, Praha, 9 kníh a p. ministerský radca dr. Eisenstein 10 cenných kníh.

Dľa zprávy pakladníka u. dr. J. Štollu javí sa majetkový stav Jednoty takto:

Na členských príspevkoch od členov zakladajúcich a riadnych vybrané . . . . , , , , Kčs 12,675.—

Z toho zaplatené na predplatnom »Práv. Obzoru» Kčs 6.922.—

Zbýva čistý majetok . . . . Kčs 5.753.—

O **»Právnom Obzore«** podal jednateľ jako zodpovedný redaktor túto zprávu: Právnická Jednota rozhodla sa obnoviť časopis »Právny Obzor» dr. Emilom Stodolom v roku 1917. a 18. vydávaný a pre literárnu a odberateľskú neúčasť slovenskej verejnosti v druhom ročníku zaniklý. Pred započatím vydávania bol sostavený 6-členný redakčný sbor s p. dr. V. Fajnorom, jako hlavným redaktorom v čele. Sbor tento sa síce dňa 4. júna 1920 sostavil, avšak táto 1. jeho schôdzka bola tiež jeho schôdzkou poslednou. Niektorí jeho členovia totížto boli z Bratislavy preložení a zbývajúcim nedovoľovala ich prílišná služobná zamestnanosť, aby sa mohli zúčastniť redakčných prác. Za zodpovedného redaktora usnesené bolo požiadať p. dra Dvořáka, riaditeľa univerzitnej kancelárie, ten však bol bežnými prácami na univerzite tak preťažený, že mu nebolo možné ani fyzicky túto funkciu prevziať. A tak nepozostávalo iné, jako aby o redakčnú, administračnú a vydavateľskú prácu sa delili predseda s jednateľom. Jednateľ srdečne ďakuje p. predsedovi za to, že hoci jako minister unifikácie viazaný bol trvale na pobyt v Prahe a do Bratislavy dochádzal len, aby v kruhu svojej rodiny si oddychnul, predsa mal pre redakčné práce a udelenie potrebných pokynov a porád jednateľovi, vždy dostatočného voľného času.

Redakcia rozhodla sa vybudovať najprv slovenskú právnu terminologiu. Zamýšľalo sa z počatku vydávať terminologiu postupne jako prílohy časopisu, neskoršie však uznané bolo za výhodnejšie požiadať p. dra Zátureckého, aby terminologiu príspevkami p. dra Fajnora doplnenú sám knižne vydal. Práca táto je už hotová a vyjde v najbližšej dobe nákladom Slovenskej Matice.

V druhom rade chcela redakcia vyhoveť dľa svojích síl potrebám českého právnika na Slovensku, ktorý volal po informatívnom zpracovaní platného tu práva jemu jazykove neprístupného. V tomto smere urobený bol šťastlivý krok drom Fajnorom, zpracovaním manželského majetkového práva. K tomu pridružila sa cenná a všetkými právnikami na Slovensku vrele vítaná práca p. profesora dra V.

Horu o civilnom súdnom poriadku s ohľadom na sjednocovacie práce. V Judikatúre s príkladnou literárnou obetavosťou podporovali nás pp. dr. A. Záturecký a dr. I. Jurecký, sudcovia najvyššieho súdu. Od slovenských právnikov na Slovensku dostalo sa redakcii literárnych príspevkov pomerne málo, pravdepodobne asi preto, že ich pozornosť dosiaľ úplne vyčerpávajú buditeľské práce národné a organizačné práce politické a hospodárske. Dočasnú literárnu neúčasť túto predpovedal nášmu časopisu na druhom sjazde právnikov zo Slovenska p. rektor dr. A. Ráth a vyslovil dôvodnú obavu, že náš časopis bude preto odsúdený už v 4. čísle III. ročníka k zaniknutiu. »Právny Obzor« však prestál šťastlive túto literárnu krízu a dnes podobné obavy sú bezpredmetné, pretože vehlasný sbor tunajšej právnickej fakulty zaiste sa vynasnaží, aby sa náš časopis na šťastlive započatej vedeckej výši doby i budúcne udržal.

Väčšie nebezpečie však hrozilo nášmu časipisu po stránke finančnej. Predošlý jeho vydavateľ mal asi 100 odberateľov a túto odberateľskú neúčasť zdedil i náš časopis v plnej miere. Dvojčíslo III. ročníka vydané bolo nákladom 1.000 kusov, ktoré všetky boly rozposlané, ale po upomenutí uplatnilo sa predplatným len 183 výtiskov. Túto triezvu skutočnosť redakcia síce nepredvídala, ale tiež sa jej nijako nezľakla. Stav tento bol však iste pre budúcnosť nemožný a predpovedal časopisu vopred opätovný a istý predčasný jeho zánik, lebo peňažné výdavky za tlač tohoto dvojčísla, ktoré tlačiareň Universum Kučera rátala vo výrobnej cene, obnášaly 4.000 Kčs. Redakcia vynaložila preto všetko svoje úsilie, aby nadobudnula aspoň taký počet predplatiteľov, ktorí by režijné výdavky jeho, predplatným mohli hradiť. Že časopis po tomto prvom neúspechu nemusel byť hneď zastavený, ďakuje čiastočne subvenciam, ktoré dostal od ministerstva vnútra obnosom 2.000 Kčs, ministerstva unifikácie 1.500 Kčs, ministerstva spravedlnosti 3.000 Kčs a čiastočne inzertnej priazni naších bánk v Bratislave a slovenským i českým firmám.

Redakcia žiadala síce tiež o podporu Slovenskú Maticu v Turč. Sv. Martine, avšak nedostala dosiaľ odpovedi.

Za príčinou nadobudnutia žiaducného počtu odberateľov vydané bolo 1. číslo IV. ročníka nákladom 3.000 exemplárov. Tieto rozoslané boly okrem dosavádnym odberateľom i všetkým pravotárom republiky a uplatnilo sa ich predbežne 1.800. Vrátených 1.200 výtiskov rozosielame opätovne všetkým súdom, administratívnym úradom, a úradníkom, notariáty nevynímajúc, štátnym zastupiteľstvám a zastupiteľom, verejným notárom, tak že nebolo snáď právnika v republike, ktorý by náš časopis na ukážku nebol obdržal. Počet odberateľov po upomenutí pri následujúcich číslach klesnul a obnáša dnes 1.290. Za tento svoj úspech nadobudnutia nových odbrateľov ďakuje časopis propagačnej podpore predsedníctva, sedrií, ministerstva s plnou mocou a pp. županom, z ktorých v prvom rade p. županom žúp Trenčianskej, Turčianskej, Nitrianskej a Abaujskej.

Majetkový stav »Právneho Obzoru«.

	Príjem	Vydanie
	Kčs h	Kčs h
Na predplatnom	34,772,90	
Za inseráty	18.660.—	
Na subvenciach	6.500.—	
Za tlač		43.307.64
Za literárne honoráre		2.341.50
Za inventár		6,147.—
Za administráciu a expedíciu		1.345.—
Na hotovosti		6.791.76
	59.932.90	59.932.90

Statistický prehlad odberatel'ov.

Slovensko.

Župa	Súdy: Sedrie	Súdy: okr. súdy	Súdy: statn. zást.	Súdy: voj. súdy	Súdy: št. zástupci	Súdy: sudci	Právotári	Žup. úrady	Župani	Slúž. úrad.	Slúžny	Obec	Verej. notár	Obec. notári	Notárláty	Finanč. úrad	Rôzni	Súčet
Abauj	3	2		1		2	40			2				1	12	3	4	70
Bratislava . . .		6	1	4	5	21	88		2	2	7	6	5	5	3	18	42	215
Gemer-Hont . .	1	7			1	2	21	1	1	1	1			2		5		43
Komárno . . .	1	3					5		1									10
Liptov	1	4				2	20	1	1	2		1	1	3		2		38
Nitra	2	9				18	84			7	8	4			41	1	11	185
Novohrad . . .		1				1	14			1	1				2			20
Orava		2					14							1			2	20
Spiš	1	7				1	18							1		1		29
Sáriš	1	4		1		3	35	1	1	3	1	2		6	5			63
Tekov		5			1	2	20	1				3			1	2		35
Trenčín	1	9	1			8	49	1	1	5	6			1	44	2	2	130
Turec		2				2	13										2	19
Užhorod	3		1	1		4	30			1	1							41
Zemplín		5	1	1		1	17				1				1	1	1	28
Zvolen	2	3			1	4	29	1	1	4	1	3	1		13	1	1	65
	16	69	4	8	8	71	497	6	8	28	27	19	7	20	122	36	65	1011

	Právotári	Okr. súdy	Sud i	Zem. s.	Ver. notár	Voj. súdy	Kraj. súdy	Finanč. úrady	Prav. kom.	Not. k m.	Rôzni	Štátne zástup	Súčet
Čechy	117	1	4	2	2	4	1	2	1	1	81	2	218
Morava	31	8		1	6	5	3						54
Slezsko	10	1				2							13

Cudzina: Viedeň: 1. Amerika: 4. Jugoslavia: 1.

Zprávy funkcionárov boly jednohlasne schválené a na návrh revizorov udelené im absolutórium.

Prevedené volby výboru na budúci rok a zvolení: pp. dr. Vladimír Fajnor, predseda súdnej tabule, bývalý min. unif. predseom, dr. Karol Laštovka, dekan univerzity Komenského I. miestopredsedu a dr. Emil Stodola, pravotár II. miestopredsedom, a do výboru pp. dr. Augustín Rath, rektor univ. Komenského, Jaroslav Vojtíšek, predseda sedrie v Bratislave, dr. Juraj Štolla, vedúci štátny zástupca v Bratislave, dr. Jaroslav mezník, odborový radca min. s pl. mocou, dr. Milan Ivanka, pravotár a dr. Cyril Bařinka, pravotár, za náhradníkov, dr. Bohuš Tomsa, univerzit. prof., dr. Otakar Viták, fin. radca gen. financ. prokuratúry, dr. Alojz Sedlák, sedriál. sudca.

Za revizórov: dr. Ján Gašperik, hlavný prednosta riad. št. železníc, dr. Ján Galla, pravotár a dr. Joz. Maděrič, pravotár.

Členské príspevky na rok 1922 stanovené pre členov v Bratislave obnosom 60 Kčs a mimo Bratislavu 20 Kčs. Členovia budú okrem toho platiť predplatné na »Právny Obzor«.

Na voľných návrhoch usnesené: sriadiť v nových spolkových miestnostiach stálu čitárňu, knihovňu a klubovňu, zvolať toho roku III. sjazd právnikov so Slovenska, poďakovať pravotárskej komore v Turčianskom Sv. Martine za láskavé požičanie spolkového zariadenia a toto od pravotárskej komory odkúpiť.

K valnému shromaždeniu došly pozdravné dopisy pp. dra Al. Bašky, slúž. v Leviciach a dra Kořistu, žup. podn. v Rim. Sobote.

Osobne sa zúčastnili i členovia z vidieku medzi nimi zvlášte pp. dr. Karol Štúr, pravotár v Trenčíne, dr. Karol Bernhard, okr. s. v Sečovciach a Cyrill Svoboda, mešťanosta v Trenčíne.

Literatúra.

Právnický terminologický slovník. I. Část maďarsko-slovenská. Sestavil Dr. Vladimír Fajnor, předseda soudní tabule v Bratislavě a Dr. Adolf Záturecký, rada Nejvyššího soudu v Brně za spolupůsobení terminologického odboru Matice Slovenské. — Vydala Matice Slovenská v Turč. Sv. Martině.

Po dlouhém toužebném očekávání vyšel konečně I. díl právnické terminologie slovenské. — V mladičkém vědeckém světě slovenském každá nová odborná knížka jest hotovou událostí. Terminologie jest událostí tím větší, poněvadž jde tu vždy ještě o zakladatelskou práci v právnickém životě. Co dosud po této stránce bylo podniknuto, bylo zajisté velice záslužné, avšak nemělo za sebou oné autorské a vydavatelské autority, kterou se honosí vydání Matice Slovenské.

Knížka obsahuje na 170 stránkách asi 12.000 maďarských termínů právnických s přiléhavou slovenskou interpretací. Slovenské termíny, jak autoři v doslovu knížky uvádějí: »...neodchylují se bez nevyhnutné potřeby od vžité a vytříbené terminologie české...«, majíce stále na zřeteli, aby slovenská terminologie právnická mohla se státi společným kulturním majetkem československým. — Matice Slovenská sděluje, že vydání toto bude také úředně doporučeno k všeobecnému užívání.

Autoři počali s vydáváním části maďarsko-slovenské jakožto v praktickém životě pro dnešek na Slovensku nejpotřebnější, neboť nelze zapomínati, že obrovská většina právníků, působících dnes na Slovensku, vyšla ze škol maďarských a že jiné než maďarské terminologie vůbec neznala.

Po zavedení úředního jazyka slovenského (bohužel dosud neúplném) začali »slovenští« právníci překotně vyráběti právnické výrazy nejdobrodružnějších tvarů. Převážná většina bývalých zákonů uherských platí dosud na Slovensku a v Podkarpatské Rusi a tak

bylo zajisté nezbytně nutno postarati se o správné přeslovenštění maďarské terminologie, vyrostší ze zákonů uherských.

Máme za to, že právnická terminologie slovenská bude postupně opouštěti základnu právní terminologie maďarské při nejmenším tím tempem, jakým bude postupovati vytváření nového společného práva československého s jeho přirozeným důsledkem: obnovenou právnickou terminologií společnou, československou.

Doufáme, že II. díl (slovensko-maďarský) nedá na sebe dlouho čekati.

Knížka jest k dostání u Matice Slovenské a ve všech knihkupeckých závodech československých. — Cena knížky se neudává. Bude prý kolem 30 Kčs. —a.

»Csehszlovák jog« (t. j. československé právo). Vychází v Košicích týdně na osmi stranách za redakce Dra Hugona Tänzera a zpracovává československé právo jazykem maďarským. Formou a zpracováním přidržuje se asi způsobů budapeštských týdenníků právnických z dob předválečných. Přihlíží však více k potřebám praktických právníků na Slovensku, neovládajících sdostatek jazyk československý a tak odkázaných na obeznamování s běžnou materií právnickou v listě maďarském, jakým jest Cs. jog.

Jakmile se započne s vydáváním maďarského úředního překladu »Sbírky zák. a nař.« pozbude Cs. jog valné části svých dosavadních úkolů.

Pro dnešek nelze upírati tomuto podnikání jistého oprávnění. Jest ovšem otázkou, zda-li by se právníkům, odkázaným z nedostatečné znalosti jazyka státního na list maďarský, neposloužilo lépe vydáváním **slovenského právního týdeníku** stejného obsahu **s případnými maďarskými vysvětlivkami.** Byla by tím zajisté poskytnuta další vhodná příležitost právníkům maďarského vzdělání, neznalým jazyka slovenského, ku rychlému a důkladnému doplnění znalosti státního jazyka. —a.

Právník č. 11. Herrnritt gen. adv.: »Proti přetížení Nejvyššího soudu zrušovacího a generální prokuratury stížnostmi«; Dr. J. Sedláček: »Přejímání zabrané půdy státem dle zák. náhradového«; Dr. J. Zelenka: »Terror». Judikatura č. 2. Dr. Jos. Moník: »Útraty soukromého účastníka«. Dr. V Hora: »K otázce jazykového práva cizozemců v Československé republice«.

Soudcovské listy: č. 12. Dr. Malý: »Reforma francouzského soudnictva». Dr. Rous: »K § 398 c. s. ř. před soudem okresním». K. Krha: »Reciprocita». Dr. A. Růžek: »Musí dle z. č. 313/1921 sb. z. a n. nový pachtýř zemědel. poz. ustoupiti starému, který uplatnil své právo na obnovu pachtu». **Č. 1./1922.** Univ. prof. Dr. V. Hora: »O významu řízení sporu soudcem». Vážné otřesy v judikatůře. Pres. kraj. s. Šimeček: »O lidových soudech lichevních». Dr. J. Zelinka: »Nové směry ve výkladu přemrštěné ceny». R. v. z. s. Dr. Grešl: »O právní podstatě námitky, že rozsouditi spor přísluší soudu rozhodčímu». Beck, Litoměřice: »Úvaha o úlevě v soudnitví». Pres. dr. Malý: »Reforma při ročním kvalifikovaní». Dr. Drbohlav: »Zatímní návrh obecné části tr. zákona». R. z. s. Lacina: »Jest neoprávněný rybolov ve veřejných řekách soudně trestný». Národnostní poměry u brněnských soudů K. Krha: »Pojištění proti sindikatním ručení».

Česká advokacie: č. 10. Dr. B. Mahler: „O bursovním soudnictví". Dr. E. Polan: „O pensijním pojištění advokátů". **Č. 1/1922.** Dr. B. Klineberger: »Návrh čs. tr. zákona». Judikatura.

Knihy redakci zaslané:

Prof. Dr. Jos. Drachovsky: „Československé účetnictví státní". Páté opravené a doplněné vydání. Vydali Bursík a Kohout knihkupci v Praze.

Č. 1. roč. 1922. Prof. A. Miřička: „Osnova čs. z. trestného." Dr. J. Čapek: »O smlouvě zajišťovací». Judikatura.

O zásadách našeho správního soudnictví.

Přednesl v Pravnické Jednotě v Bratislavě prof. Dr. Laštovka.

(Dokončení.)

4. Správní soudnictví vybudováno jest sice od prvé instance, ale pouze v nižších instancích, nikoliv tedy u ministerstva.

a) Věci správní vyřizují se ihned od počátku před jurisdikčním senátem a nikoliv nejprve před úřadem správním, načež, je-li strana s vyřízením nespokojena, může se domáhati zvláštní žalobou přezkoumání věci ve správním soudnictví. (U nás tedy podobně jako ve Francii justice správní a priori, a contr. v Prusku a posteriori.) V Bernatzikově návrhu byla by pravidlem rovněž justice a posteriori, ovšem tu v souvislosti s jeho názorem, že pouze akty ve správní justici vydané mohou nabýti právní moci. Justice a priori jest také výhodnější, ježto zabezpečuje straně ihned řádné projednání věci.

Ovšem vyřizování věci ve správním soudnictví vyžaduje vždy jistého času (ústní přelíčení). Někdy však jest třeba učiniti opatření ihned. Pro takové případy jest dovoleno, aby úřad takové opatření učinil s výhradou, že bude opatření to po přání strany přezkoumáno ve správním soudnictví (jurisdikce a posteriori). Náš zákon dovoluje to v §-u 41. jen, když úřad má zakročiti **z moci úřední,** což se bude zpravidla shodovati se zájmem veřejným.

b) Není pochyby, že by bylo důsledné i správné, aby, když již ministerstvo má vůbec v právních věcech zakročovati (ať v prvé, ať ve vyšší instaci), činilo tak v senátech jurisdikčních. Princip tento nebyl přijat a to ne tak proto, že by zodpovědnost ministerstva byla ohrožena, jako spíše z důvodů praktických (nemožnost přibírati přísedící z celé republiky a celkem výborná právní kvalifikace ministerských úředníků). V každém případě bude však nutno, přesně upraviti opravné prostředky z nálezů župních senátů.

c) S tím souvisí požadavek, aby byl nejvyšší správní soud uveden v bližší organickou souvislost s jurisdikčními senáty, jak si přeje i resoluce při projednávání správního soudnictví přijatá.

5. Velmi nesnadna byla úprava **příslušnosti** správních senátů, t. j. otázka, v kterých věcech jsou správní senáty příslušny rozhodovati.

Náš zákon vychází tu z pojmu **právní věci,** kterou definuje jako »každou záležitost, v níž vystupuje před úřadem aspoň jedna strana». Náš zákon vychází tu z těchto úvah: Na okresní a župní úřady přejdou věci v §-u 4., 5. a 6. županského zákona uvedené, totiž pokud jde o okresní úřady, věci, jež náležely okresním hejtmanstvím a okresním zastupitelstvím, resp. silničným výborům, na Slovensku slúžnovským úřadům; dále pokud jde o župní úřady, věci, jež dosud náležely místodržitelství, zemským výborům, na Slovensku komitátním, jich orgánům incl. župana a správním výborům.

V masse těchto »věcí správních« vynikají záležitosti, kde jedna nebo několik osob jsou súčastněny ve vyřízení věci na základě právního nároku nebo právního zájmu, t. j. kde osoby ty mají právní nárok na určité vyřízení věci, na př. na udělení domovského práva na základě vydržení, aneb aspoň zájem, právem objektivním chráněný, na spolupůsobení při vyřizování věci, t. j. na přibrání k řízení, na slyšení na př. jako sousedé v řízení vodoprávním, stavebním. Osoby takové pokládá zákon **za strany** v tom kterém sporu, a spory takové, v nichž vystupují strany, nazývá právními věcmi. A tyto právní věci jsou svěřeny jurisdikčním senátům. Právní věc jest tedy užším pojmem věci správní, do příslušnosti župních a okresních úřadů příslušející.

a) Z působnosti správního soudnictví jsou tedy vyloučeny:

aa) všechny věci, jež vůbec nejsou věcmi správními, nýbrž náležejí do kompetence řádných soudů;

bb) z věcí správních pak všechny věci, jež zásadně nenáležely do působnosti okresních a župních úřadu, § 4.—6. žup. zákona, jež tedy náležejí na př. do působnosti úřadů finančních, školních, horních ap.

Dle toho zbývají tedy věci správní politické správy, ale z těchto věcí vyloučeny jsou dále:

cc) všechny věci, jež nejsou věcmi právními, kde tedy nejde o ochranu práv a právních zájmů.

Ale ani všechny věci právní poliitcké správy nenáležejí do působnosti jurisdikčních senátů; podle výslovného znění zákona jsou totiž dále vyloučeny:

dd) trestní věci policejní §-u 37. proto, že byla chystána reforma a unifikace trestního řízení správního, jež v zemích českých jest velmi nedokonale upraveno. Co jest to trestní věc policejní, sr. § 1. nařízení ministerstva vnitra, spravedlnosti a nejvyšších policejních úřadů ze dne 3. dubna 1855 čís. 61 ř. z., pro Slovensko § 13. zák. čl. XX. z 1901;

ee) případy, v nichž možno proti rozhodnutí nebo opatření politických úřadů nastoupiti pořadem soukromného práva §. 38. V každém případě jde tu o nároky soukromoprávní, o nichž rozhodují vyjímečně úřady správní, a jež jsou nyní upraveny

§ 105. ústavní listiny (po vyčerpání řádných opravných prostředků pořad práva). Pochybnější jest, zda sem nenáležejí i případy, kde jde o nároky veřejnoprávní a kde úřad politický rozhoduje pouze prozatímně, ponechávaje straně nespokojené, aby hledala nápravy u soudu pořadem práva, na př. při vyvlastnění pro účely lesní, § 24. lesního zákona, a předběžné práce železniční, § 42. železničního zákona vyvlastň.; § 34. zákona o poměrech církve katolické z r. 1874. Přes nedosti přesné znění zákona pokládám za to, že tomu tak jest; k tomu pak přistupuje jako další důvod ekonomie práce úřední. Strana může v řízení soudním svého práva dobře obhájiti a bylo by zbytečno, aby se touž věcí zabývaly dvoje soudy;

ff) věci, jež budou vládním nařízením v prvých pěti letech z působnosti zákona vyloučeny. Pomýšleno tu na disciplinární věci, na pasy, na dozorčí funkce nad obcemi, na akty osvědčovací a pod. Schvalovací právo N. S. jest dostatečnou zárukou proti příliš dalekosáhlému opatření vlády.

Celkem lze říci, že náš zákon přijal pro příslušnost princip clausulae generalis principu numeračního a contr. v Prusku a Bavorsku přijatého.

b) Příslušnost věcná, t. j. otázka, zda jest příslušný okresní či župní senát, a příslušnost místní, t. j. který senát z několika věcně příslušných senátů stejného druhu jest příslušným, posuzují se stejně jako ve věcech správních u okresních a župních úřadů.

Zda a který senát má o věci jednati, podává se tedy z různých předpisů, kterým příslušnost úřadů okresních a župních a jich předchůdců jest upravena.

Základním pojmem našeho správního soudnictví jest právní věc. Z definice její jest patrno, že náš zákon jest zbudován na ochraně práv subjektivních (podobně jako správní soud) a nikoliv ochraně práva objektivního (jako v Prusku). Zda v tom kterém poměru jsou súčastněna práva subjektivní a zda tedy jest tu právní věc, náležející před jurisdikční senáty, na to podají odpověď dotyčné předpisy, kterými ten který poměr jest upraven. Ovšem někdy to bude dosti pochybno, ale tu podrobná judikatura správního soudu poskytne cenné vodítko. Jakmile však v některém právním poměru vystupuje proti úřadu aspoň jedna osoba jako **strana,** náleží celá věc a priori do správního soudnictví, a senát celou věc přezkoumá. — Ze správního soudnictví jsou tedy vyloučeny věci, a jen ty věci, kde úřad jedná **zcela** dle volného uvážení; tak na př. udělení státního občanství. Jestliže však norma předpisuje úřadu, za jakých podmínek určitý akt má nebo nesmí býti vydán, není tu již volného uvážení a věc patří celá před právní senáty. Že po případě kognice nejvyššího správního soudu naproti senátům bude omezenější, souvisí s úpravou jeho příslušnosti.

6. Správní soudnictví předpokládá **zvláštní řízení správní,** v němž budou župní a okresní senáty příslušné věci vyřizovati § 43. Náš zákon tedy přiklonil se k cizím vzorům, jež právě ve zvláštní úpravě řízení vidí charakteristiku jurisdikce správní. Řízení před jurisdikčními soudy jest řízení správní a ovládáno tedy zásadami řízení správního, t. j. zásadou oficiálnosti a zásadou inkvisiční, ale jest to **zvláštní** řízení správní, t. j. řízení, napodobené řízení soudnímu potud, že i ono stranám dovoluje, aby svými návrhy vykonávaly na postup řízení a vyřízení věci u soudu rozhodný vliv. Jde tu o formalisaci řízení. Ovšem jde tu pouze o **obdobu** řízení soudního, a ovšem nelze obdobu tu prováděti dále, než toho zásadně různá povaha práv v řízení připouští.

Řízení civilní jest zbudováno na principu dvou stran, jež se spolu přou a jejichž spor nestranný soudce řídí.

V řízení správním jest velmi mnoho případů, kde proti úřadu vystupuje jenom **jedna strana, na př.** žadatel za živnostenské oprávnění. Ovšem, jak Hoetzel ve svých Stranách prokázal, jest v řízení správním i mnoho případů, kde obraz stran jest velmi rozmanitý.

Správní soudnictví pruské a bádenské představu civilního řádu o dvou stranách důsledně udržují, kdežto v jiných právech tato pomůcka jako zbytečná jest právem opuštěna a hájení státního zájmu buď ponecháno přímo soudu, anebo se dovoluje zříditi zvláštní komisaře veřejného zájmu. Jinak však bude lze ze zřízení soudního převzetí do řízení jurisdikčního mnoho institucí, jež v řízení soudním jsou mnohem podrobněji a lépe upraveny, než v řízení správním. Uvádím zde zásadu slyšení stran, zásadu bezprostřednosti a ústnosti, kontradiktorní jednání, zásadu veřejnosti, přesné důkazní řízení a volné uvažování průvodů.

Německé zákonodárství jest v odvolávání se na civilní řád dosti zdrženlivé, což se vysvětluje tím, že německý proces soudní z r. 1877 příliš ještě lpí na zásadě, že v procesu jde jen o boj stran, který soudce má říditi, ale do něho se nemá míchati. Rakouský civilní řád z r. 1896 a uherský z r. 1911 však právě, pokud jde o řízení sporu, přibližují se značně řízení správnímu, umožňujíce soudu působiti k tomu, aby byla věc i objektivně **správně** vyšetřena. (Sr. články prof. Hory v tomto časopise.) Není proto závady, aby v tomto směru bylo předpisů civilního řádu rozsáhlým způsobem použito o to tím spíše, když tě se řád soudní na právech podrobně přednáší a zkouší, takže dobrou znalost jeho lze předpokládati.

Podružnou otázkou jest již, zda mají býti předpisy civil. řádu převzaty do kontextu, či na ně jen odkázáno. Nebál bych se pouhého odkazování na určité předpisy soudního řádu, přes to, že jsou tu různé civilní řády, jestliže jen hlavní zásady správ-

ního řízení budou v zákoně přesně vytčeny, takže jen v mezích jejich bude lze obdobu prováděti. Ovšem to předpokládá, že předsedové jurisdikčních senátů budou vždy míti na paměti, že řízení jest jen prostředkem a ne účelem samým (Spiegel 83.) a že tedy hlavní věcí jest tu vždy řádné vyrovnávání veřejných zájmů v boji se zájmy a právy individuelními.

Naše správní soudnictví, ve vnitřní správě proponované, znamená veliký krok ku předu v demokratisaci a zákonnosti správy a jest vhodným pendantem k demokratisaci v zákonodárství, kterou ústavní listina provedla. Veliký výsek veřejné správy, který byl dříve ovládán takořka výlučně byrokracií, přechází v rozhodující moc lidu. Není s podivem, že se vyskytly námitky nikoliv proti správnímu soudnictví vůbec, nýbrž proti formě, jak v našem právu je uskutečněno, a to hlavně z obavy, aby politika a stranictví nebyly do správy zanášeny. A řádná neporušená správa jest základem státu! Uvádí se, že přechod k demokratisaci byl u nás příliš rychlý a náhlý, že lidé nejsou k ní ještě dosti vychováni, že ji ještě dosti nepochopují, že ji tedy musí dříve trochu zažíti, než-li na cestě bude lze dále pokračovati.

Přes tyto obavy nelze s druhé strany dosti opakovati, že účast lidu ve správě a to účast rozhodující jest dána celým vývojem demokratismu, ba že jest přímo jedinou školou, v níž občanstvo může se všemi příjemnými i nepříjemnými důsledky prožíti heslo § 1. ústavy: »Stát jest lid!« Intensivní praxe správní, v níž zástupcové občanstva budou moci dobře sledovati boj veřejného zájmu se zájmy soukromými v rámci jednotlivých zákonů, prohloubí jak vážnost k zákonu i k správě, tak i vážnost práce parlamentní a což je najdůležitejší — i zájem o stát. Politické strany, jež budou do okresních výborů a župních zastupitelstev voliti přísedící a náhradníky, mají velikou zodpovědnost, aby vyslaly jen zástupce vhodné a aby nediskretovaly demokracii.

Doufejme, že strany úkol svůj i svoji zodpovědnost plně pochopí!

Dr. Bohuš Tomsa, prof. Komenskeho univerzity v Bratislave.

Suggestívne vlivy pri kladení otázok v súdnom pokráčovaní.

(Niekoľko poznámok k psychologii svedeckej výpovedi).

(Dokončenie).

Suggestívnosť úvodných otázok dá sa zmierniť tým, že sudca sa dotazuje strán po pôvode vedomosti svedkovej a zariaďuje úvod podľa takto nadobudnutej informácie, vkladajúc do otázok slová, imž odpovedajú v duši svedkovej dľa všetkej pravdepodobnosti **zachované predstavy,** ktoré sa podľa predbežnej

informácie dajú určiť. Pri kladení úvodných otázok bude ovšem treba vyhnúť skutočnostiam, ktoré sú medzi stranami sporné. Značne väčšiu opatrnosť ukladá sudcovi, práve jako v pokračovaní trestnom, **pripúšťanie dotazov, kladených oprávnenými osobami** kde interes strán dochádza v najširšej miere svojho uplatnenia. Tu vo väčšine prípadov beží o detilné okolnosti, ktoré kladú na svedkovu pamäť najväčšie požiadavky. Pokiaľ svedok je osobou **treťou,** jejž záujem predmet sporu nedoprevádza, — nevenoval zpravidla skutočnostiam, v nichž má svedčiť, náležitej pozornosti, jestli ony neprekročovaly medze obvyklého priebehu denného chodu; — inými slovami: nieto tu podmienok, ktoré by svedka zaujaly, podmienok, ktorých pri skutkoch, o nichž sa jedná v pokračovaní trestnom, je nepomerne viac. Ďaleko lepšie si pamatám výstup, v ňomž boly povedané urážlivé slová, nežli obvyklú rozmluvu dvoch priateľov, v nejž sa uzaviera nejaká mňa sa nedotýkajúca smluva. Jednania súkromého práva nevymykajú sa najčastejšie všedným, ničím nepútajúcim formám bežného styku. Najmenej si pamatám konkrétnu variantu určitého milieu, v ňomž som zdomácnelý. Mám-li o nej vydať svedectvo, musí byť nutne kusé, jestli len mimoriadne momenty neprivodily pevnejšie jej utkvenie v pamäti. Veľká časť podrobností z nej vypadne, — ale zato je tým väčšie nebezpečie, že výtržky analogických situácií tieto medzery vyplnia. Nebezpečie tohoto druhu existuje už aj pri reprodukcii spontánnej; ale ešte sa zväčší jeli k tomu poskytnutá príležitosť osobami tretími. Tu je vysvetliteľné, jako nachádza v takejto situácii vhodnú pôdu suggestia. Jediná otázka môže zaniesť do komplexu predstáv vypovedajúcej osoby cudzí živel, odvrátiť reprodukciu z povolaného smeru a presvedčiť svedka o inom, čoho nikdy nevidel a nepočul. Sem spadá častá zmena vo svedeckých výpovediach, ktorá býva prečítaná male fidei svedkovej, avšak ktorá bola učinená v najvnútornejšom presvedčení o jej objektívnej správnosti. A vrcholom nepochopenia významu suggestie je u tých súdov, kde sa prevodzuje skutočné »techné maientiké«, na ňomž berú účasť strany, ich zástupci, ba i súd sám. A takéto prípady nie sú výnimkou: vyslýchanému pomáha sa všemožným spôsobom a jeho zmätok zvyšovaný je ešte stálym ubezpečovaním že sa nútne musí pamätať na tú, alebo onú okolnosť.

Soznali sme, že zákon obsahuje množstvo priamych a nepriamych opatrení, ktoré majú obmedziť možnosť suggestívnych otázok, ale tieto ustanovenia sú bezúčinné, keď niet vedúcej ruky, ktorá by im dobývala platnosti. Čeliť účelnej suggestii predpokladá znalosť podmienok za nichž suggestia vzniká a uvedomenie si, v jakom rozsahu sú tieto podmienky v danom prípade účastné.

Teprv na základe odhadu o výši suggestívnosti a suggestibility bude móct sudca rozhodovať o prípustnosti otázok, kladených oprávnenými osobami respektíve o vhodnosti otázok vlastných.

Vyšetrenie zmienených podmienok vyžaduje znalosť prípadu, súčastnených osôb a pomeru, v jakom stoja k sebe a právnej záležitosti. A poneváč títo činitelia nie sú konstatnj, budú i podmienky suggestie nanajvýš kolísavé. V tomto smysle treba akcentovať relatívnosť suggestie: otázka, ktorá by mala za určitých pomerov v zapätí odpoveď suggestiou pozmenenú, môže byť v inom prípade z cela neškodná — ba dokonca vhodná.

O tom rozhodne v prvom rade **individualita** vyslýchaného. **Čím nižšia úroveň inteligencie, tým väčšia disposícia k suggestibilite;** okolnosť táto dá sa v praxi vystihnúť dosť ťažko, poneváč výslech ad generalia nepodáva dostatočných dát, z ních by sudca mohol usudzovať na stupeň rozvoja duševných kvalít vyslýchaného a bezprostredný styk nemôže nahradiť v pomerne krátkej chvíli tento nedostatok. Sú ovšem prípady, keď úroveň svedkovej intelligencie dá sa veľmi snadno vystihnúť, avšak takéto prípady nie sú príliš časté.

Ďalšia okolnosť, s ktorou treba počítať pri kladení otázok a ktorá podobne závisí na individualite svedkovej je **vzrušenie,** jemž podľahne vyslýchaný následkom nezvyklosti a závažnosti aktu. Známe z praxe prípady, keď svedok nie je mocný svojich predstáv, následkom čoho jeho výpoveď je kolísavá a neistá, priebeh myslenia citlivý na každý podnet, ktorého sa mu dostane z vonku a jehož neistý chod predstáv môže sa len neúplne zachytiť.

Podobne značný vliv na suggestibilitu svedkovu bude mať **povahový typ:** známe sú povahy silne receptívne, ktoré si dajú snadne nahovoriť predstavy; takíto ľudia sú najlepším materiálom pre suggestívne otázky a ich výpovede najhorším materiálom pre sudcu. Naproti tomu sú týpy ľudí, ktorí v neobmedzenej dôvere v správnosť svojich predstáv, nedajú sa žiadnym spôsobom usvedčiť z omylu a cudziu znalosť o tom istom skutkovom stave bezpodmienečne zamietajú. A teraz medzi týmito dvoma krajnými bodmi pohybuje sa celý rad týpov prechodných.

Značných potíží poskytuje svedok trpiaci **duševnou chorobou,** ktorá spôsobuje unikanie pamäťových komponentov, zatlačuje intellektuálne výkony kritiky a schopnosti súdiť, alebo uprílišňuje intenzitu určitých predstáv a podobné. Sem náležia prípady melancholie, stavy maniakálne, paranoické, získaná alebo vrodená slabomyseľnosť, dementia paralytica, duševné poruchy senílne. V menovaných prípadoch je svrchované nebezpečie suggestie, lebo osoby, o ních stala sa zmienka, chovajú v sebe všetky podmienky suggestibility, trebárs im

nemožno obecne upierať spôsobilosť svedčiť. (A. Cramer Beitr I. 133.).

Ďalej treba dbať na svedkov vek; nedospelý, sebekritiky neschopní a osoby podajnej fantázie sú svrchovane suggestii prístupné. (Srov. pokusy Dückové: Zeitschrift für Psychol. u. exper. Paedagogik XIII. 214 n.).

Už táto stručná úvaha poučí jak nesnadné je vystihnúť presne stupeň suggestibility svedkovej a podľa toho výslech zariadiť. Preto bude nutno v prípadoch, kde okolnosti suggestiu podmieňujúce stanoviť sa nedajú, omedziť sa na otázky, ichž stupeň suggestívnosti bude **in abstracto** čo najmenší. Už z predošlého vieme, že u všetkých otázok nie je tejto podmienke rovnako vyhovené a že stupeň suggestívnosti sa v nich môže uplatňovať viac menej intenzívne, takže môžme všetky druhy otázok rozdeliť na celý rad tried podľa rôznych stupňov suggestívnosti.

O takéto schema skonstruované so zreteľa psychologického, logického a gramatického pokúsil sa Lipmann. Lipmann vytýka sedmoro druhov otázok, ktoré zariaďuje stupňovite podľa väčšej-menšej suggestívnosti. (Lipmann: Grundriss der Psychologie für Iuristen: Die Wirkung von Suggestivfraen).

Bezpodmienečne treba sa vyvarovať otázok predpokladových, tojest takých, ktoré predpokladajú určitý skutkový stav jakožto tázanému známy. Ku pr. tážem-li sa jakú kravatu mala osoba X, bez toho, abych sa tázal, či mala vôbec kravatu.

Podobne je tomu **s neúplnými otázkami discunctívnymi;** nemiem sa tázať: »Mala osoba X kravatu bielu, alebo čiernu?«, keď nie som si istý, že je vylúčená eventualita iná (že mala kravatou inej barvy). Tieto dva druhy otázok sú najnebezpečnejšie, poneváč vyslýchajúci si vždy neuvedomeli, či nie je jeho otázka predpokladová, alebo či nie je disjunkcia v nej obsažená len neúplná. Vyslýchanému, v tomto páde tieto otázky ľahko uniknúť, poneváč gramatická forma neprezradí snadno ich suggestívny charakter jako u otázok iných.

Ďalšiu kategoriu tvoria otázky **expektatívne** (očakávacie), poneváč v ich formulovaní je vyjadrené očakávanie odpovedi slovom »áno« alebo »nie«. Otázka sem spadajúco znie: **»Nebola** X-ova kravata čierna?« Takto skonstruovaná otázka môže totiž zastihnúť v pamäti vyslýchaného medzeru a súčasne poskytnúť materiál k jej vyplneniu, alebo môže vlivom autoritatívnej povahy tazateľa príslušnú vzpomienku pozmeniť.

Od predošlých líšia sa čiastočne otázky rozhodovacie (Eutscheidungsfragen), ktoré síce neobsahujú očakávanie určitej odpovedi, nič menej môžu však byť zodpovedané len slovom »áno« alebo »nie«. Skúsenosť totiž učí, že na otázky tohoto druhu odpovedá sa častejšie kladne, nežli záporne. Ku pr. »Bola X-ová kravata čierna?«

Menšie nebezpečie skrývajú v sebe **úplné otázky dosjunktívne** kladené za účelom zistenia svedkovej vedomosti o existencii nejakého predmetu alebo detailu. Ku pr.: »Mal X kravatu či nemal?» Ale i na túto otázku svedok odpovie skorej kladne než záporne. Preto i týchto otázok, kde je to možné treba sa varovať a použiť **otázok určovacích** (Bestimmungsfragen), čo je možno tam, kde nebeží tak o existenciu predmetu jako o nejaký jeho znak, barvu, formu, miestne a časové určenie, o sukcesiu už určených faktov znenie rozmluv y atď. Ku pr.: »Jako bola osoba X odená?» Tieto otázky nazýva Stern »Fragen mit Fragewort», poneváč obsahujú tázacie zámená, alebo adverbia: ktorý, kto, kde, prečo, jako atď.

Sternova klassifikácia, ktorá je staršia jako Lipmannová, shoduje sa s ňou celkom až na to, že nevytýka zvláštnej triedy otázok rozhodovacích, za to však jako triedu najvyššej suggestívnosti kladie tak zvané dôsledkové otázky (Folgefragen). Odpovie-li niekto na suggestívnu otázku: »Nachodil sa tam a tam ten a ten predmet?» kladne, môže byť postavený pred dôsledok a tázaný, kde presne sa ten predmet nachádzal, jakej bol barvy, veľkosti atď.

Stupnica suggestívnosti podáva základné podmienky na nichž musí budovať technika výslechu, chceli-li sa uchrániť výpovedí suggestiou znehodnotených. Z časti potvrdzuje tiež zásadu, ktorú pri výslechu treba mať bezpodmienečne na zreteli, totiž že pravdepodobnosť suggestie je tým väčšia, čím viac nových faktov v otázke je zahrnuté. Nové faktá sú tie, ktoré neboly sdelené svedkom buďto spontánne alebo na základe bezvadného dotazovania. Pre otázky nové faktá vylučujúce niet vždy rovnako priaznivých podmienok; jako bolo driev podotknuté, už úvod k výslechu nutne predpokladá určité sdelenie svedkovi, ktoré do jeho priebehu predstáv môže rušive zasiahnuť: vždy nejakým »novum» musí výslech započať, jednako nemožno sdielať názoru, že by každá otázka bola suggestívneho charakteru a že by teda nebolo možno pri výsluchu obísť sa bez suggestie. V otázkach určovacích by sa našlo dosť prípadov, kde suggestívnosť je vylúčená.

Theoria síce vytýka stupne suggestívnosti a varuje pred použitím otázok formulovaných určitým spôsobom. Avšak prax zostáva za theoriou ďaleko pozadu často i bez svojej viny tým, že istej pre rozhodnutie dôležitej výpovedi nelzä dosiahnuť inak, leda konštrukciou, ktorá spadá do sféry suggestívnosti. Niekedy je možno podobných prípadov sa vyvarovať opisom alebo okľukami, avšak inokedy ani týchto prostriedkov nelzä použiť a tak suggestívnosť otázky je niekedy nutnym zlom, družiacim sa k svedeckej výpovedi.

Jednako nemožno odmietať schema Stern-Lipmannove: znamená ono pre sudcu cenné poučenie o hodnote svedeckej

výpovedi a ponúka, aby tam, kde je to možné bol obrátený zre_ tel k rôznym stupňom suggestívnosti a podľa toho svedecký výslech bol zariadený. Nepriamo upozorňuje na panujúce nedostatky dôkazného pokračovania, v ňomž hodnotí sa práve tak otázka suggestívna, jako nesuggestívna a kde odmietnutie alebo výtka suggestívnosti je pomerne veľmi riedka, doklad to, jak málo pozornosti jej bolo venované.

Možno namietnuť, že za stávajúcich pomerov nemožno vyhoveť požiadavkom, ktoré kladie psychologia výpovedi. Nutný chvat, s ktorým sa výslech sprevádza, nemožnosť získať dát, potrebných k účelnému výsledku, obtíže s nimiž sudca môže si osvojiť znalosť spychologie, tvoria vraj prekážky, ktoré svedeckú výpoveď jej ideálu nekonečne vzďalujú.

Ale celá otázka nie je tak beznádejná, jakoby sa zdala na prvý pohľad. Isté je, že treba prekonať isté počiatočné nesnádze. Tak chvat pokračovania môže zasahovať rušive ale len dočasne, poneváč výslechová technika sudcova dá sa tak dobre mechanizovať, jako ktorákoľvek iná složitá činnosť. Známi sú sudcovia ichž pokračovanie v procese plynie hlad_ ko, rýchle a pri tom bez nárazu na formy predpísané zákonom; sudcovia, íchž hlboká znalosť ľudskej povahy a zkúsenosť úskalím suggestie dotazy sú isté, perfektné a účelné. Skutoč- dúce tempo procesu; ichž výslech dáva im snadno preplávať úskalím suggestie, dotazy sú isté perfektné a účelné. Skutočností, o ktoré by opreli svedecký výslech, dobierajú sa vlastnou silou a získavajú tak dáta, ktorých by nikdy nedocielili lpením na **forme** zákona. Vybrúseným bystrozrakom prenikajú vnútro svedka a osvojujú si tak základné rysy jeho psychických kva_ lít. K tomu však vedľa priameho styku s ľuďmi, je treba tiež prehlbovania theoretického, ktorému nikto nesmie vyhýbať, kto má dočinenia s dušou druhého. To chápe dnes nemecký sudca a hľadí vniknúť do duše svedkovej študiom psychologie a ktomu mu predovšetkým napomáha psychologia výpovedi, jejž cenným produktom je i stupnica suggestívnosti.

Záver: Výsledky, k nimž sme vo svojej úvahe dospeli, môžeme, pokiaľ majú vzťah k súdnemu pokračovaniu, stručne rekapitulovať nasledovne:

1. Sudca má pečovať, aby výpoveď svedkova diala sa pokiaľ možno spontánne.

2. Otázky treba klásť takým spôsobom, aby jích suggestívnosť bola čo najmenšia. Sila suggestívnosti otázky riadi sa množstvom nových tojest svedeckou výpoveďou ešte neziste_ ných faktov v kladených otázkach. Preto musia byť stručné a obsahovať len výsledky dosavádnych bezvadných výpovedí.

3. Otázka nemá menovite obsahovať ničoho, čo má byť teprv zistené výpoveďou, preto najvhodnejšie sú otázky určovacie, ktoré najmenej trpia touto vadou.

4. Tázateľ má na základe po ruke ležiacich dát a priameho styku s tázaným zistiť stupeň jeho suggestibility a podľa nej výslech zariadiť. Momenty, ktoré suggestibilitu zvyšujú sú menovite: nižší stupeň intelligencie, stavy affektívne, psychopathologické, nižší vek, nemoci fysické atď.

5. Odpovedi na otázky suggestívne treba protokolovať (aspoň v prípadoch významných) spolu s otázkami, aby bolo usnadnené ich hodnotenie.

Tým však nie je povedané, že je možné všetkým týmto požiadavkom in concreto plnou mierou vyhoveť: shrnuté tu výsledky znamenajú jedine cieľ, k nemuž treba pri svedeckom výslechu neustále prihliadať a podľa okolností viac-menej priaznivých ho realizovať. Čím viac sa mu výslech priblíži, tým pevnejší základ poskytne pre rozhodovanie a splní základný požiadavok svedeckého výslechu: dosaženie objektívne správnych výpovedí.

Dr. N.

Pokus o soustavný výklad §§ 15—34 trestní novelly zák. čl. XXXVI. z roku 1908 a zákona o soudech mladistvých čl. VII. z roku 1913.

9) Střežení.

§ 23. bod. 3 zák. o ml. Jím potrestá se mladistivý provinilec bez hlavního přelíčení, když po návrhu státního zástupce dojde soud k přesvědčení, že není v zájmu rozumového a mravního vývoje mladistvého žáducno, aby byl obviněný uznán vinným a jinak trestán. Trvá 3—12 hodin v některé příhodné soudní místnosti s odnětím nebo omezením potravy. Toto ustanovení není trestem, neboť § 23 z. o. ml. předpokládá, že není žádoucno uznání vinnosti a potrestání. Je to jen výchovné opatření (verbis: v zájmu rozumového a mravního vývoje), ovšem už na hranici mezi ostatními výchovnými opatřeními a tresty. Protože to není trest, nezanáší se také ani do trestního registru zemského (vedeného do převratu v Budapešti) ani se nesděluje obecním úřadům za účelem evidence.

§ 3.

Právní následky odsouzení (§ 17. tr. n. 3. odst.).

mladistvého jsou různé dle toho, kterého opatření bylo proti němu použito.

Byla-li vyslovena důtka, propuštění na zkoušku neb polepšovací výchova, nezanechává toto odsouzení pro budoucnost mladistvého žádnych právních následků; tak jmenovitě nenastává zpětilost při opětném spáchání téhož trestního činu a nenastávají prá-

vě následky ohledně způsobilosti k zastávání úřadů, které jinak v zápětí má odsouzení jiného druhu. Za to však právoplatné odsouzení mladistvého k trestu vězení nebo státního vězení vykazuje všecky právní důsledky, která obecný zákon trestní spojuje s odsoudením.

V zákoně není to výslovně řečeno, avšak správnost této dedukce vyplýva z té okolnosti, že ztrátu úřadu a politických práv jakož i jiné následky **odsouzení**, spojuje trestní zákon jen s odsouzením k trestu na svobodě, a při hořejších opatřeních nelze per analogiam těchto důsledků použít, protože v materielním právu je analogie zásadně vyloučena. Tím se však nic nemění na ustanovení, že se každé odsouzení tedy i na trest důtky má oznámiti příslušnému obecnímu úřadu, za účelem evidence. V praxi oznamuje se i propouštění na zkoušku, protože od toho závisí účinná kontrola chování se mladistvého v době zkušební. Od sdělení obecního úřadu o nepořádném životě propuštěného může totiž záviset další rozhodnutí soudu pro zrušení nebo prodloužení zkušební doby.

Promlčení trestního činu a výkon trestu.

§§ 71—73 z. o. ml.

A) trestní čin mladistvého promlčuje se:

1. po uplynutí 5 let, je-li čin dle zákonné všeobecné kvalitikace zločinem;

2 po uplynutí 10 let za téhož předpokladu, dále byl-li mladistvý již více než 15 letý a je-li na jeho čin ustanoven trest na svobodě přes 5 let;

3. po uplynutí 15 let ,jedná-li se o zločin trestaný smrtí nebo doživotní káznicí a o mladistvého v době činu již 15. letého;

4. po uplynutí 3 let pro přečin.

V ostatným platí všeobecné předpisy trestního práva a ve věcech tiskových promlčecí lhůty tiskového práva, oproti všeobecnému právu jsou promlčecí lhůty ohledně mladistvých celkem kratší. Byl-li mladistvý propouštěn na zkoušku, spočívá promlčení po zkušební dobu.

B) Výkon trestu se promlčuje:

1. trest vězení přes 10 let za 20 roků,
2. 10 letý trest vězení za 15 let,
3. trest vězení kratší než 10 a delší než 5 let za 10 roků,
4. trest státního vězení nebo trest vězení 5 let za 5 roků.

Č á s t d r u h á.

Řízení trestní proti mladistvým.

§ 5.

Hlavní zásady.

Soudnictvím mladistvých pověřeny jsou zvláštní soudy mladistvých. Tyto mají svoji vlastní věcnou i místní příslušnost a řízení před nimi liší se od všeobecného trestního řízení v četných o-

tázkách. Úchylky trestního řízení před soudy mladistvých vyplývají ze snahy, prizpůsobiti trestní řízení pokud možno nejvíce účelu, který trestní soudnictví mladistvých sleduje, totiž nápravu zanedbané a spustlé mládeže, dále zjednodušiti a zrychliti řízení vzdor tomu, že věc, o kterou jde, je právně-politicky důležitější povahy (arg: kompetence z pravidla sborového soudu, ale s formami pokračování před okresním soudem zásadních).

Je přirozeno, že v zásadních otázkach trestního řízení není podstatných úchylek. Zásada oficiálnosti, obžalovací, zásada pravdy materiálné, přímosti a ústnosti platí i pro řízení ve věcech mladistivých ve stejné míře, jako v trestním řízení obecním. Zásada oficiálnosti je poněkud stupňována větší ingerencí st. zástupce mladistvých i ve věcech jen na soukromný návrh stihatelných.

Jedině provedení zásady veřejnosti je omezeno. Soud mladistvých může v trestní věci mladistvých vyloučiti veřejnost dle svého volného uvážení a není proti takovému jeho rozhodnutí opravného prostředku.

Avšak i když veřejnost vyloučena není, mají k projednávání věcí mladistvých provinilců přístup jen členové úřadu, spolků pro péče o děti a jich ochranu, advokáti a soudcovští a advokátní kandidáti; výjimečně může soud dovoliti přítomnost takových dospělým osobám, které mají na projednávané věci oprávněný zájem. (§ 26. z. o. s. ml.)

Pouze úřady mají samy právo uveřejnovati zprávy o trestních záležitostech mladistvých, jimiž se zabývají, jinak je každé takové uveřejnění podmíněno úředním povolením a každý, kdo by tak učinil bez úředního povolení, podléhá trestu. (§ 13. z. o. s. ml.).

Trestní řízení před soudy mladistvých řídí se v první řadě příslušnými ustanoveními zákona o soudech mladistivých (zák. čl. VII. z roku 1913); pokud o některé otázce trestního řízení není v tomto zákoně specielní ustanovení, platí zásady trestního řízení před soudem okresním dle uherského trestního řádu (zák. čl. XXXIII. z r. 1896). Při předběžném řízení přísluší soudci mladistvých per anal. funkce soudce vyšetřujícího.

Jen trestní věci rodičů, poručníků, opatrovatelů a dohližitelů mladistvých zmíněné v § 7. C a b. tohoto pojednávaní, neprojednávají se dle zásad trestního řízení před soudem mladistvých, ač věcně před tento soud patří, nýbrž výlučně dle zásad obecného řízení trestního před soudem okresním. (§ 8. odst. 2. z. o. s. ml.).

§ 6.

Soudy mladistvých.

Soud mladistvých zřízen je u každého sborového soudu I. instance. Jeho pravomoc vztahuje se na celý obvod sborového soudu, u něhož jest zřízen.

Kde však jest toho zřejmě potřebí pro velký počet mladistvých provinilců anebo z jiného vážného důvodu, zřídí mnisterstvo spra-

vedlnosti soud mladistvých u některého okresního soudu. Pravomoc soudu mladistvých zřízeného u soudu okresního, omezena je na obvod tohoto soudu, jinak však, zejména co se týče věcné příslušnosti, není mezi ním a soudem mladistvých při sborovém soudu I. instance žádného rozdílu.

Soudní pravomoc u soudu mladistvých vykonává jeden soudce (samosoudce), kterého jakožto soudce mladistvých ustanoví ministerstvo spravedlnosti na 3 roky ze stavu soudců soudu, u něhož jest soud mladistvých zřízen. Zástupcem soudce mladistvých je přednosta soudu, k němuž jest soud mladistvých přičleněn. Neodkladné úkony může však za soudce mladistvých provésti i jiný člen řádného soudu, není-li vyhnutí.

Jakožto druhá stolice funguje v trestních věcech mladistvých senát sborového soudu mladistvých. Zřízen je u sborového soudu I. stolice, je tříčlenný a jmenuje ho předseda nadřízeného sborového soudu II. stolice.

Třetí instance je stálý senát mladistvých u příslušného sborového soudu II. stolice, dosazený předsedou téhož soudu.

§ 7.

Věcná příslušnost soudů mladistvých.

Do oboru působnosti soudů mladistvých patří:

A) trestní věci mladistvých pro činy, ktoré patří do působnosti soudů; vyjmuty jsou však tyto případy (§ 56 z. o. s. ml.).

1. trestní činy mladistvého, dokonavšího 15. let svého věku, spáchané tiskem (příslušným je řádný soud),

2. trestní čin mladistvého, spojený s trestním jeho činem po dokonaném 18. roce věku, patřícím do oboru řádných soudů (příslušným je řádný soud),

3. trestní čin mladistvého více než 15. letého, na který zákon ukládá trest smrti nebo káznice (příslušným je senát mladistvých místo poroty) další instance jsou tytéž jako při porotě.

B) přestupkové věci mladistvých a to:

a) tyto jednotlivé:

1. přestupek potulky a zahálky (§ 1. zák. čl. XXI. z r. 1913),

2. přestupek žebroty (§ 66, 67, 68 zák. čl. XL. z r. 1879),

3. přestupek reverse (§ 70. zák. čl. XL. z r. 1879),

b) ony přestupky, které soudu mladistvých postoupí správní úřad jakožto policejní trestní soud, protože shledal, že třeba dáti mladistvého provinilce do polepšovny. Soud mladistvých při vyřízení věci samé není však na tento názor vázán,

C) přestupky rodičů, poručníků, opatrovníků a dohližetelů,

a) pro nedostatečný dozor nad mladistvými do 16. roku jejich věku (§ 64 zák. čl. XL. z r. 1879),

b) pro svádění mladistvých ještě ne 16. letých k žebrotě. (§ 66 zák. čl. XL. z r. 1897).

Jsou-li skutky pod C) a b) kvalifikovány jako přečiny, nemění to nic na jejich příslušnosti přes soud mladistvých pokud jiná i jako přečiny patří do kompetence okresního soudu.

D) Soudcové mladistvých činí obyčejně také opatření nutná v zájmů dětí, které porušily činem svým nějaký trestní právní předpis (VI. hl. zák. o. s. ml. činnost praeventivně výchovná).

E) Soudce mladistvých koná v naléhavých případech ochranná a předstižná opatření v zájmu mladistvých, kteří síce z trestního činu podezřelí nejsou, avšak žijí-li v okolí, v němž vystaveni jsou mravní zkáze nebo hrozí-li jim zpustnutí (viz § 20. tohoto pojednání) činnost preventivní.

Trestní čin mladistivého pojednává se před soudem mladistivých i tehdy, byla-li by ohledně něho dána příslušnost porotního soudu nebo příslušnost některého výlučného sborového soudu.

§ 8.

Místní příslušnost soudu mladistvých.

(§ 4 z. o s. ml.)

Důvody místní příslušnosti jsou:

1. místo spáchaného činu,
2. bydliště neb stálý pobyt zákonného zástupce neb opatrovníka mladistvého,
3. místo, kde mladistvý se zdržuje.

Mezi několika soudy stějně příslušnými rozhoduje prevence; avšak soud, přííslušný na základě prevence může k návrhu státního zástupce odstoupiti záležitost jinému soudu, rovněž místně příslušnému, vyžaduje-li to zájem mladistvého nebo řízení, Tento případ býva hlavně ohledem na místo pobytu mladistvého, aby se mu útraty cestou k soudu spáchaného činu uspořily a i jinak řízení, aby se tím usnadnilo. V praxi, lze říci, rozhoduje tedy pro místní kompetenci více místo stálého pobytu mladistvého, nežli místo spáchaného činu. Tato kompetence resp. změna dosavadní příslušnosti může nastoupiti v každém stadiu řížení a zvláště i v případě propuštění na zkoušku.

§ 9.

Trestní věci mladistvých v souvislosti s trestními věcmi osob dospelých. (§ 9 o s. ml.)

Zásadně má býti trestní záležitost mladistvého oddělena od trestní záležitosti osoby, dospělé, s níž je ve spojení. Často však nebude možno tuto zásadu bez újmy trestního řízení provést. V tom případě může soud mladistvých, před nějž by záležitost mladistvého patřila, dáti k návrhu státního zástupce svolení, aby záležitost mladistivého projednal řádný trestní soud společně s trestní věcí dospělého obviněného. Opravného prostředku proti takovému opatření není. Projednává-li se však takováto spojitá trestní věc odděleně jadnak před soudem mladistvých ohlědně

mladistvého obviněného, jednak před řádným soudem ohledně dospělého obviněného, může soudce mladistvých použití důkazů, provedených u soudu řádného. Při hlavním přelíčení přes to musí provésti hlavní důkazy znova. O výsledku spojeného řízení vykonaného před řádným soudem, má býti soud mladistvých, jinak příslušný, vyrozuměn za účelem vlastní evidence (hlavně o propuštění na zkoušku) a ev. provedení trestu vězení, (viz III. díl této studie).

§ 10.

Spojení několika trestních věcí proti témuž mladistvému.

Několik trestních věcí proti témuž mladistvému spojí se k jednotnému pojednání a vynese se ohledne všech spojených trestních věcí jedině opatření. Spojení toto je přípustné až do doby, pokud nebylo vykonáno zvláštním opatřením ustanovené snad na jednotlivé trestní činy, nebo pokud neuplynula bez závady doba zkušební, byl-li mladistvý propuštěn na zkoušku. Vyloučeno je spojení věcí mladistvých, ktoré patří jednak před soudy mladistvých, jednak ped soudy řádné. (§ 10. z. o s. ml).

§ 11.

Veřejný žalobce. (§ 5 z. o s. ml.)

K zastupování veřejné obžaloby před soudem mladistvých určí vedoucí státní zástupce některého člena státního zastupitelství (státní zástupce mladistvých). U soudů mladistvých zřízených výjiměčně u okresních soudů může funkce státního zástupce mladistvých svěřena býti i způsobilému zmocnénci (funkcionáři) státního zastupitelství, je-li to okolnostmi odůvodněno. Funkce veřejného žalobce je v řízení dle z. o. s. ml. potud intensivnější, že zakročuje i v záležitostech, ve kterých se jinak delikt jen na soukromý návrh stihá (agr. § 14 z. o. ml. — verbis: proti **každému** mladistvému, který je podezřelý z trestního činu atd. a § 22 z. o. ml; když vykonal nutné zatímní opatření, zašle soud mladistvých spisy přímo státnímu zástupci mladistvých, aby podal návrh»).

Návrhem státního zástupce však soudce mladistvých ve volbě opatření omezen není (§§ 23. 30. z. o. ml.) V tom směru je tedy funkce veřejného žalobce v řízení mladistvých omezenějšího významu. Celkově zakročuje tedy státní zástupce spíše jako zákonný poradce, což se dobře vyjadřuje i v maď. technickém označení jeho (fiatalkoruak ügyésze).

§ 12.

Obhájce.

Obhájce není v řízení proti mladistvému před soudem mladistvých obligatorním. Avšak soud malidstvých může mladistvému určiti obhájce z advokátů neb advokátních kadidátů, jestliže je toho názoru, že obhajoba je účelnou a když mladistvý si sám obhájce nezvolí. Naproti tomu je obhajoba obligatorní v řízení proti

mladistvým před řádným soudem. (§ 56 3. odst. tr. p. a § 38. z. o. ml.) V praxi používá se namnoze surrogátu obhajoby (vzhledem na její fakultatívnost) v podobě pozvání již zmíněných patronátních spolků. resp. jejich členů či t. zv. dobrovolných ochránců.

§ 13.

Úřední ochránce.

Jakožto orgán vsunutý mezi soudce a mladistvého provinilce je úřední ochránce důvěrníkem soudcovým při zjišťování mravních vlastností pachatelových a příčin, jež ho k trestnímu činu vedly, při zjisťování výsledků nápravných nařízení soudcovských, provinilci pak je rádcem a přítelem, který nápomáhá mu k tomu, aby se z něho stal řádný člen společnosti. Úřední ochránce je v oboru své působnosti orgánem státním a jmenuje ho ministerstvo spravedlnosti z mužů neb žen zběhlých v péči o mládež. Činnost svoji vykonává dle pokynů soudce mladistvých.

Funkcí úředních ochránců mohou býti pověření též členové spolku pro péči a ochranu dětí. Funkce úředního ochránce není však obligatorní, nýbrž týž jen dle potřeby může býti ustanoven. Je to jakýsi druh kriminálního tútora vedle zákonného zástupce civilně-právního, kde tento v ohledu trestním nestačí aneb fakticky nevyhoví. Úřední ochránci mají právo na náhradu výdavků a může jim býti poukázán i stálý plat.

§ 14.

Předběžné řízení.

Soudce mladistvých má v předběžném řížení tatáž práva, jako vyšetřující soudce v řízení trestním; při tom nerozhoduje, o jak těžký trestní čin se jedná. Předběžné řížení však je ve věcech mladistvých obligátorní, ač musí býti dle okolností provedeno vždy v celém rozsahu. Vidí-li totiž soudce mladistvých, že se věc bez formálního jednání (t. j. místo hlavního přelíčení) neobejde, stačí když v předběžném řízení se omezí na zajištění materiálu pro formální pojednávání, zvláště výzkum ovzduší (prestředí) a výpisu z matriky.

Trestní oznámení proti mladistvým podáti je u soudu mladistvých; jemu je odevzdá též každý jiný úřad, u něhož trestní oznámení bylo učiněno. Soudce mladistvých předloží došlé trestní oznámení státnímu zástuci mladistvých k návrhu (§ 14. z. o. ml.), ale již před tím aneb současně učiní všecka opatření, která v zájmu mladistvého aneb řádného provedení řízení pokládá nutnými Předběžně řízení je tudíž pojem obsahující v sobě:

A) opatření ochranné a předstižné,

B) vyhledávání,

C) přípravu k event. formálnímu jednání.

ad A)

Opatření ochranná a předstižná.

Jakmile soudci mladistvých je oznámen trestní čin mladistvého, zařídí opatření ochranná a předstižná a to:

1. buď ponechá mladistvého v opatrování v jeho dosavadním okolí a uzná-li to odůvodněným, ustanoví mu ochránce, aby sledoval jeho výchovu a na něj dohlížel.

2. nebo odstraní mladistvého z jeho dosavadního okolí, a to tehdy, je-li tělesný neb mravní stav mladistvého v něm ohrožen, jakož i, když se ukázalo, že proti špatnému chování mladistvého obviněného nestačí prostředky domácí a školní kázně. Za těchto okolností svěří soudce mladistvého provinilce zatímně k opatrování některému spolehlivému příbuznému mladistvého nebo i cizí vhodné osobě, ochrannému dětskému spolku, nebo konečně ho umístí ve státní polepšovně neb státním dětském útulku. Volil-li soudce některé z těchto ochranných opatření, není na ně vázán, nýbrž může, je-li třeba, jedno druhým zaměniti, dle toho, které považuje za účelnější.

Ochranná opatření podrží svoji účinnost po celou dobu trestního řízení.

Jakožto prostředek zajišťovací proti mladistvému přípustné jest střežení v místnosti soudní věznice (§ 21 z. o. ml.)

Soudce smí tohoto prostředku upotřebiti, když nelze užíti některého ochranného prostředku, buď že mladistvý není pokročilejšího věku, nebo je zkažen, nebezpečné povahy, nebo že není na blízku vhodné osoby neb spolku a ústavu, kterým by mladistvý zatímně mohl být svěřen: i tak vyžaduje se, aby použití střežení jevilo se nutným. Mladistvý musí býti ve věznici oddělen od jiných vězňů, kteří jeho mravnost ohrožují a má býti přiměřenou prací zaměstnán.

Každý zatčený nebo předvedený mladistvý musí býti ihned dodán soudci mladistvých, jen výjimečně a z důležitého důvodu může jej policejní úřad a ne řádný soud podržeti pod stráží, nikdy však déle než 48 hodin. Zatimní a vyšetřovací vazba není v trestním řízení však proti mladistvým přípustná.

Poznámka: Doba střežením ve věznici strávená se nezapočítává do eventuelního trestu na svobodě a není tedy střežení žádnou analogií k zatimní resp. vyšetřovací vazbě. Mladistvý není také ve své svobodě střežením více omezen, nežli to disciplina ústavu a účel střežení vyžaduje.

ad B)

Vyhledávání nařizuje soudce mladistvých k návrhu státního zástupce mladistvých neb soukromého žalobce. Mimo úkoly, které vyhledávání má v trestním řízení vůbec, sleduje vyhledávání v trestních věcech mladistvých též účel, opatřiti potřebná data na jichž základě bude soudce moci se rozhodnouti pro použití

určitého druhu konečných opatření. Soudce mladistvých jednak sám pomocí úřadů a orgánů policejních sbírá data pro vyšetření skutkového děje, pro poznání osoby mladistvého, jeho povahy, stupně jeho rozumové a mravní vyspělosti a poměrů, v nichž žije, jednak pověřuje vyšetřením těchto okolností (mimo šetření skutkového děje) úředního ochránce. Pokud takový ochránce není ustanoven, může se obrátiti v tom směru k spolkům patronáží se zabývajícím aneb k obecním notářským úřadům. Pro ulehčení potřebných informací existuje zvláštní tiskový formulář zvaný »výzkum ovzduší« (správněji: prostředí), jehož rubriky dožádaný orgán vhodně vyplní. Po vrácení výzkumu ovzduší soudce toto přehlédne a eventuelně si vyžádá doplnění týmž anebo jiným orgánem (správou školy, již obviněný navštěvuje). Také vyžádání školních zpráv bývá v tomto směru vůbec účelno.

Soudce mladistvých vyslechne obviněného mladistvého v řízení předběžném. Mimo svědků trestního skutku má slyšeti zpravidla i jeho zákonného zástupce, zaměstanávatele nebo osobu v jejíž domácnosti mladistvý žije.

Ukáže-li se toho potřeba během trestního řízení může soudce dáti mladistvého lékařský vyšetřit nebo pozorovat (§ 16. z. o. ml.)

ad C)

Příprava k formálnímu jednání:

opatření výzkum ovzduší, výpisu z matriky a event. jiného materiálu potřebného k formálnímu jednání, vypsání formálního jednání.

Soudce mladistvých může prostřednictvím polit. úřadů, policie, četníctva a obvodních notářů dáti vyslechnouti i osoby, jejichž výpověď je sice pro rozhodnutí věcí závažná, ale přítomnost při jednání méně nutna.

Dr. Ivan Jurecký.

Výťah z rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach trestných.

3.

Premlčanie prestupku, poneváč trestné pokračovanie bolo súdom zavedené len po šiestich mesiacoch, počítaných od dňa spáchania prestupku.

Najvyšší súd vyniesol nasledovný rozsudok:

Rozsudky obidvoch súdov nižšieho stupňa v tej čiastke, dľa ktorej obžalovaný Pavel S. za vinného bol uznaný v priestupku proti verejnej bezpečnosti, dľa §-u 71. Trz. o priestupkoch, z dôvodu materiálnej zmätočnosti, označeného v bode 1. c §-u 385. Trpp.

s a z r u š u j ú:

obžalovaný Pavel S. na základe bodu 3. §-u 326. Trpp. osvobodzuje sa z pod obžaloby prestupku proti verejnej bezpečnosti dľa §-u 71. Trz. o p. a jej následkov.

Dôvody: Verejný žalobca pre ten čin obžalovaného Pavla S., že dňa 7. novembra 1919 preukázal sa legitimáciou, vystavenou na meno B. A., žalobu pozdvihol len na hlavnom dňa 4. augusta 1920 vydržiavanom pojednávaní, a sedria pre tento čin, ktorý kvalifikovala za prestupok dľa §-u 71. Trz. o pr., zaviedla trestné pokračovanie len na hlavnom pojednávaní. Poneváč tedy od spáchania tohoto prestupku až po zavedenie trestného pokračovania šesť mesiacov už uplynulo, táto okolnosť však dľa §-u 31. Trz. o pr. je príčinou, trestné pokračovanie vytvárajúcou:

obidva súdy nižšieho stupňa spáchaly v bode 1. c §-u 385. Trpp. označenú zmatočnosť, keď obžalovaného v spomenutom prestupku za vinného uznaly a odsúdily.

(24. novembra 1920, č. Kr. III. 231-20.).

Proti usneseniu súdnej tabule oznámená zmätočná sťažnosť bola považovaná za rekurs, ako jediné prípustný opravný prostriedok.

(bod 3. §-u 401., §§ 378., 379., bod 4. §-u 426. Trpp.).

Najvyšší súd usniesol sa nasledovne:

Zmätočná sťažnosť považuje sa za rekurs a ako taká sa zamieta.

Dôvody: Proti usneseniu súdnej tabule, ktorým ona v smysle bodu 3. §-u 401. Trpp., odmietla odvolanie obžalovaného Štefana R.; menovaný obžalovaný a jeho osobitný obhájca zmätočnú sťažnosť oznámili na základe bodu 1. a, c §-u 385. Trpp.

Poneváč dľa bodu 4. §-u 426. a §-u 378. Trpp. proti usneseniam súdnej tabule rekurs má miesta, a nie zmätočná sťažnosť, preto Najvyšší súd považoval oznámený opravný prostriedok za rekurs, a ten dľa odst. 4. §-u 379. Trpp. zamietol, lebo súdna tabula odmietla odvolanie obžalovaného Štefana R. z dôvodov správnych, zo zákona čerpaných.

(10. novembra 1920, č. Kr. III. 248-20.).

Zmätočnú sťažnosť z toho dôvodu, že ona je zákonom vylúčená, len ten súd je oprávnený odmietnuť, ktorému prináleží meritórne rozhodovať o zmätočnej sťažnosti.

V prípade, označenom v §-e 104. Trz. úhrnný trest určený byť môže len ohľadom trestov na slobode. Ustanovenia §-u 104. Trz. a §-u 517. Trpp. nevzťahujú sa na vedlajšie tresty.

V smysle §-u 518. Trpp. zmätočná sťažnosť prípustná je neobmedzene čo do výmeru trestu.

Vo viac právoplatných, ešte nevykonaných rozsudkoch vypovedané ztraty úradu a vyzdvihnutia vykonávania politických práv počínajú sa naraz dňom odpykania úhrnného trestu na slobode.

(§§ 54., 104. Trz., §§ 517., 518. Trpp., § 32. Trppn.).

Najvyšší súd vyniesol nasledovný rozsudok:

Usnesenia sedrie, ktorým zmätočná sťažnosť, oznámená štátnym zástupcom proti rozsudku sedrie a založená na bodu 2. §-u 385. Trpp., bola odmienutá, sa zmeňuje, a zmätočná sťažnosť sa prijíma. Tejto zmätočnej sťažnosti vyhovujúc, výšoznačený rozsudok sedrie v tej časti, dľa ktorej na obžalovaného Kolomana H. vynesenými dvoma právoplatnými rozsudkami v trvaní 3 a 5 rokov vymeraná ztrata úradu a vyzdvihnutie vykonávania politických práv, jako vedlajšie tresty boly vtiahnuté do úhrnného trestu v trvaní 8 rokov a ztrata volebného práva do obcí bola určená v trvaní 3 rokov, z dôvodu zmätočnosti uvedeného vo vete prvej odst. predposledného §-u 518. Trpp. sa zrušuje, ustanovenie rozsudku, vzťahujúce sa na vedľajšie tresty pozbavuje sa platnosti, a čo do vedľajších trestov nedotknutými sa ponechávajú ustanovenia základných dvoch rozsudkov.

Dôvody: Štátny zástupca proti rozsudku sedrie, ktorým zpomedzi troch rozsudkov vo dvoch určené vedľajšie tresty, a síce ztraty úradu a vyzdvihnutia

politických práv v trvaní 3 a 5 rokov boly nahradené úhrnným trestom 8-ročnej ztraty úradu a vyzdvihnutia vykonávania politických práv a 3-ročnej ztraty volebného práva do obcí — oznámil zmätočnú sťažnosť na základe bodu 2. §-u 385. Trpp.
Sedria túto zmatočnú sťažnosť odmietla z dôvodov §-u 518. Trpp.

Štátny zástupca proti tomuto odmietajúcemu usneseniu oznámil rekurs z toho dôvodu, že zmätočná sťažnosť v smysle §-u 518. Trpp. je prípustná. V odôvodnení svojej zmätočnej sťažnosti označuje to ustanovenie rozsudku, ktoré napáda a vyjadruje sa, že úhrnné vyrúbenie ztraty úradu a vyzdvihnutie vykonávania politických práv, jako vedľajšieho trestu miesta nemá. Zrejmé je tedy, že táto zmätočnoá sťažnosť, namerená proti ustanoveniu rozsudku, vymerajúcemu úhrnný vedľajší trest, vlastne uplatňuje dôovod zmätočnosti čo do výmeru trestu, uvedený vo vete prvej odst. predposledného §-u 518. Trpp.

Sedria porušila zákon, keď túto zmätočnú sťažnosť odmietla, lebo v smysle §-u 32. Tppp. nebola oprávnená rozhodovať v tej otázke, či oznámená zmätočná sťažnosť je prípustná alebo zákonom vylúčená. Rozhodovanie v tejto otázke prináleží Najvyššiemu súdu. Preto Najvyšší súd zmätočnú sťažnosť odmietajúce toto usnesenie sedrie musel v smysle odst. 4. §-u 379. Trpp. zmeniť.
Zmätočná sťažnosť je prípustná, lebo dľa ustanovenia odst. predposledného §-u 518. Trpp. zmätočnej sťažnosti čo do výmeru trestu neobmedzene možno použiť, tedy ale len v prípade, označenom v bode 2. §-u 385. Trpp.
Ale zmätočná sťažnosť je aj základná, lebo dľa ustanovení §-u 104. Trz. a §-u 517. Trpp. úhrnný trest určený môže byť len ohľadom trestov na slobode jako hlavných trestov, a tak tieto ustanovenia zákona nemôžu aplikované byť aj na vedľajšie tresty. Nasledovne sedria tým konaním, že v dvoch právoplatných rozsudkoch vymerané trestý vedľajšie úhrnným trestom nahradila, spáchala dôvod zmätočnosti čo do výmeru trestu, uvedený v §-e 518. Trpp. Preto Najvyšší súd musel rozsudok sedrie v tejto časti v smysle odst. 1. §-u 33. Trppn. zrušiť a vyniesť zákonu zodpovedajúci rozsudok.

Poznamenáva sa, že v takých prípadoch, jaký je aj prítomný, keď viac právoplatnými rozsudkami vymerané tresty na slobode v smysle §-u 104. Trz. shrnuté byť majú v jeden úhrnný trest, v základných rozsudkoch osobitne určené ztraty úradu a vyzdvihnutia vykonávania politických práv počínajú naraz dňom odpykania úhrnného trestu na slobode, takže doba takýchto vedľajších trestov plynie tým istým časom, z čoho nasleduje, že uplynutím doby toho v najdlhšom trvaní určeného trestu ztraty úradu a vyzdvihnutia vykonávania politických práv zakončí sa aj uplynutie doby tých vedľajších trestov stejného druhu, ktoré boly vymerané ostatnými základnými rozsudkami.

(15. júna 1921, č. Kr. III. 245-21.).

V prípade trestného činu, spáchaného mladistvým, samým odvolávaním sa na bod 3. §-u 385. Trpp. nieje označený prípustný dôvod zmätočnosti. U mladovekých použitie §-u 92. Trz. miesta nemá.

Najvyšší súd usniesol sa nasledovne:

Zmätočná sťažnosť sa odmieta.

Dôvody: Proti rozsudku súdnej tabule obžalovaný mlad. Štefana M. a jeho obhájca zmätočnú sťažnosť oznámili »dľa §-u 385. č. 1. a) 3. Trpp., lebo obžalovaný je nevinný«.

Tieto zmätočné sťažnosti sú z čiastky zákonom vylúčené, z čiastky však postrádajú označenia dôvodu zmätočnosti, a jako takéto v smysle odst. 3. §-u 434. Trpp. musely byť odmietnuté,

lebo rozsudok sedrie bol napadnutý len čo do trestu, následkom čoho súdna tabula rozsudok sedrie čo do viny ani neprezkúmala, a tak tento rozsudok čo do viny stal sa právoplatným a nenápadateľným, ďalej

lebo zo samého odvolania sa na bod 3. §-u 385. Trpp. nemožno zistiť, že obžalovaný a jeho obhájca v čom nachádzajú dôvod zmätočnosti, či vo výške, a či v druhu trestu, a tak v tomto smere zmätočné sťažnosti musely

byť považované za také, ktoré boly upotrebené bez označenia dôvodu zmätočnosti.

(bod 3. §-u 385., odst. 3. §-u 434. Trpp., § 92. Trz., §§ 17., 18. a 26. Trzn.).

Poznamenáva sa, že čo do trestu mladistvých použitie §-u 92. Trz. miesta nemá. Táto zásada vyslovená je §§-mi 17., 18. a 26. Trzn.

(13. apríla 1921. Č. Kr. III. 232-20.).

Dr. A. Z.:

Prehľad slovenskej časti rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach občianskych.

II.

I. Dľa §-u 96. Ústavnej listiny Československej republiky je súdnictvo vo všetkých stoliciach oddelené od správy, nenáleží tedy riadnym súdom rozhodovať o tom, či administratívne orgány — vsiahnuvšie svojim opatrením do súkromoprávnej sféry postihnuteho jednotlivca — jednaly v medziach im prikázaného oboru pôsobnonsti a zachovaly postup, ktorý je podmienkou zákonitého administratívneho pokračovania; prezkúmavať túto otázku je úkolom, riešenie ktorého prislúcha v opravnom pokračovaní nadriadeným administratívnym orgánom — II. Ak je medzi žalovanými stranami nerozdeliteľné spoločenstvo sporu alebo je medzi nimi pomer obdobný nerozdeliteľnému spoločenstvu sporu (§ 80. O. p. p.), sporu prekážajúca okolnosť, uvedená v bode 2. §-u 180. O. p. p., má byť dotyčne oboch žalovaných do ohľadu vzatá, hoci bola námietka, vznesená na základe bodu 3. §-u 180. O. p. p., dotyčne jednej žalovanej strany už právoplatne zamietnutá.

Najvyšší súd voči žalovanému čsl. št. eráru k jeho dovolacej žiadosti — a voči žalovanej úč. spoločnosti P. z príčiny, prekážajúcej sporu, vzatej do ohľadu z úradnej povinnosti, zmeňujúc rozsudok odvolacieho súdu — spor zastavuje a zaväzuje žalobníka, aby žalovanému čsl. štát. eráru — mimo poplatkov, ktoré budú v smysle §-u 79. zák. čl. XLIII. z 1914 vyrúbené, ... Kčs sporných, ... Kčs odvolacích a . . . . Kčs dovolacích útrat, žalovanej úč. spoločnosti P. však k rukám jej advokáta . . . . Kčs sporných útrat za 15 dní pod následkami exekúce zaplatil.

D ô v o d y :

Žalobník v spore, zavedenom pred sedriou v B., svôj žalobný nárok, týkajúci sa náhrady škody, v podstate o tie skutočnosti opiera, že br. bytový úrad roku 1919 (pred 21. júnom) miestnosti, patriace k hotelu, hostíncu a bytu, ktoré mal žalobník v prenájme, z nariadenia ministra s plnou mocou pre správu Slovenska zabral pre účely štátnej tlačiarne, — tieže miestnosti potom zaujala úč. spoločnosť P.; uvádza, že konanie štátnych orgánov bolo bezprávne, protizákonné, dialo sa bez výsluchu žalobníka a nie dľa pravidelného postupu a poneváč niet zákona alebo nariadenia, ktoré by bytový úrad alebo ministerstvo oprávňovaly takéto zabranie (poťažne vyvlastnenie) previesť, štátne vrchnosti a orgány použitím exekutívnej moci štátu a brachiálnych prostriedkov bezprávne a protizákonne donútily žalobníka k opusteniu ním v prenájme držaných miestností a k zanechaniu prevádzania živnosti, — štát že je zodpovedný za toto konanie, ktorým bola žalobníkovi na dobu od 21. júna 1919 do 31. júla 1921 262.480-korunová škoda spôsobená a tak žiada, aby bol čsl. štát. ärár zaviazaný na zaplatenie tejto sumy s príslušnosťami — a síce solidárne so spolužalovanou úč. spoločnosťou P., ktorá vedela a musela

vedieť o jestvovaní prenájomného práva žalobníka, ďalej o bezprávnosti a nezákonnosti nariadenia a prevedenia zabrania miestností, uvádzajúc ešte, že spolužalovaná miestnosti aj teraz užíva a tým značnú hmotnú výhodu získala.

Žalované strany pred pustením sa do sporu vzniesly sporu prekážajúcu námietku na tom základe, že uplatňovanie žalobných nárokov patrí na mimosporné pokračovanie.

Prvostupňový súd — sporu prekážajúcej — námietke žalovaného čsl. štát. eráru vyhovel, spor dotyčne neho zastavil, — kdežto — sporu prekážajúcu námietku spolužalovanej úč. spol. P. zamietol.

K odvolaniu žalobníka odvolací súd odvolaním napadnuté čiastky rozsudku súdu prvostupňového zmenil, zamietol aj námietku sporu prekážajúcu, vznesenú čsl. štát. erárom a odsúdil žalované strany solidárne k zaplateniu prvo- a druhostupňových útrat, spôsobených vznesenými sporu prekážajúcimi námietkami.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal len žalovaný čsl. štát. erár dovolaciu žiadosť a žiadal, aby bol rozsudok druhostupňového súdu zmenený, rozsudok prvostupňového súdu potvrdený — tedy sporu prekážajúcej námietke vyhovené, spor zastavený a žalobník k zaplateniu útrat odsúdený.

Z udajov žaloby vysvitá, že je žalobný nárok na odškodné založený na protizákonné zabranie miestností, ktoré — dľa stanoviska žalobníka — previedly štátne správne orgány (vrchnosti), do oboru pôsobnosti, ktorých zabranie miestností dľa zákonov a nariadení vôbec nespadalo a aj ináč nezákonite — pominutím predpisov, vzťahujúcich sa na zaberanie bytov, pominutím výsluchu žalobníka — postupovaly.

Preskúmať otázku, či administratívne orgány, vsiahnuvšie svojim opatrením do súkromosprávnej sféry postihnutého jednotlivca, jednaly v medziach im prikázaného oboru pôsobnosti a zachovaly postup, ktorý je podmienkou zákonitého administratívného pokračovania, — je úkolom, riešenie ktorého prislúcha v správnom pokračovaní nadriadeným administratívnym orgánom. Riadným súdom o tomto rozhodovať nenáleží, poneváč dľa §-u 96. ústavnej listiny Československej republiky je súdnictvo vo všetkých stoliciach oddelené od správy. — —

Neide tu o prípad, o ktorom je reč v §-u 234. O. p. p., poneváč by bolo v rozpore s uvedeným predpisom ústavnej listiny, keby riadne súdy pod rúškom samostatného riešenia domnelej prechádzajúcej verejnoprávnej otázky, — osobovaly si právo, vystupovať jako opravné stolice administratívnych orgánov, z opatrení, ktorých sa odvodzuje nárok na náhradu škody. Preto má byť tento prípad zaradený pod ustanovenia §-u 180. č. 2. O. p. p.

Čo sa týka spolužalovanej spoločnosti P., je tvrdená nezákonitosť administratívneho opatrenia síce len jedným, ale práve tým nejzákladnejším podkladom žalobného nároku. Ohľadne tohoto základu je pomer medzi obidvoma žalovanými obdobný nerozdeliteľnému spoločenstvu sporu, poneváč nemožno pripustiť, aby o zákonitosti tých istých administratívnych opatrení za každým iný úrad a do konca snáď s rozným výsledkom rozhodoval. Preto bola — dľa obdoby (analogie §-u 80. O. p. p. — sporu prekážajúca okolnosť uvedená v §-e 180. č. 2. O. p. p. dotyčne oboch žalovaných do ohľadu vzatá (§ 540. O. p. p.), vzdor tomu, že dotyčne spolužalovanej úč. spoločnosti P. bola námietka, na základe §-u 180. č. O. p. p. vznesená, už právoplatne zamietnutá.

Výrok o útratách opiera sa o §§ 543., 508. a 425. O. p. p.

(5. októbra 1921. č. Rv. III. 127-21.).

Dr. Miloš Vančo.

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine.

Číslo 4-IV-1922.

A. Sch., kupec z Bratislavy, podáva proti drovi R. N . . . ., pravotárovi z Bratislavy, ponosu preto, lebo žiada od neho 1200 korún honoráru za vykonané dovozné povolenie a pýta si od advokátskej komory informáciu o výške slušného honoráru.

Uzavretie.

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine toto podanie podateľovi vracia a uvedomuje ho, že vykonanie dovozného povolenia nie je prácou advokátskou, lež viacej povahy kupeckej, — a preto advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine odopiera týmto intervenovať v tejto veci medzi drom R. Neumannom, pravotárom a medzi A. Sch. — Z tohoto stanoviska adv. komory nasleduje, že o výške prípustného honoráru, za takúto prácu prichodiaceho, sa advokátska komora nevysloví.

Dôvody:

Na vykonávanie dovozného povolenia netreba advokátskeho diplomu ani advokátskych známostí. — V konkretnom prípade potreba dovozného povolenia nevyskytla sa v súvise s daktorou právnou vecou, a tak učinkovanie obvineného advokáta v konkrétnom prípade je takmer úplne inej povahy než advokátskej. — Natoľko, že by daktorý advokát zaoberal sa výlučne alebo aspoň prevažne zaopatrovaním dovozných (vývozných) povolení, prišlo by uvažovať, či jeho učinkovaine nepatrí vlastne pod kupecký a priemyselný zákon a vôbec nie pod advokátsky riad.

Všeobecne známou vecou je, že v dnešnom stave štátnej nekonsolidovanosti jednotliví advokáti dali sa na takéto výnosné zárobky. — Advokátska komora na tieto faktá však hľadí, ako na neblahé a poválečné následky, ktoré sú len dočasného rázu. Čím prvej ich odstraňovať a úplne odstrániť treba. Nechtiac utvrdzovať a napomáhať podobné abnormálnosti v advokátstve, advokátska komora odoprela žiadateľovi intervenciu v tejto konkrétnej veci.

V Turčianskom Sv. Martine, dňa 3. januára 1922.

Dr. J. Kotyza:

Zásadní rozhodnutí nejvyššího vojanského soudu v Praze.

Povinnost ku službě vojenské po rozumu §-u 190. v. tr. z. jest posuzovati dle poměrů přítomných — tempore criminis — a nikoliv budoucích — po odpykaném trestu.

Nejvyšší vojenský soud uznal den 17. prosince 1921 o zmatečné stížnosti obžalovaného J. S. proti rozsudku divisního soudu v P. ze dne 29. září 1921, jímž obžalovaný pěšák J. S. byl uznán vinným zločinem sběhnutí dle §-ů 183., 199. v. tr. z., zločinem nešetření služebních povinností dle §-ů 286. f), 288. 1. věta v. tr. z. a zločinem krádeže jednak dokonané, jednak nedokonané dle §-ů 457., 459, 461. c), 462. c), d), e), 464. b), 466. d), e) a 15. v. tr. z., zločinem podílnictví na krádeži dle §-u 477. v. tr. z. a zločinem podvodu dle §-ů 502., 505. v. tr. z. a odsouzen na základě §-ů 469. a 96. v. tr. z. a 3 : 4 zákona ze dne 31. ledna 1919 š. 75. Sb. z. a n. k těžkému a zostřenému žaláři šesti roků a ku ztrátě práva volebního do obcí, pri započtení vyšetřovací vazby po rozumu §-u 127. v. tr. z. po provedeném přelíčení, vyslechnuv námitky gen. voj. prokurátora a obhájce odsouzeného, za právo:

Zmateční stížnost, pokud se dovolává proti odsouzení obžalovaného pro zločin deserce zmatku dle bodu 9. a) §-u 358. v. tr. z., se jako neodůvodněná zamítá.

Důvody:

Zmatečná stížnost potírá rozsudek I. stolice s hlediska bodu 9. a), §-u 358 v. tr. ř. pro odsouzení obžalovaného pro zločin zběhnutí a tvrdí, že jednalo se o osobu, která byla naprosto neschopným subjektem tohoto zločinu, poněvadž obžalovaný jako trestanec

uprchlý z posádkové věznice (správně vojenské trestnice, pokud se týče z uzavřeného oddělení posádkové nemocnice) v T., kde odpykával několikaletý těžký žalář, nebyl způsobilým k vojenské službě a nemohl tudíž míti úmyslu zbavity se navždy povinnosti vojenské, k níž nebyl povinen a k níž se naopak přihlásil sám, aby se vyhnul výkonu trestu. Bylo by prý absurdním odsudzovati pro deserci trestance vojenské trestnice jen proto, že byl zařažen do armády následkem panujícího tehdy nedostatku evidence. Zmatečná stížnost není v právu.

Po rozumu §-u 190. v. tr. z. dopouštějí se osoby, které po svém odsouzení uprchnou z trestního místa, deserce jen potud, pokud po vytrpěném trestu zůstávají zavázány pokračovati ve vojenské službě. Podle znění a smyslu zákona nerozhoduje, zda-li odsouzený po odpykaném trestu skutečně ve vojenské službě bude pokračovati, pokud se týče, zda-li dle poměrů daných tempore criminis lze s tím důvodně počítati, nýbrž rozhodným jest, zda v době útěku pro odsouzeného vůbec stávala povinnost ku vojenské službě také ještě po odpykání trestu. Z povahy věci ovšem plyne, že tuto povinnost jest posuzovati dle přítomnosti a ne dle budoucích poměrů, ježto by jinak rozhodnutí v tom kterém případě teprve nastati mohlo, až by bylo známo, jak se po odpykání trestu utvoří okolnosti pro vojenskou povinnost božalovaného rozhodné. V daném případě přijde tudíž jen na to, zda-li obžalovaný v době úteku byl povinnen, aby po odpykání trestu ve vojenské službě pokračoval, a nejde o otázku, zda k výkonu vojenské služby skutečně dojde. Že u obžalovaného v době útěku z vojenské trestnice v T. stávala povinnost, že po odpykání trestu bude mu pokračovati ve vojenské službě, o tom nelze pochybovati, poněvádž ani právní ani skutečné okolnosti ji nevylučovaly. Obžalovaný patří k ročníku 1894, jehož příslušníci byli povinni ku hlášení dle vyhlášky M .N. O. k výnosu pres. č. 1695 dopln. ze dne 30. listopadu 1918, ani tehdy bylo nebo mohlo býti známo, kdy tento ročník bude demobilizován. Jeho demobilizace byla nařízena teprve výnosem M. N. O. ze dne 10. července 1920, počínaje 25. července 1920, a to jen u mužstva, které sloužilo presentně nejméně 6 měsíců. Tato podmínka však u obžalovaného splněna nebyla, neboť, jak ze záznamního listu založeného ve spisech divisního soudu v T. na na jevo vychází, byl obžalováný 23. listopadu 1914 k vojenské službě presentován, ale 12. února 1915 zběhnul od 2. náhrad. setniny p. pl. č., načež byl dopaden 14. března 1915 byl vzat do vyšetřovací vazby u divisního soudu v T. a rozsudkem téhož soudu ze dne 16. června 1915 k žaláři 6 roků odsouzen. V čs. armádě pak sloužil obžalovaný jen několik dní. Obžalovaný nebyl by měl nároku na demobilisaci na zákldě svrchu citovaného výnosu M. N. O., i kdyby byl při nepřetržitém výkonu trestu, který mu byl zdejším usnesením ze dne 25. února 1919 čj. E. 291-19 po rozumu §. 1. amnestie národního výboru ze dne 5. listopadu 1918, č. 28. sb. zák. a nař., na pět roků těžkého žaláře snížen, býval 22. července 1920 z trestní vazby propuštěn.

Vzhledem k těmto okolnostem jeví se názor zmatečné stížnosti, že obžalovaný jako uprchlý trestanec vojenské trestnice v T. nebyl způsobilým subjektem zločinu deserce, neodůvodněným a, poněvadž válečný soud úmysl deserční u obžalovaného přijal za prokázaný, nelze jeho výrok ohledně odsouzení u obžalovaného přijal za prokázaný, nelze jeho výrok ohledně odsouzení obžalovaného pro zločin deserce uznati právně mylným, nehledě ani k tomu, že útěk obžalovaného z trestnice v T. po státním převratu 1918 nebyl jako deserce žalován a není také předmětem naříkaného rozsudku I. stolice, který uplatňuje zločin deserce ve zběhnutí obžalovaného od různých vojenských tělěs, jehož se obžalovaný teprve po svém útěku z vojenské trestnice v T. dopustil.

Slušelo proto zmatečnou stížnost jako neodůvodněnou po rozumu §-u 371, odst. 2. v. tr. r. zamítnouti.

(Rozhodnutí nejvyššího vojenského soudu ze dne 17. prosince 1921 čj. P. 402-21).

Sbierka rozhodnutí vo veciach trestných.

(Büntetőjogi határozatok tára.)

(Pokračovanie).

Číslo 245. Za účelom použitia §. 15. tr. z. uhorský súd uznáva vinu obžalovaného podľa trestného poriadku a neodvisle od rozsudku cudzozemského úradu. (Z. R. zo dňa 11. októbra 1893, číslo 7838-B-1893-. — § 15.

Číslo 3. Peňažný trest, stanovený v jednotlivých prípadoch zákonami vedľa trestu na slobode minimálnou sadzbou odchýlne od §. 26. tr. z. jako vedľajší trest,— nemôže byť použitím §. 92 tr. z. znížený sám o sebe a oddelene od hlavného trestu. (P. U. zo dňa 16. júna 1899 čís. 77). — § 26.

Číslo 4. V prípadoch zločinov a prečinov môžu byť vo smysle §. 53. zák. čl. V : 1878 peňažné tresty, ktoré boly vymerané v medziach zákonov a podľa okolností vo výmere od 1 do 10 zlatých, zmenené na tresty na slobode vo výmere od jedného dňa do niekoľko dní. — § 53. odst. 1.

(P. U. zo dňa 5. februára 1883. č. 12).

Číslo 5. Odporuje predpisu §-u 53. tr. z. rozsudok, ktorým sa miesto peňažného trestu vyše 20 korún v prípade nedobytnosti ukladá trest na slobode vo výmere len jedného dňa. (R. P. J. zo dňa 4. februára 1903, číslo 1021-1903.). — § 53. odst. 1.

Číslo 6. Peňažný trest uložený jako trest hlavný má byť vo smysle odstavca druhého §. 53. tr. z. zmenený na väzenie. — § 53. odst 2.

Predpisu tohoto treba použiť i vtedy, jeli čin, ktorý má byť trestaný pokutou peňažnou, súbežný s prečinom, ktorý sa trestá štátnym väzením, a peňažný trest vymeraný jako trest hlavný, ani v tomto prípade nemôže byť zmenený na štátne väzenie. (R. P. J. zo dňa 14. mája 1903, číslo 4392-1903).

Číslo 7. Predpisu obsaženého v druhom odstavci §. 53. tr. z., dľa ktorého peňažný trest, uložený jako trest vedľajší, má byť zmenený na trest na slobode toho druhu, ku ktorému pachateľ bol odsúdený mimo trestu peňažného, budiž použito i v prípade uloženia trestu súhrnného (R. P. J. zo dňa 14. júna 1904. číslo 5512-1904). — § 53. odst. 2.

Číslo 8. Predpisu druhého odstavca §. 54. tr. z. nemožno použiť na prípady, v ktorých zákon — odchylne od §. 55. — neukladá »ztratu úradu»,*- ale »ztratu zastávaného úradu». (P. U. zo dňa 30. januára 1885, číslo 42.). — § 54. odst. 2.

---

*) (T. j. ztratu spôsobilosti zastávať úrad).

Číslo 247. Pravidlo obsažené v §. 61. tr. z. nevzťahuje sa na činy spáchané z nedbalosti (Z. R. zo dňa 18 septembra 1907, číslo 7477-B-1907). § 61.

Číslo 282. Jestliže porotný súd oslobodí obžalovaného od viny poburovania spáchaného tiskom, nie je prípustné zabavenie a zničenie tiskového produktu na základe §. 62. tr. z. (Z. R. zo dňa 18. júna 1898, číslo 169.). § 62.

Číslo 283. Na základe §-u 62. tr. z. môžu byť zabavené len tie exempláre tiskového produktu, ktoré sú v držbe pôvodcu, knihtlačiara, predavača alebo rozširovateľa a konečne verejného vystavovateľa. Následkom toho nemôže byť zabavenie nariadené na exempláre, ktoré sú v držbe Uhorského národného muzea, ktoré uvedenej ustanovizni zákona nepodlieha, ďalej na exempláre, ktoré sú v držbe súkromníkov a »na iné známe exempláre». (Z. R. zo dňa 29. marca 1898, číslo 2812,-, § 62.

Číslo 284 Zabavenie a zničenie tiskovín bez súčasného odsúdenia zodpovednej osoby je prípustné len za predpokladov stanovených §-om 62. tr. z. a postupom upraveným v §-e 477. tr. s. p. (R. P. J. zo dňa 16. februára 1909, číslo 810.). § 62.

Číslo 248 Kto vleze do cudzieho bytu, aby odcudzil neprávom potraviny, počal prevedenie zločinu krádeže, ačkoľvek sa — nenajdúc v byte potravín — vzdialil. Že páchateľ iných v byte sa nachádzajúcich vecí sebou nevzal, nemôže sa pokladať za dobrovoľné upustenie od pokusu (Z. R. zo dňa 14. apríla 1908, číslo 2883). § 65.

Číslo 249. Dokiaľ zkrátený urazený nesplnil toho, na čo boly násilie alebo vyhrážka namierené, trvá pokus vyderačstva. K usmrteniu naprosto nespôsobilá strelná zbraň môže slúžiť za nástroj vyhrôžky. (Z. R. zo dňa 22. apríla 1889, číslo 2733). § 65.

Číslo 250. Kto za účelom eskomptovania podá u peňažného ústavu falošnú zmenku, dokoná a nie len započne zločin padelania súkromej listiny (Z. R. zo dňa 21. januára 1886, číslo 3195-885.). § 65.

Číslo 251. Kto porazí živý strom, aby ho bezprávne odcudzil, prevedenie krádeže nie len započal, ale i dokonal. (Z. R. zo dňa 30. januára 1907, číslo 980.). § 65.

Číslo 252. Pokus zločinu ťažkého telesného ublíženia, definovaného v §. 301. tr. z. nieje vylúčený. (Z. R. zo dňa 14. decembra 1888, číslo 10609.). § 65.

Číslo 285. Nebezpečná vyhrážka, ktorá — ač na krátku dobu — zabráni úradnému výkonu, nie je započatým, ale dokonaným zločinom násilia proti úradu (Z. R. zo dňa 23. apríla 1891, číslo 11.806-1891.). § 65.

Číslo 286. Vymoženie ohlášok, a určenia dňa sňatku sú len prípravné výkony a jako také nemôžu byť pokladané za započatie dvojsňatku (Z. R. zo dňa 28. decembra 1893, číslo 4464.). § 65.

Číslo 287. Predpisu druhého odstavca §. 65., dľa ktorého pokus prečinu má byť trestaný len v prí- § 65.

padoch stanovených vo zvláštnej časti zákona, treba rozumeť len na činy, ktoré zákon jako prečiny označil, a nie tiež na také, ktoré by sudca na základe svojho mimoriadneho zmierňovacieho práva pokladal za dostatočne potrestané trestom prečinu, keby boly dokonané. (Z. R. zo dňa 18. septembra 1896, číslo 7326-1893.).

Číslo 9. Použitím §. 92. tr. z. nemôže byť uložený § 66.
ľahší trest než v §-e 66. bod. 3. stanovená päť- odst. 3
ročná, pokiaľ sa týče trojročná trestnica. (P. U. zo dňa 16. júna 1889, číslo 78).

Číslo 253. V prípadoch, v ktorých spiknutie k preve- § 68.
deniu zločinu je samostatným trestným činom nezaniká trestateľnosť spiknutia jako takého, upustí-li páchateľ od vykonania zločinu. (Z. R. zo dňa 8. februára 1884, číslo 5274-1883.).

Číslo 54. Kto úmyseľne navedie niekoho, aby ublí- § 69.
žil inému na tele, je zodpovedný jako podne- bod 1.
covateľ podľa nastalého výsledku. (§. 306. tr. z.). V takomto prípade použitie §-u 73. tr. z. je vylúčené (Z. R. zo dňa 23. decembra 1903, číslo 10.405.).

Číslo 255. Kto osobu v službe postavenú úmyseľne § 69
pohne k tomu, aby svojho pána okradla: je bod. 1.
podnecovateľom k zločinu krádeže. (§. 330. tr. z.) (Z. R. zo dňa 10. septembra 1885, číslo 3222).

Číslo 256. U trestných činov, u ktorých príčinná sú- § 69.
vislosť sama o sebe zakladá zodpovenosť pá- bod 2.
chateľa za nastalý ťažší výsledok (§. 306. tr. z.), utvári sa vina pomáhača tiež podľa nastalého výsledku. (Z. R. zo dňa 22. júna 1893, číslo 794).

Číslo 288. Kto úmyselne usnadní spáchanie krádeže, § 69.
stane sa pomahačom zločinu krádeže, treba odst. 2.
nevedel, že cena ukradenej veci presahuje 50 zlatých (Z. R. zo dňa 9. decembra 1898, čís. 2003).

Číslo 289. Páchateľom lúpeže je i ten, kto proti poško- § 69.
denému použije násilia, aby jeho spoločník odst. 2.
mohol vec odňať z držby oného, a tiež ten, kto predmet vezme využijúc položenia.

Pojem spolupáchateľstva predpokladá súčinnosť v páchateľskom výkone (Z. R. zo dňa 30. okt. -1883 čís. 10.261).

Číslo 257. Kto dieťa vo veku, vylučujúcom príčetnosť § 70.
dľa trestného práva, použije za nástroj ku spáchaniu trestného činu, budiž potrestaný jako páchateľ. (Z. R. zo dňa 2. decembra 1884, čís 8120).

Číslo 258. Podnecovateľská činnosť spolupáchateľa § 70.
má byť uvažovaná len jako priťažujúca okolnosť (Z. R. zo dňa 29. decembra 1888, č. 2183).

Číslo 259. Kto falošnú zmenku vediac, že je taká, z § 70.
poverenia páchateľa podá k eskomptovaniu u peňažného ústavu, je spolupáchateľom padelania súkromej listiny. (Z. R. zo dňa 22. februára 1898, čís. 9219-1897).

Číslo 260. V prípade ťažkého ublíženia na tele, ktoré privodilo smrť, treba pokladať všetkých, ktorí sa ubližovania činne zúčastnili, v dôsledku jednoty páchateľského úmyslu a spolučinnosti, za spolupáchateľov, ktorí sú za nastalý výsledok zodpovední. (Z. R. zo dňa 18. júla 1891, čís. 4493). § 70.

Číslo 290. Ačkoľvek vo všeobecnosti a zpravidla je trest pomahača miernejší nežli trest páchateľa, utváraním sa pomerov a v dôsledkoch vzájomného pomeru poľahčujúcich a priťažujúcich dôvodov môže byť páchateľ miernejšie trestaný, než pomahač. (Z. R. zo dňa 10. mája 1884, čís. 1805). § 71.

Číslo 215. V prípade krádeže, spáchanej na škodu zamestnávateľa jednotlivcom v službe predošlého postaveným nepoužíva sa §-u 74. tr. z. na spolupáchateľa a účastníka, ktorí s páchateľom spolupôsobili, z čoho nasleduje, že čin týchto posledných kvalifikuje sa podľa §. 336. bod 7. tr. z. (Z. R. zo dňa 12. februára 1908, čís. 1049-1908). § 74.

Číslo 261. Kto z poverenia sudcovho, úmyselne sa pričiní, aby tento sudca bol podplatený, je pomahačom v zločine, stanovenom v §. 468. tr. z. (Z. R. zo dňa 21. okt. 1904, čís. 8532-1910). § 74.

Číslo 262. Kto znajúc páchateľa verejným úradníkom úmyselne sa pričiní o padelanie verejnej listiny, spáchané týmto verejným úradníkom, je pomahačom v zločine stanovenom v §. 393. tr. z. (Z. R. zo dňa 25. augusta 1896, čís. 10499). § 74.

Číslo 263. Kto vedome spolupôsobí pri krádeži spáchanej použitím falošnému kľúča, bude trestamý na základe §. 366. bod 4. tr. z. (Z. R. zo dňa 21. decembra 1904, čís. 10499). § 74.

Číslo 291. Úmysel ubližovania, trebárs nie je namerený proti určitej osobe, vylučuje ublíženie na tele spôsobené z nedbalosti. (Z. R. zo dňa 18. okt. 1904, číslo 8504.) § 75.

Číslo 292. Privodil-li obžalovaný sám svoj bezvedomý stav, v jehož dôsledkoch nie je v stave vyvinúť povinnú pečlivosť o telesné bezpečie a život iných, — §. 76. tr. z. nevylučuje usmrtenie človeka, spáchané z nedbalosti. (Z. R. zo dňa 29. augusta 1906, čís. 8004). § 76.

Číslo 293. Tak zvaná »spoločenská nutnosť«, nemôže byť pokladaná na neodolateľnú moc (viď absoluta) po rozumu §. 77. tr. z. (Z. R. zo dňa 1. júla 1908, čís. 5051). § 77.

Číslo 264. Prípad oprávnenej obrany jako dôvod vylúčenia príčetnosti stáva i vtedy, popichá-li napadený zchybením úderu (aberratio ictus), osobu tretiu, a nie svojho útočníka. (Z. R.. zo dňa 15. mája 1907, čís. 4774). § 79.

Číslo 265. Čin, ktorý je nutný, aby bolo zabránené bezprávnemu útoku, nemôže byť páchateľovi pričítaný, bez ohľadu na to, zda napadnutý sa mohol pred bezprostredne ohrožujúcim nebezpečím zachrániť útekom, uschovaním alebo zamknutím sa alebo nie. (Z. R. zo dňa 5. januára 1888, čís. 5493). § 79.

Číslo 294. Čin, ktorý je nutný k odvráteniu hroziaceho násilného pohlavného obcovania, nemôže byť páchateľovi pričítaný. (Z. R. zo dňa 17. apríla 1888, čís. 1716). § 79.

Číslo 295. Pod pojem oprávnenej sebaobrany spadá i čin, ktorý je nutný k odvráteniu bezprostredne hroziaceho, ešte nenastalého útoku. (Z. R. zo dňa 26. okt. 1886, čís. 7223). § 79.

Literatúra.

Právník č. 2., roč. 61. Prof. dr. A. Miřička: »Osnova čs. zákona trestního«. Dr. Julius Čapek: »O smlouvě zajišťovací«. Praktické případe. **Č. 3.** Prof. dr. A. Miřička: »Osnova čs. zákona trestního«. Dr. Arnošt Weinfurter: »Kapitola o zvratu věcné příslušnosti soudů«. Dr. J. Čapek: »O smlouvě zajišťovací«.

Časopis pro právní a státní vědu. (Orgán Právnické Jednoty Moravské v Brně). Roč. V, č. 1. Dr. Jos. Hrdina: »Správa, správní právo, nauka správní«. Zdeněk Neubauer. »Důvod platnosti zákona«. Josef Šafařík: »Zákony formální a materielní«. JUC. Josef Fundárek: »Majetok spolunabudnutý dľa súkromného práva platného na Slovensku«. Dr. V. Mildschuh: »Některé sporné otázky peněžní«.

Soudcovské listy, roč. III., č. 2. Dr. Drbohlav: »Zatimní návrh obecné části trestního zákona«. Dr. A. Glos: »Konfidenti«. Dr. Grešl: »O právní podstatě námitky, že rozsouditi spor přísluší soudu rozhodčímu«. Dr. Černý: »K reformě trestního práva«. Pres. dr. Malý: »Reforma při ročním kvalifikování«. K. Krha: »Soudcovská pragmatika via facti«. **Č. 3. Dr.** Jarosl. Kopal: »Anglická justice« (překlad). Vicepres. Cícha: »Jest výše spořitelních vkladů pro soudní chráněnce omezena?«. Josef Jindřich: »Právní povaha majetku starousedlíků«. Dr. Grešl: »O právní podstatě námitky, že rozsouditi spor přísluší soudu rozhodčímu«. Dr. Drbohlav: »Zatimní návrh obecné části trestního zákona«. Dr. Černý: »K reformě trestního práva«. Dr. Cibulka: »Rozhodčí komise dle zákona o závodních výborech«. Fr. St.: »Kterého jména smí a má použiti žena po soudním rozloučení manželství«. V. Fric: »Odměna za drobné pachty«. Fiala: »Odsouzenci«.

České právo, roč 3., č. 10. Prof. dr. E. Svoboda: »Právo vdovské«. Dr. Jaroslav Čulík: »Rejstříkové právo zástavní«. Dr. G. Švamberk: »Sjednocení obchodního práva čs. a nejdůležitější rozdíly platného obchodního práva slovenského od práva českého«. Judikatura:

Časopis pro železniční právo a politiku: vydáva spolek čs. železničních právníků. Administrace: Praha, II., Hybernská ul. č. 12: Dr. Otokar Lankáš:

»Bernská úmluva o mezinárodní dopravě železniční, železniční konvence společnosti národů«. Dr. Oskar Engländer: »K úprtvě stavebního práva železničníhoä. Emerich Vyždálek: »O pojmenování, právní povaze a změnách železničního přepravního řádu«. Roční předplatné na 10 čísel 60 Kčs.

Česká Advokacie, roč. VIII., č. 2. Dr. E. Chalupný: »Pro sednocení soudního řízení«. Dr. Kasanda: »Revise občanského zákoníka«. »Právo zástavní«. Dr. B. Glieneberger: »Návrh trestního zákona, všeobecná část«. **Č. 3.** Dr. E. Chalupný: »Pro sjednacení soudního řízení«. Dr. E. Löwy: »Reforma práva občanského«. »Právo rodinné«. Dr. Stodola: »K otázke advokátskej tarify na Slovensku«.

Zprávy Jednoty českých kandidátů advokacie, roč. III., č. 1. Zpráva o rádné valné hromadě »Jednoty českých kandidátů advokacie«, konané dne 17. února 1922. Dr. Emil Pištek: »Nové započítání válečné služby kandidátů«.

Sociální revue, roč. III., č. 1. Odb. r. Dr. E. Stern: »Průběh a výsledky III. mezinárodní konference práce v Ženevě«. Dr. E. Teltschik: »Organisace a činnost mezinárodního úřadu práce v Ženevě«. Václav Tlapák: Úprava ústavů pro mládež«. Dr. Vl. Procházka: »Dělnické a sociálně-politické zákonodárství v cizině«. Dr. J. Janko: »Přehled podpor v nezaměstnanosti za II. pololetí v roce 1921. Judikatura:

Věstník ministerstva vnitra, roč. IV., č. 1. Antonín Hons: »Statutární právo municipií a obcí na Slovensku a župní zřízení«. Dr. Antonín Vřeský: »Ochrana znaků a názvu Českoslov. kříže«.

»Vůle poškozeného ve skutkových podstatách trestního práva«, napsal **dr Jaroslav Stránský,** vydal Barvič a Novotný, jako svazek X. sbírky spisů právnických a národohospodářských, pořádané Karlem Englišem a Františkem Weyrem. Cena 25 Kč.

»Základy hospodářského myšlení«, napsal **dr. Karel Engliš,** vydal Barvič a Novotný v Brně jako svazek XI. sbírky spisů právnických a národohospodářských, pořádané Karlem Englišem a Františkem Weyrem. Cena 25 Kč.

»Přehled finančního hospodářství Československé republiky«, druhé doplněné vydání, napsal prof. dr. **Drachovský,** vydalo Ústřední nakladatelství a knihkupectví čs. učitelstva v Praze. Obsahuje soustavní výklad práva finančního nyní v republice platného všemi podstatnými změnami, ktkeré vůči stavu dřívějšímu přinesla válka i doba poválečná. Na poměry Slovenska a v Podkarpatské Rusi vzat jest přiměřený zřetel. Pomůcku tuto uvítá s povděkem zajisté každý právník, a zejména právníci ve státní službě finanční.

»Správa župy trenčianskej v roku 1921« podává Josef Bellai, župan župy Trenčianskej.

III. sjezd slovenských právníků, konán dne 25. a 26. března t. r. za účasti 150 delegátů, z nichž se 88 súčastnilo porad v jednotlivých sekcích. Podrobná zpráva podána bude ve zvláštním výtisku knihovny »Právného Obzoru«.

V Janově počala minulého roku vycházeti **Rivista internazionale di filos. del diritto** (Mezinár. revue pro práv. filosofii) za spoluredakce známých profesorů římské university Giorgia del Vecchio a Ant. Pagana. Jest věnována nejen právní filosofii, ale i jiným s ní souvisícím práv. oborům (jako práv. ethnografii, srovnávací pravovědě a soudní psychologii); vzbuzuje zájem i prak-

tického právníka přihlížejíc značnou mírou i k právní praxi, pokud se dotýká filosofických disciplpin. Rivista internazionale snaží se udržovati vskutku mezinárodní charakter soustřeďujíc kol sebe pracovníky z celého zahraničí, i z naší vlasti. Tak v posledně vyšlém svazku (III.—IV.) uveřejněn je příspěvek prof. Weyra pod názvem »La scienza giuridica czeca, con particolare riguardo alla filos. del diritto« (Právní věda česká se zvláštním zřetelem k práv. filosofii), v němž prof. Weyr seznamuje čistě šematicky cizinu s vývojem české pravovědy a s dnešním jejím stavem, obraceje pozornost zejména k posledně vyšlým u nás pracem z oboru právní filosofie. — Dle našich informaci přinese uvedená Rivista ještě další články z pera českých právníků. — Časopis uveřejňuje cenné recense ze všech literatur. — Téměř současně s Rivista internazionale počíná znovu vycházeti F. Serafiniho **Archivio Giuridico** (IV. serie) jemuž náleží významné místo v dějinách italské moderní pravovědy. Archivio počal vycházeti v r. 1868, ale těžké poměry přivodily před několiko lety jeho zastavení. Nová redakce (G. del Vecchio, Bonfante, Romano a j.) vzbuzuje naděje, že nový Archivio půjde týmiž cestami, jako ročníky minulé.

Otázek právnických a hospodářských ovšem s hlediska čistě theoretického a filosofického všímá si značnou mírou i pařížská **Revue de Métaphisique et de Moral** ve svém 28. ročníku (1921). Zajímavou pro právníka jest zejména studie G. Davyho »Revoluci právního myšlení v přítomnosti« připínající na práce Genyho, a pak sešit druhý, věnovaný výlučně národnímu hospodářství a soustřeďující řadu prací vynikajících národohospodářů. Účelem těchto prací jest přispěti k řešení národohospodářských problémů nadhozených destruktivními tendencemi posledních let.

Zbornik znanstvenih razprev počal vycházeti v Lublani jako orgán profesorského sboru práv. fakulty lublaňské. Dosud vydaný první svazek (ročník 1920/21) obsahuje řadu prací ze všech oboru práva. Jeho ráz je čistě theoretický a upomíná na náš Sborník věd práv. a stát. Z obsahu uvádím: Bilimovič, Několik myšlenek o národohosp. vědě; Krek, Význam římského práva dříve a nyní; Rušej, Codex juris canonici a jeho význam pro církev a stát; Pitamic, Nové směry práv. filosofie (o theorii Kelšenově); Škerlj, Nařízení o ochraně průmysl. vlastnictví. — Jak se zdá, bude se čistě theoretický Zbornik děliti o vědeckou právnickou práci s převahou praktickým časopisem **»Slovenski pravnik«,** který rokem 1921 zahájil svůj 35. ročník, a z něhož dosud máme po ruce osm čísel. Časopis ten jest velmi pěkně redigován a zaslouží si pozornosti našich práv. kruhu tím více, že se zabývá i běžnými problemy zákonodárnými, jako otázkou, má-li se připustiti ničení bytosti života neschopných (Dolenc, Šerko), otázkami ústavními, církevně-právními, agrární reformou atd.

V Kolíně nad Rýnem počali vydávati ředitelé Vědeckého ústavu pro sociální vědy **»Kölner Vierteljahrshefte für Sozialwissenschaften«** nákladem Duncker-Humblotovým v Mnichově a Lipsku) o dvou řadách, z nichž první věnována jest otázkám obecně sociologickými, druhá problémům sociální politiky. Pozornosti zaslouží zejména články anglických spolupracovníků o dnešním stavu řešení některých důležitých socialněpolitických problémů v Anglii, na př. otázky dělnické a otázky bytové (Showe, Rowntree, Reiss).

Dr. B. Tomsa.

Inž. Jan Baše, vrch. měřičský rada.

Pozemkový katastr a pozemková kniha na Slovensku.*)

Děkuje za laskavé pozvání ze dne 8. II. 1922 k účasti na III. sjezde právniků ze Slovenska, chápu se této příležitosti, abych slovenskou právnickou veřejnost upozornil na jeden obor veřejné správy, který svojí populárností zasluhuje, aby ubohý stav, v jakém jsme jej po maďarské správě zdědili, byl co možná nejdříve přiveden aspoň na takový stupeň dokonalosti, na jakém se nalézá v ostatních částech Česokslovenské republiky. Jest to:

Pozemkový ktastr a pozemková kniha.

Neušla mě pozornosti řeč, kterou pronesl v rozpočtové debatě Národního Shromaždění dne 24. listopadu 1921 poslanec pan Dr. Pavel Blaho, v níž se mimo jiné dotkl i rozháranosti, která vládne v katastru a pozemkové knize, konče svojí řeč slovy: »Kdo dá Slovensku nový katastr, kdo zreformuje středověké majetkové poměry, kdo skomassuje pozemky, připoutá k sobě Slovensko a získá si nesmrtelného jména a upevní základy naší republiky.»

Jsouc si vedomo této duležitosti, pracovalo generální finanční ředitelství i na tomto poli již od počátku roku 1919, sice v tichosti, sbírajíc poznatky a organisujíc zeměměřičskou službu po celém Slovensku, ale tím cílevědoměji, takže dnes celý jeden odbor řídí tuto agendu za účasti celého sta vyškolených technických a hospodářských úředníků.

Činnost ta postoupila již tak daleko, že dnes již držíme nejen pevně v ruce všechna zděděná katastrální zařízení, znajíce jasně místa, kde třeba přiložiti páky k nápravě, ale že jsme si zjednali i účelný styk s řiditelstvím pro zakládání pozemkové knihy a můžeme ruku v ruce pomýšleti na reorganisaci veškerého katastrálního zařízení a pomoci i pozemkové knize ke svěžejšímu tempu v zakládacích pracích.

Než ani při reorganisačních pracích nebylo postupováno osamoceně a každá reforma, pokud mohla býti vykonána v

*) Prednesené na III. sjazde slovenských právnikov dňa 25. a 26. brezna 1922 v Bratislave, v sekcii pre obč. právo, menom generalneho fin. riaditeľstva pre Slovensko.

oboru zdejší působnosti, nese již pečeť unifikace. Těmito náběhy bylo získáno tolik praktických zkušeností, že mohl býti již loňského roku podán ministerstvu financí návrh na zahájení unifikačnícch prací v oboru pozemkového katastru.

Ministerstvo financí, vyšedši schválením tohoto návrhu zdejšímu generálnímu finančnímu ředitelství s obzvláštní důvěrou vstříc, umožnilo, že byla v zápětí sestavena odborná komise, v níž se chopili nesnadného úkolu společně odborníci finanční a to jak správní tak i techničtí a odborníci soudní, delegovaní ministerstvem spravedlnosti.

Přes to, že přípravné práce pokročily již tak, že lze pomýšleti na předložení osnovy unifikovaného zákona ještě v letošním zasedání Národního Shromáždění, neváhám přece sděliti naše zásady v této látce se širší právnickou veřejností v pevné naději, že přispěje i svým dílem ku zdokonalení a šťastnému dokonání započatého díla.

Dříve však, než vyložím vlastní zásady této unifikace, pokládám za potřebné předvésti

srovnání systému maďarského a rakouského.

Na štěstí padají počátky pozemkového katasru v býv. monarchii daleko před dobu státní rozluky v r. 1867, pročež první katastrální mapy, jež jsou i podkladem dalšího vývoje pozemkového katastru, sdělávány byly na společném základě jednotné, vojenským zeměpisným ústavem založené trigometrické sítě a i detailní měření vykonáno dle téchže instrukcí.

S potěšením nutno konstatovati, že tyto původní a do r. 1860 sahající mapy zhotoveny byly českými zeměměřiči, jejich technická dokonalost je taková, že i dnes po 60 letech tvoří jedinou spolehlivou basi pro vybudování moderních operátů. Po stránce jazykové pak zachovala se v nich jména, která by jinak byla propadla v zapomenutí, obzvláště při tuhé maďarisační činnosti staré vlády.

Toto původní měření neobsáhlo však pro slabý finanční stav tehdejší rakouské říše zvláště po r. 1866 celého Slovenska, takže celé župy: trenčanská, turčanská, značné části župy novohradské, zvolenské, oravské, liptovské, spišské, abaujtorňanské, zemplínské a užhorodské zůstaly nezměřeny.

Po státní rozluce r. 1867 chopila sa maďarská vláda sice dalšího pokračování započatého díla, ale je přirozeno, že v první řadě dbala o to, aby se přesného zaměření dostalo bohatým rovinám středních Uher a tak mělo »Horní Uhersko« čekati až naposled. Skutečne pak všechna shora vyčtená území nemají map ani dodnes a hranice jsou tu fixovány »od orby do vrby«, jak poslanec dr. Blaho správně podotkl.

To jest nejbolavější místo slovenského katastru, ale pro útěchu nutno konstatovati, že triangulační kancelář ministerstva financí v Praze podjala se již úkolu sjednotiti oba systé-

Stav katastrálních a pozemnoknižních map na Slovensku.

my v jednotnou triangulační síť, jejíž původní jednotnost byla porušena právě tím, že maďarská vláda zavedla dokonalejší kartografický systém, kdežto vláda rakouská zůstala při methodách zavedených již počátkem XIX. století.

V tom směru budou maďarská zařízení míti jiště blahodárný vliv na postup unifikace a způsobí, že republika bude moci sáhnouti bez váhání k systémům ještě modernejším.

Prozatím jest však rychlejší postup těchto ryze technických prací zdržován nesnázemi, které se vyskytly při vyjednávání reparační komise o vydání nám patřícího dílu triangulačního elaborátu, jež dosud leží v Budapešti.

Dokud nebude tato věc zkoncována, nelze na vyměření předem zmíněných částí Slovenska, a to je přibližně celá jeho čtvrtina, ani pomýšleti.

K vyřízení technické stránky není tedy jiného zapotřebí než času a hlavně peněz, neb je nutno míti stále a stále na zřeteli, že jakkoliv je přesné vyměření pozemkového majetku nejen pro samotné držitele půdy, ale i pro celou řadu odvětví veřejné správy věcí nadmíru důležitou, jest jeho bezvadné provedení v dnešních poměrech podmíněno velikými finančními obětmi.

Poněkud jiná perspektíva se naskytá po

stránce právně-správní pozemkového katastru.

Hned na počátku poukazuji na zajímavé faktum, které náležitě vysvitne teprve z dalšího:

Ač tedy po technické stránce předčí maďarská triangulace triangulaci rakouskou, jest u zařízení katastrálních operátů a jich upotřebení pro účely stran a úřadů pravý opak, třeba, že zásady, dle kterých byl operát zhotoven a veden dále v evidenci, jsou téměř identické.

Kdežto systém rakouský se vyznačuje soustředěností všech operátů a agend katastrálních v jednom úřadě, trpí maďarské zařízení katastrální svou roztříštěností a nepřehledností, jako paškvil slova »evidence«. To je první stěžejní rozdíl, který měl za následek i druhý.

Kdežto bylo v Rakousku přesně postaráno o to, aby všechny změny v pozemkové držbě a pozemkovém vlastnictví byly nejen správně, ale i dochvilně, katastrálním úřadům oznamovány a jimi ihned zpracovány, byla tato povinnost v maďarském katastru jen velmi povrchní, takže každé téměř odvětví veřejné správy zpracovalo si změny jen potud, pokud to jich vlastní potřeba vyžadovala a také, což je nejhorší, svým zvláštním a víceméně samostatným, způsobem bez ohledu na všechny ostatní.

Nejcitelněji vystoupí tento nedostatek v poměru katastru ke knihám pozemkovým. Nedostatek maďarských předpisů dovedl to již tak daleko, že jeden a týž objekt má jiné označení

v katastru, jiné v knize pozemkové, jiné v knize horní neb železniční. Úřady lesní operují s jiným označením než úřady zemědělské, stavební a pod. Není však dosti na různosti označení, ke všemu tomu přidružuje se ještě neuvěřitelná neshoda v plochách a dokonce i v označení vlastnictví, takže vzniká chaos, o kterém nelze pronésti jiného soudu, než že ten dobrý základ, který Maďarsko zdědilo ze společné říše byl v jeho rukou tak dokonale pokažen, že s ním nelze i tam, kde jest, naprosto pracovati, jak bude každému právniku, který prakticky v pozemkových věcech pracuje, i do sytosti známo.

Tohoto neudržitelného stavu byla si vědoma již i sama maďarská správa a hleděla mu odpomoci, obzvláště v posledním desítiletí — ovšem zase svým způsobem.

Místo totiž aby priložila sekyru ku kořenu zla, a opravila nedostatky evidenčních předpisů, jak při katastru tak i při knize pozemkové a i v ostatních veřejných knihách, nařídila pouze nové zaměření obce s takovým nemožným stavem, dala znovu vyšetřiti držebnostní i vlastnické poměry a vykonati nové třídění pozemků. Tento nový a čistý operát svěřila však opět svým nedokonalým evidenčním orgánům a za 15—20 let se historie opakovala, takže se stal zeměměřič na Slovensku pro stálé obtěžování obyvatelstva, které při tom všem nemělo ani příležitosti poznati pravé požehnání jeho činnosti, nejneoblíbenějším orgánem veřejné správy.

Nelze nezpozorovati, že byla maďarská vláda i přes toto nepříjemné poznání vedena jistými důvody, neb již letmý pohled na paralelnost v zákonité úpravě katastru v Maďarsku a v Rakousku pozrazuje, že zákonitá ustanovení maďarská vycházela v tomtéž pořadí, jako rakouská, pouze však o několik let později. Několik případů věc ozřejmí.

Tak zákon o knihách pozemkových vydán byl v Rakousku r. 1871, v Maďarsku r. 1886, 1889 a 1891, zákon o evidenci katastru v Rakousku r. 1885, zákon o vceňování a třídění pozemků v Rakousku 1869, v Maďarsku 1875. Tak se to má i s technickými instrukcemi: Měřičské instrukce rakouské datují se z let 1869, 1881, 1903, 1907, maďarské pak z let 1904, 1909 a 1910.

Aniž by bylo potřebí zacházeti do detailů, již tento letný přehled utvrdí nás v domění, že nařízením maďarským byla analogická zařízení rakouská vzorem a zbývá tedy řešiti otázku, jak z předu již nadhozeno, proč tyto poměrně dokonalé vzory byly tak nedokonale upotřebeny.

Odpoveď na tuto otázku jest pro unifikaci eminentně důležitá, poněvadž nám ukáže, které z důvodů mají svůj kořen v odlišných poměrech země a které snad měly sloužiti jen zvláštním cílům maďarské správy. Čím více totiž bude unifikační práce nucena přihlížeti k prvému druhu, tím snadněji zbaví se při druhém druhu zbytečné přítěže.

Po tomto rozlišení bude pak úloha poměrně snadná, neb, jak již vícekrát bylo zdůrazněno, jest účel a základ obou směrů, rakouského a maďarského nejen v hlavních rysech ale i ve většine podrobností indentický.

Podle dosavadních, na Slovensku nasbíraných zkušeností byly důvody rozdílů asi tyto:

1. Hospodářský stav lidu. Krom několika velkostatků jest hospodaření průměrného slovenského gazdy méně intensivní. Slovenksý rolník odstrkovaný všude z veřejnosti, viděl i při zacházce do nejbližšího mu městečka, že bez všemohoucí maďarštiny jest ztracen a to připoutalo jeho i jeho potomky tím pevněji ke hroudě. Potomstvo, které by se v normálních poměrech bylo obrátilo na školy, neb řemesla, zůstalo doma a statek otcovský, třeba i rozsáhlý, dělením roztříštil se během několika málo generací na množství bezvýznamných hospodářských jednotek, o něž se pak nikdo nestaral.

Neustávající dělení parcel stěžuje ovšem ve velké míře správnou evidenci a činí ji krom toho i nákladnou a proto maďarská správa ani nestála o její správné vedení, zvláště když se jednalo o nemovitosti, jež nemají valné ceny a když sama vláda neměla v úmyslu tento stav změniti.

2. K tomu přistoupil nedostatek inteligentního úřednictva. Kdežto v rakouské polovině svěřena byla evidence katastru odborným silám a vysokoškolským technickým vzděláním, spokojil se maďarský katastr s maturanty, které si vychovával čistě empirickým způsobem pro své technické práce. Praví odborníci seděli jen v Budapešti.

Tento středoškolský personál byl kromě toho využit jen čistě pro práce technické, písemný operát a jeho vedení ponecháno pak bylo orgánům úplně netechnickým.

3. Hlavním pak důvodem byla správní methoda maďarská, jejíž těžiště spočívalo ve správě politické se županem na jednom a notářem na druhém konci. Této politické správě podřízena byla všechna ostatní odvětví, finanční nevyjímaje a tak je jen přirozenou konsekvencí, když notář, tento mikrokosmos maďarské politické moudrosti, spravoval i pozemkový katastr, jenž se stal i nerozlučným attributem jeho moci, neb krom své duše neměl maďarské a tedy také i slovenský sedlák ničeho jiného než ten kousek znehodnocené půdy, kde jej mohl jedině ještě uchopiti.

4. Konečne i vnitřní cena samotného katastrálního operátu by byla velmi problematická vzpomeneme-li si na jeho vznik, jak byl svrchu při technickém ocenění vylíčen.

Kdyžtě tedy maďarská správa neměla žádneho vážného úmyslu zdvihnouti celou kulturní úroveň Slovenska, v niž ležel kořen i toho zla, jest více než samozřejmé, že neměla ani chuti spravovati fasadu budovy, v níž každý trám byl již nahnilý.

5. Roztříštěním agendy pozemkového katastru mezi inspektoráty katastrálního vyměřování, notáře a finanční ředitelství stalo se řízení v katastrálních věcech tak těžkopádným, že občanským stranám bylo naprosto nemožno své věci krátce, přímo a lacino si vyříditi.

Kdykoliv strana potřebovala buď katastru nebo pozemkové knihy, a to je v zemi převážně zemědělské na denním pořádku, nemohla se obejíti bez právního zástupce a tak věc sebe nepatrnější způsobila straně tak značných výloh, že chudším nebylo možno ani pomýšleti na zavedení jakéhokoliv pořádku.

Po této předbežné analyse bude pak poměrně snadno rozhodnouti se pro určitý způsob.

unifikace,

která zákonem se dne 27. ledna 1922, č. 43 sb. z. a n. byla na tomto poli vlastně již zahájena tím, že zmíněný zákon, oddělením státní finanční správy od správy obecní a municipální shora vylíčenou složitost zjednodušuje, vyřazením elementu správy politické.

To jest však pouhé zjednodušení správního aparátu, v němž staré nedostatky zůstanou i na dále. Vlastní unifikace musí však se dobrati až ke kořenům věci.

Ponechavše stranou stránku čistě technickou, které se již ujala triangulační kancelář ministerstva financí, obraťme zřetel zase jen ke stránce správní.

Státní převrat zvrátil nejdůkladněji již sám vzájemný poměr státu k obyvatelstvu, obzvláště slovenskému.

Státní správa musí počítati s povznesením úrovně vzdělání lidu, na němž slovenská inteligence za pomoci státní správy pracuje. Státní správa má též na Slovensku k disposici prvních 100 vysokoškolský vzdělaných zeměměřičů, jejim účelem není hospodářské činnosti zneužívati ke svým politickým cílům a nemá také zájmu, aby těžkopádností svých zařízení lid vrhla do náručí všelikých vykořisťovatelů, očekávajíc od nich za to mimořádné služby.

Jsou tedy všechny důvody, které dřívější správu vedly k odbočení od přímé cesty, v dnešních poměrech úplně neplatné a nestojí nic v cestě, aby mohl býti zákon o evidenci katastru daně pozemkové ze dne 23. V. 1883, č. 83 ř. z. i na Slovensko zásadně zaveden.

Ježto však jeho ustanovení zasahují i do jiných odvětví státní správy, zejména do oboru soudního ve styku s knihou pozemkovou, jest samozřejmo, že jeho zavedení bude možno jen tenkráte, přizpůsobí-li se i tato odvětví novým ustanovením.

Požadavky v tomto směru byly obzvláště tyto:

1. Povinnost hlášení nastalých změn nevztahuje se jen na vlastníka neb držitele nemovitostí a na knihovní soud, nýbrž povinnost ta vztahuje se i na všechny druhy úřadů, ať státních (stavební, železniční komasační, meliorační, zemědělské a lesní), či samosprávných (obce, okresní a župní výbory, duchovní správy a pod.). Evidenční úřad vyzbrojen je mocí stíhati zanedbávání ohlašovacího práva přiměřenou, zákonem stanovenou pokutou.

2. Všechna tímto způsobem měřičským úředníkem shromážděná ohlášení změn náležitě zpracovaná a se stavem knihy pozemkové v souhlas uvedená, povinen jest knihovní soud podrobiti svému šetření i v tom případe, když se jedná o změnu, kterou měřičský úředník zjistil bez přihlášky z pouhé své úřední povinnosti.

3. Knihovní soud jest povinen, kdekoliv toho shledá příčinu, pozvati strany, naléhati na zavedení knihovního pořádku, event. donucovati je k tomu pořádkovými tresty, zákonem stanovenými.

Tyto tři požadavky nutno splniti dříve, nežli bude možno na zavedení zákona ze dne 23. V. 1883 č. ř. z. 83 na Slovensku pomýšleti a jest to též úlohou zdejší unifikační komise, o níž byla řeč již na počátku, aby tyto předpoklady zjednala.

Bylo by pak úkolem nad jiné čestným, kdyby i III. sjezd právníků ze Slovenska svojí vahou k urovnání cesty, jež je jedině schůdná, přispěl.

Které výhody by unifikovaný zákon o evidenci katastru sebou nesl, vysvitá již z predešlého a stačí je pouze krátce zrekapitulovati:

1. Pozemková agenda bude soustředěna pouze u dvou úřadů. U pozemkové knihy zvláště co se týče břemen na nemovitostech váznoucích a u vyměřovacích úřadů (evidenci katastru daně pozemkové) zvláště co se týče daní na nemovitostech váznoucích.

Poněvadž pak bude mezi oběma operáty naprostý souhlas nejen vzájemný, ale i se stavem ve skutečnosti, bude každé straně kdykoliv umožněno velmi jednoduše přímo a tudíž lacino o všech činitelích jejího majetku se týkajících se osobně přesvědčiti.

Unifikace způsobí tu tedy úspory nejen stranám, ale i státu a u stran zvýší se i zájem o státní instituce s tím současně, což nelze ani dosti vysoko oceniti, zdvihne se pocit státní příslušnosti ke kýženému stupni sebevědomí.

2. Souhlasem dat o pozemkovém majetku ve všech oborech státní správy předejde se i zmatkům a tomu, že tutéž vy-

měřovací práci koná po sobě několik orgánů různých správních odvětví, čímž je opět státu ušetřeno mnoho výloh.

3. Vybírání pozemkové daně děje se hladce a i pro stranu bezpečně, neb shledá-li nějakou nesprávnost, odstraní ji lehce osobní intervenci u jediného (vyměřovacího) úřadu, kde obdrží odborné vysvětlení z technicky správných map, do nichž mu je volno nahlédnouti.

4. Při jednotné katastrální správě v celé republice jest umožněno přesné srovnání správnosti ocenění výnosu a roztřídění pozemků a jen tím způsobem lze dojíti ke správnému vyrovnání zatížení pozemkovou daní mezi Slovenskem a ostatními části republiky.

5. Státu neuniknou tisíce a tisíce na nejrůznější převodních a dědických poplatcích. Jak v bodě 5. předešlého odstavce bylo doloženo, bylo i to nejmenší řízení v katastrálních a knihovních věcech spojeno pro stranu s velikými výlohami.

Z tohoto nedostatku vznikl přímo odpor k dotyčným zařízením a strany se ponenáhlu vychovaly v tom, že se v nich otupil smysl pro pořádek a jistotu jich nemovitého majetku a kde mohly, tam se i povinnému hlášení vyhnuly a státu tak unikal vydatný zdroj příjmů, jímž by mohl dobře krýti valný díl výdajů s těmito institucemi k blahu občanstva spojených.

Zkušený praktik nalezl by ještě celou řadu dalších výhod, ale již tento krátký a stručný výpočet nejmarkatnějších věcí stačí, aby náležitě poděprel snahu po zamýšlené unifikaci.

Ovšem tato příznivá perspektíva nemůže nás naplniti tak dalece optimismem, abychom očekávali, že přijetím mrtvé litery zákona bude ihned vše ve vzorném pořádku.

Moderní evidenci přirozeně lze zavésti jen tam, kde jsou i moderní, neb modernisování schopné katastrální operáty a to je pohříchu jen v župě bratislavské a v části župy abaujtorňanské, pokud totiž byly na Slovensku, založeny nové knihy pozemkové, t. j. asi na jedné pětině území.

V jiné části, asi na čtvrt území Slovenska nelze, jak svrchu popsáno, na jakoukoli evidenci pomýšleti dotud, dokud ona území nebudou úplně na novo změřena, ježto se tam nedošlo s programem z let šedesátých.

Zbývá tedy ještě jen území více než polovina Slovenska, ze kterého máme šedesát let staré a nedotčené mapy a na němž již po dva roky buduje československé technicky odborné úřednictvo s nemalou obětavostí, bojujíc s neporozuměním obyvatelstva a nepříznivostí ubytování a stravování v tichosti, nikým skoro nepozorováno, dílo, z něhož má vyrůsti budoucí spolehlivý a správný katastr, který bude hoden, aby si dobyl srdcí Slováků a k tomuto dílu tedy přijímám s ochotou pomocnou ruku, kterou mně Jednota Právníků na Slovensku nabízí.

Dr. N.

Pokus o soustavný výklad §§ 15—34 trestní novelly zák. čl. XXXVI. z roku 1908 a zákona o soudech mladistvých čl. VII. z roku 1913.

(Pokračování.)

§ 15.

Návrh státního zástupce po skončeném vyhledávání.

Skončiv vyhledávání, předloží soudce mladistvých spisy státnímu zástupci mladistvých k návrhu. (§ 22 z. o. ml.)

Zákon sice mluví jen o případu »nutných zatimních opatření» v tomto smyslu (odst. 1. cit. §) ale z kontexu § 23. a z okolností, že vyhledávání má v smyslu zákona význam vyšetřování, vysvitá, že vůbec po skončeném předběžném řízení třeba vyžádati si návrh státního zástupce mladistvých, ač soudce není k němu absolutně vázán. Smysl jeví se v tom, že když státní zástupce odepře zastoupení obžaloby resp. od ní upustí, nemůže ovšem soudce sine actore vydati žádné trestní rozhodnutí, ale tomu ani potom nebrání v použití prostředků, kterými disponuje dle hlavy VI. z. o. ml. v trestních případech dětí a v zájmu nezletilých mimo trestní skutek.

Státní zástupce mladistvých buď 1. podá návrh na potrestání nebo 2. odepře zastoupení obžaloby nebo od obžaloby upustí. (§ 22. odst. 2.)

ad. 1. Formálního obžalovacího spisu v řízení proti mladistvým není; vyžaduje se jen návrh na potrestání.

ad 2. Státní zástupce může odepříti zastoupení obžaloby v případech určených v trestním řádu. Tedy hlavně není-li dle jeho přesvědčení oznámený čin trestným dle trestního zákona, nebo nelze-li opatříti důkazů k zdárnému výsledku řízení a mimo to

a) neměl-li mladistvý v době kdy čin byl spáchán, dostatěčné rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl býti trestán,

b) je-li spáchaný čin zcela nepatrného významu a má-li státní zástupce za to, že je v zájmu budoucího a mravního vývoje mladistvého žádoucno, aby trestní řízení proti němu nebylo provedeno. (§ 22. z. o. ml.)

Z týchž důvodů může státní zástupce i během dalšího řízení po skončení vyhledávání od návrhu na potrestání jiě podaného upustiti. Nachází-li se mladistvý v ochranné výchově aneb vykonává-li se nad ním trest na svobodě, může soudce nařiditi správci ústavu pro mladistvé, aby proti mladistvému obviněnému použil některého disciplinárního prostředku, v ústavním řádu dovoleného. Toto nařízení dá soudce tehdy, když má za to, že to je v zájmu mravního a rozumového vývoje provinilce. (§ 23. z. o. s. ml.)

§ 16.

Způsoby konečného rozhodování soudce mladistvých ve věci samé.

Po dojiti vyjádření státního zástupce mladistvých rozhodne se soudce mladistvých pro jeden z následujících způsobů skončení řízení:

I. bez formálního projednání,

II. po projednání záležitosti.

ad I. (§ 23 z. o. ml.)

Bez formálního projednávání záležitosti vydá soudce konečné rozhodnutí, když dle výsledku vyhledávání má za to, že je v zájmu rozumového a mravního vývoje mladistvého, aby nebylo o jeho vině a trestu rozhodováno. Nezbytnou podmínkou tohoto postupu je, aby byl obviněný slyšen v řízení vyhledávacím. Návrhem státního zástupce vázán není a nemusí tedy na př. naříditi formální projednání, třebars to státní zástupce navrhoval.

Konečné rozhodnutí bez formálního projednávání děje se usnesením a v něm soudce mladistvých učiní dle povahy případu některé z těchto opatření:

1. zastaví řízení vůbec,

2. vyzve zákonného zástupce, příslušníka mladistvého neb jinou vhodnou osobu, aby měla mladistvého pod domácím dozorem, aneb nařídí, aby mladistvý podstoupil domácí aneb školský trest, případně nařídí nápravnou výchovu (§ 16. tr. n.). — Obou opatření může tu býti použito, třebas mladistvý byl již mravně a rozumově vyspělý;

3. propustí mladistvého na zkoušku;

4. dá ho střežiti v některé příhodné soudní místnosti. — Trvání toho střežení pohybuje se od 3—12 hodin a je spojeno s odnětím anebo s omezením potravy. K jeho výkonu použije se doby od 8. hod. ranní do 8. hod. večerní.

ad II. (§ 24., 25.—31. z. o. s. ml.)

Hlavní přelíčení, které však zákon označuje jako formální projednání, patrně v úmyslu, aby se naznačilo, že ani tu nejde o věc čistě kriminální, mající jedině účelem zjistiti vinnost a vyřknouti trest, provede soudce, jestliže neshledá v daném případě podmínek potřebných ku skončení záležitosti bez formálního projednání, tedy v prvé řadě vždy, nebyl-li obžalovaný mladistvý slyšen v řízení vyhledávacím a neshledává-li soudce potřebným tímto výslechem řízení doplniti, dále pak má-li za to, že nebude na újmu rozumového a mravního vývoje mladistvého bude-li o jeho vině a trestu rozhodnuto a to případně i přes návrh státního zástupce, který navrhoval na př. jen vyřízení bez formálního projednání.

Formální projednání: hlavní přelíčení před soudcem mladistvých, řídí se zásadně pravidly všeobecného trestního řádu ohledně řízení před okresními soudy. Některé úchylky (veřej-

nost, svědecká povinnost) byly již zmíněny, v dalším buďtež vytknuta některá specielní pravidla: Účelem formálního projednávání před soudcem mladistvých je nejen vyšetřiti skutkovou podstatu trestního činu a okolností, rozhodných pro volbu soudcovského konečného opatření, nýbrž i zjistiti, které opatření jeví se nejvhodnějším v zájmu budoucího chování a mravního vývoje mladistvého obviněného. V tomto směru mají při formálním projednávání vyšetřeny býti všechny okolnosti, ze kterých lze souditi o osobnosti mladistvého, o jeho životních poměrech a o stupni jeho mravního a rozumového vývoje. Soudce za tím účelem vyslýchá úřední ochránce, příbuzné mladistvého i jiné osoby, od nichž možno se naditi potřebných údajů, a to nejen k návrhu stran obligatorně, nýbrž i bez takového návrhu, z moci úřední.

S tím souvisí i ustanovení, že k formálnímu projednávání předvolává se nutně mimo osoby označené všeobecným trestním řádem také zákonný zástupce mladistvého, dále osoba, v jejíž domácnosti obviněný žije, jakož i takové osoby, které mohou o madistvém podati zprávy, pokud to pokládá soudce potřebným, protože se tak nestalo řízením předchozím aneb i vzdor tomu, že se tak stalo.

O formálním projednávání uvědomuje se státní zástupce mladistvých, úřední ochránce a ochránce mladistvého, vyslaný ochranným spolkem.

Nepřítomnost státního zástupce a obviněného znemožňuje provedení hlavního přelíčení a vynesení konečného rozhodnutí. Tedy kontumační řízení je v soudnictví překážkou soudci, když již formální řízení zavedl, aby věc vybavil snad dodatečně ve formě řízení bez formálního projednávání. V tom směru je tedy na vlastní původní pojímání záležitosti vázán. Je-li se obávati, že jednotlivé části líčení, zvláště výslech osob, které mimo ustanovení trestního řádu mají býti vyslechnuty a přednesení obhajoby by mohly škodlivě působiti na obviněného, může soudce naříditi, aby obviněný na dobu této části líčení opustil jednací síň. Proti tomu opatření není opravného prostředku (§ 27. z. o. ml.).

Po skončení řízení průvodního podává státní zástupce na jeho základě konečný návrh a musí se konkretně vyjádřiti i o tom, jaké opatření považuje za žádoucí v zájmu obviněného. Též obhájce, zákonný zástupce, rodiče i ochránce a úřední ochránce mají právo v tomto směru se vyjádřiti. Podle výsledků formálního projednávání vynese pak soudce **konečné rozhodnutí.**

Forma konečného rozhodnutí je dvojí:

1. rozsudek, uzná-i soudce proti mladistvému na a) důtku, b) trest vězení, c) státního vězení, d) uzamčení nebo e) pokuty, nebo sprostí-li jej;

2. usnesení, nařizuje-li soudce něco v příčině výchovy, totiž některý z výchovných prostředků, vypočítaných pod I. tohoto paragrafu, nebo zastaví-li další řízení (§ 31. z. o. ml.).

Usnesení neobsahuje žádného rozhodnutí o vině, rozsudek pak vynáší se dle pravidel všeobecného trestního řádu. Hlavním důvodem rozsudku je ovšem ustálení viny na základě zjištěné mravní a duševní dospělosti, neboť v opačném případě by nebylo lze obviněného odsouditi. Osvobozující rozsudek však může jen pro důkaz neviny nebo pro nedostatek důkazů býti vyřknut. Přelíčení proti několika mladistvým zakončuje se jedním konečným rozhodnutím v případě, že by vůči některému z nich mělo býti konečné rozhodnutí rozsudkem, vůči druhému však usnesením, vynese sice společný rozsudek, v němž však ohledně toho obžalovaného, proti němuž by jinak rozhodlo se usnesením, nezjišťuje se vina v důvodech rozsudku.

§ 17.

Opravné prostředky řádné a mimořádné a řízení o nich.

(§§ 32—43 z. o. ml.)

A) Odvolání.

I. Proti konečným rozhodnutím soudu mladistvých připouští se odvolání a to jak v otázce skutkové, tak i pro porušení podstatného předpisu zákona. Při ohlášení nebo provedení odvolání třeba odvolací důvod udati (§ 34. z. o. ml.).

Odvolání může podati:

1. státní zástupce,
2. soukromý žalobce,
3. mladistvý,
4. jeho zákonný zástupce,
5. jeho rodiče,
6. jeho manžel,
7. obhájce,
8. každý, na nějž se rozsudek vztahuje, ohledně této části.

Osoby jmenované pod 4. pokud se týče 7. mohou odvolání podati i proti vůli mladistvého.

Bylo-li uznáno konečným rozhodnutím na důtku nebo peněžitou pokutu, smí býti odvolání podáno osobami oprávněnými jen tehdy, odvolal-li se též státní zástupce (arg. a contr. ex § 33. z. o. ml.). Omezení toto neplatí, směřuje-li odvolání proti výroku o nákladech trestního řízení nebo proti výroku o soukromoprávních nárocích (§ 33. posl. odst.).

Odvolání podané proti rozhodnutí, vztahující se na osobu mladistvého, nestaví výkon rozhodnutí, soudce mladistvých může však výkon odložiti, je-li to žádoucno v zájmu mladistvého (§ 32. věta 2.).

II. O odvolání rozhoduje tříčlenný senát mladistvých u sborového soudu I. stolice (§ 35. z. o. ml.).

Rozhodování děje se buď po přelíčení nebo v neveřejném zasedání senátu.

Jen po provedení přelíčení možno změniti prvostupňový rozsudek tím, že se uloží trest na svobodě nebo se zruší. Jinak rozhodování děje se v neveřejném zasedání senátu, uzná-li tento, že není třeba objasnění skutkového děje. Zejména, jedná-li se o odvolání proti výroku o soukromoprávních nárocích, nákladech trestního řízení nebo jiných vedlejších otázkách; také pokládá-li senát již předem rozhodnutí soudce mladistvých takovým, že netřeba trest na svobodě zvýšiti nebo vysloviti (§ 37. z. o. ml.).

Přelíčení před odvolacím senátem mladistvých koná se dle pravidel, platných pro řízení před soudem mladistvých, t. j. §-y 24—31 z. o. ml., allegované v § 39. z. o. ml., nutné je však zastoupení mladistvého obhájcem, který se mu zřídí z moci úřední, jestliže sám si ho nezvolil.

Přirozeně musejí býti vyslechnuti: státní zástupce, mladistvý jen, je-li to bez značnějších obtíží možno, rovněž jeho ochránce, byl-li zřízen, jakož i zákonný zástupce, rodiče nebo osoba v jejíž domácnosti mladistvý žije. (§ 38. 1. odst. z. o. ml.)

Rozhodnutí odvolání zní buď:

1. Prvostupňové konečné rozhodnutí se potvrzuje — nebo
2. Prvostupňové konečné rozhodnutí se změňuje — nebo
3. Prvostupňové konečné rozhodnutí se zrušuje a činí se nové rozhodnutí — nebo
4. Prvostupňové konečné rozhodnutí se zrušuje a věc vrací se prvému soudu k novému projednání a rozhodnutí — nebo
5. Prvostupňové konečné rozhodnutí se zrušuje a věc se vrací k prvému soudu k doplnění vyšetření některých okolností aneb vyžádání jednotlivých údajů s rozhodnutím senátu po vyřízeném doplnění. (§ 36. z. o. ml.)

Odvolací senát mladistvých může uložiti trest vězení nebo státního vězení jen tehdy, byl-li některý z těch druhů trestů uložen již prvostupňovým soudem mladistvých. Aby těchto druhů trestu použito bylo v druhé instanci bez podmínky právě vytčené, potřebí je návrhu státního zástupce buď v opravném prostředku anebo při jednání o něm. Téhož návrhu je potřebí, aby mohl býti trest vězení nebo státního vězení v druhé stolici zvýšen. (§ 42. z. o. ml.)

B) Zmateční stížnost.

(§§ 40—41 z. o. ml.)

Proti druhostupňovému rozhodnutí senátu sborového soudu mladistvých dopouští se zmateční stížnost z důvodu porušení podstatných předpisů zákona.

Tuto zmateční stížnost může podati:

1. státní zástupce neomezeně,

2. mladistvý, jeho zákonitý zástupce a obhájce jen, bylo-li uznáno na ochrannou výchovu, vězení nebo trest státního vězení.

Projednává a rozhoduje o ní stálý senát mladistvých při sborovém soudě II. instance, jejím presidentem k tomu ustanoveným, dle předpisů platných pro řízení o zmateční stížnosti v trestním řízení obecném.

Omezení použití trestu vězením a státním vězením, jakož i jejich zvýšení, platí stejně pro řízení o zmateční stížnosti jako o odvolání.

C) Navrácení v předešlý stav.

Totéž připouští se v trestním řízení proti mladistvým jen, byla-li zmeškána lhůta k podání odvolání. Pro zmeškání lhůty pro podání zmateční stížnosti tedy navrácení v předešlý stav není možné. (§ 43. 1. odst. z. o. ml.)

D) Obnova.

Táž jest přípustna:

1. ve prospěch mladistvého, byla-li záležitost vyřízena konečným rozhodnutím, znějícím na trest vězení, státního vězení nebo na ochrannou výchovu;

2. v neprospěch mladistvého, byla-li záležitost skončena rozsudkem sprošťujícím nebo usnesením zastavujícím.

O žádosti za obnovu rozhoduje soudce madistvých a vyhoví-li jí, provede vyhledávání dle pravidel výš uvedených (§-y 14—18 z. o. ml.) a rozhoduje znova.

E) Opravný prostředek pro zachování jednotnosti právní.

Platí v stejném rozsahu jako v trestním řízení obecném. (§ 43. posl. odst. z. o. ml.)

§ 18.

Náklady řízení a soukromoprávní nároky.

(§ 44. z. o. ml.)

V konečném rozhodnutí rozhodne soud o nákladech řízení a o soukromoprávních nárocích jako v řádném trestním řízení: Mladistvý se odsoudí na útraty řízení, bude-li zjištěno, že spáchal trestní čin, tedy i v případě, že vzdor tomu formálně odsouzen nebyl. V případě nevymožitelnosti útrat platí provisorní vyslovení této nevymožitelnosti jako v řádném řízení.

Soukromoprávní nárok lze kdykoliv odkázati na pořad civilního práva, kdyby jednání o něm řízení protáhlo, není tedy potřebí vyčkati konečného rozhodnutí.

(Pokračovanie.)

Dr. Ivan Jurecký.

Výťah z rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach trestných.

Na odvolacom hl. pojednávaní pred súdnou tabulou verejným alebo vymenovaným obhájcom môže byť len advokát, nie však aj advokátsky koncipient.

Taký výrok: »obžalovaný vedel, že nadobudnuté veci následkom krádeže sa dostaly do rúk ich majiteľa« nepojíma v sebe všetky náležitosti v odst. 1. §-u 370. Trz. uvedeného zločinu ukrývačstva.

Zrušenie rozsudku z úradnej povinnosti z dôvodov, uvedených v bode 6. §-u 384. Trpp. a bode 1. §-u 35. Trppn.

(Odst. 1. §-u 370. Trz., § 328., bod 6. §-u 384 Trpp., odst. 1. §-u 35., odst. 3. §-u 33. Trppn.).

Najvyšší súd usniesol sa nasledovne:

Dotyčne obžalovaného Geyzu M. z dôvodu formálnej zmätočnosti, označeného v bode 6. §-u 384. Trpp. z úradnej povinnosti zrušuje sa rozsudok súdnej tabule s celým odvolacím hlavným pojednávaním a súdna tabula upravuje sa ku ďalšiemu pravidelnému pokračovaniu.

Dotyčne obžalovaného Alojza S. na základe odst. 1. §-u 35. Trpp. nov. zrušuje sa rozsudok súdnej tabule, nariaďuje sa nové pokračovanie a tým poveruje sa súdna tabula.

Dôvody:

I. Dľa zápisnice od hlavnom odvolacom pojednávaní na tomto nebol prítomný obžalovaný Gejza M., nebol zastúpený ani osobitným, ani verejným obhájcom. Dľa zprávy súdnej tabule v teň deň, keď odvolacie hlavné pojednávanie bolo zadržané, jako verejný obhájca účinkovalí advokát dr. P., ktorý sa vzdialil, a dr. T. N., advokátsky kandidát, bol súdnou tabulou ad hoc ustanovený jako verejný obhájca obžalovaného Gejzy M.

Avšak advokátsky kandidát dr. T. N. nebol oprávnený k tomu, aby jako verejný obhájca účinkoval.

Dľa odst. 2. §-u 410. Trpp. v tom prípade, keď advokátskou komorou vymenovaný verejný obhájca sa nedostavil na odvolacie hlavné pojednávanie, jeho námestníka vymenuje senátny prezident hlavného pojednávania. Dľa §-u 58. Trpp. však len advokát môže byť vymenovaný obhájcom, z čeho vyplýva, že prezident odvolacieho hlavného pojednávania môže vymenovať námestníkom verejného obhájcu, ktorý sa nedostavil na hlavné pojednávanie, len advokáta a nie advokátskeho kandidáta.

Zrejmé je tedy, že advokátsky kandidát dr. T. N. proti zákonu bol vymenovaný verejným obhájcom, jeho účinkovanie bolo zmätočné, a tak sa má považovať, jako keby na hlavnom odvolacom pojednávaní verejný obhájca vôbec nebol prítomný, z čoho nasleduje, že obžalovaný Gejza M. nebol zastúpený.

Poneváč však dľa odst. 2. §-u 412. Trpp. bez prítomnosti verejného obhájcu odvolacie hlavné pojednávanie len vtedy môže byť zadržané, keď osobitný obhájca obžalovaného sa dostavil, tedy v tejto záležitosti bolo odvolacé hlavné pojednávanie zadržané bez prítomnosti takej osoby, prítomnosť ktorej je dľa zákona nevyhnuteľná,

poneváč ďalej dľa horeuvedených je tu formálny zmätočný dôvod, označený v bode 6. §-u 384. Trpp., ktorého dľa posledného odstavca tohoto §-u treba si všímať z úradnej povinnosti,

konečne poneváč tento dôvod zmätočnosti nevzťahuje sa na spoluobžalovaného Alojza S. a v smysle odst. 3. §-u 404. Trpp. činy obžalovaných môžu byť oddelene posúdené,

preto dotyčne obžalovaného Gejzu M. dľa bodu 6. a posl. odst. §-u 384. §-u 404. Trpp. a §-u 34. Trppn. Najvyšší súd musel zrušiť rozsudok súdnej tabule spolu s odvolacím hlavným pojednávaním, a musel upraviť súdnu tabulu k ďalšiemu pravidelnému pokračovaniu.

II. Súdna tabula potvrďujúc rozsudok sedrie za vinného uznala obžalovaného Alojza S. zo zločinu ukrývačstva dľa §-u 370. Trz. (recte dľa odst. 1. §-u 370. Trz.), ktorého sa dopustil tým, že k vôli hmotnému zisku svojmu nadobudnul čiastku tej kože, ktorú obžalovaný Gejza M. v spoločnosti Pavla H. v cene 20.000 Kčs z držby Móricа W. ukradol takým spôsobom, že jedon nosti môže byť zistená, z ktorých je možno odviesť tú konklúziu, že obžalovaný Alojz S. vedel, že nadobudnuté veci následkom »krádeže« sa dostaly do rúk jeho majiteľa. Súdna tabula nezistila žiadne také skutočnosti, z ktorých by bolo možno uzatvárať to, že obžalovaný Alojz S. vedomosť mal o takých okolnostiach, dľa ktorých čin obžalovaných Gejzu M. a Pavla H. za zločin krádeže sa kvalifikuje (body 3. a 4. §-u 336. Trz., § 48. Trz. nov., bod 1. odst. 2. §-u 49. Trz. nov.).

Dľa odst. 1. §-u 370. Trz. zločin ukrývačstva spácha, kto takú vec, o ktorej vie, že následkom zločinu krádeže, sprenevery, lúpeže alebo vydieračstva do rúk jej držiteľa sa dostala, k vôli hmotnému osohu svojmu nadobudne. Ku právnym súčiastkám činu patrí tedy i to, aby pachateľ vedel, že vec dostala sa do rúk jej držiteľa následkom zločinu horeuvedených trestných činov. Táto právna súčiastka avšak len na základe takých skutkových okolnosti môže byť zistená, z ktorých je možno odviesť tú konklúziu, že obžalovaný poznal tie skutočnosti, na základe ktorých trestný čin toho, od koho obžalovaný predmety ukrývačstva si nadobudnul, za zločin v dôvodoch rozsudku, že jaké skutočnosti a z jakých príčin uznáva za dokázané.

Z tohoto vyplýva, že súdna tabula, ktorá obžalovaného Alojza S. uznala za vinného zo z l o č i n u ukrývačstva bola povinná v dôvodoch svojho rozsudku uviesť tie skutkové okolnoti, z ktorých je možno uzatvárať to, že obžalovaný vedomosť mal o takých skutkových okolnostiach, dľa ktorých čin Gejzu M. poťažne Pavle H. kvalifikuje sa zločin.

Poneváč však súdna tabula nehľadela na také okolnosti od zistenia ktorých dotyčne obžalovaného Alojza S. závisí možnosť upotrebenia trestného zákona, a ktoré Najvyšší súd dľa odst. 3 §-u 33. Trpp. nov. zistiť nemôže: preto Najvyšší súd čo sa týka menovaného obžalovaného musel pokračovať dľa odst. 1. §-u 35. Trpp. nov.

(22. decembra 1920. Č. Kr. III. 261-20.)

Píše Prokul.

Kritika niektorých rozhodnutí Najvyššieho súdu.

I. — 0—

Otázka skutková a otázka právna v porotnom pokračovaní.

Zmätočný dôvod dľa §-u 385. č. 1. a tr. pp. alebo dľa §-u 29. č. 4. zák. čl. XIII. ai 1914. Položenie otázok porotcom v prípade §§. 69. č. 1., 279, 280. tr. z.

Rozsudkom porotného súdu bol I. K. pre zločin zúmyselného zabitia manželského druha dľa §§. 279., 280. tr. z., kvalifikovaný, dľa prvého odst. §-u 281. tr. z., odsúdený na základe tretieho odst. §-u 281. tr. z. s použitím §-u 92. tr. z. na 4 roky káznice a obžalovaná Z. B. bola pre zločin popudzovania k zúmyselnému zabitiu manželského druha dľa §§. 69. č. 1., 279., 280. tr. z. odsúdená na základe §-u 280. tr. z. s použitím §§. 71., 92. tr. z. na 10 rokov káznice. h

Proti tomuto rozsudku podala len obžalovaná Z. B. zmätočnú sťažnosť čo do viny a trestu a jej zvláštny obhájca na základe bodov 4. a 6. §-u 29. zák. čl. XIII. ai 1914 a bodov 1. a), b), 2. §-u 385. tr. pp.

Porotný súd založil odsúdenie obžalovanej Z. B. na kladné riešenie následovných otázok porotcami:

1. Skutková otázka: Či je pravda, že Z. B. udržujúc s obžalovaným J. K. l'úbostný pomer a chcejúc sa zaňho vydat, behom letošného roku, zvlášte behom mesiaca mája ho navádzala, aby svoju manželku Z. K. odstavil, života ju pozbavil, aby tak spolu mohli žit.

2. Právna otázka: Či Z. B. spôsobom v 1. otázke uvedeným popudzovala J. K. k zúmyselnému zabitiu jeho manželky Z.

Rozsudok zo dňa 14. januára 1922 č. Kr. III. 630/21/3 Najvyšší súd na základe verejného líčenia z dôvodu materiálnej zmätočnosti, uvedeného v bode 1. a) §-u 385. tr. pp., zrušil čast rozsudku porotného súdu, vztahujúcu sa na obžalovanú Z. B., oslobodil ju na základe bodu 1. §-u 326. tr. pp. od obžaloby a jej následkov a nariadil prepustit ju hneď na slobodu.

Svoj výrok založil Najvyšší súd na tom, že v smysle odst. 3. §-u 33. tr. pp. nov. je povinný opierat svoje rozhodnutie o tie skutočnosti, ktoré porotný súd uznal za pravdivé.

Porotci však kladným riešením skutkovej otázky za pravdivé skutočnosti uznali len to, že obžalovaná majúc s J. K. l'úbostný pomer a chcejúc sa zaňho vydat, neznámu činnost vykonala (zodpovedajúcu výrazu „navádzala") k tomu koncu, aby J. K. svoju manželku pozbavil života, aby mohli spolu žit. Výraz „navádzala" nepatrí do kruhu skutočností, navádzanie je právny pojem, ktorému zodpovedajúce skutočnosti činenia majú byt uvedené v skutkovej otázke, naproti tomu však „navádzanie, navedenie" (navádzala, správne „naviedla"), patrí do právnej otázky. Vylúčením toho právneho prvku „navádzala" zo skutkovej otázky nezostanú v nej také skutočnosti, taký čin, ktoré by vyčerpávaly všetky náležitosti naštvania (návodu, popudzovania) na spáchanie zúmyselného zabitia človeka v smysle §-u 279. a bodu 1. §-u 69. tr. z., alebo nejakého iného, vzhl'adom na predmet obžaloby trestného činu.

Ale ani právna otázka, nepojíma v sebe všetky kriteria toho zločinu, z ktorého obžalovaná za vinnú bola uznaná, alebo nejakého iného trestného činu. Podstatnou podmienkou toho, aby niekto vo vykonanom trestnom čine ako návodca v smysle bodu 1. §-u 69. tr. z. za vinného bol uznaný, je navedenie páchatel'a na spáchanie zamýšl'aného trestného činu, v ktorom prípade tedy pachatel' následkom štvania (popudzovania) spácha ten čin. Nestačí však tu popudzovanie (štvanie) samo v sebe, stane sa ono trestným dl'a bodu 1. §-u 69. tr. z. len vtedy, keď trestný čin vykonaný bol následkom štvania (popudzovania) a toto štvanie dosiahne ciel'a. Štvanie a trestný čin musia byt v súvise jako príčina a účinok. Keď však tento súvis nie je zistený a preukázaný a trestný čin nebol spáchaný následkom vlivu štváča (návodcu), nemôže byt reči o nejakom účastníctve na spáchanom trestnom čine. A práve tak je vylúčené účastníctvo, keď chybí úmysel udajného popudzovatel'a namerený na spáchanie trestného činu.

Čin obžalovanej, ktorý porotci zistili kladným riešením patričnej skutkovej otázky, ani sám v sebe, ani v súvise s právnou otázkou nezakladá skutkovú podstatu trestného činu. Porotný súd spáchal preto dôvod zmätočnosti, uvedený v bode 1. a) §-u 385. tr. pp., keď obžalovanú za vinnú uznal a odsúdil.

Preto Najvyšší súd obhájcovu zmätočnú statžnost, pokial' je založená na bod 1. a) §-u 385, tr. pp. uznal za základnú, rozsudok porotného súdu v smysle

odst. 1. §-u 33. tr. pp. n. primerane zrušil a vyniesol zákonu odpovedajúci rozsudok.

Z odôvodnenia rozsudku Najvyššieho súdu je zrejmo, že skutková a právna otázka neboly formelne správne porotným súdom štilizované.

V takom prípade však Najvyšší súd v smysle odst. 3. §-u 33. tr. pp. n. nie je povinný, správne rečeno: oprávnený svoje rozhodnutie opierať o tie skutočnosti, ktoré porotný súd formelne nesprávne za pravdivé uznal, ale má z dôvodu formálnej zmätočnosti, uvedeného v bode 4. §-u 29. tr. pp. n. časť rozsudku porotného súdu, týmto zmätočným dôvodom dotčenú, s celým pokračovaním zakladajúcim dôvod zmätočnosti zrušiť (§ 34. tr. pp. n., § 404. tr. pp.).

Najvyšší súd môže vyniesť dľa bodu 1. §-u 326. tr. pp. oslobodujúci rozsudok len vtedy, keď skutok, ktorý je predmetom obžaloby, nieje činom trestným, ale nie tiež v tom prípade, keď skutok, ktorý je predmetom obžaloby, je činom trestným, ale bol v hlavnej otázke, skutkovej i právnej, na újmu obžalovaného formelne chybne opísaný. V rozsudku Najvyššieho súdu však nie je ani uvedené, pre jaký čin bola Z. B. tedy vlastne obžalovaná, keď to zo skutkovej otázky danej porotcom nevysvitne.

Formelne nesprávne a proti pravidlám v §-e 5. tr. pp. n. uvedeným sostavená hlavná otázka je zmätočným dôvodom bodu 4. §-u 29. tr. pp. n., ale nie dľa §-u 385. č. 1. a) tr. pp., ktorý predpokladá, že súd nepoužil alebo omylne použil predpisov trestného zákona v tej otázke: tvorí-li čin, ktorý je základom obžaloby, skutkovú podstatu nejakého činu trestného.

Divergencia jestvujúca medzi opísaním činu v obžalobe a v otázke položenej porotným súdom, je-li na újmu obžalovanému, je porušením predpisu §-u 5. tr. pp. n., lebo nebol skutok základ obžaloby tvoriaci v otázke náležite uvedený. To však Najvyšší súd vôbec nezkúmal. A preto nemal zákonného podkladu pre výrok dľa bodu 1. §-u 326. tr. pp.

— 0—

II.

K otázke ceny pri pokuse krádeže.

Rozsudkami nižších inštancií bol X. uznaný vinným z pokusu zločinu krádeže, kvalifikovaného dľa §§. 333., 336., bod. 4., 338., 65., 70. tr. z. a §§. 48., 49. odst. 2. bod. 2. tr. z. nov. Trestný čin bol spáchaný tým, že obžalovaný X. ešte v spoločnosti dvoch mužov — už právoplatne odsúdených — prv sa presvedčivše, že poškodený svoj byt opustil, falošným kľúčom otvorili dvere domu, vošli do domu, vonkajšie dvere z nútra motykou podopreli, aby mohli zbadať, keď niekto príde, potom vnútorné miestnosti tam nalezenými kľúčmi pootvárali, v kuchyni zásuvky čiastočne otvorili, alebo vyvážili, boli však sluhom najiteľa bytu prekvapení, takže nič nemohli ukradnúť.

Rozsudkom zo dňa 16. XI. 1921. č. Kr. III. 484/21/3 Najvyšší súd zmätočnú sťažnosť obžalovaného X. a jeho zvláštneho obhájcu zamietnul, čo do kvalifikácie trestného činu obžalovaného X. a s tým v spojení i čo do trestu hlavného však z dôvodu materiálnej zmätočnosti, označeného v bode 1. b) §-u 385. tr. pp., z úradnej povinnosti na toľko zrušil rozsudky súdov nižšieho stúpňa, že trestný čin obžalovaného kvalifikoval za pokus zločinu krádeže dľa

bodu 4. §-u 336., §§. 338., 65. tr. z. a dl'a bodu 2. odst. 2. §-u 49. tr. z, nov, a dl'a §-u 70. tr. z. ako pachatel'ské účastníctvo, tú kvalifikáciu, že úmysel obžalovaného smeroval na ukradenie veci v hodnote 200 Kč prevyšujúcej, pominul, a trest obžalovanému preto primerane znížil.

Najvyšší súd má za bezpoyhchbné, že obžalovaný, ktorý bol pre krádež mnohokrát trestaný a celkom bez peňazí, mal nielen úmysel kradnúť, ale vykonanie zmýšl'anej krádeže skutočne i započal, ktorá však z príčiny hore uvedenej nemohla byť dokonaná.

Najvyšší súd má však za mýlny ten názor nižších súdov, že by hodnota vecí, na ichž odcudzenie úmysel obžalovaného smeroval, bola rozhodne prevyšovala čiastku 200 Kč

Dl'a obsahu dôvodov rozsudku Najvyššieho súdu bol síce v byte oškodeného nábytok, šatstvo a aj peňažná hotovosť v hodnote úhrnom 20.000 Kč ale, ponevač súdy nižšieho stupňa nezistily, že by hodnota každej veci bola prevyšovala 200 Kč, mieni Najvyšší súd, že sa dá odviesť tá právna konklúzia, že úmysel obžalovaného mohol smerovať, na ukradenie veci níže 200 Kč. Z toho nasleduje, že súdy nižšieho stupňa mýlne kvalifikovaly trestný čin obžalovaného i dl'a §-u 48. tr. z. nov. Preto Najvyšší súd v tomto smere a v spojení aj čo do trestu v smysle odst. 1. §-u 33. tr. pp. nov. a ostat. odst. §-u 385. tr. pp. musel zrušiť rozsudky súdov nižšieho stupňa.

Viedlo by ďaleko, keby sudca v takých prípadoch musel zisťovať hodnotu každej jednotlivej veci, nachodiacej sa v byte. V rodinnom byte sa nachodia ovšem jednotlivé veci menšej hodnoty než 200 Kč, ano aj predmety dennej potreby vcene níže 10 Kč, ale, že by spoločnosť troch zlodejov vniknuvších do bytu notoricky ciel'om jeho vykradenia mala úmysel vziať práve len veci najmenšej hodnoty v cene niže 200 Kč, pri čom by sa pričítala za vinu jednomu z nich jedine cena takej jednotlivej veci, bez ohl'adu na cenu vecí, ktoré by boli odcudzili spoločne z bytu, keby boli len mohli, — to zostalo vyhradené rozhodnutiu Najvyššieho súdu. Čin všetkých troch spoločníkov v tejto krádeži má byť dl'a §-u 70. tr. z. považovaný za zločin zo spoločného rozhodnutia vôle a spoločného zlého úmyslu nimi spoločne spáchaný. Dôvody rozsudku Najvyššieho súdu však sa podstatne uchylujú od tejto zásady pri posudzovaní ceny vecí, na ichž ukradnutie spoločný zlý úmysel a súčinnosť rečených spoločníkov smerovaly.

V dôvodoch Najvyššieho súdu za základ vzatý udanlivý názor nižších súdov, že vo svojich rozsudkoch kvalifikovaly čin obžalovaného i dl'a §-u 48. tr. z. nov., „na základe ich vlastného toho názoru, že, keby obžalovaný bol odcudzil čokol'vek, by bola hodnota rozhodne prevyšovala 200 Kč“, nekryje sa s názorom prejaveným v rozsudku sedrie, ktorému sa súdna tabula pripojila, totiž, „keby obžalovaní boli odcudzili len niečo šatstva a skvostov, bude cena odcudzených predmetov rozhodne vyše 200 Kč, ktorú vzala sedria aj pri určení ceny predmetov pravdepodobne v množstve najmenšom odcudzitel'ných za rozhodujúcu“.

Týmto omylom sa dá snáď vysvetliť, že rozsudok Najvyššieho súdu obsahuje právne nezodpovedajúce konkluzie, ktoré naši súsedi označujú právom jako „weltfremd“.

III.

Použitie ustanovení bodu 2. a 5. §-u 20. zák. čl. LXIII. ai 1912.*)

Rozhodnutím zo dňa 5. X. 1921 č. Kr. III. 319/4/21 zaujal Najvyšší súd stanovisko, že trestný čin spadajúci inak pod ustanovenia bodu 2. a 5. §-u 20. zák. čl. LXIII. ai 1912 (bol spáchaný v decembri 1920) nemohol sa dotýkať záujmov vedenia války, poneváč z toho, že ministerstvo ešte neodvolalo nariadenie, ktorým bol vyhlásený válečný stav, nie je možno uzatvárať, že štát by viedol skutočne válku a vedenie války smeruje len proti nepriateľovi, predpokladajúc prípravy vojenského alebo iného rázu proti niektorému nepriateľovi. Dľa všobecnej známosti však počas spáchania trestného činu také prípravy učinené neboly.

Preto Najvyšší súd zrušil z dôvodu zmätočnosti, uvedeného v bode 1. a) §-u 385. tr. pp. odsudzujúci rozsudok nižšej inštancie v smere prečinu dľa bodu 2. a 5. §-u 20. citov. zák. čl. a obžalovaného oslobodil v tomto ohľade zpod obžaloby naňho vznesenej.

Začiatok válečnej doby bol v smysle §-u 13. zák. čl. LXIII. ai 1912 určený nariadením býv. uh. min. zo dňa 27. VII. 1914 č. 5489 min. preds. Toto nariadenie až dosiaľ nebolo odvolané. Je bezpochybné, že válečná doba v smysle medzinárodného práva trvá, kým nie je válka ukončená ratifikovaným mierom. V dobe prímeria válka môže vypovedaním alebo porušením jeho kedykoľvek znovu vypuknúť. V decembri 1920 trvalo síce prímerie ku pr. s Maďáriou, ale mier ešte nebol definitívne uzavretý. Nemôže byť preto sporné, že doba války v smysle §§. 13., 28. zák. čl. LXIII. ai 1912 ešte právom trvala.

Ustanovenie bodu 5. §-u 20. toho istého zák. článku vyžaduje ďalej, že trestný čin sa musí dotýkať záujmov vedenia války.

Predpis zákona v tomto smere pripúšťa len ten výklad, že ide o záujmy vedenia války buďto v prítomnom čase vedenej, alebo v budúcnosti viesť sa mohúcej.

To vychodí jasne aj z ustanovení zák. čl. XIX. ai 1915. ktorého zákonodárcom vydané označenie znie: „O trestaní trestných činov spáchaných proti záujmom vedenia války, najmä o trestaní zneužitia dodávok pre vojsko". Dľa §-u 1. tohoto zák. článku je trestným dodavateľ vojenských potrieb, ktorý už v dobe mieru zúmyselne poruší dodávaciu smluvu pre vojsko, a dľa odst. 1. §-u 4. je trestný dodavateľ, jestli učiní tak z púhej nedbalosti. Na taký trestný čin však, spáchaný v dobe války stanoví § 3. len prísnejší trest.

Junktím medzi porušením záujmov vedenia války a tým, že sa tak musí stať v dobe války, tedy v zák. čl. XIX. ai 1915 v každom prípade neexistuje. Záujmy vedenia války môžu byť tedy porušené, dľa tohoto zák. článku už v dobe mieru zlou dodávkou pre vojsko, ktoré by mohlo byť prípadne po dodávke, v dobe války, ohrožené dodaním nezodpovedajúcej časti výzbroje, výstroje, alebo zkazených potravných článkov.

Ovšem v prípade použitia bodu 5. §-u 20. zák. čl. LXIII. ai 1912 toto junktim musí tu byť. Z toho vyplýva, že tu musia byť ohrožené záujmy vedenia války práve v dobe válečnej.

V danom prípade však započatá válka nebola ešte skončená. Nie je preto odôvodnené, vyžadovať jako objektivný znak trestného činu, že válka musí byť

---

* Tieto ustanovenia prestanú pravdepodobne v najbližšej dobe byť aktuelnými, ale predsa pre zaujímavosť predmetu tento článok uverejňujeme.

opät proti voľaktorému nepriateľovi pripravovaná, alebo, aby válka bola prímerím prerušená, alebo aby iná válka fakticky znova prepukla.

Záujmy vedenia neskončenej ešte války sa iste dotýka, jestli má byť vnútorný pokoj a poriadok pachateľom v spojení s inými porušený, výživa obyvateľstva a pohotovosť armády ohrožená a pod.

Keď zák. čl. XIX. ai 1915 chráni záujem vedenia války už tým, že zlé dodávky pre vojsko v dobe mieru stavia pod trestnú sankciu, mieni tak učiniť bezosporne dľa bodu 5. §-u 20. zák. čl. LXIII. ai 1912 aj vtedy, keď pachateľ počas války účinnú obranu ríše znemožňuje. Keby tak zákonodárca chcel robiť počas války až v tom okamžiku, keď znova sa činia prípravy na válečnú kampaň, alebo válka na novo prepukla, potom by dľa nášho názoru bolo už neskoro čeliť tomu, že bol dopustil pred tým, aby záujem vedenia války mohol byť beztrestne rušený a pre obranu ríše potrebné predpoklady vyšly nazmar.

Považujem preto názor Najvyššieho súdu prejavený v jeho rozhodnutí za mýlny.

Dr. A. Z.:

Prehľad slovenskej časti rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach občianskych.

1.

I. Potomci pozostavcu — jako zákoniti nápadníci (dedičia) — povinní sú v smysle §-u 2. zák. čl. VIII: 1840. ao delby dať ten majetok, ktorý dostali od pozostavcu úkonom bezplatným, učineným medzi živými, jestli im ho rodič (pozostavca) s tým úmyslom dal, aby bol do ich dedičneho podielu započitaný.

II. Rodič môže bez zvláštnej formálnosti prejaviť svoju vôľu, aby nim na svojich potomkov bezplatne prevedený majetok daný bol do delby; úmysel a vôľu jeho možno tedy aj z konkludentných činov ustáliť.

(18./II. 1921. č. Ro III 5/20.)

Skutkový stav: Pozostavca J. F. mal tri deti: Máriu, Jána a Ondreja, — za živa dal Ondrejovi a jeho manželke nehnuteľnosti v hodn. 12.100.— K
inventovaná pozostalosť odhadnutá bola na . . . . . . 5.000.— K
(táto bola trom dedičom v ročných častiach odovzdaná);
dodatočne inventovaná časť pozostalosti odhadnutá bola na 6.500.— K
úhrnný majetok J. F. mal tedy hodnotu . . . . 23.600.— K
passiva činily , ... , 962,30 K
hodnota čistého majetku činila . . . . 22.637.20 K

Mária a Ján žalovali Ondreja a jeho manželku, aby boli zaviazaní trpieť, že by dodatočne inventovaná pozostalosť v hodnote 6500 K im bola odovzdaná titulom zákonitého dedenia.

Počas sporu Mária sa vyrovnala so žalovanými.

Sedria v Prešove rozsudkom č. P. III. 1351-1917/18. prisúdila žalobníkovi Jánovi polovicu dodatočne inventovanej pojostalosti. Súdna tabula v Kcšiciach tento rozsudok potvrdia rozsudkom č. 1918. P. I. 1545/21.

Súdna tabula podrobila uvažovaniu skutočnosti, dosvedčené svedkyňou M. F. (pôvodne I. žalobníčkou), dľa ktorých svedkyňa sa raz opýtala pozo-

stavca, že prečo dal prepísať veľkú časť svojich nehnuteľností na syna, Ondreja, a že čo teraz ostane ostatným deťom, — pozostavca na to odpovedal, že mu ešte zostal majetok, podelia si ho; na ďalšiu otázku, či Ondrej z majetku, ktorý zvýšil, práve takú časť obdrží ako ostatné deti, — pozostavca učinil nasledovný prejav: »ale či by to žiadal Ondrej, či by mal takú dušu?«, ako aj tú skutočnosť, že pri tomto rozhovore bol aj Ondrej prítomný; z týchto skutočností dospela súdna tabula k tomu záveru, že pozostavca svojho syna Ondreja — za živa na neho a jeho manželku prevednými nehnuteľnosťami — dotyčne jeho dedičného podielu tým spôsobom chcel uspokojiť, aby zvyšujúci majetok ostatné deti, totiž žalujúce strany, dostaly. — Ustálila ďalej súdna tabula, že pozostavca zo svojich detí ani jedno nechcel vytvoriť z majetku a že Ondreja za živa preto chcel uspokojiť, aby mu výhodu poskytol; nasledovne uznala za oprávnenú žiadosť žalobníka Jána, aby ešte neodovzdaná pozostalosť rozdelená bola medzi deťmi, neobdržavšími výhody, vylúčením Ondreja, ktorý bol už vopred uspokojený.

Najvyšší súd dovolaciu žiadosť žalovaných strán vo veci samej zamietol; hlavné dôvody, z ktorých boly za neopodstatnené uznané dovolacie sťažnosti, uvedené sú hore v právnych vetách.

2.

Jestli závetca (testátor) nezná reč, v ktorej bola závet spisaná a na túto znamenie ruky učiní, potrebné je, aby zo závetných svedkov aspoň dvaja znali reč, upotrebenú závetcom.
(18./II. 1921. č. Ro III. 6./20.)

Skutkový stav: Pozostavca — neznajúc písať — učinil znamenie ruky na závet; zistené bolo, že zo štyroch svedkov, ktorí závet v tejto jakovosti podpísali, len jeden ovládal maďarskú reč, v ktorej bola závet spísaná. Na základe tohoto skutkového stavu sedria v Prešove rozsudkom č. P. III. 188-1918/22. —, a súdna tabula v Košiciach ako odvolací súd rozsudkom č. P. I. 115-1919/28. vyhovela žalobnej žiadosti, aby závet za neplatnú bola vyhlásená — a síce odvolaním sa na ustanovenia §§-ov 4. a 6. zák. čl. XVI. 1876.

Najvyšší súd dovolacej žiadosti nevyhovel.

3.

Jestli je platnosť smluvy podmienená schválením so strany niektorej správnej (administratívnej) vrchnosti — žiadny súd nemôže posudzovať tú otázku, či k schváleniu smluvy povolaná vrchnosť v smysle dotyčných právnych predpisov pokračovala, alebo — následkom neprislušného vplývania — nesprávne odoprela schváliť smluvu — nemôže tedy posudzovať ani pohnútky, z ktorých správna vrchnosť odoprela smluvu schváliť.
(7./III. 1921. č. Ro 11/20)

Stav veci: Žalobník predal žalovaným nehnuteľnosti smluvou, ktorá podliehala schváleniu so strany príslušnej správnej (administratívnej) vrchnosti podľa nariadenia ministra-plnomocníka pre správu Slovenska č. 11/1218.; žalovaní sa hneď po podpise smluvy ujali držby kúpených nehnuteľností. Žalobník žiadal zaviazať žalovaných, aby mu predmet kúpy do držby zpät prepustili, poneváč schválenie smluvy bolo právoplatne odoprené menovaným ministrom. — Okr. súd v Bratislave rozsudkom č. 4371-1919/6. tejto žalobnej žiadosti vyhovel a sedria v Bratislave rozsudkom č. Pf. 3956-1919/10. rozsudok súdu I. inšt. potvrdila. Žalovaní napadli rozsudok odvolacieho súdu dovolacou žiadosťou — medzi iným — na tom základe, že odvolací súd porušením právnych pravidiel pominul výsluch svedkov, ktorými chceli dokázať žalovaní pravdivosť toho tvrdenia, že vrchnostenské schválenie smluvy zmaril žalobník zlomyselnou intervenciou. — Najvyšší súd neopodstatnenosť tejto dovolacej sťažnosti odôvodnil v smysle hore uvedenej právnej vety.

4.

I. K úspešnému napadnutiu skutkoveho stavu v smysle odstavca 3. §-u 534. o. p. p. nepostačí odvolávať sa v dovolacej žiadosti na obsah odvolania (prípravného spisu), lež určite treba uviesť skutočnosti, ktoré strana napádať mieni a označit treba aj to, v čom spočíva základ, na ktorom je skutkový čas napadnutý. — II. Strana si nemôže úspešne stažovať v dovolacom pokračovaní na rozpor, ktorý sa javí medzi skutkovým stavom, sdeleným pri ústnom vyhlásení rozsudku odvolacieho súdu a skutkovým stavom, obsaženým v spísanom rozsudku tohoto istého súdu — jestli opravu rozsudku dľa pokračovania, upraveného §-om 408 (§ 484) o. p. p., nežiadala.

(12./XI. 1920 č. Ro. III. 15/20.)

Žalovaná strana a vedľajšia intervenientka napadly skutkový stav, zistený v rozsudku odvolacieho súdu (súd. tab. v Bratislave č. P. II. 89-1919/31) na tom základe, že sa zistenie stalo proti obsahu spisov, — neoznačily však bližšie tie skutočnosti, ktoré by sa priečily obsahu spisov, ani tie miesta spisov, s ktorými by zistené skutočnosti boly v protive; sťažovaly si ďalej do rozsudku aj preto, že skutkový stav, uvedený v spísanom rozsudku, nezodpovedá tomu, ktorý bol odvolacím súdom — dľa ústne vyhláseného rozsudku — zistený.

Najvyšší súd nevyhovel dovolacej žiadosti z dôvodov hore uvedených.

5.

Príklad na stanovenie peňažitej pokuty v smysle §-u 544. o p. p., z príčiny podania zrejme neodôvodnenej dovolacej žiadosti.

(14./III č. Ro. III. 16/20.)

Žalovaná bez každého základu uviedla v dovolacej žiadosti »ako zistenú« takú skutočnosť, ktorej protiva bola zistená v rozsudku odvolacieho súdu a v súvise so »skutočnosťou« takto uvedenou sťažovala si na porušenie hmotného práva; sťažovala si ďalej na to, že odvolací súd nepovolil dokazovanie, nabínuté na odvolacom pojednávaní, — kdežto odvolacie pojednávanie — práve následkom žiadostí žalovanej — ani nebolo konané, vec bola na základe verejného prednesu vybavená, — ba čo viac žalovaná ani v spísanom odvolaní nežiadala nariadiť to dokazovanie, pre pominutie ktorého si v dovolacej žiadosti sťažovala.

Najvyšší súd uvalil na žalovanú 100 Kč pokutu, za ktorú je v prvom rade jej advokát zodpovedný.

6.

Majetok ztratí povahu vetevného majetku prevodom na osobu, ktorá stála mimo pokrevného svázku vztahom na predka, od ktorého majetok pochádzal.

(25./II. 1921. č. Ro. III. 20/20.)

Stav veci: J. N. mal päť dcér: A., B., C., D., E.

A. zdedila po J. N. nemovitosti, ktorých polovicu prepustila vlastníckym právom svojmu manželovi M. G.

A. a M. G. rečené nemovitosti darovali svojej dcére F. a jej manželovi M. N. v rovných polovičiach.

M. N. zomrel bez potomkov, jeho časť rečených nemovitostí prešla na F.

F. sa potom vydala za J. Š.

F. zomrela bezdetne 16./V. 1916.

J. Š. zomrel bezdetne 16./X. 1916.

Pobeční príbuzní poztavitelky F. vzniesli žalobný nárok na celú pozostalosť ako na vetevný, od spoločného pokrevného predka J. N. pochádzajúci majetok.

Príbuzní J. Š., ako žalovaní, zapierali, že by hore spomenuté nemovitosti boly — vzťahom na žalujúce strany — vetevným majetkom.

Sedria v Prešove rozsudkom č. P. III. 252-1917/23. prisúdila žalujúcim stranám rečené nemovitosti v celku titulom dedenia v pobočnej vetve.

Súdna tabula v Košiciach rozsudkom č. 1918. P. I. 1432/27. zmenila čiastočne rozsudok súdu I. inštancie v tom smysle, že pobočným príbuzným F. len polovicu rečených nehnutel'ností prisúdila. V dôvodoch svojho rozsudku uviedla, že polovica nehnutel'ností, pochádzajúcich od J. N., prevodom na M. G. ztratila povahu vetevného majetku dotyčne žalujúcich strán, nakol'ko sa táto polovica stala akvisiciou M. G., s ktorým žalujúce strany neboly v pokrevnom svázku, z čoho nasleduje, že na túto polovicu pobočni príbuzní F. oprávneného dedičného nároku — titulom dedenia v pobočnej vetve — nemajú; rečená polovica patri pobočným príbuzným J. Š., ktorý ju zdedil po svojej manželke F.

Je sice pravda, že A. a M. G. vlastnícke právo rečených nehnutel'ností previedli na F. a M. N. bez bližšieho určenia, že ako majú byť rozdelené podiely prevoditel'ov (ktorí boli v rovných poloviciach vlastníkmi) medzi F. a M. N.; poneváč však celé spoločné nehnutel'nosti boly majetkom, pochádzajúcim od J. N. a nemožno predpokládať, že by prevoditelia podiel svojej dcéry F. boli chceli pozbaviť rodinnej dedickej povahy, súdna tabula túto otázku odvodzavaním z rodinného pomeru prevoditel'ov a z pôvodu majetku tým spôsobom riešila, že pri rečenom prevode polovica nehnutel'ností, patrivšia M. G., ktorá u bola ztratila povahu vetevného majetku, v celku prešla na M. N., kdežto polovica nehnutel'ností, patrivšia A., v celku prešla na F.

7.

Najvyšší súd vec, — v ktorej súdna tabula v Košiciach v druhej inštancii vyniesla rozsudok — ako súd bývalého král'ovstva uhorského — prevádzajúc súdnictvo na základe výsostného práva, vztahujúceho sa na tú čiastku bývalého Uhorska, ktorá pozdejšie následkom štátneho prevratu pripadla Madarsku, kam aj teraz patri, — neuznal za takú, ktorej preskúmanie v poslednej inštancii (následkom dovolacej žiadosti) spadalo by do oboru jeho pôsobnosti.

(11./II 1921. č. Ro. III. 27/20.)

Najvyšší súd dovolacej žiadosti žalujúcich strán nevyhovel.

V spore žalobníčka bola budapeštianska firma, žalovaný zo Šárospataku; predmet sporu bol odovzdanie 3000 kub. metrov dôlneho dreva na žel. stanici v Šárošpataku alebo zaplatenie 171.000 K odškodného; súd I. inšt.: sedria v Novom Meste pod Šiatrom (Sátoraljaujhely); súd II. inšt.: súdna tabula v Košiciach, ktorá vyniesla rozsudok dňa 24. októbra 1918.

Dr. Hynek Minster:

1. V jaké valutě se má platit směnečný dluh ze směnky, přijaté v cizozemsku?

2. Podání dovolací stížnosti a připojení k dovolací stížnosti odpůrcově.

V. T. banka žalovala M. H. jako vystavitele a Z. P. jako indorsatáře směnky na zaplacení směnečného dluhu. Směnka byla vystavena 15. července 1919 ve Vel. Topolčanech, na Slovensku. Zněla na 21.000 K bez udání v jaké valutě. Přijata byla od A. G v Budapešti. Pod adresou acceptantovou byl záznam, že je splatna ve Vel. Topolčanech u žalující banky. Protestována byla ve Vel. Topolčanech. Akceptant nebyl žalován. Platebním příkazem bylo žalovaným uloženo, aby zaplatili 21.000 K s příslušenstvím bez označení, v jaké valutě.

Žalovaní namítli:

1. že směnka před podpisem nebyla opatřena domicilem, a proto že je Budapešť platebním místem;

2. že nebyla protstována v Budapešti a že následkem toho ztratila žalobkyně žalobní nárok proti žalovaným.

3. že směnečný dluh se má platit v uherské měně.

Navrhla zamítnutí žalobního návrhu, po případě změnu platebního příkazu a odsouzení k placení v uherské měně.

Soud první stolice zachoval platební příkaz v platnosti.

Důvody: Je nesporno, že směnka byla opatřena poznámkou »fizetendö» (splatno) před tím, než ji vystavitel odevzdal žalobkyni. Proto byla oprávněna žalobkyně jako držitelka směnky vyplnit domicil. Dle zvyku ji mohla domicilovat u sebe.

Protože platebním místem jsou Vel. Topolčany a že směnka byla vystavena po okolkování peněz a že nebyla označena měna, má se rozumět československá měna.

Soud druhé stolice změnil první rozsudek tak, že žalované odsoudil k placení směnečného dluhu v maďarské měně.

Důvody: Ohledně domicilu se připojil k důvodům prvního soudu. Pokud se týče valuty, vyslovil, že domicilem se nezměnil materiální obsah směnky. Směnečný závazek se má splnit, jako by směnka nebyla domicilovaná. Protože směnečný obnos byl splatný před domicilováním v Budapešti, nemají žalovaní povinnost platit v československé měně nýbrž v maďarské.

Proti rozsudku III. stolice se dovolala včas žalobkyně a pozdě žalovaný. Žalovaný podal mimo to odpověď na dovolací stížnost žalobkyně. V ní se připojil k jejímu odvolání. Ve svém dovolání i v této připojovací žádosti uplatňoval tytéž námitky.

Nejvyšší soud odmítl dovolovací stížnost žalovaného jako opozděnou. Odvolání žalobkyně zamítl a připojovací žádost žalovaného odmítl. Dovolací útraty navzájem zrušil.

Důvody:

Sporná zmenka bola vystavená 15. júla 1919, na nej figuruje jako prijímateľ v Budapešti bydliaci A. G., a druh peňazí je na zmenke jednoducho len ako »koruny» označený, — ponevác v tom čase, keď zmenka bola vystavená, už bol vydaný zákon č. 187-1919, Sb. z. a nar., vktorom je určené, že tuzemská koruna sa má literami »Kč» to jest slovami »koruna československá» označiť, má sa z obsahu zmenky zistiť, že sporná zmenka bola vystavená a akceptovaná v mene maďarských korún.

Rozhodnutie odvolacieho súdu tedy zodpovedá §-u 37. zákon. čl. XXVII. 1876, a tak je bezzákladná na porušenie materiálneho pravidla založená sťažnosť dovolacej žiadosti žalujúcej firmy.

Z týchto dôvodov Najvyšší súd dovolaciu žiadosť žalujúcej firmy zamietol.

Jestli sú obe sporné strany s rozsudkom odvolacieho súdu nespokojné, má každá z nich na výber dvojakú cestu. Buď i tá i oná strana napadne rozsudok odvolacieho súdu samostatnou dovolaciou žiadosťou ,alebo sa pripojí k dovolovacej žiadosti druhej strany.

Rozhodne-li sa pre samostatnú dovolaciu žiadosť, konsumuje jej prislúchajúce právo odporu a nie je jej dovolené, podať pripojovaciu žiadosť totožného obsahu ešte okrem toho. Na tomto stanovisku ničoho nemôže zmeniť tá okolnosť, že dovolacia žiadosť pre formálnu závadu, najmä pre opozdenosť bola odmietnutá, ponevác sa tým nemôže odvrátiť tá okolnosť, že podaním dovolacej žiadosti bolo právo odporu konsumované, nehľadia k tomu, že by bolo priamým obídením zákonných ustanovení o präkluzivnej lehote k podaniu dovolacej žiadosti, keby okľukovou pripojovacou žiadosťou bolo napravené zmeškanie lehoty k podaniu dovolacej žiadosti a tým bol odporca

o procesuálne výhody, ktoré si nadobudnul zo zameškania lehoty k podaniu dovolacej žiadosti druhou stranou, pripravený. Ostatne má strana pre opozdenie lehoty k podaniu dovolacej žiadosti opravný prostriedok a síce ospravedlňovaciu žiadosť.

Poneváč žalovaný M. H. podal už samostatnou dovolaciu žiadosť, nie je procesuálne prípustné, aby z tých istých dôvodov podal pripojovaciu žiadosť, preto bola táto, ako neprípustná, odmietnutá.

Poneváč dovolacia žiadosť žalujúcej firmy bola bezúspešná a pripojovacia žiadosť bola odmietnutá, Najvyšší súd dovolacie útraty medzi týmito stránkami v smysle §-ov 543., 508. a 426. O. p. p. vzájomne zrušil.

Rozhodnutí nejvišího soudu z 19. října 1921 Rv. III. 242-20.

Dr. J. Kotyza.

Proti rozsudku osvobozujícímu z důvodů abolice nelze dle § 359. odst. 2. v. tr. ř. podati zmateční stížnosti ve prospěch obžalovaného pro zmatek dle bodu 9:b §-u 358. v. tr. ř.

Nejvyšší vojenský soud usnesl se v neveřejném sedění dne 9. prosince 1921 o zmatečné stížnosti A. V. proti rozsudku divisního soudu v B. ze dne 8. února 1921, jímž obžalovaný jedn. dobrov. nápředník V. V. po obnovení trestního řízení byl zproštěn obžaloby pro zločin zběhnutí podle §. 183 a 198 v. tr. z., pro který byl rozsudkem polního soudu jako soudu náhlého ze dne 7. ledna 1916 čj. K. 2-16 podle §. 444, odst. 2. v. tr. ř., § 35 v. tr. z. a § 21 branného zákona vedle degradace na delostřelce s nezpůsobilostí postoupiti opět do vyššího platu nebo vyšší hodnosti a ztráty práva jednoroční služby k trestu smrti zastřelením odsouzen, kterýž trest vykonán, vyslechnuv nám. gen. voj. prokurátora, za právo: Zmatečná stížnosť se jako nepřípustná zamítá:

Důvody:

Usnesením nejvyššího vojenského soudu ze dne 4.-VI. 1920, čj. P. 293-19 byyla ve prospěch odsouzeného nařízena obnova trestního řízení, ukončeného proti jednor. dobrov. V. V. rozsudkem polníno soudu jako soudu náhlého ze dne 7.-I. 1916, jímž byl obžalovaný pro zločin deserce podle §. 183 a 198 v. tr. z. po rozumu §. 444 : 2. v. ř. k trestu smrti zastřelením odsouzen, kterýž trest 8.-I. 1916 byl vykonán.

Po provedené obnově setrval vojenský prokurátor při obžalobě pro zmíněný zločin, a po hlavním líčení vynesl válečný soud v B. dne 8.-II. 1921 rozsudek, kterým svrchu uvedený rozsudek náhlého soudu ponechán v platnosti, ale vzhledem k tomu, že rozhodnutím presidenta republiky ze dne 24. října 1919 byla pro zločin deserce udělena amnestie a abolice, odsouzený podle §. 306 : 4 v. tr. ř. od obžaloby osvobozen.

Při tom arciť válečný soud pochybil formálně potud, že, osvobodiv obžalovaného od obžaloby naň vznesené, nezrušil výslovně rozsudek náhlého soudu ve výroku o trestu. Tato formelní vada nemění však ničeho na skutečnosti, že v podstatě jest zde co činiti s rozsudkem osvobozujícím.

Proti tomuto osvobozujícímu rozsudku podala matka obžalovaného zmateční stížnosť, ve které se mimo jiné staví na stanovisko že obžalovaný byl nepříčetným. I když soud zjistil, že zde běží o zločin deserce po stránce objektivní, jest zde prvý okolnost — nepříčet-

nosť —, která vylučuje trestnost, a jest prý proto rozsudek zmatečným také podle §. 358 : 9 : b. v. tr. ř.

Poněvadž se zmatečná stížnost obrací proti rozsudku osvobozujícímu, dlužno nejprve zkoumati, jak dalece se tento opravný prostředek vzhledem k ustanovení §. 359, odst. 2. v. tr. ř. jeví vůbec přípustným. Podle citovaného zákonného ustanovení může se proti osvobozujícímu rozsudku ve prospěch obžalovaného zmatečná stížnost podati toliko z duvodů zmatečnosti v §. 358 číslo 9: a a 10 uvedených a i z těchto důvodů toliko tenkráte, nastalo-li zproštění z obžaloby, protože tu byly okolnosti, které trestnost skutku vylučují nebo zrušují.

Základním předpokladem pro možnost potírání osvobozujícího rozsudku zmatečnou stížností ve prospěch obžalovaného jest tudíž, že důvodem osvobozujícího výroku byla některá z okolností, trestnost skutku vylučující nebo zrušující.

V přítomném případě zprostil soud válečný obžalovaného obžaloby z duvodů amnestie, která byla nařízena rozhodnutím presidenta republiky ze dne 24.-X. 1919. (Věstník, výnosy věcné, číslo 59-1119.)

Táto anmestie v širším smyslu přicházela pro obžalovaného V. V., jehož trestní věc se nařízenou obnovou podle §. 397. v. tr. ř. vrátila do stavu vyhledávacího řízení, v úvahu jako abolice po rozumu §. 3., odst. 2. v. tr. ř. a §. 103. zákona z 29.-II. 1920 sb. zák. a nař. číslo 121, která pak podmiňovala osvobozující rozsudek podle §. 306:4, posl. věta v. tr. ř.

Otázka, jak dalece bylo užítí uvedené abolice na tento trestný případ vubec oduvodněno, nemuže při rozhodování o předmětné stížnosti býti předmětem dalších úvah, poněvadž proti osvobozujícímu rozsudku nebyl v tomto směru v neprospěch obžalovaného podán opravný prostředek, takže se rozsudek přezkoumání v tomto vztahu vymyká.

Za podklad rozhodnutí o přípustnosti provedení zmatečné stížnosti po rozumu §. 359, odst. 2. v. tr. ř. sluší tudíž vzíti tu skutečnost, že důvodem osvobozujícího rozsudku jest abolice.

Nařízení **abolice nepatří však ani k okolnostem, které trestnost skutku vylučují ani k okolnostem, které trestnost skutku zrušují,** nýbrž k okolnostem, pro které jinak o sobě trstný **skutek nemůže býti stihán.**

V §. 359, odst. 2. v. tr. ř. uvádí se ale jako předpoklad pro přípustnost potírání osvobozujícího rozsudku zmatečnou stížností ve prospěch obžalovaného jen, nastalo-li zproštění z obžaloby pro některou z okolností, které trestnost skutku vylučují nebo zrušují, neuvádí se ale okolnost pro kterou skutek nemůže býti stihán, ačkoliv zákon na jiných místech (§§. 306, odst. 1, bod 4, §. 358 : 9 : b) mezi těmito třemi skupinami okolností přesně rozlišuje.

Toto rozlišování jest zejména zcela jasné v původním německém textu v. tr. ř., kde se pro uvedené skupiny okolností na všech místech zákona, kde je o nich reč (§ 306, odst. 1, bod 4, § 358 : 9 : b a359, odst. 2. (užívá vždy téhož názvosloví: »Umstände, die die Strafbarkeit ausschliessen oder aufheben, oder dass die Verfolgung ausgeschlossen ist».

Poněvadž pak ustanovení § 359, odst. 2. v. tr. ř. jest předpis přísně výnimečný, jen vojenkémsu tr. řádu odchylkou od civ. tr. ř. vlastní, nelze ustanovení to nějak extensivně vykládati a přípústnost potírání osvobodzujícího rozsudku zmatečnou stížností ve propěch obžalovanéhol také snad na ten případ rozšíriti, natsalo-li zproštění z obžaloby, protože tu nebyla sice některá z okolností, které trestnost skutku vylučují nebo zrušují, ale nějaká jiná okolnost, pro kterou jinak trestný skutek nemůže býti stíhán.

Poněvadž ale v přítomném případu jest důvodem zprošťujícího rozsudku okolnost posléz zmíněného druhu, totiž abolice, nemůže

podle §. 359, odst. 2. v. tr. ř. býti proti rozsudku podána ve prospěch obžalovaného zmateční stížnost a slušelo ji tudíž po rozumu §. 364:1. v. tr. ř. jako nepřípustnou zamítnouti.

(Rozhodnutí nejvyššího vojenského soudu ze dne 9. prosince 1921 čj. P. 112-21).

Sbierka rozhodnutí vo veciach trestných.

(Büntetőjogi határozatok tára.)

(Pokračovanie).

Číslo 10. V prípade, keď ublíži páchateľ inému, než komu ublížiť zamýšľal, nepoužíva sa predpisov o súbehu trestných činov, ale zodpovednosť páchateľa bude uznaná tak, jako keby bol trestný čin spáchal proti tej osobe, ktorú zabiť alebo ktorej na tele ublížiť zamýšľal. Ustanovenie §. 82. tr. z., dľa ktorého nemôžu byť páchateľovi pričítané kvalifikujúce alebo priťažujúce skutkové okolnosti, o ktorých pri spáchaní činu nevedel, používa sa zplna i v prípade zchybenia úderu (aberratio ictus), poneváč ono jako ustanovenie všeobecné, vzťahuje sa bez výnimky na všetky prípady trestných činov. (P. U. zo dňa 8. júna 1886, čís. 60). § 82.

Číslo 266. Oslobodenie páchateľa na základe §. 82. tr. z. neprekáža tomu, aby pomáhač, ktorému boly známe okolnosti, patriace k skutkovej podstate zločinu alebo prečinu, bol uznaný za vinného. (Z. R. zo dňa 11. februára 1909, čís. 971). § 182.

Číslo 11. Sudcovský rozsudok, uznávajúci za vinníka obžalovaného, ktorý v dobe spáchania činu nesplnil ešte dvanásty rok svojho veku, — odporuje zákonu, ačkoľvek bol súd ohľadne veku na omyle. (R. P. J. zo dňa 17. decembra 1901, čís. 7707-1901). § 83.

Číslo 12. Súd môže obžalového na základe druhého odstavca §. 84. tr. z. len vo všeobecnosti odsúdiť k umiesteniu v polepšovacom -ústave, avšak dobu pobytu v polepšovacom ústave stanoviť nemôže. (Z. R. zo dňa 14. februára 1906, čís. 1535-1906). § 84. odst. 2.

Číslo 13. V prípade potrestania maloletých väzením do 2 rokov pre trestný čin, podliehajúci bodu 3. §. 85. tr. z., kvalifikovať sa má spáchaný čin za prečin. (P. U. zo dňa 30. januára 1884, čís. 30). § 85. číslo 3.

Číslo 195. V prípade §. 87. tr. z. nemôže byť uložený nižší nežli 15. a či 10-ročný trest v trestnici, uvedený v §. 92. tr. z. (P. U. zo dňa 6. decembra 1907, čís. 87). § 87.

Číslo 14. Pre činy, ktoré sa majú trestať trestnicou alebo väzením, — keď niet ani priťažujúcich ani poľahčujúcich okolností, alebo keď sa priťažujúce a poľahčujúce okolnosti vzájomne § 89.

vyvažujú a z dôvodov týchto musí byť uznaná stredná miera medzi najmenším a najväčším trestom pre stávajúci čin v zákone stanovený: stredná miera trestu určí sa tým spôsobom, že rozdiel medzi najnižšou a najvyššou mierou trestnej sadzby stanovenej trestným zákonom pre tento čin, rozdelí sa na rovné čiastky a k množstvu takto vyvodenému pridá sa množstvo, ktoré zostalo, počítajúc od aritmetickej jednotky do najnižšej miery trestnej sadzby. (P. U. zo dňa 20. novembra 1885, čís. 49).

Číslo 267. Vina môže byť nižšieho stupňa len za poľahčujúcich okolností. (Z. R. zo dňa 11. septembra 1907, čís. 7346-B-1907). § 89.

Číslo 268. Zapieranie spáchania činu nemôže byť uvažované jako priťažujúca okolnosť. (Z. R. zo dňa 26. okt. 1882, čís. 74-1882). § 89.

Číslo 269. V prípade popudzovania (poburovania) proti národnosti je priťažujúcou okolnosťou, že páchateľ je duchovným a poburujúcu reč predniesol v shromaždení svojich veriacich. (Z. R. zo dňa 9. januára 1896, čís. 12.085). § 90.

Číslo 270. U zločinu vraždy je priťažujúcou okolnosťou, že zločin bol proti listonošovi, tedy verejnému úradníkovi spáchaný v dobe, keď konal svoju úradnú povinnosť. (Z. R. zo dňa 8. okt. 1902, čís. 8682). § 90

Číslo 271. U prečinu súboja treba pokladať za priťažujúcu okolnosť, že obžalovaný skutkovým ubližovaním zavdal príčinu k vyzvaniu. (Z. R. zo dňa 11. júna 1890, čís. 4904). § 90.

Číslo 272 Pri potrestaní podpaľačstva (žhárstva), treba pokladať za priťažujúcu okolnosť, že obžalovaný bol už jedenkrát za podobný čin trestaný, a to i v tom prípade, uplynulo-li od odpykania predošlého trestu viac než 10 rokov. (Z. R. zo dňa 18. marca 1898, čís. 2135). § 90.

Číslo 273 U verejného úradníka netrestanosť jako poľahčujúca okolnosť nemôže prijsť v úvahu. (Z. R. zo dňa 13. decembra -1900, čís. 5606-1900). § 91.

Číslo 274. Pri potrestaní zločinu podpaľačstva nižšie vzdelanie páchateľa jako poľahčujúca okolnosť nemôže prijsť v úvahu. (Z. R. zo dňa 13. júna 1889, čís. 3893-1889). § 91.

Číslo 275. Sudca nemôže pokladať za zvláštnu poľahčujúcu okolnosť takú, v jejž dôsledkoch sa čin miernejšie kvalifikuje. (Z. R. zo dňa 24. marca 1904, čís. 2789). § 91.

Číslo 15. Poneváč druhé ustanovenie prvého odstavca §. 92. tr. z. sa nevzťahuje na štátne väzenie, na miesto tohoto druhu trestu nemôže byť ustanovený v rozsudku trest peňažný. (P. U. zo dňa 14. apríla 1885, čís. 45). § 92.

Číslo 208. Peňažný trest, jako trest hlavný je miernejším trestom, než trest väzením, ktorý má byť jako hlavný trest vymeraný, a preto použitím §. 92. tr. z. môže byť peňažný trest, uložený za hlavný trest miesto väzenia, ustanovený § 92.

tiež takým obnosom, ktorý môže byť v prípade nedobytnosti zmenený i na dlhší väzničný trest, než je tá najnižšia miera trestu väzením, ktorá môže byť ustanovená použitím §-u 91. tr. z. (Z. R. zo dňa 6. mája 1908, čís. 3462-1908).

Číslo 242. Bude-li zločin ťažkého ublíženia na tele po rozume §§. 92. a 20. tr. z. zmenený na prečin, bude na základe prvého predpisu §-u 302. tr. z. uložený jedine trest väzením, odchýlne od plenárneho usnesenia kráľ. kurie č. 2. (P. U. zo dňa 11. marca 1910, čís. 90). § 92.

Číslo 276. Opilosť môže odôvodniť použitie §-u 92. tr. z., len podmienečne a keď je tu v stupni, ktorý leží blízko hranice príčetnosti. Pri úmyselných činoch, namierených proti ľudskému životu, nedostatok vzdelania jako poľahčujúca okolnosť nemôže príjsť v úvahu. (Z. R. zo dňa 21. júna 1900, čís. 6496-1900). § 92.

Číslo 277. Zločin ťažkého ublíženia na tele podľa §. 303. tr. z., snížený použitím §. 92. na prečin, nemôže byť trestaný peňažným, jako vedľajším trestom. (Z. R. zo dňa 8. decembra 1908, čís. 7885-908). § 92.

Číslo 278. V §. 300. tr. z. stanovené porušenie domáceho pokoja nestane sa na súkromný návrh stihateľným ani vtedy, keď súc trestané použitím §-u 92. tr. z. väzením — bolo kvalifikované za prečin. (Z. R. zo dňa 21. decembra 1893, čís. 4764). § 92.

Číslo 279. §-u 93. tr. z. použiť nelzä, uložil-li súd obžalovanému použitím §-u 92. tr. z. trest väzením. (Z. R. zo dňa 7. januára 1898, čís. 10131-1897). § 93.

Číslo 16. Vyšetrovacia väzba, trvajúca dlho bez viny obžalovaného, má byť započítaná úplne; avšak tomuto započítaniu nemá sa rozumeť tak, aby bolo uznané, že obžalovaný odpykal si v trestnici alebo v žalári tak dlhý trest, jako dlho bol vo vyšetrovacom väzení, trebárs bez vlastnej viny. (P. U. zo dňa 6. februára 1882, čís. 4.) § 94.

Číslo 17. V prípade, keď páchateľ za účelom spáchania krádeže určenej v §. 126. tr. z. o pr. spácha i prečin porušenia domáceho pokoja, — predpokladajúc, že oba protizákonné činy sú čo do doby a spôsobu prevedenia v nerozlučiteľnej súvislosti, — má byť uznaný ideový súbeh trestných činov, poneváč ide o previnenie proti dvom zvláštnym ustanoveniam tr. z., ačkoľvek sú previnenia jednotným cieľom spojené. (P. U. zo dňa 26. novembra 1885, č. 51.) § 95.

Číslo 295. Činy, pokiaľ sa týka opomenutia podliehajúce jednotlivým bodom §. 416. tr. z., nie sú ani v ideovom súbehu so zločinom podvodného úpadku. (Z. R. zo dňa 19. februára 1896, čís. 10403-1895). § 95.

Číslo 279. Nemôže byť uznaná urážka na cti vedľa pomluvy pri tejže príležitosti a proti tomu samému urazenému. (Z. R. zo dňa 14. okt. 1897, čís. 8717-1896). § 95.

Číslo 280. Násilné zabránenie dvom policajným strážnikom v konaní úradných úkonov nezakladá násilie proti viac úradom. Avšak ťažké ublíženie na tele, spáchané proti jednému z nich, má byť pričítané jako zvláštny a samostatný čin. (Z. R. zo dňa 10. januára 1899, čís. 5634-1898). § 96.

Číslo 226. V prípade súbehu trestných činov trestaných ztratou slobody a peňažnými trestami, jako trestami hlavnými, zmeniť treba peňažné tresty uložené jako tresty hlavné v prípade nedobytnosti na taký druh trestu na slobode, ku ktorému bol obžalovaný odsúdený mimo trestu peňažného. (Z. R. zo dňa 22. decembra 1908, čís. 8357-1908). § 96.

Číslo 221. V rôznych číslach tohože časopisu opakované uverejňovanie oznamu podliehajúceho vysťahovaleckému prestupku, nie je postupným trestným činom, ale po rozumu §. 96. tr. z. súbehom trestných činov. (Z. R. zo dňa 14. okt. čís. 1908). § 96.

(Pokračovanie).

Literatúra.

„Právník“, ročník 61., sešit 4.: Dr. Drbohlav: „Jaké jsou formy trestné viny dle osnovy nového zákona trestního“. Dr. J. Čapek: „O smlouvě zajišťovací“. Praktické případy.

„Soudcovské Listy“, ročník III., sešit č. 4: V. C.: „Náš jazykový zákon po dvou letech praxe“. Dr. Černý: „K reformě trestního práva“. Dr. J. Kopal: „Anglická justice“. Překlad práce Michael Temple. Dr. Drbohlav: „Zatímní návrh obecné části trestního zákona“. Dr. J. Říha: „Personální senáty sborových soudů I. a II. stolice v rep. rokouské podle nové úpravy“.

„Česká advokacie“, ročník VIII., č. 4.: Dr. E. Chalupník: „Pro sjednocení soudního řízení“. Dr. N. Zadina: „K judikatuře o § 3. a) zákona záborového“. Dr. O. Lövy: „Reforma práva občanského. Právo rodinné“.

Věstník ministerstva vnitra, ročník IV., č. 2.: Antonín Hons: „Statutární právo municipií a obcí na Slovensku a zřízení župní“.

Knihy redakci zaslané.

Soustava občanského práva: Dr. R. Mayr—Dr. R. Dominik. Kniha I.: Nauky obecné. Kniha slibuje býti úplným systematickým zpracováním občanského práva, protože přihlíží i ku starší i novější judikatuře a zaznamenává početnou literaturu, zejména časopiseckou. Kniha má 242 strany, vydána jest nakladatelstvím Barvič a Novotný v Brně, jako svazek VIII. sbírky spisů právnických a národohospodářských, pořádané Karlem Englišem a Františkem Weyrem. Cena 40 Kč.

Dr. V. Fajnor:

Všehrd a Verböczy.

V jaseni roku 1920 zasvätil český svet právnický štyrstoleté výročie smrti slávneho právnika českého Viktorína Kornela ze Všehrd. U nás na Slovensku sa o tejto slávnosti málo vedelo. Právnické obecenstvo slovenské, žijúce ešte skoro výlučne na ňadrách cudzej vedy, — z [illegible] pudu zovňajšieho a vtedy ešte aj z nedostatku primeraných orgánov, prešlo vedľa tejto slávnostnej rozpomienky na veľkého učenca českého mlčky.

Už vtedy som pojal úmysel, že v dobe, ktorá mi to najbližše umožní, — a nebude-li povolanejšieho, predstavím Všehrda slovenským právnikom, ba i širšiemu obecenstvu slovenskému, ktoré bude mať záujem o dejiny nášho práva. Chcem sa o to pokúsiť v rámci tejto prednášky, a volím k tomu formu srovnávaciu.

Prehovorím totiž nielen o Všehrdovi a jeho sťažajnom diele: »O práviech země České knihy devatery», — ale súbežne i o veľkom právnikovi uhorskom, vrstovníkovi temer Všehrdovom, Štefanovi de Verbőcz, a jeho Tripartite.

Tripartitum opus juris consuetudinarii inclyti regni Hungariae partiumque eidem adnexarum» (Trojdielna kniha zvykového práva šľachetného kráľovstva uhorského a častí pričlenených) — je síce len súkromné dielo právne, ale podľa slov profesora Kadleca: — »není mnoho příkladů v právních dějinách jednotlivých národů, aby soukromé právní dílo dodělalo se takové autority, podrželo tolik století praktický význam a dočkalo sa tolika vydání, jako Tripartitum». Tejto autority sme si vedomí najmä my, právnici slovenskí, vychovaní v škole a právnom živote uhorskom. A táto autorita je tiež jedným z dôvodov, prečo chcem predstaviť Všehrda a jeho Knihy devatery v srovnaní s Verbőczym a jeho Tripartitom. Aniž bych chcel ujímať ceny Tripartitu, alebo dokonca: »plivati do studnice z niž jsem se napil», — musím ukázať, že už pred Verbőczym mal náš národ učenca, ktorý napísal knihu o právach svojej zeme, a to v jazyku národnom a ktorý

Verbőczyho v mnohom ohľade ďaleko prevyšuje. Keď aj Knihy devatery nedosiahly tej všeobecnej vážnosti, jako Tripartitum, — čo však nekorení v menšej snáď cene Kníh devaterých, ale skorej v politických pomeroch kráľovstva českého v oných a priamo nasledujúcich dobách, — sú ony a navždy zostanú prameňom súkromého práva národného v pozdnom stredoveku, vzorom vedeckej práce svojej doby a najmä prameňom tehdajšieho právnického jazyka a štýlu československého.

K oboznamovaniu života a diela Všehrdovho použijem v prvom rade diela profesora Hermenegilda Jirečka, Mag. Viktorína ze Všehrd »O právích země české knihy devatery«, vydanie z roku 1874, ďalej jubilejné číslo »Všehrda«, listu spolku českých právniků Všehrd v Praze, roč. II. říjen 1920 č. 1.—2. — »Sborník věd právních a státních», — roč. XX., sešit 1. a 2. z r. 1921. jubilejní prednáška prof. Karla Kadlece ve velíké síni university Karlovy — a »Památník spolku českých právníků Všehrd«, vydaný v Prahe 1918 k oslave päťdesiatiletého trvania tohoto spolku právnického.

Do hlbšieho štúdia bibliografie o magistru Všehrdovi, citovanej a uvedenom »Památníku« strana 256. som sa nemohol púšťať. Presahovalo by to nielen medze podujatého úkolu, ale by aj zbytočne oddialilo splnenie môjho úmyslu, podať polopopulárny obraz Všehrdov v srovnaní s Verbőczym, k čomu horejšie pramene — myslím — postačujú.

Magister Viktorín Kornel ze Všehrd narodil sa v kráľovskom meste Chrudimi asi v rokoch 1450—1460. z rodičov utrakvistických, nezemänských, ale dosť zámožných. Otec jeho menoval sa Janúšek, matka Barbora. Študoval na vysokom učení pražskom. Fakultu svobodných umení (artistickú) navštevoval asi v roku 1477. Bakalaureátu dobyl zkúškou vo februári 1479 a formálnym povýšením na bakalára v apríli toho istého roku. Zkúške o licenciát podrobil sa 1481. Sám licenciát dostal začiatkom školského roku 1481-2. V januári 1484 bol už magistrom svobodných umení a pred Sv. Havlom r. 1484 zvolený bol dekanom fakulty filozofickej.

Jako taký, zapisoval do fakultných kníh len príbehy fakulty samej. — netýkajúc sa udalostí mimofakultných. Bolo to dľa udania zakázané per decretum publicum, tojest verejnou vyhláškou rady staromestskej, aby boly — pokiaľ možno — zmenšené štvanice a trenice náboženské a stavovské, ktoré vtedy Prahou zmietaly.

Okolo roku 1487 bol už úradníkom zemského súdu, zanechajúc povolanie profesorské. Roku 1488 bol komorníčím starostom a ingrossátorom desk zemských.

Najlepším jeho priateľom bol Bohuslav Hasištinský z Lobkovic, tiež horlivý humanista, s nimž spolu boli považovaní

za vodcov tehdajšieho humanizmu v Čechách. Súčasný epigram na oslavu tejto učeneckej dvojice hovorí:

Prima Bohuslaus, Cornelius altera lux est:
Sidera nos alii, — sed sine luce sumus!»

(Prvým slnkom (svetlom) je Bohuslav, druhým Cornelius. My ostatní sme len hviezdy, a k tomu i svetlo nám chybí!) Pre pápežskú otázku znepriatelili sa priatelia do smrti. Bohuslav bol tuhý pápeženec, Kornel prijímal pod obojím. Posledný márne sa pokúšal o smier, — nepriateľstvo so strany Lobkovica trvalo až do smrti.

Možno, že práve rozchod s priateľom Lobkovicom spôsobil, že Všehrd navždy sa odriekol humanistického latiníctva, ačkoľvek humanismu samému zostal verný. Pestujúc vedu potom už výlučne jazykom národným, stal sa jedným zo zakladateľov českého národného humanizmu.

Nenašiel som dáta, kedy a jako sa stal Viktorin zemänom, respektíve kedy dostal zemänské prímenie ze Všehrd. Ale faktum je (dľa Jirečka), že Bohuslav z Lobkovicov nazýva Viktorina »Wššehrdium» už roku 1492.

Roku 1495, vtedy už od roku 1493, ustanovený »miesto najvyššieho pisarze desk království Čechóv» prístúpil k skladaniu svojho veľkého diela »O práviech země české». Sláva, ktorou zahrnovali Všehrda súčasníci, budila závisť a nepriazeň. Najmä nepriazeň vysokého panstva, ktorému veda Všehrdova, rozširujúca známosť práv mestských, ba i práv poddanstva, bola zrejme nepohodlná. Tým nepohodlnejšia, lebo panstvo české, jako sa vtedy vysoká šľachta nazývala, výlučným svojím vlivom už silne pripravovalo »Zřízenie zemské», vedúce k potlačeniu práv všetkých ostatných stavov panstvom. Všehrd si sám sťažuje v dopise Lobkovicovi, že vysokí zemskí úradníci, všetci ovšem z rodov panských,opovrhujú vzdelancami, prezývajúc ich mudrcami — latiníkmi, ktorí hovoria len z kníh »nevědouce co je v nich» atď. Intrikám veľmožských a krivej obžalobe dvoch vysokých úradníkov zemských, (pána Jindřicha z Hradce komorníka a pána Půty Švihovského z Rizenberka sudího), podarilo sa dosiahnuť sosadenia nenávideného učenca, — demokratu — by sme dnes povedali. Obvinili ho pred vrátivším sa vo februári 1497 z Uhier kráľom Vladislavom, že »dopustil se v deskách všetečnosti» (to jest falšovania desk zemských) tým že zmenil starú formulu: »N. N. přiznal se před úředníky pražskými» na tieto slová: »N. N. přiznal se před pány úředníky».

Kráľ Vladislav podľahnúc vysokej obžalobe a formálnemu dôkazu, Všehrda ani nevyslechnul, ale zbavil ho úradu dekrétom zo dňa 13. marca 1497. Všehrd bránil sa aspoň literárne, píšuc: »dobrého člověka Boh, štěstie a jeho spravedlnost vždycky osvobozuje». A pomstil sa škodcom svojim šľachetne,

pracujúc tým usilovnejšie na svojich Knihách devaterých, ktoré započal, jako rečeno, ešte roku 1895, a dokončil ich roku 1499. V knihe deviatej cituje po kresťansky epištolu Sv. Pavla k Rímanom, kap. XII. verš 19.: »Mně pomsta jestiť, jáť odplatím», ponechávajúc pomstu a dostiučinenie Bohu.

Avšak tak sa zdá, že teror panský predsa pôsobil na neho. Faktum je, že dielo svoje neuverejnil hneď. Pravdepodobne nielen z klasického dôvodu Horácovského »nonum prematur in annum», o ktorom sám hovorí, ale i preto, aby dielo jeho bolo blahovoľne psúdené, (dnes by sme pvedali »cenzurované») po stránke možnej politickej závadnosti. Pripísal ho vysokým svojim priaznivcom: »Ku pánom Kostkóm z Postupic», a žiadal od nich posudok ohľadom uverejnenia.

Tak sa zdá, že »Zřízenie zemské», vydané roku 1500, dráždilo Všehrdov cit spravedlnosti a jeho vedecké ambície, aby napísal o ňom kritiku k prospechu práv mestských. Pán Zdeněk Kostka z Postupic varuje ho dôtklive, aby sa do toho nepúšťal, lebo by zle pochodil. Panstvo mu vopred strojilo záhubu: »Bude-li spisem nějakým odpírati Zřízení Zemskému, vystoupí proti němu, co odpůrci zákona platnost majícího a rušiteli obecného míru».

Všehrd poslechnul výstrahy. O Zřízení Zemském vôbec nepísal, a Knihy devatery v rokoch 1502—1508 preredigoval, vynechajúc všetko, čo by mohlo byť považované (podľa slov Kostkových), za » hanění panstva pod podobenstvím». Všehrd zomrel 21. septembra roku 1520. v čas veľkého moru, vo vlastnom dome na Malej Strane na Újezde, bez potomstva, zanechajúc len manželku Apollenu.

Druhý text svojho diela pripísal Všehrd samému »Najjasnějšiemu kniežeti a pánu, panu Vladislavovi, uherskému, českému atď. králi a markrabí moravskému, — luxemburskému a slezskému vývodě a lužickému margkrabí atd.» a dovolil výslovne verejne ho rozširovať, kdežto prvý text z udaných už dôvodov, dal len k rukám pánov Kostkov z Postupic a ešte niekoľko priateľov.

Staré právo české, sláva národa a jazyka českého maly vo Všehrdovi velebiteľa nadšeného. V knihe II. 30. píše: »Bych sto jazykóv mě a tolikéž úst, železný hlas a měděné peřie, nemohl bych ani vymluviti ani vypsati, jaké jsú chvály hodni Čechové staří, zemi českú spravující, kteříž jsú tak spravedlivá, tak dostatečná a tak potřebná, sobě i dedicóm svým práva vymyslili».

Za jediný a pravý prameň zemského práva v Čechách pokladal Všehrd nálezy a rozsudky súdu zemského, v jehož vedomí nekodifikované ešte právo jedine žilo. Hovorí v Predmluve, že nechce práva, to jest zákony, sám ustanovovať, ale len tak jako ich králi a kniežatá ustanovili a jako ich sudcovia znajú a

používajú, »shledati a v hromadu krátce sebratiť. Môžeme povedať s Palackým, že Knihy devatery, z veľkej časti zachránily nám ducha práv českých, keď už samy desky zemské podľahly požiaru k nenahraditeľnej škode národa.*)

*) Výraz »desky zemské» musíme poslucháčom slovenským objasniť. Bol to v zemiach západných istý druh verejných kníh, z ktorých sa vyvinuly pozdejšie knihy pozemkové a hypotekárne. Zemské desky české boly v podstate tiež tejto povahy. Kedy vznikly, nemožno presne zistiť. Najstarší zápis v nich pochádza z roku 1287, ale sa v ňom hovorí aj o starších zápisoch. Od roku 1257 z doby Přemysla Otakara II., keď bol pretvorený súd snemovný na súd zemský a keď bol menovaný jakýsi Přiznobor jako prvý notarius generalis totius terrae Bohemiae — viedly sa pri zemskom súde už zvláštne súdne knihy, recte desky zemské, tabulae terrae. Zapsovaly sa do nich žaloby (desky půhonné, tabulae citationum), jako i smluvy o kúpach čili trhoch (desky trhové, libri contractuum). Pozdejšie i dlhy a rôzne závazky (libri obligationum, desky zápisné), a to zemské desky zápisní větší na majetky (veľkostatky) panské a vladycké, a menší na majetky menších zemänov, dedinníkov a iných svobodníkov. Aspoň dľa mena pripomenieme ešte desky pamätné (libri quaterni memoriarum.).

»Větší desky zápisné» písaval miestopisár kraľovstva Českého. Ktoré z nich boly zaplnené, maly byť archívne uschované v sakristii kostola Pražského vo zvláštnych truhliciach, uzavrených na tri zámky a zapečatených. Desky tieto boly len 4-krát do roka, na tak zvané suché dní súdne, verejne prístupné. Desky menšie písal pisár menší, a trhové zápisy sa z nich prepisovaly do »desk větších» na pergament. Toto prepisovanie sa nazývalo ingrossatio, patričný úradník ingrossator.

Úrad pisára zemského býval na hrade Pražskom, ačkoľvek desky samy boly občas z rôznych dôvodov na rôzne miesta prevážané. Ale po uzavrení mieru olomúckeho roku 1479 žiadalo panstvo, aby desky zemské boly bezpečne uschované, »vedle starého práva na hradě Pražském, kdež písař zemský má s nimi bydlení své míti a jinde nic, a aby v městské moci více nebyly». Miestopisár zemský bol vyberaný zpravidla zo stavu mestského, čo ovšem neodpovedalo šľachte, chcejúcej dostať desky zemské do svojej moci, a omedziť ich verejnosť len na šľachtícov.

Všehrd ovšem zavadzal šľachte, ktorá sa ho konečne i zbavila za cenu krivého svedectva, a zmocnila sa desk zemských. Usnesením snemovým z roku 1479 obmedzila verejnú ich prístupnosť pre nešľachticov, zapovediac »úředníkóm menším» (t. j. nezemänským), aby »žádnému výpisóv nedávali».

»Zřízení zemské» z roku 1500 potvrdilo všetky usnesenia snemovné z posledných rokov, smerujúce k rozšíreniu práv vysokej šľachty na úkor stavu mestského a poddanského. Medzi nimi bolo ovšem potvrdené aj horejšie obmedzenie verejnosti desk zemských, nimž sa maly stať výhradným protokolom dvoch najvyšších stavov a tým ztratiť charakter verejných kníh všeobecných.

Zápisy boly z počiatku latinské, pozdejšie aj české. Za kráľa Vladislava Jagiellonského, kráve keď bol miestopisárom desk zemských náš Všehrd, na návrh kraju Hradeckého usniesol sa obecný zemský snem 13. marca 1495, aby všetky vklady, t. j. zápisy do desk zemských dialy sa jazykom výlučne českým a aby len majestáty a iné listiny (diplomata), keby boly spísané latinsky alebo nemecky, sa vkladaly do desk v pôvodnom jazyku.

Keď uvážime obrovskú dôležitosť zápisov do verejných kníh i v dnešných dobách a keď pomyslíme, že za stredoveku obecné vzdelanie bolo i v pokročilých Čechách ďaleko nižšie, potom teprv si uvedomíme, že boj o desky zemské, jako nielen o púhy dôkaz, ale temer jako

Okrem desk zemských a rozsudkov čerpal Všehrd z práva zvykového. V záverečnom prípise k pánom Kostkom z Postupic píše: »V kterýchžto knihách nic psáno nenie, což by deskami, nálezy, obyčejem, rozumem neb obecními právy provedeno (to jest dokázáno) býti nemohlo». Najmä kladie dôraz na obyčaj a zvyklosť, »kteráž za právo jest, což se nazývá consuatudo, což až nikdež psáno nenie, ale zachovávaným obyčajem a drženiem starodávniem se provodí». (II. 1. Pod obecnými právami rozumie Všehrd podľa stredovekej terminologie rímske právo, pokiaľ bolo ešte vtedy platné.

Knihy devatery skytajú hojne dôkazov, že Všehrd znal a použil i starších spisov o českom práve, na príklad pána Ondreja z Dubé »Výklad na právo zemské», Řád práva zemského» atď. Po všeobecnej obyčaji súčasných učencov dovoláva sa neraz autority Sv. Písma, Sv. Otcov, klasikov starovekých, národnej múdrosti, obsaženej v prísloviach, porekadlách a prôpovediach.

Všehrda ovládal nielen prenikavý právny cit, ale aj šľachetné humánne a demokratické smýšľanie (ač v duchu doby monarchistické). Rád si zafilozofuje, ba i zafilologizuje. Je horlivý vlastenec, ba národovec český. Nemcov úprimne nenávidí, a to nielen z dôvodov náboženských, (pre porušovanie kompaktát, a stále kacierovanie verných Čechov podobojím) ale i pre ich nesnesiteľnú vypínavosť a natískanie jazyka nemeckého Čechom. Sociálne prúdy súčasnej doby vryly tiež hlboké stopy do Kníh devaterých. Všehrd sa v nich vrele zastáva ujarmeného poddanstva proti útiskom panským. Posledné platí najmä o prvom texte Kníh devaterých, — menej o druhej, opatrnejšej redakcii.

Ku charakteristike osoby Všehrdovej stačia snáď ukázky, ktoré citujeme z pôvodného síce textu, ale podľa výberu a skupenia profesora Jirečka: »Bude-li proti tobě nález ukázán psaný ve dskách nebo právo psané, ježto by zřetedlně proti tobě stálo: v tom musíš ne k psání, než k úmyslu a k vóli

---

o skutočnú inkorporáciu v nich zapísaných práv, musel byť obzvlášte urputný. O deskách zemských hovoria súčasné prejavy (na pr. usnesenie spomenutého snemu olomúckeho z roku 1479), že je »klenotem zemským, takměř jedním z nejvyšších a nejpilnějších, ježto se všech dotýče, chudého i bohatého«. Celá verejnosť česká lnula k nim láskou skoro modloslužebníckou. Tým drtivejšie pôsobila ztrata tejto starobylej inštitúcie, utrpená obrovským požiarom dňa 2. júna 1541, ktorý zachvátil časť Malej Strany, Hradčian i Hradu pražského a strávil aj všetky takmer uschované desky zemské. Dľa Emlera zhorelo takto vyše 66.000 rôznych zápisov. Avšak asi dvadsiata časť zhoreného zachovala sa vo výpisoch a prepisoch. A poneváč sa prepisovaly zpravidla len veci dôležitejšie, môžeme pokladať Palackého výrok za oprávnený, že duch českého práva sa zachoval.

Hovoriť o ďalších osudoch a vývoji desk zemských v dobách Povšehrdovských presahovalo by medze vytčenej úlohy.

těch, kto jsú nález neb právo vynášeli, hleděti». (Je to zrejmou obdobou klasickej sady: »Leges scire non est verba eorum tenere, sed vim ac potestatem», ale v krásnom českom rúchu). (II. 17.) Ďalej: »A ještě by spěšnější konec o své pře lidé brali, kdyby kmetové a súdce zemští — k tomu držáni byly, aby pilně pře_slyšeli, a déle na súdě sedati a raněje súditi ráčili». (Predmluva). Je to zajímavé hrímanie proti sudcovským re_štanciám a zbytočnému preťahovaniu sporov. V knihe V. 20. (záver). »A sluší děti každému viece než ženu milovati, neb žena téměr každá móž jiného muže mieti, otce (však) jiného děti mieti nemohú, ztratiece prvnieho». Ďalej »Neb nad tú nepravost mezi všemi nepravostmi větčie a nepravějšie nenie, kdež kto komu děti a zbožie svého sveří, a ten komuž je tak svěřeno, pod tím spósobem v to vkroče, že sirotčích škod sobě užitky své přivodí a maje ich obrancem býti, — jest zlodějem statku jejich». (V. 33.) Najkrásnejším dôkazom demokratické_ho smýšľania Všehrdovho je jeho názor o úradníctve, ačkoľ_vek na moci a príjmoch úradníctva, súc i sám úradníkom, mal najcítlivější osobný záujem. Hovorí v knihe IV. 2. »Toto však před očima vždycky úředníci mieti mají, aby se znali, že (oni) ne páni, než všie obce a všech lidí jsú služebníci, neb za to od lidí k živnosti své penieze a úplatky (rozumej platy) berú, a to jest jich, jak říkají, pluh!»

V predposlednom odstavci Predmluvy (cit. vyd. prof. Jirečka) apeluje Všehrd na čitateľa: »Naposledy každého, kdož tyto knihy čísti bude, prosím, aby ne prvé súdil, než přečte, ale každý, ktož je čte, přečti, a tak teprv nebo chval nebo utrhaj».

Po Predmluve podáva najprv kráťučký obsah jednotlivých kníh, a potom celú látku podľa titulov či kapitol. Stačí poznamenať pre náš účel, že preberá sriadenie súdov, najmä »súdu zemského, potom komorniého, dvorského duchovnieho, súdu prakrabí pražského, píšuc nakonec o súdu menšiem pražském (menších úřadníkov Pražských)», a o pokračovaní pred nimi. Pokračovaním pred súdom zemským vyplňuje prvé tri knihy. V ostatných vykladá pokračovanie pred deskami zemskými. Končí doslovom, ktorý nazýva: »zavřeniem všech knih». (Blíže viď R. Rauscher: Systematika díla Všehrdova» cit. jubil. číslo právnického listu ›Všehrd). Všehrd nevnáša do domáceho českého práva cudzého systému rimskeho alebo kanonického, ale čerpá ho z látky samej. I týmto sa líšia medzi iným Knihy devatery, od Verbőczyho Tripartita, o čom ešte učiníme zmienku v srovnávacej časti tejto prednášky, na základe Kadlecovho diela »Verböczyho Tripartitum». (R. 1902. Rozpravy. Akademie třída I., r. X., č. 3.)

K tomuto krátkemu výkladu o Knihách devaterých dokladám ešte na základe citovanej jubilejnej prednášky pro_fesora Kadleca (viď »Sborník věd právních a státních» r. XXI.

1921. sešit 1—2. strana 149 a nasled.): Všehrd neprestal na púhej kompilácii a výklade českého práva, ale podrobuje ho miestami aj kritike. Pri tom nedal sa viesť jednotsrannosťou rímskeho práva, ktoré snáď ani neznal dôkladnejšie. V oboru práva bol Všehrd ostatne geniálnym samoukom (študoval vlastne filozofiu a nie práva), a to bolo snáď práve šťastím. Ináč by bol pravdepodobne práve tak podľahol autorite rímskeho a kanonického práva, jako všetci súčasní školení právnici, včetne Verböczyho.

Nemožno nevzpomenúť ešte iného ač neprávnického diela Všehrdovho. Je to jeho preklad spisu Jána Zlatoústeho »O napravení padlého», ktorý zhotovil na žiadosť kňaza Jíru, farára kostola Matky božej na Lúži. Zhotovil ho jako sám píše, »pre Čechov a Slovákov».

Z listu Všehrdovho tomuto, kňazovi vo veci prekladu žiari oprávnená hrdosť na krásu a vytríbenosť národného jazyka voči jazykom cudzím, najmä nemeckému.

O jazyku českom hovorí »Nenie tak úzký, ani tak nehladký, jakož se některým zdá. Hojnost a bohatstvie jeho z toho móž pověděno býti, že cožkoli řecky, cožkoli latině móž pověděno býti, to též i česky... Němci, jichž jazyk tak drsnatý, tak dreptavý a tak nerozumný (nesrozumiteľný) jest, že jeden s druhým mluvě, Němec s Němcem sobě častokrát nerozumívají, však jej našemu na potupu šíří a trú, tak že i latinská slova věn vtrušují, aby vždy jazyk jejich byl dostatečnější a hojnější, a čehož doma nemají, u súsedóv ač dobře dalekých, (sobě) vypůjčují.» Nám Slovákom je jazyk a sloh Všehrdov najlepším dôkazom správnosti úsudku Denisovho o pomere jazyka slovenského k českému, prejaveného v spise »Slováci», dľa nehož je čeština novším a slovenčina starším štádiom tej istej reči.

Avšak je čas, abych prešiel na Verbőczyho. Životopis jeho vylíčim na základe prameňov maďarských, najmä Alexandra Kolosváriho a Klementa Óváriho, ktorí porídili spoľahlivý preklad Tripartita pre millenárne vydanie Corpus juris hungarici. V predmluve k prekladu podávajú aj životopisný nástin Verbőczyho. Pri oboznamovaní Tripartita samého budem čerpať hlavne z citovaného veľkého diela prof. Kadleca, a zo spomenutého už millenárneho textu latinského a prekladu maďarského. Maďarské a latinské pramene, nichž sa Kolosvári a Óvári dovolávajú, prezrel som si miesty aj v pôvodine, k podopretiu vlastného úsudku a k vôli kontrole.

Stephanus de Werböcz pochádzal z obyčajnej rodiny zemänskej. Za rodisko jeho pokladá sa obecne dedina Vrbovce (východoslovensky Verbovce) v župe ugočskej. Avšak hniezdo jeho rodu bola vlastne dedina Krpce (východoslovensky Kerpce) v župe berežskej. Barla z Kerpcov (de Kerepec) námestník

vrchného stolníka (dapifera) na dvore kráľa uhorského Žigmunda, so svojim bratom, zvaným Jánom pisárom (Joannes scriba) boli prví, ktorí dľa fassie pred konventom leleským roku 1429 kúpili kúriu vrbovecků spolu so zemänským gruntom od Ladislava Zoarda a dedičov. Barla z Kerpiec mal dvoch synov: Pisára Jána mladšieho a Osváta. Prvší zomrel bez potomkov. Verbovce zdedil sám Osvát, ktorý sa už písal de Kerepec et Werböcz alebo striedave, raz de Kerepec a zase de Werböcz. Mal štyroch synov, z ničhž najstarší bol náš Štefan, narodený asi medzi rokmi 1460—1470. Jeho matka bola Apollonia Deáková, zemänka ugočská, dcéra (a či sestra?) syndikusa ugočského. Štefan z Verboviec sa písal konzekventne de Werbócz, zanechajúc úplne staršieho predikátu de Kerepec.

Vysoké učenie odbavil na univerzite padovskej a boloňskej. Vo Viedni sa asi neučil. Fraknói aspoň tvrdí, že meno Verbőczyho v matrikách univerzity viedeňskej sa nevyskytuje. Bolo by ešte zajímavé prezkúmať dôkladne univerzitné matriky pražské, z tej doby zachovalé, učil-li sa Verbőczy aj na fakulte pražskej, vtedy už svetochýrnej.

Prvé verejné vystúpenie Verbőczyho kladie sa na rok 1492. Rodná župa ugočská zvolila ho opätovne ablegátom na uhorský snem v rokoch 1495 a nasled. Vynikol rýchle právnickou pripravenosťou a rečníckym nadaním, takže ho už rovesníci poctili Ciceronským epithetom: vir bonus, dicendi peritus. Niektorí dejepisci mu pripisujú autorstvo alebo aspoň rozhodujúci vliv pri usnášaní zákonov z r. 1498 (III. dekret kráľa Vladislava z roku 1498), znamenitých obmedzením vlády veľmožov, reorganizáciou súdov krátkych a osmidenných, pribraním väčšieho počtu obecných zemänov a vynechaním tiež toľka veľmožov, rozdelením práva menovať sudcov medzi kráľa a snem, zaistením obecnému zemänstvu práva osobne snemovať a hlasovať, potvrdením voľby kráľa, keby Vladislav zomrel bez mužského potomka atď.

Je bezpochybné, že Verbőczy sa zúčastnil aj snemov roku 1500 a 1501. Najmä na prvom horlil za práva obecného zemänstva. Roku 1502 stal sa jedným z notárov snemovných a tak prišlo mu teraz už priamo pôsobiť pri spisovaní adries kráľovi a koncipovať osnovy snemových usnesení.

Dľa Fraknóiho osnoval Verbőczy aj usnesenie snemu rákošského roku 1505, ktoré síce nebolo pojaté do sbierky zákonov uhorských, ale malo nemalú dôležitosť, obsahujúc obžaloby a opatrenia proti »vláde cudzincov» (narážkou na dvor kráľovský) a znova zdôrazňujúc právo »národa» (recte šľachty) slobodne voliť kráľa, zomre-li Vladislav bez mužských potomkov!

Uhorsko bolo vtedy javišťom politických bojov medzi šľachtou a mocou kráľovskou, jako i medzi veľmožmi a šľachtou

obecnou. Rozumie sa, jako to vždy býva v bojoch politických, zásad sa zmocnia strany, skupiny, rôzne ašpirácie. Rodina Zápoľovská, najmocnejšia vtedy v Uhorsku, založila svoju politickú činnosť na obecnej šľachte a jej túžbach. A Verbőczy bol náruživým prívržencom politiky Štefana Zápoľu, ač vedel vždy zachovať mieru a opatrnosť. K strane Zápoľovej pojil ho nielen obyčajný pôvod zemänský, ale dľa udania aj pomer po matke príbuzenský. Opatrnosť svoju preukázal najmä vtedy, keď 1506. narodil sa Vladislavovi syn Ludvik (ten pozdejší moháčsky), ktorého Vladislav ešte za útleho detstva dal korunovať za kráľa uhorského. Napriek tomu, že události tieto priamo križovaly nádeje snemu rákošského z roku 1505., ba v nivoč obracaly nedoznané ovšem snahy rodu Zápoľovského, Verbőczy vedel vyhnúť jakejkoľvek ukvapenosti.

Použitím príležitosti narodenia kráľovského dediča podarilo sa šľachte vymôcť VI. dekret kráľa Vladislava z roku 1507, obsahujúci ďalšie ústupky so strany moci kráľovskej. Obecnú šľachtu viedla i vtedy strana Zápoľova. Sosilenie jej vlivu javí sa najmä v §§ 4—6. cit. dekretu, dľa ktorých k boku palatína zvolený bol za vrchného kapitáňa (asi vrch. zem. hejtmana) Ján Zápoľa a zároveň postavený za veliteľa brannej moci pod rúškou bracchia k vykonávaniu rozsudkov najmä proti renitentným veľmožom.

Pri potlačení sedliackej vzbury (Dóžovskej) roku 1514 nachodíme Verbőczyho tiež po boku Jána Zápoľu. Verbőczy postavil vlastným nákladom značnejšiu ozbrojenú moc a zúčastnil sa i hroznej justifikácii zúfalých nešťastníkov. Bol vtedy už nielen obávaným rečníkom snemovným, ale i váženým vodcom politickým, a veľmi bohatým zemänom, keď aj nie veľmožom.

V tie časy bolo Opus tripartitum už úplne hotové. Avšak veľmožská strana vedela u dvora prekaziť alebo aspoň značne oddialiť formality jeho uzákonenia, takže sa zákonom čo do formy skutočne nikdy nestalo. Avšak o tom prehovoríme až pri stati o diele samom. Vráťme sa zatým k životopisu!

Verbőczy, jako už vtedy všeobecne uznaný vodca obecného zemänstva vyvolal dokonca na sneme pohrozenie odoprením válečnej dane korune, ale nedopustil, aby sa skutočne tak stalo. V dopise župe Biharskej píše, že vlastenecky cítiaca obecná šľachta nesmie privodiť nebezpečie na hlavu vlasti, ačkoľvek odoprením vyhlásenia usnesení z roku 1514 sa cíti zkrátenou, urazenou, a k odopreniu dane válečnej voči korune oprávnenou.

Túto podozrivú umiernenosť Verbőczyho vysvetľuje, Fraknói nádejou, že Vladislav už dlho nedožije, (bol už svojou chorobou ťažko skľúčený) a bude možno nezletilému Ludvikovi k boku postaviť za správcu zeme (gubernátora) pána Zápoľu. Vladislav roku 1516 skutočne zomrel, zanechajúc ko-

runovaného síce, ale sotva desaťročného dediča prestolu Ludvika. O miesto gubernátora prirodzene vzplanul boj. Na jednej strane dvor a veľmoži, na druhej Zápoľa s Verbőczym a celou obecnou šľachtou, zápolili o obsadenie stolca gubernátorského. Zvíťazil dvor s veľmožmi, ktorí postavili za správcu zeme Štefana Báthoryho. Zápoľovci a s nimi aj Verbőczy, boli zatým porazení.

(Pokračovanie.)

Dr. N.

Pokus o soustavný výklad §§ 15—34 trestní novelly zák. čl. XXXVI. z roku 1908 a zákona o soudech mladistvých čl. VII. z roku 1913.

Dokončení.

Část třetí.*)

§ 19.

A) **Výkon trestních a ochranných opatření proti mladistvým.**

Nařízení výkonu trestních opatření proti mladistvým příslušní vesměs soudci mladistvých, vyjímaje pouze nařízení výkonu polepšující výchovy a výkonu státního vězení, které nařizuje minister spravedlnosti, kdežto v obecném trestním řízení přísluší výkon trestu státnímu zastupitelství.

Dle najnovějšího nařízení vlády čsl. výkon polepšující výchovy ohledně děvčat přísluší rovněž soudci mladistvých, který po pravomoci rozhodnutí se postará o direktní dopravení mladistvé do ústavu pro to stanoveného (zemská dívčí vychovatelna v Boskovících na Moravě, jde-li o děvčatá mladší 14. let a zemská polepšovna v Novém Jičíně na Moravě, jde-li o děvčata starší 14 let (nař. min. spr. ze dne 26. II. 1921, č. 2997.).

Soudce, propouštějící mladistvého provinilce na zkoušku, označí v proúštěcím usnesení osobu, které svěřuje dohled nad propuštěným, a místo, kde se má mladistvý ve zkúšební době zdržovati. Dozorci dá soudce písemné instrukce, jež mu soudce mladistvých určí, v každém případě však hned po uplynuty zkušební doby, podati zprávu soudci mladistvých o chovaní mladistvého. Jestliže z těchto zpráv je patrno, že mladistvý vede řádný život, zastaví soud po uplynutí zkušební doby další trestní řízení pro skutek, z něhož onen byl obviněn. (§ 23 tr. n. odst. 2.).

Spáchá-li mladistvý ve zkušební době nový zločinn ebo přečin, ne pouze pokutou peněžitou stihatelný, zavede se pro-

---

*) Za praktickou stránku vděčí tato práce panu tabulárnímu soudci Dru Jaroslavu Horákovi sedrie v Nitre

ti obviněnému nové trestní řízení. Dopustí-li se však mladistvý ve zkušební době přečinu, stihatelného jen peněžitou pokutou, přečinu menšího významu nebo přestupku, jakož i, vede-li život pijácký, nemravný, potulný, nebo jeví-li se známky zpustlosti, konečně nedodržuje-li pravidla o dohledu, má soudce tyto prostředky k zakročení: (jichž použije buď jednotlivě nebo ve vhodném seskupení případně i opětovně), prodlouží zkušební dobu, dá nové instrukce dohlédací, ustanoví nového ochránce, dá mladistvému důtku, dá jej potrestati doma nebo ve škole, zařídí ,aby mladistvý po vyjítí ze školy navštěvoval pokračovácí učňovskou, hospodářskou nebo jinou školu, nařídí, aby se mladistvý u něho občas představil, při čemž soudce se ho táže na jeho životní poměry, nebo konečně může ho dát střežiti ve věznici nebo v jiné příhodné místnosti po dobu až 12. hodin. (§ 50 z. o ml.).

Soudce mladistvých, nařizuje některý z těchto vypsaných prostředků, vyrozumí o tom státního zástupce mladistvých, který má proti tomu nařízení opravný prostředek, o němž rozhoduje senát mladistvých u sborového soudu, jehož rozhodnutí je konečné. (§ 51. z. o. ml.).

B) **Polepšovací výchova.**

(§§ 52—54 z. o ml.)

Vykonává se ve zvláštních polepšovnách, které jsou ústavy státními; avšak i soukromné ústavy mohou býti pevěřený výkonem polepšovací výchovy. Polepšovny mají svoje domácí řády, v nichž je vypracován celý systém opatření, majících za účel polepšení mladistvého. Jsou mu školou i rodinou, v nichž se mu dává možnost naučiti se zaměstnání, jež se mu může státi pramenem výživy v budoucnosti.

Pro nynější Slovensko je touto polepšovnou ústav Komenského v Košicích (nař. vlády čsl. z 22. II. 1919 č. 136 sb. z. a n.). Trestnice pro mladistvé zřížena je při sedrii v Nitře, kamž se tedy i mladiství od jiných soudů mladistvých za účelem odpykání trestů delších jednoho měsíce. (§ 27 tr. n.) dopravují.

Každá polepšovna i trestnice pro mladistvé má svoji dozorčí radu, která dohlédá na chování mladistvého, řídí způsob, jakým má býti působeno k jeho nápravě, určuje zaměstnání a konečně činí návrhy ohledně ukončení polepšovací výchovy. Doba trvání polepšovací výchovy je omezená pouze do 21. roku věku provinilcova, soudce však, nařizuje polepšovací výchovu, neurčuje dobu jejího trvání a povinností dozorčí rady je, aby oznámila dobu vhodnou pro zrušení polepšovací výchovy. Přece však jako nejkratší doba trvání polepšovací výchovy určena je doba 1 roku, po jehož uplynutí má se teprve dozorčí rada usnésti o tom, neměla-li by navrhnouti pro-

puštění mladistvého na zkušební dobu 2 roků. Učiní tak, vidí-li, že mladistvý se zřejmě polepšil a že i na svobodě mu nehrozí nebezpečí zkázy. Podmínečné propuštění na 2 zkušební roky vysloví pak ministerstvo spravedlnosti.

Dozor nad podmínečně propuštěným ve zkušební době, vede ředitel polepšovny v součinnosti se spolky pro ochranu mladistvých; tým stará se též o jeho vhodné umístění a podává zprávy o chování propuštěného dozorčí radě.

Uplyne-li zkušební 2-ročná doba bezvadně, stane se propuštění definitívním, jinak nařídí ministr spravedlnosti, aby mladistvý byl vzatí opět do polepšovny.

Polepšovací výchova, nařízená soudem mladistvých současně s uložením trestu na svobodě jako dodatečné opatření po výkonu trestu na svobodě (dodatečná polepšovací výchova), provádí se stejně jako polepšovací výchova, o níž dosud byla řeč. Výkon její je však závislý na novém rozhodnutí soudu mladistvých po skončení trestu na svobodě o tom, jeví-li se výkon její vzhledem k chování mladistvého po dobu trestu na svobodě nutným. Zprávy potřebné jako doklad toho rozhodnutí dodává dozorčí rada zřízená u trestnice mladistvých.

Nařídí-li soud, ukládáje trest vězení dodatečnou polepšovací výchovu, a svědčí-li chování mladistvého za výkon trestu vězení o tom, že mladistvý se zcela polepšil, může soud mladistvých, v jehož okresu odpykává trest vězení, na návrh příslušného dozorčího úřadu naříditi, aby polepšovací výchova byla zrušena. To se má státi po slyšení státního zástupce, mladistvého event. obhájce neb rodičů. Tito mají právo odvolání do usnesení. Rovněž může nařízení ochranné výchovy být zrušeno, když od jeho nařížení uplynula delší doba nebo z jiných důvodů, aneb není-li už žádoucno, aby se v polepšovací výchově pokračovalo. V tomto případě je příslušný zrušiti nařízení o polepšovací výchově soud, který rozhodl v I. stolici (§ 53 z. o ml.).

Nenařídil-li soud v rozsudku, kterým mladistvému uložil trest vězení, dodatečnou polepšovací výchovu, a činí-li příslušný dozorčí úřad mladistvých návrh, aby byla nařížená, rozhoduje o tom, má-li býti dodatečná polepšovací výchova nařízená, soud mladistvých, v jehož okresu mladistvý odpykává trest vězení (§ 54 z. o ml.). Pokračování v tom případě je analogické jako při zrušení již nařízené polepšovací výchovy.

Nemůže-li soudce rozhodnouti o dodatečné polepšovací výchově dřívě, než mladistvý odpyká trest vězení, může naříditi, aby byl mladistvý po odpykání trestu vězení ponechán zatím v péči nebo v zajištění potud, až usnesení o dodatečné polepšovací výchově nabude právní moci, nebo až mladistvý bude odkázán do polepšovny. (§ 54 posl. odst.).

Dodatečná polepšovací výchova může být soudem mladistvých nařízena k návrhu dozorčí rady trestnice mladistvých i tenkrát, jestliže se to jeví vzhledem k chování mladistvého průběhem trestu na svobodě nutným, i když při vynášení rozsudku, kterým mladistvému dotyčný trest na svobodě byl uložen, nebyla nařízená dodatečná výchova polepšovací.

C) **Uzamčení, vězení, štátní vězení.**

(§ 55 z. o ml. §§ 27—33 tr. n.)

Při výkonů těchto trestních opatření, majících ráz trestu odplatného, je vedoucí zásadou oddělit mladistvého provinilce od dospělých trestanců. Proto zákon předpisuje zřížení zvláštních věznic, a kde není možno separovat mladistvé tímto způsobem, má se mladistvý držeti v samovazbě a každý styk s dospělými trestanci má se vyloučiti. Specielní předpisy o zacházení s mladistvými vězni obsahují vězeňské instrukce.

Stejně jako u trestních opatřeních v předešlých ostavcích vzpomenutých, dává zákon možnost, aby výkon trestu na svobodě v zájmu mladistvého byl přerušen a trest zkrácen:

Jestliže totiž mladistvý odpyká si již dvě třetiny svého trestu a dal-li na jevo píli a známky polepšení, může býti podmínečně propuštěn na svobodu. O tom rozhoduje ministr spravedlnosti k návrhu a po zprávě dozorčí rady. Jakožto zkušební doba platí tu doba zbytku trestu. Podmínečně na svobodu propuštěný mladistvý je povinnen zachovávati po zkušební dobu pravidla chování, která se mu dají při propuštění. Osvedčí-li se, považuje se trest za vykonaný, jinak musí odpykat zbytek trestu.

D) **Důtka.** (§ 20 tr. n.)

Vykoná se hned po vynesení rozsudku, jestliže se státní zástupce proti rozsudku neodvolá.

Překáží-li něco okamžitému provedenj důtky, určí se zvláštní rok k tomu účelu. Předvolá se odsouzený. Jestli by se odsouzený nedostavil, aniž se omluvil, prohlásí soudce rozsudek za neúčinný a učiní nové usnesení, znějící na opatření jiné než důtku. Týž účinek má také neúctivé přijetí důtky odsouzeným.

Dodatek.

§ 20.

Činnost soudů mladistvých v zájmu provinilých dětí a v zájmu mladistvých, vydaných ve svém okolí mravní zkáze.

(§§ 65—67 z o ml)

Soudy mladistvých nezakročují jen tehdy, jedná-li se o trestné činy mladistvých. Činnost jejich vztahuje se také na děti do 12. let, které dopustily se činu, příčícího se trestnímu právu a na osoby mladistvé, z trestního činu nepodezřelé, ale v okolí svém zkáze vydané. Takový čin dítěte nepodléhá trest-

nímu zákonu, přece však dána je soudu mladistvých právomoc, zaříditi vše k nápravě dítěte potřebné, jestliže dítě dostane se k soudu.

Soudce mladistvých konstatoval, že se jedná v daném případě o dětský věk, opatří si data skutkového děje, data o poměrech dítěte a jeho okolí.

Jestliže výsledek šetření nevykazuje, že dítě žije v okolí, v němž je vydáno mravní zkáze, nebo že začíná pustnouti, odevzdá soudce mladistvých dítě osobě, jež má nad ním právo domácí kázně, k náležitému potrestání. Výkon tohoto trestu může svěřiti též úřadu školnímu, který ho provede buď důtkou nebo školním uzavřením.

V případě, že konaným šetřením bylo zjištěno, že dítě nebo mladistvý, který není z trestního činu podezřelý, žije v okolí, v němž mu hrozí zkáza, upozorní rodiče neb jich zástupce event. pěstouna, aby na nezletilého přísně dohlíželi a pečlivěji ho vychovávali; přikáže jim, aby nezletilce trestali, přidržčli k řádně návštěvě školy a aby ho odvraceli od okolí a způsobu života, jež ohrožují jeho mravní vývoj; v nutných případech ustanoví vedle toho ochránce nezletilého, aby dbal nad výchovou jeho; může nezletilce odstraniti z dosavadního okolí a dáti ho zatím do státního dětského útulku, svěřiti jej péči buďto některého spolehlivého příbuzného neb ochranného spolku.

Těchto opatření může býti použito jen tehdy, když z vyšetřených okolností vysvítá, že domácí nebo školní trest byl by málo účinným.

Nařízení soudce mladistvých, aby nezletilec byl dodán do státního dětského útulku, platí až do rozhodnutí sirotčí vrchnosti v téže věci. Za tím účelem sdělí soudce mladistvých každý takový případ poručenskému úřadu, za nějž vlastně tu soud mladistvých jedná z důvodů nebezpečí v prodlení.

Rodiče, jich zástupci a pěstouni jsou povinní poslechnouti pokynů soudce mladistvých daný jim v zájmu dítěte neb mladistvého. Nevyhoví-li, dopouštějí se přestupku, o němž po slyšení obviněného rozhoduje soudce mladistvých, jenž vinníka potrestá pokutou do 100 K.

Dr. Jan Vážný, prof. univ. Komenského:

První říšský sjezd československých učitelů vysokých škol.

Dne 28. ledna 1921 usnesl se ústřední výbor spolku učitelů vysokoškolských svolati všeobecný říšský sjezd k vybudování svého nového programu. Spolek byl založen v roce 1909. Program tehdy vytčený (kromě některých skromných požadavků stavovských šlo hlavně o zřízení druhé české university) a od rakouské vlády po většině jen marnými sliby

odbytý, byl splněn brzy po převratu. Dočkali jsme se nejen druhé university v Brně, ale i třetí university na Slovensku a jiných vysokých škol. Nová doba, nové politické poměry a vůbec celý dnešní život tolik se líšící od dob předválečných, dala československému učiteli vysokých nové úkoly. Uvědomit si je a vybudovat dle toho nový program, umožnit svědomité plnění nových kulturních úkolů a upevnit organisaci stavovskou — toť bylo tedy účelem říšského sjezdu vysokoškolského.

Sjezd byl zahájen dne 14. květina o 11. hod. všeobecnou schůzí v zasedací síni poslanecké sněmovny. Po úvodních formalitách promluvil president republiky T. G. Masaryk, protektor sjezdu. Jeho řeč nebyla formálním projevem, ale hluboce založenou vědeckou řečí o dnešním poslání vysoké školy a učitele vysokoškolského, o jeho významu pro vývoj národa. Dotýkaje se jednotlivých hesel dnešní doby, poukázal pan president na veliký význam popularisace vědy, zdůraznil však, že vysoká škola nesmí se vzdáti vědecké přesnosti a odbornictví. »Vysoká škola má zabezpečiti poznatky a vzdělání pro politiku v pravém slova smyslu kulturní, ... má svou pracovitostí dodávati vzor a v tom býti vůdcem, ... má svým učením i svou methodou vésti ku sblížení jednotlivců i národů».

Po této řeči, s vřelým nadšením přijaté, učinili projevy cizí delegáti zahraniční, po nich pak promluvil jménem vlády ministr školství a národní osvěty Dr. V. Šrobár. Další částí programu byla slavnostní přednáška prof. Dra M. Hodži » O kulturní jednotě československé», v níž přednášející ukázal, že kulturní jednota československá zachovala přes různá dějinná fakta, ji ohrožující, své podstatné znaky, a probral podrobně zvláště problém jazykový.

Téhož dne odpoledne započato bylo s pracemi v sekcích, jež potrvaly až do příštího dne odpoledne, načež bylo v plenu hlasováno o jednotlivých resolucích. Dne 14. května večer byla slavnostní recepce na hradě u pana presidenta republiky.

Veškeren program pracovní byl přidělen pěti sekcím:

I. pro otázky všeobecné,
II. pro mezinárodní vědecké a vysokoškolské otázky,
III. pro otázky organisace vysokých škol,
IV. pro otázky studentské,
V. pro otázky stavovské.

V sekci I. odd. A. přednášel prof. Vl. Novák »Jak přiblížiti vysoké školy lidu?«, prof. C. Horáček »O nebezpečí nivelisace vzdělání», prof. G. Friedrich »Československá encyklopedie», prof. V. Švambera »Geograficko-statistický atlas republiky Československé».

V sekci I. odd. B. přednášel Doc. J. Horák »Jak by se mělo prováděť soustavné studium folkloristické vysokoškolskými odborníky», Doc. V. Dědina »Československá vlastivěda», prof. M. Ursíny »Slovenské vysoké školy technického směru», prof. J. V. Hráský »Je účelno zakládati nové vysoké školy?»

Program sekce II. byl následující: Prof. Fr. Novotný »O významu studia klasických jazyků pro studium na vysokých školách», prof. E. Votoček »Mezinárodní součinnost vysokých škol», prof. J. Bidlo »Mezinárodní součinnost vědeckých společností», prof. V. Mathesius »Jak nejúčelněji seznamovati cizinu s českou prací vědeckou?»

Program sekce III. byl tento: Prof. J. Jedlička »Obecné úvahy o reformě školství». prof. B. Bydžovský »Jak připravovati reformu studia?», prof. P. M. Haškovec »Rozdělení zkoušek na filosofické fakultě», prof. J. Hlava »Reforma organisace lékařských fakult» prof. A. Miřička »Reforma studia na fakultách právnických», prof. V. Felber »Úprava vědeckého studia technického».

Program sekce IV. byl tento: Prof. V. Felber »Součinnost učitelských sborů s posluchači a samospráva studentstva», prof. St. Kostlivý

»Výměna studentstva z Čech na Slovensko a obráceně«, prof. V. Tille »Zahraniční studium našich studentů«, prof. J. Jakubec »Podpora vědecké publikační činnosti studentstva«.

Program sekce V. byl tento: Doc. J. Vilhelm »Docentská otázka a požadavky soukromých docentů«, prof. O. Srdínko »Úprava studijního roku na vysokých školách«, prof. A. Miřička »Stavovské požadavky«, doc. F. Novák »Požadavky assistentů«, doc. Fr. Kalda »Požadavky lektorů«.

O jednotlivých uvedených thematech byly nejen proslovený přednášky, ale rozpředeny velmi zajímavé debaty a většinou i navrženy a přijaty resoluce. Přesné znění přednášek, jednotlivých debatních poznámek a návrhů, jakož i resolucí bude uveřejněno ve sjezdových publikacích.

V celku lze říci, že vysokoškolský sjezd splnil svůj úkol s plným zdarem. Účastníkům postaveny před oči krásné a zodpovědné úkoly, jež jim moderní doba ukládá, viděli, jak krásných cílů bude lze docíliti vzájemnou součinností, co nejsrdečnější spoluprací. Toto vědomí solidarity jest jedním z velkých výsledků sjezdu.

Ivan Jurecký.

Výťah z rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach trestných.

Najvyšší súd:

Navádzanie (návod, štvanie) je právny pojem, ktorému zodpovedajúce skutočnosti treba uviesť v skutkovej otázke. Najvyšší súd výrok porotcov a rozsudok porotného súdu preskúma po stránke právnej. Podmienkou upotrebenia bodu 1. §-u 69. Trz. je skutočné **navedenie** pachateľa na spáchanie trestného činu. Popudzovanie (štvanie, navádzanie) samo v sebe nie je trestným činom (výjmúc delikty sui generis), stane sa ono len v tom prípade, jestli dosiahne cieľu. Zrušenie rozsudku porotného súdu na základe bodu 1.a) §-u 385. Trpp. a osvobodenie obžalovanej.

(§§ 279., 280., bod 1. §-u 69. Trz., §§ 385. 1 a), 326. bod 1. Trpp., § 33. Trppn.)

Rozsudok:

Z dôvodu materiálnej zmätočnosti, uvedeného v bode 1. a) §-u 385. Trpp., zrušuje sa časť rozsudku porotného súdu, vzťahujúca sa na obžalovanú Z. B. a táto obžalovaná na základe bodu 1. §-u 326. Trpp. oslobodzuje sa zpod obžaloby a jej následkov, a nariaďuje sa, aby obžalovaná Z. B. hneď bola pustená na slobodu.

Dôvody:

Proti rozsudku porotného súdu zmätočnú sťažnosť oznámili:

a) obžalovaná Z. B. čo do viny a trestu,

b) osobitný obhájca obžalovanej na základe bodov 4.—6. §-u 29. Trppn. a bodov 1. a), b), 2. §-u 385. Trpp.

Porotný súd obžalovanú Z. B. za vinnú uznal zo zločinu zúmyselného zabitia manželského druha dľa §-u 279., 280. Trz. ako návodkyňu (popudzovateľku) dľa bodu 1. §-u 69. Trz., ktorý čin tak spáchala, že roku 1921. obžalovaného J. K. ku zabitiu jeho manželky Z. vopred navádzala, tedy ho ku zločinu tomuto popudzovala, a preto ju odsúdil na 10 rokov káznice, ako na hlavný, a na 5-ročnú ztratu úradu, ako na vedľajší trest.

Porotný súd toto rozsudkové opatrenie založil na kladné riešenie nasledovných otázok porotcami:

Skutková otázka: Či je pravda nasledovný skutkový stav: či J. B. rod. Z. H. udržujúc s J. K. od roku 1917. ľúbostný pomer a chcejúc sa za tohoto vydať, behom letošného roku, zvlášte behom mesiaca mája ho navádzala, aby svoju manželku Z. K. odstavil, života ju pozbavil, aby tak spolu mohli žiť;

Právna otázka: Či J. B. rod. Z. H. spôsobom v 1. otázke uvedeným popudzovala J. K. ku zúmyselnému zabitiu jeho manželky Z.

Najvyšší súd v smysle odst. 3. §-u 33. Trppn. svoje rozhodnutie povinný je opierať o tie skutočnosti, ktoré porotný súd za pravdivé uznal.

Porotci kladným riešením horeuvedenej skutkovej otázky za pravdivé skutočnosti uznali len to, že obžalovaná majúc s J. K. ľúbostný pomer, a chcejúc sa zaňho vydať, neznámu činnosť vykonala (zodpovedajúcu výrazu „navádzala"), k tomu koncu, aby J. K. svoju manželku života pozbavil, aby mohli spolu žiť. Ten výraz „navádzala" nepatrí do kruhu skutočností, navádzanie je právny pojem, ktorému zodpovedajúce skutočnosti činenia majú byť uvedené v skutkovej otázke, — naproti čomu však „navádzanie, navedenie" (navádzala, správne naviedla) patria do právnej otázky. Je to potrebné preto, aby Najvyšší súd v smysle ustanovení odst. 3. §-u 33. Trppn. mohol revidovať a posúdiť rozsudok porotného súdu po stránke právnej, totiž, bol-li **čin,** zistený porotci kladným riešením skutkovej otázky, porotci a porotným súdom správne vypovedaný za **trestný** čin, a za ten-ktorý čin.

Vylúčením toho právneho prvku „navádzala" zo skutkovej otázky nezostanú v nej také skutočnosti, taký čin, ktoré by vyčerpávaly všetky právné náležitosti naštvania (návodu, popudzovania) na spáchanie zúmyselného zabitia človeka v smysle §-u 279. a bodu 1. §-u 69. Trz. alebo nejakého iného, vzhľadom na predmet obžaloby trestného činu.

Ale ani právna otázka, ktorú porotci tiež kladne riešili, nepojíma v sebe všetky kritéria toho zločinu, z ktorého obžalovaná za vinnú bola uznaná, alebo nejakého iného trestného činu. A síce podstatnou podmienkou toho, aby niekto vo vykonanom trestnom čine ako návodca v smysle bodu 1. §-u 69. Trz. za vinného bol uznaný, je **navedenie** pachateľa na spáchanie zamýšľaného trestného činu, v ktorom prípade tedy pachateľ **následkom** štvania (popudzovania) spácha ten čin. Nestačí však tu popudzovanie (štvanie) samo v sebe, stane sa ono trestným dľa bodu 1. §-u 69. Trz. len v tom prípade, jestli trestný čin bol **následkom** štvania (popudzovania), jestli tedy toto štvanie dosiahne cieľu, totiž že ono a trestný čin stoja v súvise ako príčina a účinok (následok príčiny) Keď však tento súvis nie je zistený a preukázaný, keď tedy trestný čin nebol spáchaný následkom vlivu štváča (návodcu, popudzovateľa): tak nemôže byť reči o nejakom účastníctve na spáchanom trestnom čine. A práve tak je vylúčené účastníctvo, keď schádza úmysel udajného popudzovateľa (štváča) namerený na spáchanie trestného činu.

Dľa horeuvedených dôvodov čin obžalovanej, ktorý porotci zistili kladným riešením patričnej skutkovej otázky, ani sám v sebe, ani v súvise s právnou otázkou, tiež kladne riešenou, nezakladá skutkovú podstatu trestného činu. Následovne porotný súd spáchal dôvod zmätočnosti, uvedený v bode 1. a) §-u 385. Trpp., keď obžalovanú za vinnú uznal a odsúdil.

Preto Najvyšší súd musel obhájcovu zmätočnú sťažnosť, pokiaľ je ona založená na bod 1. a) §-u 385. Trpp. za základnú uznať, rozsudok porotného

súdu v smysle odst. 1. §-u 33. Trp.-n. primerane zrušiť a vyniesť zákonu zodpovedajúci rozsudok. Týmto zmätočné sťažnosti v iných smeroch staly sa bezpredmetnými. (14. januára 1922. Č. Kr. III. 630/21.)

Dr. A. Z.:

Prehľad slovenskej časti rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach občianskych.*)

1.

Jestli dovolávajúca sa strana žiada len rozviazanie rozsudku súdu odvolacieho, dovolací súd zaoberať sa má len tou otázkou, či je v danom prípade nutné, rozviatza rozsudok odvolacieho súdu. (1./IV. 1921. Ro. III. 31/20.)

Dôvody: Žalobník nežiada zmeniť rozsudok odvolacieho súdu, ale len rozviazať preto, že odvolací súd spor nesprávne zastavil, poneváč on následkom pomerov, ktoré vtedy trvaly, keď si pohľadávku uplatňoval, nemohol si ju uplatňovať dľa pokračovania, označeného v 176. §-e XVII. zák. čl. z r. 1884.

Ohľadom na dovolaciu žiadosť Najvyšší súd zaoberať sa má len tou otázkou, či je nutné v prítomnom prípade rozviazať roizsudok — a túto otázku nemohol kladne riešiť preto, lebo odvolací súd vzhľadom na 176. § XVII. zák. čl. z r. 1884, na 26. § LIV. zák. čl. z r. 1912 a na nariadenie č. 72.400/1914 I. M. správne vyriekol, že žalobník bol povinný svoju pohľadávku najprv u živnostenskej (priemyselnej) vrchnosti uplatňovať, a poneváč toho neučinil, odvolací súd dľa 505. §-u a 2. bodu 180. §-u O. p. p. zákonite postupoval, keď v spore ďalšie pokračovanie zastavil.

2.

Účelom platenia prevedený úkon dlžníka, odchýlivšieho sa od spôsobu, ustanoveného v smluve dotyčne platenia, môže byť za účinné splnenie smluvy len v tom prípade pokladaný, jestli predmet plnenia (peň. summu) veriteľ do priamej skutočnej držby bez každej prekážky dostane, alebo ním bez každej prekážky disponovat môže. (29./X. 1920, č. Ro. III. 33/20.)

Skutkový stav: Od žalujúcej strany (mesto A.) kúpila žalovaná strana (B.) úžitkové drevo, ktorého kúpnu cenu mala zaplatiť vždy od doručenia účtov za 8 dní. — B. obdržala jedon účet 14. decembra 1918 a tam označenú kúpnu cenu poukázala prostredníctvom svojej budapeštianskej centrály na ťarchu svojho šekového účtu a k dobru šekového účtu A. u bývalej uhorskej poštovej sporiteľni. o tomto uvedomila A. dňa 19. decembra 1918, A. dostalo toto uvedomenie 23. decembra 1918. — Do mesta A. vtiahlo československé vojsko dňa 22. decembra 1918 a od tých čias spomenutá poštová sporiteľňa tam už neúčinkovala. — B. predtým viackrát platila girom a proti tomuto spôsobu A. nečinil vtedy žiadnej námietky alebo výhrady. V smluve miestom, kde mala B. platiť, označená bola pokladnica mesta A.

A. žiadalo prisúdiť proti B. kúpnu cenu, uvádzajúc, že poukaz prostredníctvom maďarskej (bývalej uhorskej) poštovej sporiteľne nemôže byť považované za pltenie v smysle smluvy.

Sedria v Baň. Bystrici rozsudkom č. P. 163/1919/5 žalobu zamietla a súdna tabula v Bratislave rozsudok tento potvrdila p. č. P. II. 318/1919/9.

---

*) V č. 3 nášho časopisu na str. 89, prípad č. 7. odst. II. slová: „Najvyšší súd dovolácej žiadosti žalujucích stran nevihovel" patrí na koniec prípadu č. 6. na tejže strane.

Najvyšší súd dovolacej žiadosti žalujúcej strany vyhovel, žalovanú stranu zaviazal na zaplatenie kúpnej ceny s prísl.

Z dôvodov: Odvolací súd správnym záverom vyriekol, že ustanovenie smluvy, označujúce platišťom pokladnicu mesta A., nebolo modifikované tým činom A., že ono u býv. uhor. poštovej šporiteľni do clearingového spojenia vstúpilo. Mýlil sa však odvolací súd, keď vyriekol, že keď A. od B. predošle platenie girom prijalo, B. mohla účinne zaplatiť svoju dlžobu týmto spôsobom aj v prípade, o ktorom je v spore reč. Mýlné je toto právne stanovisko odvolacieho súdu preto, lebo (... viď hore kurzívou tlačenú vetu) v prítomnom prípade je však nesporné, že A. — jemu u spomenutej poštovej sporiteľne poukázanou summou následkom zaniknutia účinkovania tejže na území Slovenska, menovite v meste A. — voľne dišponovať nemohlo, summu túto bez prekážok vyzdvihnúť v stave nebolo — podnikanie však mimoriadnych nezvyčajných pokusov účelom dosiahnutia možnosti dišponovania peniazmi, poťažne ich vyzdvihnutia (na pr. posielanie posla do Budapešte) jeho povinnosťou nebolo, — nemožno tedy rečený girový poukaz právom za účinné platenie pokladať. Z toho, že A. predošle, keď býv. uhor. poštová šporiteľňa ešte v meste A. účinkovala, niekoľkokrát — miesto platenia do mestskej pokladnice — spokojilo sa s girovým poukazom summy, nenasleduje, že by sa bolo zaviadlo voči B. i v budúcnosti — zvlášte v zmenených pomeroch, keď štátny prevrat bol už dávno všeobecne známy a menovaná poštová sporiteľňa v meste A. už neúčinkovala, takýto girový poukaz za rovný považovať s platením, ktorého spôsob bol ustanovený v smluve.

(Pokračovanie).

Dr. J. Kotyza:

Zásadní rozhodnutí nejvyššího vojenského soudu v Praze.

Ku spáchání přečinu neuposlechnutí povolávacího rozkazu dle 50. §-u branného zákona č. 193-20 Sb. z. a n. stačí »i culpa levis».

Odvolání v neprospěch obžalovaného proti rozsudku, odsuzujícímu pro takový přečin, co do délky trestu jest nepřístupno po rozumu 333. §-u v. tr. ř.

Náhradní trest na svobodě, vyměřený za trest na penězích dle 55. §-u branného zákona v případě nedobytnosti, nelze zostřiti.

Nejv. voj. soud uznal dne 4. března 1922 o zmatečné stížnosti vojína v záloze K. J. proti rozsudku divisního soudu v B., jímž obžalovaný byl uznán vinným přečinem neuposlechnutí povolávacího rozkazu dle 50. §-u braného zákona č. 193-20 Sb. z. a n. a odsouzen dle téhož §-u a 94. §-u v. tr. z. k trestu tuhého posádkového vězení jednoho týdne, zostřeného týdně dvakráte postem a tvrdým lůžkem v den postu, a k peněžité pokutě v obnosu 300 K, v případě nedobytnosti k dalším šesti dnům tuhého posádkového vězení stejně zostřeného, a odvolání vojenského prokurátora,

za právo:

Zmatečná stížnost obžalovaného se jako neodůvodněná a odvolání vojenského prokurátora jako nepřípustné zamítají. Na základě zmatku dle 358. §-u, číslo 11. v. tr. z., zjištěného z úřední povinnosti, zrušuje se výrok soudu I. stolice o zostření trestu náhradního, pro případ nedobytnosti peněžité pokuty vysloveného. Jinak zůstává rozsudek I. stolice nezměněn.

Důvody:

Neuváděje číselně zmatek, pro který chce rozsudek I. stolice potírati, brání se obžalovaný odsouzení pro přečin dle 50. §-u branného

zákona, že proto neuposlechl mobilisační vyhlášky, poněvadž jí nerozuměl a nevěděl, že se na něj vztahuje. Tvrdí tedy obžalovaý, že na jeho straně udál se takový omyl, pro který nebylo lze v jeho jednání spatřovati trestní čin jemu za vinu kladený, čímž provádí zmatek dle čísla 9:b 358. §-u v. tr. ř.

Válečný soud však jeho omluvě neuvěřil. Výrok válečného soudu nelze shledati právně mylným.

Zmateční stížnost přehlíží, že podle zákona jen takový omyl omlouvá kterého se nebylo možno při náležité péči vyvarovati. Tohoto předpokladu ale u obžalovaného není. Jestliže sám vyhlášce mobilisační nerozuměl a zvláště nevěděl, že pod výrazem »zvláštní služby« jest zahrnuta také služba zdravotní, měl si o tom zjednati vysvětlení u nejbližšího úřadu vojenského. Poněvadž obžalovaný nevynaložil veškeré péče, aby si zjednal tuto jistotu, tím omyl sám zavinil, byť i jen nedbalostí, a nemůže se naň jako na okolnosti jeho jednání omlouvající odvolávati.

Ku skutkové podstatě přečinu neuposlechnutí povolávacího rozkazu nevyhledává se zlého úmyslu po rozumu 1. §-u v. tr. z., nýbrž stačí již nedbalost bez rozdílu, běží-li o nedbalost hrubou nebo lehkou. To plyne jednak z účelu zákona, trestní sankcí čeliti škodě, kterou by vojenské zájmy opozděným nastoupením vojenské služby nebo jejím nenastoupením vůbec utrpěti mohly; jednak to plyne z toho, že zákon sám neuvádí, že jen úmyslné neuposlechnutí povolávacího rozkazu se trestá, což by zajisté zákon byl uvedl, kdyby byl chtěl vyloučiti neuposlechnutí povolávacího rozkazu z nedbalosti.

Slušelo proto zmatečnou stížnost dle 371. §-u, 2. odst. v. tr. ř. zamítnouti.

Odvolání vojenskému prokurátorovi do nízké výměry terestu v daném případě nepřísluší. Podle 333. a 332. §-u 3. odst. v. tr. ř. může proti výroku o trestu odvolání v neprospěch obžalovaného jenom tenkráte býti podán, nastalo-li mimořádné zmírnění, nebo nebyla-li, oč ale v přítomném případě nběží, proti návrhu žalobcovu vyřknuta ztráta šarže.

Mimořádné zmírnění trestu při odsouzení pro přečin může podle 126. §-u v. tr. z. spočívati v tom, že soud buď zamění v zákoně jako trest stanovené tuhé vězení v jednoduché, nebo že vyměří trest co do délky pod zákonnou trestní sazbou. Pokud jde o druh vězení, nenastalo v tomto případu mimořádné zmírnění, ježto soud válečný uznal na předepsané tuhé vězení. Mimořádné zmírnění trestu co do míry časové rovněž nenastalo, neboť v 50. §-u br. z. nejnižší hranice trestní sazby stanovena není.

Při vyřizování těchto opravných prostředků zjistil nejv. voj. soud z úřední moci zmatek podle 358. §-u číslo 11 v. tr. ř., poněvadž vál. soud uznal nezostření trestu náhradního, určeného podle 55. §-u bran. z. proti ustanovení 55. §-u 2. odst. bran. z.

Rozh. nejv. voj. s. ze dne 4. března 1922, č. j. P-5/22.

Dr. M. Vančo:

Z advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine.

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine prítomne vyslovuje, že inkompatibilným je postavenie riadne zapísaného a praktizujúceho advokáta s členstvom v správnom výbore kupeckej a priemyselnej komory, lebo členom kupeckej a priemyselnej komory a tak aj členom jej správneho výboru môže byť len kupec alebo priemyselník, teda ľudia, ktorí patria pod priemyselný zákon, kdežto advokát vôbec nesmie ani takého zamestnania mať, ktoré patrí pod priemyselný zákon.

Turčiansky Sv. Martin, dňa 13. mája 1922.

Sbierka rozhodnutí vo veciach trestných.

(Büntetőjogi határozatok tára.)

(Pokračovanie).

Číslo 230. V prípade odňatia plodu tehotnej ženy, prevedeného za súhlasu matky, je zločin odňatia plodu proti §. 285. tr. z. v materiálnom súbehu s prečinom spáchaným z nedbalosti proti §. 290. tr. z., bola-li tým spôsobená smrť tehotnej ženy. (Z. R. zo dňa 3. júna 1909, čís. 4066-1909). § 96.

Číslo 298. Pri vymeraní trestu súhrnného musí sa vedľa §. 96, ktorým sa stanovia jeho podmienky, citovať i ten §., ktorý so zreteľom na ťarchu činov súbežne spáchaných ustanovuje najvyššiu mieru súhrnného trestu. (Z. R. zo dňa 30. mája 1899, čís. 9562-1895). § 96.

Číslo 299. V prípade popudzovania (pohurovania), spáchaného postupným uverejňovaním na viac stranách diela literárne jednotného, nastane množnosť prečinov (materiálny súbeh). v §. 172. tr. z. (Z. R. zo dňa 28. apríla 1909, čís. 3106). § 96.

Číslo 300. Ťažké ublíženie na tele spáchané pri násilí proti osobám súkromým, ktoré privodí smrť, zakladá materiálny súbeh týchto dvoch zločinov. (Z. R. zo dňa 15. januára 1907, čís. 411). § 96.

Číslo 301. Ustanovenia trestného zákona, ktoré sa vzťahujú na konštatovanie súbehu trestných činov a na vymeranie súhrnného trestu, a ktoré treba zachovávať i v prípade určenom v §. 104. bod 1. tr. z., vylučujú možnosť toho, aby sudca — mimo prípadu označeného v §. 100. tr. z. — do trestu na slobode vymeraného určitou dobou právoplatným rozsudkom, zahrnul a týmto spôsobom zaniknúť nechal trest na slodobe, vymeraný iným právoplatným rozsudkom. (Z. R. zo dňa 16. mája 1905, čís. 4088). § 96.

Číslo 302. Kto úmyselne pohne dve osoby ku krivému svedectvu, stane sa vinným jako podnecovateľ ku dvom zločinom krivého svedectva, ačkoľvek falošná a prísahou potvrdená výpoveď oboch svedkov vzťahuje sa na jednu a tú istú skutkovú okolnosť. (Z. R. zo dňa 20. decembra 1894, čís. 2718). § 96.

Číslo 303. Kto sa snaží pohnúť dve osoby, aby falošne dosvedčily tú istú skutočnosť, dvakráť spácha prečin namluvenia krivých svedkov. (Z. R. zo dňa 7. novembra 1895, čís. 1583). § 96.

Číslo 306. V prípade pomluvy spáchanej tlačou (tiskom) toľko je prečinov, koľko urazených. (Z. R. zo dňa 4. mája 1904, čís. 4163.) § 96

Číslo 307. Poneváč je česť jednotnej povahy, nevzniká množnosť činov a následkom toho nenastane ani súbeh, je-li ona i z viac smerov napadnutá. (Z. R. zo dňa 30. marca 1905, čís 3057.) § 96.

Číslo 308. Kto tentýž pomluvný článok uverejní vo viac číslach časopisu, toľkokrát sa dopustí prečinu pomluvy tiskom, koľkokrát článok vyšiel. (Z. R. zo dňa 18. novembra 1908, čís. 7523.) § 96.

Číslo 309. Obžaloba dvoch osôb, ač sa stala v jednom podaní, zakladá súbeh dvoch falošných obžalôb. (Z. R. zo dňa 15. novembra 1894, čís. 1177.) § 96.

Číslo 310. Ublíženie na tele spáchané na žene a jej zhanobenie odstrihnutím vlasov musia byť trestané jako samostatné trestné činy dľa pravidiel materiálneho súbehu, ačkoľvek oba činy boly spáchané jedným razom. (Z. R. zo dňa 24. marca 1886, čís. 315.) § 96

Číslo 311. Vedľa pokusu o zločin vraždy budiž uznaný a trestaný s použitím §§. 96. a 99. tr. z. i zločin lúpeže jako zvláštny a samostatný zločin. (Z. R. zo dňa 7. apríla 1883, čís. 2858-B-1853.) § 96.

Číslo 312. Vedľa zločinu úmyselného zabitia človeka budiž konštatovaný i zločin násilia proti úradu jako zvláštny trestný čin a to dľa §. 96. a nie dľa §. 95. tr. z. (Z. R. zo dňa 15. marca 1889, čís. 1817.) § 96.

Číslo 313. Usmrtenie viac ľudí spáchané vo veľkom rozčulení budiž posúdené s použitím pravidiel pre materiálny súbeh po rozumu §§. 281. a 96. a nasledujúcich §-ov a nie dľa §-u 280. tr. z. (Z. R. zo dňa 15. mája 1896, čís. 4100.) § 96.

Číslo 314. Vedľa prečinu usmrtenia človeka. spáchaného z nedbalosti budiž trestaný aj §-u 92. tr. z. p. podliehajúci prečin proti verejnému zdravotníctvu jako zvláštny a samostatný čin použitím §-u 96. tr. z. (Z. R. zo dňa 16. okt. 1889, čís. 1470.) § 96.

Číslo 315. Vedľa zločinu ťažkého ublíženia na tele, privodiaceho smrť, treba je konštatovať i porušenie domáceho pokoja jako zvláštny a samostatný čin. (Z. R. zo dňa 11. septembra 1895, čís. 8853-1895.) § 96.

Číslo 316. Potupný výraz použitý proti držiteľovi bytu pri spáchaní prečinu porušenia domáceho pokoja treba trestať jako zvláštny a samostatný čin použitím §-u 96. tr. z. (Z. R. zo dňa 31. augusta 1897, čís. 10732-1890.) § 96.

Číslo 317. Krádeže, spáchané členmi zlodejskej bandy v rôznej dobe, na rôznych miestach a rôzným spôsobom, pokladať nutno za materiálne súbežné. (Z. R. zo dňa 3. augusta 1897, čís. 6870.) § 96.

Číslo 318. Súčasné použitie padelaných verejných listín nezrušuje množnosť padelania verejných listín, ktorá sa rovná počtu padelaných listín. (Z. R. zo dňa 22. okt. 1895, čís. 9571.) § 96.

Číslo 18. Ustanovenie §. 100. tr. z., dľa ktorého trest na slobode, zvýšený v prípade súbehu trestných činov, nesmie presahovať 15 rokov, má byť používané i v prípade §. 104. tr. z. V prí- § 100.

pade použitia 15-ročného trestu v trestnici nemožno zmeniť vymeraný trest peňažný v trest na slobode. (R. P. I. zo dňa 20. mája 1903, čís. 4606-1903.)

Číslo 19. Uloženie trestu úhrnného je prípustné len pri treste na slobode. Peňažné tresty nemožno slúčiť úhrnom. (R. P. I. zo dňa 11. júna 1901, čís. 3569-1901.) § 102.

Číslo 319. Za čin, spáchaný mimo činu smrťou trestaného, má byť vymeraný vedľa trestu smrti, aj trest peňažný, stanovený zákonom jakožto trest vedľajší. (Z. R. zo dňa 7. apríla 1886, čís. 2160.) § 102.

Číslo 321. Uloženie trestu súhrnného nemôže byť pominuté ani vtedy, bol-li niekto zvláštnymi rozsudky osdúdení na doživotnú trestnicu a k trestu na slobode na určitú dobu. (Z. R. zo dňa 27. apríla 1904, čís. 3008.) § 104.

Číslo 20. Doba trestu úhrnného, ktorý sa ukladá v prípade §. 104., bod 1. tr. z., môže byť len kratšia, nikdy dlhšia, než úhrnná doba rôznych trestov na slobode, uložených v rozsudkoch zvláštnych. (R. P. I. zo dňa 17. januára 1901, čís. 315-1901.) § 104. bod. 1.

Číslo 240. Súhrnný trest, ktorý má byť na základe 1. bodu §. 104. tr. z. vymeraný proti osobe, odsúdenej rôznymi právoplatnými rozsudky na tresty rôzneho druhu na slobode, nevzťahuje sa na vedľajšie tresty označené v prvom odstavci §. 54. tr .z. R. P. I. zo dňa 8. februára 1910, čís. 868-B-1910). § 104. bod. 1.

Číslo 320. V prípade určenom v bode 1. §. 104. tr. z. nepripúšťa sa slúčenie trestov na slobode, vymeraných zvláštnymi rozsudky. (Z. R. zo dňa 11. novembra 1903, čís. 8595). § 104. bod. 1.

Číslo 21. I trestné činy, kvalifikované na základe §-u 92. tr. z. za prečiny, premlčujú sa za tri roky, tak jako je stanovené pre prečiny v posled. odstavci §. 106. tr. z. (P. U. zo dňa 8. júna 1886, čís. 59.) § 106. odst. posl.

Číslo 22. U prečinov premlčuje sa zavedenie trestného pokračovania alebo jeho pokračovanie uplynutím 3 rokov podľa posledného odstavca §. 106. tr. z. § 106. odst. posl., § 108.

Premlčanie preruší sa v smysle §. 108. tr. z. jedine usnesením alebo opatrením súdu, učineným proti páchateľovi alebo účastníkovi. (R. P. I. zo dňa 17. okt. 1908, čís. 9220-1906.)

Číslo 322. Premlčanie sa preruší opatrením vyšetrujúceho sudcu, keď zašle spisy štátnemu zastupiteľstvu, aby učinilo návrh. (Z. R. zo dňa 27. septembra 1888, čís. 4078). § 108.

Číslo 323. Opatrenie verejného obžalobcu počas stopovania nepreruší premlčanie. (Z. R. zo dňa 11. decembra 1907,, čís. 9522.) § 108

Číslo 324. Do skončenia pokračovania, zavedeného sedriou jako súdom civilným na základe §. 66. zák. čl. XXXIV. 1874 (advokátsky riad), premlčanie odpočíva. (Z. R. zo dňa 6. septembra 1905, čís. 7709.) §. 72. VII. 1913. § 109.

Číslo 325. Do vyriadenia žiadosti ku krajinskému snemu o suspendovanie práva immunitného premlčanie odpočíva. (Z. R. zo dňa 18. apríla 1906, čís. 4020.)*) § 109.

Číslo 23. Do trojmesačnej lehoty, stanovenej v §. 112. tr. z. k podaniu súkromého návrhu, nutno započítať i deň, ktorého sa osoba k podaniu návrhu oprávnená, dozvedela o spáchanom zločine alebo prečine a o jeho páchateľovi (R. P. I. zo dňa 1. februára 1905. číslo 938-1905.) § 112.

Číslo 24. Zavedenie trestného pokračovania pre prečin urážky na cti podľa §. 261. tr. z., nemôže byť odoprené z dôvodu, že niet súkromného návrhu, v tom prípade, žiada-li strana, alebo jej zástupca, »aby boly učinené príslušné opatrenia k stíhaniu urážky». (R. P. I. zo dňa 31. okt. 1906, čís. 9619-1906.) § 112.

Číslo 241. V §. 112. tr. z. stanovená 3 mesačná lehota budiž počítaná v prípade pomluvy podľa §. 260. tr. z. odo dňa, keď sa k súkromému návrhu oprávnená strana dozvedela o skončení zavedeného proti nej pokračovania, bez ohľadu na to, ktorý úrad vyniesol záverečné usnesenie. (R. P. I. zo dňa 10. februára 1910, čís. 869-B-1910.) § 112.

Číslo 326. U činov postupných musí byť 3 mesačná lehota, stanovená §-om 112. tr. z., počítaná odo dňa, ktorého sa k návrhu oprávnený o poslednom čine dozvedel. (Z. R. zo dňa 7. januára 1898, čís. 2407-1897.) § 112.

Číslo 327. Lehota k predloženiu súkromého návrhu budiž počítaná odo dňa, ktorého sa dozvedela o spáchanom čine osoba k súkromému návrhu oprávnená a nie advokát, ktorý ju v spore zastupuje. (Z. R. zo dňa 31. mája 1904, čís. 5017.) § 112.

Číslo 328. Je-li zákonný zástupca urazenej strany oprávnený k podaniu súkromého návrhu, počítať nutno 3 mesačnú lehotu, stanovenú v §. 112. tr. z., odo dňa, ktorého sa zákonný zástupca urazenej strany o spáchanom čine dozvedel. (Z. R. zo dňa 28. júna 1904, čís. 5978.) § 112.

Číslo 329. Zmocnenie, ktoré má udeliť minister spravedlnosti v smysle §. 271. tr. z., nie je viazané k lehote stanovenej v §. 112. tr. z. (Z. R. zo dňa 22. okt. 1902, čís. 9138.) § 112.

Číslo 25. V prípade zločinov alebo prečinov, pre ktoré možno zaviesť trestné pokračovanie, podľa ustanovenia tr. z. jedine k návrhu urazenej, a či poškodenej strany, — neobsahuje-li zákon v tomto smere výnimečne iných opatrení, môže byť dotyčny návrh právoplatne podaný urazenou a 16 rokov veku svojho § 113.

*) V zkúšobnej dobe, na ktorú bol mladistvý na zkúšku prepustený, premlčanie odpočíva. (§. 72. zák. čl. VII. z r. 1913.).

splnivšou stranou; — avšak mimo nej, ba od nej neodvisle a samostatne i zákonným zástupcom nezletilého (maloletého), na základe otcovskej alebo poručníckej moci; ďalej so zreteľom na §. 114. tr. z. — ak odvolá maloletý návrh, ktorý podal v lehote stanovenej v §. 112. tr. z., pred vynesením rozsudku, okolnosť táto neprekáža tomu, aby mohol jeho zákonitý zástupca právoplatne podať návrh vo veci tohotiež zločinu alebo prečinu tiež v lehote stanovenej vo zmienenom §. 112. — a naopak. (P. U. zo dňa 18. okt. 1883, čís. 25.)

Číslo 212. U trestných činov, pre ktoré je trestné pokračovanie prípustné jedine k návrhu súkromej strany, je vo smysle §. 113. tr. z. oprávnený k podaniu návrhu miesto urazenej strany, ktorá ešte 16 rokov svojho veku nesplnila, jej zákonný zástupca. §113.

Platnosť tohoto pravidla netýka sa ustanovenia v poslednom odstavci §. 523. tr. z. p. dľa ktorého rodič môže v zastúpení svojho dieťaťa jednať bez zvláštneho zmocnenia a môže i žalobu podať pre trestné činy stihateľné na obžalobu súkromú. (§. 41.) (R. P. I. zo dňa 16. júna 1908, čís. 4505-1908.)

Číslo 330. Miesto urazenej osoby, nesplnivšej ešte 16 rokov veku svojho, oprávnený je k podaniu súkromého návrhu verejný poručník obce, kde bol čin spáchaný v tom prípade, jestli naturálnemu a zákonnému poručníkovi prekážané, aby tak učinil. (Z. R. zo dňa 11. okt. 1902, čís. 8781.) § 116.

Číslo 26. Je-li žaloba podaná proti viac osobám pre trestný čin, ktorý sa stihá na základe žaloby súkromej, odvolanie súkromého návrhu ohľadne niektorého z obžalovaných bude mať za výsledok zastavenie pokračovania i proti ostatným obžalovaným len vtedy, keď všetci obžalovaní pôsobili jako páchatelia, alebo účastníci pri spáchaní za podklad žaloby slúžiaceho trestného činu; avšak odvolanie návrhu nemá účinku voči obžalovanému, ktorý spáchal zvláštny, samostatný trestným. (R. P. I. zo dňa 23. apríla 1903, čís. 3599-903.) § 113.

Číslo 331. Omyl, ktorý sa stal dotyčne dôvodu odvolania návrhu, neučiní odvolanie bezúčinným .(Z. R. zo dňa 1. februára 1905, čís. 951). § 116.

Číslo 332. Na základe druhej vety prvého odstavca §. 116. tr. z. súd nemôže zastaviť pokračovanie z dôvodu, že urazená strana jako hlavný súkromý žalobca z nedostatku usvedčujúcich dôkazov upustila od žaloby voči niektorému z obžalovaných. (Z. R. zo dňa 27. júna 1905, čís. 6279.) § 116.

Číslo 333. Vyrovnanie cestou súkromou nemá takého účinku jako odvolanie návrhu. (Z. R. zo dňa 24. okt. 1905, čís. 9085.) § 116.

Číslo 334. Riaditeľstvo uh. kráľ. štátnych železníc je »vrchnosť». (Z. R. zo dňa 31. augusta 1905, čís. 7695.) § 164.

Číslo 335. Cirkevná vrchnosť nepatrí medzi vrchnosti zmienené v §. 164. tr. z. (Z. R. zo dňa 21. februára 1906, čís. 1891.) § 164.

Číslo 28. Kto orgánu finančnej stráže, ktorý má na sebe predpísaný stejnokroj a jedná trebárs bez zvláštneho poverenia a vyslania vo veci patriacej do jeho úradnej pôsobnosti, určenej zákonom a služobnými predpisami, zabraňuje násilím alebo ohrožujúcimi vyhrážkami v jeho úradných výkonoch, alebo mu pri jeho úradnom jednaní na tele ublíži, spácha zločin určený v §. 165, po prípade v §. 168. tr. z., ďalej: použitiu §. 165, pokiaľ sa týče §. 168. tr. z. neprekáža okolnosť, že orgánu finančnej stráže nebol **zvlášť uložený** predmetný úradný úkon, ktorý však podľa všeobecných predpisov patrí k riadnemu povolaniu tohoto orgánu a podľa týchto predpisov nie je výnimkou. (P. U. zo dňa 23. apríla 1883, čís. 17.) § 165.

Číslo 29. Zabraňuje-li sa vo vykonávaní úradných povinností úradnému orgánu tým, že sa proti nemu za účelom zabránenia spácha zločin alebo prečin ublíženia na tele a bolo-li tým zabránenie privodené, musí byť páchateľ uznaný vinným z trestných činov, definovaných v §. 165. rešp. §. 168., jako i v §. 301., po prípade §. 303. tr. z., pokiaľ sa týče v ďalších ustanoveniach kapitoly XX. tr. z. a proti nemu primeraným spôsobom treba použiť nie na základe §-u 95. tr. z., ale na základe §. 96. tr. z. ďalších ustanovení kapitoly VIII. všeobecnej časti tr. z. (P. U. zo dňa 28. novembra 1883, čís. 28.) § 165.

Číslo 30. Jednanie finančných strážnikov, že vo veci, patriacej do oboru svojej pôsobnosti prevedú prehliadku domu bez úradného svedka, je nepravidelnosťou i v prípadoch naliehavých; avšak táto nepravidelnosť sama o sebe nezbavuje orgán finančnej stráže konajúci svoj úradný úkon ochrany, poskytovanej mu v §. 165. tr. z., a násilie proti nemu použité nečiní beztrestným. (R. P. I. zo dňa 14. februára 1905, čís. 1309-1905.) § 135.

Číslo 336. Každá železná dráha, ktorá slúži verejnej doprave budiž pokladaná za takú, ktorá je **»vo verejnej premávke»,** a preto dozorný a manipulačný personál takejto elektrickej dráhy je vrchnostenský (úradný) orgán» vo smysle §. 166. bod 2. tr. z. (Z. R. zo dňa 21. apríla 1901, čís. 2259.) § 166 bod. 2.

Číslo 337. Väčší počet ľudí, ktorí sú súčasne pospolu, tvorí »shromaždenie», bez ohľadu na to, za jakým účelom sa shromaždily, alebo bolo-li ich shromaždenie plánovité alebo len nahodilé. § 171.

Výzva je »priama», platí-li bezprostredne tým, ktorých páchateľ chce ku spáchaniu zločinu alebo prečinu povzbudiť. (Z. R. zo dňa 6. novembra 1907, čís. 8581.)

Číslo 338. Pravdivosť tvrdených skutkov nevylučuje skutkovú podstatu popudzovania (poburovania), určeného v §. 172., bod 2. tr. z. (Z. R. zo dňa 30. apríla 1903, čís. 3874.) § 172. odst. 2.

Číslo 339. Ku skutkovej podstate činu určeného v §. 172. odst. 2. tr. z. nepatrí »priama výzva». (Z. R. zo dňa 2. septembra 1903, čís. 7378.) § 172. odst. 2.

Číslo 340. Jedine popudzovanie proti **existenčnej oprávnenosti** niektorej ústavnej inštitúcie zakladá skutkovú podstatu §. 173. tr. z. Napadnutie **správy** niektorej inštitúcie neznamená napadnutie inštitúcie samej. (Z. R. zo dňa 30. apríla 1907, čís. 8382.) § 173

Číslo 341. Nepatrí ku skutkovej podstate §-u 176. tr. z., aby sa zástup srazil s úmyslom násilného počínania; stačí i nahodilé srotenie. (Z. R. zo dňa 28. apríla 1903, čís. 3770.) § 176.

Číslo 342 Dvor súkromého domu počas trvania pohrebných obradov tam konaných je »miestnosťou» vo smysle §. 191. tr. z. (Z. R. zo dňa 17. apríla 1907, čís. 3774) § 191.

Číslo 343. Konštatovaniu padelania peňazí neprekáža, že padelok sa nezdaril. Padelok musí byť originálu len natoľko podobný, aby bolo pravdepodobné, že jeho použitím mohol by byť niekto podvedený. (Z. R. zo dňa 19. februára 1886, čís. 753-B-1886.) § 203

Číslo 344. Pre skutkovú podstatu krivého svedectva nemá význam, zda súd bral zreteľ na falošnú výpoveď alebo nie. Tento trestný čin je tu i vtedy, keď krivým svedectvom právna újma spôsobená nebola. (Z. R. zo dňa 8. marca 1904, čís. 2190.) § 213.

Číslo 203. Skutková podstata krivého svedectva určeného v §. 215. tr. z. je tu i v tom prípade, keď niekto vo veci civilnej na svojej falošnej výpovedi, učinenej o podstatných okolnostiach tejto veci a potvrdenie prísahou, sotrvá i pri svojom opakovanom výsluchu, byvší na svätosť prísahy a na následky krivej prísahy upozornený, ačkoľvek jeho vzatie do prísahy na túto novú výpoveď následkom ustúpenia strán odpadlo. (R. P. I. zo dňa 1. apríla 1908, čís. 1908.) § 215.

Číslo 345. Krivé svedectvo môže byť uznané aj pred úplným skončením civilnej veci. (Z. R. zo dňa 5. februára 1897, čís. 9463.) § 215.

Číslo 31. Prísahou nepotvrdená, alebo nie na základe zákona, predpokladaného v bodu 1. §. 218. tr. z. učinená, trebárs i falošná svedecká výpoveď, nezakladá zločin alebo prečin krivého svedectva. (P. U. zo dňa 18. okt. 1883, čís. 26.) § 218.

Číslo 35. Dokazovanie prísahou v pokračovaniach smierčich sudcov vo veciach patriacich pred obecného rychtára, je prípustné i po nabytí § 219.

účinnosti zák. čl. XVIII. 1893, a tak jednotlivec, obvinený zločinom krivého svedectva, správne: krivej prísahy, nemôže byť oslobodený z dôvodu, že prísaha vykonaná pred smierčim sudcom, oprávneným k obecnému súdnictvu, je nezákonná a neplatná. (P. U. zo dňa 27. mája 1903, čís. 4605-1903.)

Číslo 36. Podľa §§. 219. a 221. tr. z. krivá prísaha je zločinom, pokiaľ sa týče prečinom len vtedy, boly-li ňou potvrdené nepravdivé a čo do veci podstatné okolnosti. (P. U. zo dňa 18. mája 1888, čís. 20.) §§ 219, 221

Číslo 346. Trestnosť krivej prísahy neprestáva tým, že civilný sudca zbytočne prisúdil vykonanie prísahy. (Z. R. zo dňa 9. okt. 1889, čís. 4031.) § 219.

Číslo 347. Proti krivej prísahe, vykonanej na základe §. 100. odst. 2., zák. čl. XVIII. 1893 (summárné pokračovanie), musia byť použité ustanovenia §. 219. tr. z. (Z. R. zo dňa 17. marca 1897, čís. 6137.) § 219.

Číslo 348. Okolnosť, ku jejž dosvedčeniu páchateľ inú osobu primať sa snažil, musí sa vzťahovať na podstatu veci. (Z. R. zo dňa 14. februára 1890, čís. 8835.) § 222.

Číslo 349. Falošnej obžaloby dopustí sa i ten, kto pri svojej obrane pred úradom (vrchnosťou) u vedomí nepravdivosti tvrdí, že páchateľom trestného činu jemu za vinu kladaného je iná tretia osoba. (Z. R. zo dňa 3. apríla 1902, čís. 2999.) § 227

Číslo 350. Čin, jehož spáchaním je niekto falošne obviňovaný, musí byť trestaný; keď nie je tomu tak, niet ani skutkovej podstaty falošnej obžaloby, ani vtedy, jestli súd pre udaný fakt zaviedol trestné pokračovanie. (Z. R. zo dňa 1. apríla 1892, čís. 2260.) § 227.

Číslo 351. Na skutkovú podstatu násilného obcovania pohlavného nemravnosť ženskej osoby vlivu nemá. (Z. R. zo dňa 5. augusta 1902, čís. 7294-902.) § 232.

Číslo 352. Násilie proti cudnosti môže spáchať i muž, ktorý nie je schopný pohlavného obcovania. (Z. R. zo dňa 13. apríla 1892, čís. 10107.) § 233.

Číslo 353. Je-li otčím (nevlastný otec) zároveň hlavou rodiny, v ktorej žije jeho pastorkyňa (nevlastná dcéra), je on jej dozorcom a opatrovateľom. (Z. R. zo dňa 30. augusta 1892, čís. 1325.) § 236

Číslo 354. Použitie §-u 237. tr. z. nevylučuje sa tým, že je tu len pokus o pohlavné znásilnenie. (Z. R. zo dňa 27. marca 1893, čís. 1990-1893.) § 237.

Číslo 198. Druhého odstavca §. 247. tr. z. nemožno použiť proti tomu, kto osobu, sverenú jeho poručníctvu, opatrovníctvu, vychovávaniu, vyučovaniu alebo dozoru, svedie k tomu, aby s ním pohlavne obcovala, alebo spáchala s ním smilstvo pohlavné alebo proti prírode. (P. U. zo dňa 28. februára 1908, čís. 89). § 247, odst. 2.

Číslo 355. Pojem rozširovania nie je viazaný §-om 248. tr. z. na verejné miesto. (Z. R. zo dňa 29. septembra 1903, čís. 7970.) § 248.

Číslo 37. V prípade dvojsňatku nepočína premlčanie po čas trvania tohoto pomeru; počína ono tedy jedine dňom zaniknutia sňatku pozdejšieho. (P. U. zo dňa 22. januára 1886, čís. 55.) § 251.

Číslo 356. Kto uzavre nový sňatok, a pred stranou, ktorú si berie, zamlčí svoje dosavádne manželstvo, uvádza ju tým v omyl, ohľadne existencie stávajúceho už svazku manželského Z. R. zo dňa 14. marca 1884, čís, 11435.) § 251.

Číslo 357. §. 254. tr. z. nečiní rozdieľov, zda bolo rodinné postavenie dieťaťa zmenené na újmu alebo v prospech dieťaťa. (Z. R. zo dňa 21. decembra 1894, čís. 156-1894.) § 254.

Číslo 193. Tvrdenie o niektorej obchodnej spoločnosti, že stojí pred úpadkom, konkursom, stačí, aby na základe tohoto tvrdenia proti tvrdiacej osobe konštatovaná bola skutková podstata prečinu pomluvy podľa §. 258 tr. z., pokiaľ sa týče skutková podstata prečinu urážky na cti podľa §. 261. tr. z. (R. P. I. zo dňa 7. novembra 1907, čís. 8620-1907.) § 258.

Číslo 358. Písomné tvrdenie nepravdivého skutku na poštovej poukázke treba pokladať za učinené pred viac osobami. (Z. R. zo dňa 24. mája 1902, čís. 4835.) § 248.

Číslo 359. Pre skutkovú podstatu pomluvy, nemá významu, že skutkové tvrdenia boly rozširované jako zvesti prevzaté od iných. (Z. R. zo dňa 15. apríla 1903, čís. 3339.) § 258.

Číslo 360. Možnosť zavedenia disciplinárneho pokračovania neuvádza sa síce výslovne jako pojmový znak skutkovej podstaty §-u 258. tr. z., avšak disciplinárne pokračovanie, majúc povahu trestnú, je zahrnuté do pojmu trestného pokračovania. (Z. R. zo dňa 24. septembra 1907, čís. 7582.) § 25 .

Číslo 377. I v prípade úmyseľného usmrtenia dvoch ľudí, treba použiť §-u 280. tr. z. (Z. R. zo dňa 19. novembra 1889, čís. 10584.) § 280.

Číslo 378. §-u 280. tr. z. treba použiť i v tom prípade, usmrtí-li úmyselne páchateľ svoju manželku, s ním dočasne od lože a stola rozvedenú. (Z. R. zo dňa 2. marca 1910, čís. 1454-1910.) § 280.

Číslo 379. V prípade úmyselného usmrtenia príbuzného vo vzostupnej alebo sostupnej línii (predka alebo potomka), — alebo manželky (manžela), spáchaného vo veľkom rozčulení, môže byť použitý jedine odstavec tretí §. 281. tr. z. (Z. R. zo dňa 30. júna 1909, čís. 4861.) § 281.

Číslo 380. Aby mohol byť použitý druhý odstavec §. 281. tr. z., k tomu netreba, aby bolo páchané ťažké ublíženie na tele alebo vôbec ublíženie na tele, ale stačí jakékoľvek skutkové alebo ústne ublíženie, ktoré za stávajúcich okolností bolo vstave privodiť rozčulenie takého stupňa, ktoré pri okamžitom rozhodnutí sa ku vražed- § 281. odst. 2.

nému úmyslu slobodnú vôľu zastienilo. (Z. R. zo dňa 12. februára 1891, čís. 570.)

Číslo 51. Ustanovenia § 284. tr. z. nemožno použiť na vydatú ženu, ktorá svoje za trvania svojho manželstva narodené dieťa zavraždí, ani v tom prípade, keď dieťa nesplodila so svojím manželom, ale s iným mužom, či už za trvania manželstva alebo pred jeho uzavretím; z toho následuje, že takáto žena má byť podľa stávajúcich okolností trestaná dľa všeobecných predpisov vzťahujúcich sa na zločiny proti ľudskému životu. (P. U. zo dňa 8. mája 1882. čís. 5.) § 284

Číslo 381. Na zvyk, vyvinuvší sa pri konaní niektorej odbornej práce možno sa jakožto na poľahčujúcu okolnosť úspešne odvolať len vtedy, je-li tento zvyk spojený s náležitou obozretnosťou. (Z. R. zo dňa 19. októbra 1900, čís. 6514.) § 290.

Číslo 382. Porodná asistentka, ktorá v neobyčajných a nebezpečných prípadoch tehotnosti porodu a šestinedelia opomene privolať zavčas lekársku pomoc, jestli tehotná žena alebo rodička následkom tehotnosti alebo porodu umre, spácha podľa § 290. tr. z. prečin usmrtenia človeka, kvalifikovaný podľa §. 291. tr. z. (Z. R. zo dňa 18. marca 1903, čís. 2441.) § 290.

Čísl6 52. Prečin súboja určený v § 296. tr. z. je dokonaný postavením sa so zbraňou k započatiu zápasu, následkom čoho trestnosť tohoto činu neprestáva dobrovolným odstúpením, označeným v bodu 1. § 67. tr. z. (R. P. I. zo dňa 26. januára 1905, čís. 767-1905.) § 296

Číslo 383. Pri kvalifikovaní nemôže sa brať zreteľ k okolnosti, že úraz ubližovaním privodený bol by trval kratšiu dobu pri riadnom lekárskom liečení a svedomitom ošetrovaní. (Z. R. zo dňa 19. apríla 1883, čís. 14.089-1882.) § 301.

Číslo 384. Pre kvalifikáciu urážky na tele je bezvýznamné, že urazená osoba pred uplynutím doby, potrebnej k uzdraveniu, umrela z inej príčiny. (Z. R. zo dňa 25. októbra 1905, čís. 9132-1905.) § 301

Číslo 53. V prípade zmenenia zločinu ťažkého ublíženia na tele na základe §§. 92. a 20. tr. z v prečin ťažkého ublíženia na tele, treba použiť v § 302. tr. z. stanoveného trestu väzením súčasne s trestom peňažným. (P. U. zo dňa 30. januára 1882, čís. 2,) § 302. odst 1.

Číslo 54. Peňažné tresty ustanovené v prvom odstavci § 302. tr. z. na prečin ublíženia na tele dľa povahy činu stanovenej v § 301, treba použiť i v prípade druhého odstavca § 302. tr. z. súčasne s trestom väzenia, stanoveným v tomto §-u. (P. U. zo dňa 8. októbra 1884, čís. 37.) § 302.

Císlo 244. Na prečin spáchaný proti druhému odstavcu § 302. tr. z. ublížením na tele príbuzného v linii vzostupnej, odchylne od plenárneho usnesenia čís. 37., nemôže byť použitý § 302. odst. 2.

peňažný trest vedľajší. (P. U. zo dňa 20. mája 1910, čís. 91.)

Číslo 385. §-u 304. tr. z. lzä použiť jedine vtedy, jestli páchateľ vedel o tehotnom stave urazenej ženy. (Z. R. zo dňa 21. decembra 1886, čís. 4996.) § 304.

Číslo 386. Jestliže je ublíženie príčinou účinku, ktorý jako ďalšia príčina privodil v konečnom výsledku smrť, je ono príčinou aj smrti. (Z. R. zo dňa 12. decembra 1884, čís. 5610.) § 306.

Číslo 387. Telesné ublíženie, ktoré dostavenie sa smrti urazeného urychluje, je nepriamou príčinou smrti, a spojitosť medzi príčinou a výsledkom neprestáva tým, že k privodeniu smrteľného výsledku spolupôsobil tiež taký činiteľ, ktorého z úmyseľnej činnosti iného odvodiť nelzä. (Z. R. zo dňa 25. februára, čís. 672.) § 306.

Číslo 388. V prípade ublíženia na tele, privodiaceho smrť a trestného podľa trestnej sadzby označenej v druhom odstavci § 307. tr. z., nemôže podliehať, »ťažké ublíženie» definícii obsaženej v § 301. tr. z. a povahu ublíženia treba určiť podľa okolností prípadu. (Z. R. zo dňa 16. apríla 1896, čís. 2498.) § 307.

Číslo 389. Druhého odstavca § 307. nelzä použiť v prípade, keď skutkovým ublížovaním započal obžalovaný a tým zavdal príčinu, aby mu urazený ublížil. (Z. R. zo dňa 19. marca 1908, čís. 2168.) § 307.

Číslo 390. Druhého odstavca § 307. tr. z. treba použiť i vtedy, spácha-li páchateľ čin omylom a vo veľkom rozčulení, spôsobenom bezprávným a ťažkým ublížením nie na ublížovateľovi, ale na osobe tretej. (Z. R. zo dňa 3. októbra 1890, čís. 7873.) § 370. odst. 2.

(Pokračovanie.)

Literatúra.

»**Právník**» roč. 61., č. 5. Dr. A. Milota: »Trestní zákonná podstata skutková». K. Krha: »K praksi odvolacích instancí». Dr. Drbohlav: »Jaké jsou formy trestní viny dle osnovy nového trestního zkona».

České Právo» roč. 4., č. 2. Dr. Gustav Kreiml: »Společnost s r. o.»

»**Česká Advokacie**» roč. 8., č. 5. Dr. K. Šebesta: »Rekursy proti výši útrat». Dr. V. Králík: »Advokátní řád, platný na Slovensku». Dr. E. Löwy: »Reforma práva občanského. Právo rodinné».

Sociální Revue» roč. 3., č. 2. Dr. A. Tůma: »Ochrana dětí v cizí péči a dětí nemanželských». Dr. Chalupný: »Otázka sociální a vysoké školy». Dr. Janovský: »Česká účast v mezinárodní organisaci péče o mládež». Josef Tomas: »Sociální pojištění ve Švýcarsku». Václ. Tlopák: »Úprava ústavů pro mládež».

»**Časopis pro právní a státní vědu**» roč. 5., č. 3—4. Dr. A. Chytil: »Závodní výbory podle práva československého». Dr. F. Veyr: »O rozsahu práva presidenta Československé republiky udíleti amnestii a abolici dle 64. a 103. §-u ústavní listiny.

»**Soudcovské Listy**» roč. 3., č. 5. Dr. J. Kopal: »Anglická justice» (pokračování). K. Krha: »Roční bilance Svazu».

Vestník min. unifikačného výjde v budúcom čísle o dvoch hárkoch.

Dr. V. Fajnor:

Všehrd a Verböczy.

(Pokračovanie.)

Verbőczy strávil nasledujúce štyri roky, podľa obyčaje i moderných odstavených politikov, v cudzine, v legáciach. Vidíme ho v posolstvách v Ríme, Benátkach, Wormsi. Roku 1522. stretáme sa s ním, čo poslom kráľovským v Norimberku. Roku 1523 vrátil sa domov na snem. Obecné zemänstvo márne sa domáhalo prevedenia reformných usnesení snemovných, čeho zášť obracala sa najmä proti Štefanovi Báthorymu a preto naliehalo na jeho okamžité sosadenie. Kráľ vyhovel konečne naliehaniu, Báthoryho sosadil, ale voľbu palatína neprevjedol. Podržal vládu vo vlastných rukách, čo vlastne znamenalo len odkladný manéver strany veľmožskej.

Nasledujúceho roku 1524. chcel Verbőczy vyprovokovať obsadenie stolca palatínskeho Zápoľom. Ale podľahol a Báthory bol reponovaný v hodnosť a moc palatínskú, a obecné zemänstvo bolo dokonca i z rady kráľovskej úplne vylúčené. Na jar roku 1525 svolaný snem rákošský, na ktorý prišiel kráľ Ludvik bez sprievodu veľmožského, obecnou šľachtou vždy jako terror diffikultovaného, zostal pre obecné zemänstvo ináče bez úspechu. Šľachta sa svolala na deň 24. júna na ďalšiu dietu do Hatvanu, kde zvolila Stephanusa de Werbőcz za palatína. Tak sa stal Verbőczy »regni Hungariae palatinus et servus», k čomu dostal blahopranie od samého pápeža Klimenta VII.

Avšak veľmožská strana neprestala na výsledku palatínskej volby hatvanskej, jejž zákonitosti zúrive odporovala. Podnikla urputný boj proti Verbőczymu s heslom reponovania Báthoryho. Štvala heslom »donúteného a tým urazeného majestátu kráľovského», jako i heslom zrušenia usnesení hatvanských a potrestania Zápoľu, Verbőczyho a ich predných stranníkov. A vskutku: podarilo sa jej stranu Zápoľovu zastrašiť a zpät vložiť Báthoryho v hodnosť i v moc palatínsku. Verbőczy musel vtedy uprchnúť, spolu i s vernými svojími. Všetci boli obžalovaní z velezrady, — a tehdajšie názory, jako i povaha zvíťazivšej strany, vôbec ich nenechávaly v pochybnosti o rozsudku a jeho vykonaní.

Po krátkom čase Verbőczy smel sa vrátiť. Uchýlil sa na hrad »Podzámčok» pri mestečku Dobrej Nive v župe zvolen-

skej, čakajúc na politické z mrtvých vstanie — svoje i svojej strany. Avšak dočkal sa ho len čiastočne. Nevedeť, či zúčastnil sa ťaženia Zápoľovho proti Turkom, ktoré však neviedlo k zasiahnutiu do boja. Zápoľa, jako vieme, choval sa so svojou stranou passívne, keď kráľ Ludvik podstúpil nerovný boj pri Moháči, a touto zradou usnadnil víťazstvo turecké nielen nad Uhorskom, ale bezmála nad kresťanstvom Strednej Europy. Ján Zápoľa, zvolený kráľom Uhorským urobil síce Verbőczyho, svojím kancelárom a tajným radcom, zasypúc ho titulami i bohatstvom, ale zo zeme ho odstránil, zrejme čo neprihodlného a nebezpečného politika, pošlúc ho s posolstvom k tureckému sultánovi do Carihradu. Skutočné vedenie svojej politiky, vnútornej i zahraničnej, sveril novým mužom: Utešeničovi, Brodaričovi, Frankopanovi, Vrančíćovi atď. Zajímavé, že napospol Juhoslovanom. Iste pre znalosť pomerov balkánskych a tureckých, jako i pre diplomatickú povahu jazyka srbského v osmanskej ríši tej doby.

Verbőczy neprišiel viac k rozhodujúcemu, ba ani k znamenitejšiemu vlivu u Jána Zápoľu, ktorý vlastne jemu mal čo vďačiť za zvolenie kráľom uhorským. Králi i v stredoveku rýchle tratili pamäť! Pohnutá životná dráha Verbőczyho zračí sa aj v jeho kariere sudcovskej. Roku 1492 stretáme sa s ním, čo zapisovateľom kráľovskej Kurie (Curiae regiae notariusom). Jeho meno prichádza v rokoch 1499—1502 vo viacej nálezoch, avšak bez poznamenania jeho úradu notárskeho. Roku 1505 je protonotariom judexkuriálnym, roku 1517 je už z neho personalis regius. Roku 1525 je palatinom a zároveň najvyšším sudím zemským. Jako taký rozsúdil spor rodu Zápoľovského proti korune o rozsiahle statky Ujlaky-ovské, ktoré si Zápoľovci nárokovali dôvodom pobratimstva uzavreného ešte medzi Štefanom Zápoľom a Vavrincom Ujlakym. — A rozsúdil ho v neprospech Zápoľovcov, ačkoľvek bol s nimi — jako rečeno — po praslici spriaznený. Slepí ctitelia vidia v tom gloriolu jeho nezlomnej sudcovskej spravodlivosti. Kritikovia skorej taktiku k získaniu mocných rodov, ktoré medzi tým obdržaly sporné panstvá donáciou od koruny, a zároveň i pôvod ďalšieho nesmierneho bohatstva Verbőczyho.

Keď po smrti Jána Zápoľu 2. sept. 1541 sultán Sulejman II. vzal Budín, Verbőczy vedel sa nielen smieriť »s hnusnou Mohamedskou» (viď Praefation 8. odstavec: »Machometica foeditas»), ale i prijal z jej rúk úrad vrchného sudcu všetkých Uhrov sultánovi podrobených. Preorientoval sa teda dôkladne, rýchle a snadno. Avšak netešil sa dlho novému vysokému úradu u nového vysokého pána. Zomrel roku 1542., otrávený pri obede u pašu budínskeho, padnúc v obeť politickému mravu svojej doby. Avšak nenie vylúčená ani pravdivosť verzie, že schvátil ho zúrivší vtedy mor, tak zvaná čierna smrť. S ním vyhasol jeden z najgeniálnejších modzgov stredovekej Hungarie.

Životu Verbőczyho musel som venovať pomerne mnoho miesta a času. Bolo treba nakresliť dobu i jej boje, aby sme porozumeli vzniku a osudom Tripartita. Verbőczy politik a Verbőczy učenec sú nerozlučitelní!

Potreba kodifikácie zvykového práva pociťovala sa v Uhorsku už dávno pred Verbőczym. Bez písaného práva žiaden národ nemôže dlho sotrvávať bez nebezpečia právnej neistoty. Platí to vo zvýšenej miere najmä v dobách válečne a politicky pohnutých. Táto kodifikačná snaha bola s druhej strany zdržovaná úpornými a stálymi bojami politickými medzi korunou a šľachtou, a medzi vysokou šľachtou a obecným zemänstvom. Boje tieto zúrily v Uhorsku od XIII. stoletia bez prestania. A podľa toho, ktorá strana bola vlivnejšia, dopadaly aj dekrety toho-ktorého panovníka, ba dokonca aj rozsudky v jednotlivých dôležitých sporoch.

Už I. článok zák. z r. 1439 ukladá, aby kráľ »za pomoci a rady prelátov, baronov a šľachty restituoval, doplnil a opravil staré zákony a zvyky zemské a všetky práva obyvateľov zeme Uhorskej». Za ním IV. čl. cit. zákona dokladá, aby »všetky zavedené novoty a škodlivé obyčaje boly zrušené, a zničené (Novitates et noxivae consuetudines introductae aboleantur et destruantur). Avšak muselo uplynúť pol stoletia, než došlo k prvému pokusu prevedenia. Je to VI. dekrét kráľa Mateja Korvina, zvaného Spravodlivým, z roku 1486, shrnujúci dosavádne právo jak písané tak zvykové v jeden celok, a smerujúci k tomu, aby nebolo možno práva to jest pravidlá tieto podľa ľúbosti premieňať. (§ 2. cit. dekrétu hovorí: Quaeque pro legibus et jure scripto pertetuo haberentur, nec unquam illa (statuta) pro arbitrio variare, aut novas et contrarias leges cuiquam ferre liceret, prout hactenus in cujuslibet novi regis assumptione factum fuisse non est obscurum».)

Avšak týmto dekrétom právna neistota nebola odstránená. Stále vznikaly právne otázky a pomery, ichž rozsúdenie dopúšťalo pochybnosti, ktoré mocní tohoto sveta chceli riešiť násilím. A preto sa usniesol snem roku 1498, aby bolo zvykové právo kodifikované. (VI. čl. z r. 1498., dekret III. kráľa Vladislava z r. 1498, »Consuetudines antiquae, per protonotarios in judicius allegari solitae, conscribantur!»). § 2. cit. zák. čl. ukladá, aby boli poverení kodifikáciou dvaja učenci. Snem navrhuje magistra Adama, teraz už bliže neznámeho, a prosí kráľa, aby druhého sám vybral.

Verbőczy bol toho času už notáriom kráľ. Kurie, kráľovi zaiste osobne známym. Má sa obecne za to, že už tentokrát dostal od kráľa kodifikátorské poverenie na základe cit. §-u. Avšak vysvitá to aj zo samého Tripartita. (Praefatio odstav. 2. »...Majestatis Vestrae jussionibus morem gerere cupiens», ďalej tamtiež odstavec 4. »Opere pretium autem duxi pro Majestatis Vestrae voto, universas regni conseutudines......

facile exposito stylo prescribere....). To snáď stačí za dôkaz, že bolo napísané z poverenia kráľovho, i keby to nebolo výslovne vyrieknuté v doložke schvalovacej. (Approbatio Tripartiti operis).

Nemožno presne zistiť, kedy začal Verbőczy pracovať na Tripartite. Ale isté je, že r. 1514 bolo už hotové a snemu k prezkúmaniu predložené. Kráľ Vladislav ho potvrdil 19. nov. 1514, ale pečaťou neopatril a župám k vyhláseniu neposlal. Iste pre odpor veľmožov, ktorí nemohli sniesť nauku Verbőczyho o rovnoprávnosti obecnej šľachty s nimi, shrnutú v historickú formulku: una eademque nobiitas.

Verbőczy, nemohúc sa dočkať úradného vyrídenia, dal knihu tlačiť vlastným nákladom. Tvrdí sa, že v pôvodnom znení. Avšak z § 8. čl. 44. čiastky II. a §. 2. čl, 25, čiastky III, vysvitá, že dielo svoje do tisku značne prepracoval. Tripartitum je skorej učebnicou než zákonníkom, a to učebnicou súkromého práva šľachty uhorskej, správne dľa profesora Kadleca uhorskej a chorvatskej. Mešťanské právo bolo vtedy v zemiach koruny Svätoštefanskej takrečeno v počiatkoch svojho vývoja a poddanstvo bolo takrečeno len objektom a nie subjektom práva.

Tripartitum zabýva sa právom súkromým, organizáciou súdnictva a súdnym poriadkom. Z trestného práva obsahuje len úryvkom niektoré otázky. Podobne i z práva verejného. System Tripartita je vzatý z Institucií. Rozdelenie podľa dekréta Gratianovho trojdielne. Prvé osoby, druhé veci, tretie súdne pravidlá.

Pramene, z nichž Verbőczy čerpal, sú: 1. dekreta kráľov uhorských, 2. kráľovské privilegia, 3. právo zvykové, 4. súdna prax, 5. posudky a názory učencov. Vedľa toho ovšem Písmo Sväté, spisy Sv. Otcov, kroniky vlastenské, historia staro- a stredoveká, a dľa uhorských právnikov aj rímske a kanonické právo (najmä Justinianove Pandekty a Institúcie), Dekretum Gratianove atď. (Dľa Kadleca Verbőczy nečerpal z rímskeho práva, poneváč nebolo v Uhrách recipované.)

Kuria čo najvyšší súd zemský začala užívať Tripartita hneď po vydaní. Báčvanský (Báčsky) snem nariadil čl. 41. z r. 1518, aby sa súdilo tri roky na zkúšku podľa Verbőczyho. Avšak skoro sa prišlo na nedostatky, skutočné i len vytýkané. Preto snemy hatvanský (r. 1525) a potom budínsky (tiež r. 1525) nariadily jeho doplnenie a opravu. Pozdejšie (zaiste vlivom veľmožským) prenikol názor, že Tripartitum, trvajúce na rovnoprávnosti politického národa, t. j. šľachty, nesrovnáva sa »s právom božským, s prirodzenou slušnosťou a starodávnymi zvykami zeme«. A preto nariadená bola nová sbierka respektive oprava. 1. na sneme 1548: Reformatio decreti, 2. r. 1553: Quadripartitum opus, takzvaná kniha štvordielna. Ale ani jedna z

týchto sbierok nemohla vytlačiť Tripartitum z obecného užívania. A to najlepšie dokazuje, že obsahovalo živé platné právo. Tripartitum nabývalo staletou praksou vždy väčšej vážnosti. Ba počnúc XXI. čl. 1558. početné zákony ho citujú, uznávajúc takto nepriamo jeho záväznú moc.

Verbőczy bol prvý učenec uhorský, ktorý spísal a vydal knihu uhorského práva súkromého, dajúc mu formu systematickú, čo aj systemom rímskeho práva. On stvoril autoritou svojej osoby a svojho diela právnu jednotu zemí koruny Svätoštefanskej. Síce len na poli práva súkromého avšak tým prenikavejšiu a trvalejšiu. Tento názor prejavuje aj prof. Kadlec v cit. diele. Úspech Tripartita oceňuje maďarský historik Ignác Acsády názorom, že Tripartitum bolo oným tmelom, ktorý spôsobil, že moháčskou katastrofou roztrhané Uhorsko dožilo sa opätného slúčenia. Názor iste uprílišnený. Ale poučný aj pre nás, aby sme vedome pracovali k čím intenzívnejšej jednote **svojho** práva, jako záruky svojej štátnej a národnej jednotnosti.

O obsahu Tripartita stačí pre náš účel povedať asi to: Za venovaním kráľovi a schválením kráľovským nasleduje obšírna predmluva pôvodcova, z ktorej sme už viackrát citovali. Potom idú tri časti. Obsahove by maly byť vlastne len dve; v jednej, väčšej, je obsažený systém súkromého práva uhorsko-chorvatskej šľachty, v druhej menšej je spísané v podstate súdne pokračovanie. Tripartitum pojednáva ovšem najmä majetkové právo k nemovitostiam. Majetky nemovité boly väčšinou donacionálne, Verbőczy venuje sa teda vlastníctvu, zástavám (zálohom) a dedeniu státkov donacionálnych. O služebnostiach, ktorých šľachtické právo uh.-chorv. neznalo — nehovorí. Toľko čo nič obsahuje z dedičského práva testamentárneho, jako i z práva záväzkového. O hlavných zemänských majetkoch (takzvaných dedovských) bolo dedenie testamentárne obmedzené, a slobodne bolo možno testovať len statky nedobudnuté (bona acquisita). A menší vývoj práva záväzkového plynie z výlučne takmer agrárnej povahy stredovekej oblasti práva uhersko-chorvatského. Niekoľko titulov je venované vôbec majetkovému právu rodinnému.

Obsah jednotlivých titulov udáva Tripartitum vždy stručne v samom ich záhlaví. Po 134 tituloch časti I., 86 tituloch časti II. a 36 tituloch časti III. nasleduje Operis conclusio (Zakončenie diela). Za tým príde vlastná doložka schvalovacia kráľa Vladislava II. Po tejto doložke zakončuje knihu doslov samého autora.

Tripartitum sa dožilo početných vydaní. Vyšlo poprvé roku 1517 vo Viedni u Syngrenia, vo vydaní, poriadanom samým autorom. Do roku 1806. vyšlo 37. vydaní, z ních 12 na Slovensku, a síce r. 1632, 1643 v Bardijove, r. 1637, 1660 v

Levoči, r. 1690, 1740, 1746, 1763, 1771 v Trnave, r. 1779, 1802, 1806, v Bratislave. Zo všetkých 37 vydaní veľká väčšina vyšla latinsky, niekoľko vydaní maďarsky, jedno chorvatsky, jedno nemecky. Slovensky alebo česky ani jedno.

O jazyku Tripartita samého sluší len toľko poznamenať, že bolo spísané po latinsky. A to latinou stredovekou, barbarskou, plnou germanismov, slavizmov a maďarizmov, čerpaných vesmes z mluvy obecnej, vniknuvších do bežnej latinskej hantýrky vlivom živých jazykov, národných. Niet priameho dôkazu, že Verbőczy vedel slovensky, ač jeho východoslovenský alebo ruskoslovenský pôvod je nesporný. Ale niektorým jazykom slovanským musel dobre aspoň hovoriť. Ináč by nebol býval spôsobilý k diplomatickému poslaniu v Carihrade, ktoré mu sveril kráľ Ján Zápoľa. Isté je tiež, že Verbőczy nemal žiadneho národného cítenia, najmenej ovšem etnograficky maďarského. Poznal jedine politický hungarismus uhorskej šľachty, ktorá bola jazykove beznárodná, užívajúc napospol rokovacieho ba i konverzačného jazyka latinského.

Predstava naša o Tripartitu nebola by úplná, keby sme nereferovali aspoň na krátce, o najlepšom českom diele o ňom, totiž o knihe professora Kadleca stejného názvu, ktorú sme už viackrát citovali. Profesor dejín právnych na českej univerzite pražskej, osvojac si úplnú znalosť maďarčiny, dal sa študovať dejiny práva uhorského, najmä Tripartitum, s hľadiska práva slovanského. A napísal o ňom ešte roku 1902 knihu na viac než troch stoch strán veľkej osmorky. Sám objem knihy dokazuje, jak veľký zájem vyvolalo Tripartitum v tomto českom učencovi.

Kadlec počíta Tripartitum, — jako rečeno, — k oblasti práva nielen maďarského, ale i slovanského, najmä chorvatského. Vyvodí — a myslím správne, — že súkromé právo šľachty chorvatskej muselo za dlhý čas udržať svoju základnú povahu juhoslovanskú. A len postupne, jako mizla faktická štátna neodvislosť zemí Zvonimírových, tak upevňovao sa jednotné šľachtické právo všetkých zemí Svätoštefanských. Tento svoj názor zakladá professor Kadlec nielen na predpokladoch, ale podpiera ho i nesčíseľnými dokladmi z právnych pamiatok chorvatských i cudzích, jako i z jazyka maďarského, do nehož vniklo veľké množstvo právnych výrazov slovanských. Nezdrží sa výtky voči právnickej vede maďarskej, že napriek ostrovnému položeniu národa maďarského v mori slavianskom, nielen že si nevšímala právnej vedy slovanskej, ale ju proste umlčovala, hrajúc zástoj priamo pštrosovský! Ohľadom vlivu slovanského práva na maďarské dôvodí profesor Kadlec v cit. diele aj terminologiou latinskou a maďarskou z verejného i súkromého práva uhorského . Najmä ovšem na základe Tripartia a jeho šľachtického práva súkrom-

ného. Vychodí zo stanoviska, že právne pojmy majetkové sú členitejšie u národov usadlých, nežli u kočových. A maďarskí kočovní jazdci, usídliac sa v zemi výlučne zemedelskej, slovanskej, museli čerpať pojmy a výraz práva majetkového z kultúry slovanskej. Tým viac, poneváč u národa zemedelského, jakým sa postupne stali aj Maďari, objektom práva majetkového sú objekty zamestnania zemedelského. Profesor Kadlec stopuje a dokazuje slovanské vlivy nielen vo všeobecnosti, ale u každej skoro jednotlivej inštitúcie, ktorú dľa Tripartita práve rozoberá.

Podrobnému rozboru Kadlecovho diela nemôžme sa venovať v medziach tejto prednášky. Kto má zájem, a mal by ho mať každý právnik slovenský(!) — aby pohliadol Tripartitu v tvár okom tohoto učenca, neľutuj námahy k štúdiu tejto knihy, budeš jej pokladmi hojne odmenený!

Preberali sme posiaľ v daných rozmeroch a dľa daného účelu napred život a dielo Všehrdovo, a za ním Verbőczyho. Ačkoľvek ani dosaváď sme sa nevyhýbali srovnávaniu, vlastnú prácu tejto povahy prišlo ponechať tejto kapitole.

Pri nastínení Verbőczyho hľadel som narýsovať politické a sociálne pozadie súdobého Uhorska. Vzhľadom k vynikajúcej politickej roli Verbőczyho nebolo možno tak neučiniť. Pri líčení postavy Všehrdovej som sa do nakreslenia doby hlbšie nepúšťal. Všehrd sám nezúčastnil sa význačne politických bojov svojej doby, odpadol tedy i dôvod, venovať sa líčeniu súčasných politických dejín českých hneď na onom mieste. Avšak keď zahajujem srovnávaciu časť prednášky, musím nakresliť — aspoň zhruba — pomer medzi tehdajšími Čechami a Uhorskom.

Uhorsko bolo tou dobou už od decennií v silnej kultúrnej i politickej spojitosti s Českom. Ba možno tvrdiť, že Budín stál voči Prahe v pomere stáleho prejímania duševných prúdov, dobrých, menej dobrých, i nedobrých. Po husitskom kráľovi Jiříkovi z Poděbrad, po Matjašovi Korvinovi, chovancovi pražskom, a po pozdejšie spoločnom kráľovi českom a zároveň uhorskom, Vladislavovi Jagellonskom a po odohrávajúcich sa na Slovensku dejoch husitských, muselo tomu tak byť, že súčasné Uhry stály pod priamym prenikavým vlivom kultúry a politiky českej. Je síce pravda, že kráľ Vladislav, zvolený roku 1490. za kráľa uhorského, odišiel z Čiech do Uhorska hneď v júni roku 1490 a vrátil sa až 27. februára 1497, teda viac než po šiesti rokoch. Dalo by sa tedy predpokladať, že Vladislav sa cítil viac uhorským než českým kráľom a že podľa toho sa utvárala aj jeho doba. Tomu by nasvedčovala aj symptomatická, jakokoľvek nepatrná okolnosť, že ešte i hrdý vlastenec český Všehrd vo venovaní Kníh devaterých píše Vladislava napred uhorským, a až potom českým kráľom.

Avšak na kultúrnom a politickom vlive Čiech, ďaleko pokročilejších, na Uhry, sa tým zaiste nič nezmenilo. Kráľova dlholetá prítomnosť v Uhrách vysvetľuje sa najprirodzenejšie väčšou ohroženosťou tejto zeme postupujúcim osmanstvom a snahou kráľovou zaistiť korunu uhorskú svojmu rodu. V Čechách sa medzi tým odohrával vedľa bojov náboženských a národnostných aj silný boj politický a sociálny, hlavne medzi panstvom a mestami. V Uhrách ešte nebolo vlastných bojov náboženských, alebo dokonca národnostných. A mestá tiež neboly tak vyvinuté a sosilené, že by sa boly mohly odvážiť podniknutia politického boja. Tento sa lokalizoval na šľachtu, jejž magnátska časť usilovala sa potlačiť šľachtu obecnú a vylúčiť ju z politickej moci — a rozumie sa — i z jej hospodárskych konzekvencií. Vedľa toho bojovala celá šľachta proti moci kráľovskej za udržanie a rozšírenie svojích výsad. V poddanom ľude, temnom, neorganizovanom, to síce vrelo, miestami a občas to i prepukalo v krvave potlačovaných vzburách sedliackych, ale o sociálnom boji poddanstva vo smysle aspoň príbližne dnešnom, vôbec nelzä hovoriť.

Všehrd a Verbőczy narodili sa v časovom rozpiatí, najviac 10 let. Prvý jako syn súsedský (mešťanský) a z rodiny podobojí, druhý jako zemän, ač nie magnát, a ovšem pápežský katolík. Prvý chodil do školy na pôde domácej, učil sa z časti jazykom materským, a vyrástol v ovzduší humanistickom, ba demokratickom. Druhý pochodil univerzity italské, dľa niektorých študoval aj vo Viedni, všade po latinsky, a žil v prostredí a v duchu bigotne pápežsko-katolíckom a zemänsky slepo predpojatom. Jeho »demokratizmus« podškrtovaný historikmi maďarskými, sa vyčerpával hájením práv obecnej šlachty proti veľmožom a moci kráľovskej. Pre sedliacku holotu mal len žeravý trón Dóžov a neľudský zákon, nimž prikoval poddaného k hrude zemänovej, vezmúc mu ešte i sťahovacie právo. Prvý študoval filozofiu a dostal sa k štúdiu práv až jako zrelý muž samouk, druhý študoval od začiatku výlučne práva. Prvý netúžil za rollou politickou, ba sa jej vystríhal, druhý založil celé svoje pôsobenie na politiku a podriadil v sebe právnika politikovi úplne. Pri tom oba trpeli politikou. Všehrd nespravodlivým sosadením z úradu, Verbőczy krátkym vyhnanstvom z verejného života a konečne i násilnou smrťou.

Čo do osobného charakteru: Všehrd bol mierny, sporov nevyhľadával, šľachetne smýšľal o každom, nikomu neublížil, bol dľa svojich možností horlivým zastancom potlačovaných, — a demokratom v živote i pôsobení. Urobil krásnu kariéru úradnícku, ač zkončivšiu, ovšem bez jeho viny, hanlivým prepustením. Knihy devatery dopísal už jako neúradník. Verbőczy bol povahy prchlivej, bojovnej, v prostriedkoch nevyberal, ľuďom nedôveroval. Jeho počínanie plynulo snáď z časti

nielen z povahy, ale aj z politického pôsobenia. Protivníkov, zemänov, nezemänov posudzoval a odbavoval dľa hesla vae victis (beda premoženým!). Dóžovu vzburu pomáhal nielen potlačiť, ale i jej vodcov zvieracím spôsobom popraviť. Politickú dráhu ba i funkciu úradnícku a sudcovskú vedel si tak upraviť, že dobyl nielen najvyšších úradov, ale i nesmierneho bohatstva. Bol vstave dokonca prisahať vernosť »hnusnému Mahomedovi» a prijať z rúk jeho úrad. Žil a pracoval dľa presvedčenia, že cieľ posväcuje prostriedky, — a týmto spôsobom aj zhynul. Veď Turci mali stejnú morálku, najmä proti Ďaurom, jako on sám.

Do spisovateľskej činnosti právnickej sa dostali rôznym spôsobom. Všehrd píše o sebe (viď cit. dielo prof. Jirečka, Všehrdova predmluva ku Knihám devaterým I. 152 a nasled. riadky): »Dlúho jsem očekávaje meškal, zdali by kto tú práci na sebe vzíti chtěl... Ale žádného se dočkati nemoha,.... k tomu jsem svú mysl obrátil, abych to na se vzal». Rozhodol sa k sosbieranim práv českých z vlastného popudu, vidiac toho naliehavú potrebu, a vediac, že nemožno dopustiť, aby sa kto v zemi českej »súdil právy nemeckými, majtpurskými (magdeburgskými), nebo jinými cizími, a přespolními», k čomu by asi došlo, keby sa zvykovému právu českému nedala pevná forma písaná. Videť z toho tiež, že poznal aj cudzé práva a kodexy národné. Verbőczy sa ujal svojho úkolu na priame vyzvanie panovníkovo a písal svoje dielo vo vedomí, že sa má stať zákonníkom, ač formu túto nebárs uhádol.

Oba ponímajú svoj úkol, jako sosbieranie a prístupným učinenie platného práva najmä zvykového. Avšak Všehrd nielen sbiera, kompiluje a vykladá, ale miesty aj kritizuje, kdežto Verbőczy prestáva na púhej kompilácii. Prameňov užívajú dľa povahy skoro stejných. Všehrd píše zvučným jazykom národným, Verbőczy po latinsky. Systematiku čerpá Všehrd, jako už rečeno, z látky samej, Verbőczy používa trojdielneho spôsobu inštitucií, osoby, veci, pravidlá, a vôbec systematiky práva rimského a kanonického. Obsahove je Všehrd potiaľ pohatší, že predstavuje len žijúce právo národné, kdežto Verbőczy zaplňuje kapitoly a opäť kapitoly prepisovaním a parafrázami práva rímskeho a kanonického. Knihy devtery nikdy nemaly ambicie stať sa zákonníkom, Tripartitum bolo objednané jako budúci zákonník. A ač má formu skorej učebnice než zákonníka a formálne sa zákonom nikdy nestalo, dožilo sa autority a záväznosti zákona. Ba prežilo aj najstaršie zákony uhorské, podržujúc aspoň čiastočnú platnosť až do najnovších dôb. Knihy devatery sú dnes púhou, čo aj prekrásnou pamiatkou historickou, kdežto Tripartitum dodnes nezomrelo. Mám za to, že za tento svoj húževnatejší život nevďačí svojej väčšej sile vnútornej, ale len šťastnejším osudom svojej zeme, ktorá nikdy nebola tak úplne a tak trvale cudzou nohou zdep-

taná, jako zeme koruny českej, ichž samostatnosť v každom možnom prejave, teda i v práve súkromom atď. bola úplne pohltená víťazným štátom Habsburským a jeho inštitúciami.

Knihy devatery práve tak jako Tripartitum zrodily sa zo všeobecne precítenej potreby mať pevné, písané právo. Právna neistota plynúca z nedostatku presne formulovaných zákonníkov, násilníctvo panujúcich tried, v prvom rade vysokej šľachty, vlívanie na chod spravedlnosti prostriedkami moci, a vzpieranie sa nepohodlným rozsudkom sudcovským — boly zjavy, ktoré analogicky pôsobily v Čechách jako v Uhrách k tomu, že kompilačno-kodifikačná vlna, tlačiaca sa od západu, vyvolala kodifikačné snahy aj v týchto zemiach. Každá doba si zrodí potrebné talenty, jako nástroje k prevedeniu toho, čoho treba. Kodifikačná doba Vladislavovská zrodila Všehrda a Verbőczyho.

Nielen sama koincidencia časová, ale i príbuznosť pomerov politických a sociálnych, — personálna únia v osobe kráľa Vladislava po predchádzajúcom stoletom vlive českom na život uhorský, prevážne slovanská povaha tehdajšieho Uhorska — a nečetné množstvo väčších-menších podobností dráždia k porovnávaniu. Avšak keby sme sa chceli vhĺbovať do srovnávacej práce, musely by sme preísť od srovnávania Kníh devaterých a Tripartita jako celkov k srovnávaniu jednotlivých v nich oboznamovaných inštitúcií, čo ani nemienilo byť úlohou tejto prednášky. Len toľko chcem ešte poznamenať, že sotva sa dá dokázať, žeby Verbőczy bol čerpal zo Všehrda. Najviacej sa dá snáď predpokladať, že Knihy devatery poznal.

Podrobné kritické srovnávanie inštitúcií dľa Všehrda a Verbőczyho musí byť tedy i naďalej prenechané kruhom prísne vedeckým, ktoré budú povolané k ďalšiemu bádaniu na základe výsledkov Kadlecových. Bude to snáď čestnou ambíciou našej mladej fakulty bratislavskej.

So svojej strany pokladám úkol, ktorý som si vytkol, za splnený, jestli sa mi podarilo vyvolať príbližný obraz doby, osoby a diela Všehrdovho a Verbőczyho, — alebo dokonca podnietiť povolanejších k ďalšej a pripravenejšej práci.

A to mi bude — keď aj jedinou — ale iste dostatočnou odmenou!

---

*) Stredovekí kompilátori začali sbierať národné práva teprv v XIII. století. Ich literatúra zkvitla najmä v Nemecku. Uvádzame hlavne sbierku »Sachsenspiegel« z prvej polovice XIII. stoletia a jej zpracovanie »Deutschenspiegel« z doby niečo pozdejšej, jako i četné právne knihy francúzske z tej doby.

V Čechách počala doba súkromých právnych kompilácií dosť pozde, až asi v druhej polovici XIII. stoletia. Podľa iných až v prvej polovici XIV. stoletia. Uvádzame knhu starého pána z Rožmberka zo XIV. stoletia, ďalej »Řád práva zemského« tiež zo XIV. stoletia, okolo roku 1400 »Výklad na právo zemské české od pana Ondřeje z Dubé« atď. — až prijdeme k nášmu Všehrdovi.

Dr. Ervin Hexner:

Pracovná smluva priemyslových zamestnancov na Slovensku.

Niet pochybnosti, že trieda robotníkov a zamestnancov vydobyla si v povále čnom čase celú rad práv, ichž vydobytie by v normálnych časoch pravdepodobne viac desaťročí bolo vyžadovalo. Aby sa tieto práva kodifikovaly, má naše zákonodarstvo nie malú prácu. Náš politický a hospodársky život bol zbudovaný na neobmedzenom súkromom hospodárstve. Novo vydobyté práva robotníkov a zamestnancov sú ale vlastne obmedzením zásady neobmedzeného súkromého majetku v dosť veľkej miere.

Je známo, že anglický liberalizmus — princíp »laisser faire, laisser passer» — od konca XIX. stoletia ochabuje. Podnikateľovi sa vo verejnom záujme ukladajú rôzne obmedzenia. Tým sa ale otriasajú myšlienkové základy našej právnickej generácie. Nové zákonné normy dajú sa do základných zásad nášho súkromého práva len veľmi ťažko vpraviť. Nemecké zákonodárstvo pracuje už dávno na utvorení jednotného »pracovného práva».

Kým pomerne dosť nepatrné juristické problémy vzbudzujú záujem v kruhoch našich juristov, len veľmi málo právnikov sa zabýva právnickými otázkami našej sociálnej politiky V posledných dňoch bol predložený v parlamente návrh zákona, dľa ktorého sa má na každej univerzite sriadiť zvláštna stolica pre pracovné právo.

Na Slovensku máme v tomto ohľade dosť nevyjasnený právny stav. Sjednotenie sociálno-politických zákonov je, vzhľadom na to, že ministerstvo sociálnej pečlivosti má málo síl, ktoré by znaly slovenské právnické pomery, dosť ťažké.

V bývalom Uhorsku bola pracovná smluva zamestnancov a robotníkov upravená paragr. 59—121 zákonného čl. XVII. z roku 1884, resp. par. 37—60. zák. čl. XXXVII. z roku 1875.

K tomuto patrily ešte v Uhorsku hlavne zák. čl. XIII. z roku 1891, resp. zák. čl. XXXVI. z r. 1913, ktoré sa na pracovné smluvy priamo vzťahovaly.

Naše republikánske zákonodarstvo vydalo celú radu nových zákonov, ktoré právo zamestnavateľa, ustanoviť si podmienky pracovnej smluvy slobodne s robotníkom, značne obmedzily. Boly tedy vydané zákonné ustanovenia, ktoré ohľadom pracovnej smluvy tvoria: nie ius dispositivum, ale ius cogens.

Tieto zákonné ustanovenia týkajú sa hlavne upravenia pracovnej doby, povinnosti zamestnavateľa prepusteného robotníka oznámiť úradu, účasti robotníka a zamestnanca na spravovaní závodu, povinného penzijného poistenia zamestnancov, novej úpravy výpoveďnej lehoty, urovnania sporov z pracovného pomeru a poistenie proti nemoci a úrazu.

Niektoré z týchto zákonov sú na Slovesku celkom nové, kým v mimoslovenských zemiach nášho štátu už jestvovaly a našim zákonodarstvom len pozmenené boly.

Taktiež sú neplatné u nás na Slovensku niektoré dôležité sociálnopolitické zákony.

Len tie najdôležitejšie chceme z týchto zákonných ustanovení vybrať, aby sme naším právnikom čo len povrchný prehľad mohli poskytnúť nad zákonnými ustanoveniami ohľadom pracovnej smluvy priemyslových zamestnancov a robotníkov

Týmito niekoľko riadkami mienime tiež vzbudiť pozornosť našich právnikov na problém pracovného práva a poukázať, jak veľké množstvo materiálu čaká na tomto poli ešte na zpracovanie.

1. Pracovná smluva vo všeobecnosti.

Individuelné pracovné smluvy s robotníkmi v priemysle sa dnes v praxi len zriedka uzavierajú. Na Slovensku sa v povákečnom čase vyvinul západoeuropský systém kollektívnych smlúv. V praxi uzavre kollektívnu smluvu buďto firma so svojimi robotníkmi, alebo sa ona uzavre na určitý čas medzi sväzmi zamestnavateľov a zamestnancov. V niekoľko západných štátoch je záväznosť kollektívnych smlúv zákonom upravená. Účelom kolektívnej smluvy je, aby poskytla robotníkovi voči hospodársky mocnejšiemu zamestnavateľovi istú ochranu. Pokiaľ sa prvej jednotlivý robotník slepo musel podrobiť podmienkam, určeným zamestnavateľom, teraz stavajú svázy robotníctva určité podmienky zamestnavateľom alebo svázu zamestnavateľov. Právnicky by sa dala vec tak vysvetliť, že sa zamestnávateľ, alebo v jeho zastúpení zamestnávateľský sväz zaviazal, individuelné pracovné smluvy uzavierať len za podmienok v kollektívnej smluve stanovených.

V našej republike visí kollektívna smluva jako právny útvar ešte vždy v povetrí, postráda ešte vždy určitého právnického podkladu.

V Nemecku bol upravený právny stav kollektívnych smlúv revolučným nariadením zo dňa 23. decembra 1918 (Reichsgesetzblatt). V tomto ohľade vznikla v Nemecku a v Rakúsku už veľká literatúra.

Naše ministerstvo sociálnej pečlivosti vypracovalo v tejto záležitosti už druhý návrh zákona, ktorý má kollektívne smluvy za právoplatné vyhlásiť.

Poneváč je ale tento návrh zákona predmetom tvrdého boja medzi zamestnávateľmi a zamestnancami, potrvá to ešte niekoľko mesiacov, kým prejde cez všetky parlamentné komissie. Jestli sa aj stane zákonom, nezmiznú juridické pochybnosti pri určovaní pomeru medzi individuelnou pracovnou smluvou a kollektívnou pracovnou smluvou.

Najdôležitejšími ustanoveniami pracovnej smluvy sú pracovná mzda a pracovný čas. Ohľadom pracovného času vydal čsl. štát 19. decembra 1918 pod č. 91. zákon, ktorý upravuje osmihodinovú pracovnú dobu. K tomu vyšlo pod č. 11. dňa 11. januára 1919 prevádzacie nariadenie, ktoré bolo doplnené výnosom ministerstva sociálnej pečlivosti č. 4751-III. z 21. marca 1919. Mimo pracovného času je v tomto zákone upravená i nočná práca, práca mladistvých, a osôb v domácnosti zamestnaných. Treba nám však výslovne zdôrazniť, že týmto zákonom sa nezrušila platnosť uhorského zák. čl XIII. z januára 1891, len sa niečo zmenila.

Bod 1. zákona č. 482 z 30. decembra 1921 ustanovuje, že je zamestnávateľ povinný, ohlásiť uprázdnené miesta najbližšej verejnej alebo odborovej sprostredkovateľni práce. Zákon tento je síce len do konca marca t. r. platný, pravdepodobne sa ale jeho platnosť predĺži do konca júna t. r. a má sa potom v účinnosť uviesť gentský systém podpory v nezamestnanosti (zákon č. 267 zo 17. júla 1921). Dľa nášho názoru nie je v zákone celkom presne vyslovené, v korých prípadoch má zamestnávateľ povinnosť, každé uprázdené miesto ohlásiť. Štát nemá záujmu, aby sa pri súkromných podnikoch ohlasovaly i uprázdnené vedúce miesta, a zaiste by lepšie odpovedalo intencii zákona, keby sa vzťahovala ohlasovacia povinnosť len na robotníkov. Ministerstvo sociálnej pečlivosti v tomto ohľade ustanovilo, že povinnosť zamestnávateľa je len, aby uprázdnené miesto ohlásil. V dôsledku tohoto nie je jeho povinnosťou, jemu k dispozícii daného zamestnanca do služby aj skutočne vziať.

Výpovedné lehoty mohol dosaváď určiť zamestnávateľ v dohode so zamestnancami v pracovnej smluve. Na robotníka sa vzťahuje ešte vždy par. 92. zák. čl. XVII. z r. 1884. Právny stav ohľadom zamestnancov je ale nie celkom jasný. Vládne nariadenie č. 498 z 29. decembra 1921 ustanovuje, že obchodní zamestnanci v smyslet par. 37—60. zák. čl. XXXVII. z r. 1875 majú odlišnú výpovednú lehotu. V tomto a v prechá-

dzajúcich zákonoch nie je jasne rečené, či sa zákon vzťahuje len na obchodných pomocníkov, vykonavších vojenskú službu, alebo aj na iných obchodných pomocníkov. Okrem toho odvoláva sa zákon viackrát na rakúsky zákon o obchodných pomocníkov zo 16. januára 1910, ktorý zákon ale na Slovensku nie je platný. (? ?) Túto otázku objasniť je nie máilo naliehavým legislslatývnym úkolom.

Zákon č. 259. zo dňa 1. júla 1921 ukladá zamestnávateľovi povinnosť, aby zamestnancom baníckych závodov dal platenú dovolenú. Pripravuje sa návrh zákona, dľa ktorého sa budú museť dávať takéto dovolené i ostatným priemyslvým a obchodným zamestnancom.

2. Spory z pracovného pomeru.

Z pracovného pomeru povstalé spory patria vo všeobecnosti podľa par. 176. zák. čl. XVII. z r. 1884 pred priemyslovú vrchnosť 1. stupňa. Pri kollektívnych sporoch upravuje tento pracovný pomer nariadenie č. 19-1920 zo dňa 3. marca 1920 ministra s plnou mocou pre správu Slovenska.

Toto nariadenie bolo hospodárskou a politickou nutnosťou. Je ale natoľko neúplné, že potrebuje naliehavej novellizácie. Podľa tohoto nariadenia patria všetky mzdové spory tovární pred generálnu paritnú komissiu v Bratislave. V nariadení nie je ohraničené, či je táto komissia súdom alebo správnym úradom, taktiež ani to, ktoré spory patria pred priemyslovú vrchnosť. Udáva sa len, že sa ustanovenia priemyslového poriadku ohľadom súdnictva priemyslového tým nenarušujú. Nariadenie toto obsahuje i ustanovenie, že pripúšťa sa odvolanie k paritnej komisii v Prahe. Pražská paritná komissia je však nie ustanovená ministerským nariadením, ale je len dobrovoľným rozhodčím súdom. Stav veci je teda ten, že dovolené je odvolanie od jednoho úradu s exekútivnou mocou k dobrovoľnému rozhodčiemu súdu! Generálna paritná komissia v Bratislave súdi v mnohomilionových sporoch. Veľmi nutné by bolo, aby sa príslušné nariadenie dľa získaných zkúseností čím driev novellizovalo.

V baníctve sa upravujú spory medzi zamestnávateľmi a zamestnancami dľa zákona č. 145 z 25. februára 1920. (K tomuto zákonu patria vládne nariadenia č. 569 z 12. októbra 1920 a č. 598 z 30. októbra 1920.) Banícky rozhodčí súd sa má sostaviť pri bratislavskej sedrii.

Prestavebný, a stavebný materiál zpracujúci priemysel sú určené v smysle par. 12—17 zák. č. 100 zo dňa 11. marca 1921 zvláštne rozhodčie súdy. Ani v týchto zákonoch nevidíme presného vymedzenia kompetencie živnostenských vrchností voči kompetencie týchto dvoch rozhodčích súdov.

3. Sociálne poistenie.

Jednou z najkrásnejších úloh štátu je, pracujúcich občanov chrániť pred biedou v prípade onemocnenia, úrazu a staroby. Pre prípad nemoci a úrazu platia na Slovensku vo veľkej čiastke ešte vždy: uhorský zák. čl. XIX. z r. 1907 a nariadenie uhorského ministerstva č. 4790-1917 M. E., pozmenené nariadením ministra s plnou mocou pre Slovensko č. 116. z 29. júna 1919, zákonom č. 516 z 23. septembra 1919, zák. č. 689 z 22. decembra 1920, vládnym nariadením č. 26 z 21. januára 1921 a zákonom č. 300 z 12. augusta 1921 a konečne zákonom z 29. decembra 1921.

Nemocenské poistenie sa vzťahuje na každého robotníka a zamestnanca. Nemocenské a úrazové poistenie bude už v najbližšej dobe v celej republike sjednotené.

V zemiach mimoslovenských bol každý zamestnanec pre prípad staroby a invalidity na penziu poistený. Príslušný zákon č. 89 z 5. februára 1920 bol na Slovensku v život uvedený zákonom č. 484 z 29. decembra 1921 len s platnosťou od 1. januára 1922. Tento zákon má však len čisto platonickú cenu, keďže patričné prevádzacie nariadenie, pojednávajúce opravdivé meritum veci, do dnes ešte nevyšlo. Taktiež nie je ešte dosiaľ v Bratislave sriadená zákonom ustanovená Zemská úradovňa Všeobecného penzijného ústavu.

4. Demokratizovanie závodnej správy a menšie sociálno-politické ustanovenia.

Široké vrstvy občianstva neboly spokojné s púhou politickou demokraciou. Ony si žiadaly vybudovať i hospodársku demokraciu a závod, v ktorom pracujú, spolu spravovať. Naše zákonodarstvo chtiac vyhoveť tejto záležitosti robotníkov a zamestnancov, statuovalo zákonom č. 330 z 12. augusta 1921 v každom, viac než 30 stálych zamestnancov zamestnávajúcom závode závodné výbory. Práva týchto závodných výborov hlboko zasahujú do dosavádnej mocenskej sféry podnikateľa. Príslušné prevádzacie nariadenie vyšlo pod č. 2-1922 dňa 29. decembra 1921.

V baníctve sa závodné rady utvorily na základe zákona z 25. februára 1920 č. 144. (Prevádzacie nariadenia č. 358 z 18. mája 1920, č. 396 z 24. júna 1920, č. 434 z 13. júla 1920, č. 472 z 3. augusta 1920 a č. 554 z 28. septembra 1920).

V baníckych závodoch obdržia robotníci a zamestnanci podľa zákona č. 143 z 25. februára 1920 (prevádzacie nariadenie č. 335 z 12. augusta 1921 (10% zo zisku, k výplate poukázaného. S podielom zamestnanca na zisku utvoril náš štát novum, ktorého niet v celom europejskom sociálnom zákonodarstve.

Zákon č. 571 zo 17. októbra 1919 zbavil účinnosti systém pracovných a služobných knižiek v celej republike a rozuzlenie pracovného pomeru so strany zamestnanca uznal za netrestné. Podľa zák. čl. VII. má vstúpiť v platnosť zákon tento na Slovensku len vtedy, keď minister sociálnej pečlivosti vydá o tom zvláštne nariadenie; a poneváč takého nariadenie dosiaľ nevyšlo, je tento zákon na Slovensku dnes ešte neplatný.

Dľa zákona č. 155 z 1. apríla 1921 má zamestnanec po 14-dennom pracovnom čase nárok na jednotýždňovú mzdu aj vtedy, keď z dôležitej, jeho osoby sa týkajúcej príčiny žiadnu prácu alebo službu vykonávať nemôže. Poneváč sa týmto len par. 1154-b rakúskeho civilného zákonníka zmenil, je zákon tento na Slovensku neplatný.

5. Súhrn.

V týchto riadkoch podal som čitateľovi v krátkosti a neúplne len dnešný stav pracovnej smluvy priemyslových zamestnancov na Slovensku. Ďaleko by presahovalo rámec tohoto krátkeho článku, keď by som sa chcel zaoberať i tou otázkou, čo by malo byť. Dnes je pracovná smluva pre občana najmenej tak dôležitou časťou práva, jako manželské, dedičné alebo zmenečné právo. Nie je ale ani pre politické utváranie sa našich pomerov indifferentné, či sa tak eminentne veľká trieda robotníkov a zamestnancov nachádza vzhľadom na pracovnú smluvu v našom štáte v stave, právne urovnanom. Sotva bude možné dnes ešte kodifikovanie celého pracovného práva. Môže byť však položená otázka, či by nemalo byť pracovné právo kodifikované v rámci jedného jednotného občianskeho zákonníka? (Pozn. red.: Na túto otázku musíme odpovedať záporne!) Súkromé právo sa o mnoho pomalejšie mení, než jeho specielná časť, pracovné právo. Predbežne by sa maly jednotlivé otázky pracovného práva v podobe monografií zpracovať a vlastne toto by bolo najkrásnejším úkolom sociálno-politickej komisie, ktorú má sostaviť ministerstvo unifikácie.

Od súdnej tabule v Bratislave.

Interpretačná praks súdov v obvode s. t. bratislavskej v otázke valutárnej zakladá sa na prísnom výklade 326. §-u uhor. obch. zák. platiť na území republiky Čs. a sú určené v cudzích valutách, vždy vo valute čs. — a síce v tom pomere (prepočítanom kurze), v jakom stála patričná cudzia valuta v deň sroku k valute čs. — s výnimkou prípadu, keď bolo spôsobom v 2. odstav. 326. § obchod. zák. označeným určite vymienené, že treba platiť skutočne a výlučne v tej cudzej valute.

Keď miesto splnenia platebnej povinnosti nachádza sa v cudzozemsku a nebolo vymienené platenie výlučne a jedine v istej určitej mene, vtedy prisúdi sa pohľadávka v cudzozemskej mene, platnej v mieste platenia, tiež v takom pomere, v jakom stála táto v deň sročnosti k valute stranami stanovenej.

Pri určení miesta splnenia platebnej povinnosti po rozumu 324. §-u obchod. zák. miesto, určené na platenie (platište) nepovažuje sa splnišťom v tom prípade, keď z povahy úkonu alebo z úmyslu strán dá sa vyvodiť, že splnišťom je iné miesto. (P. II. 1024-14-1920).

Ivan Jurecký.

Výťah z rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach trestných.

1

„Vopred úvážený úmysel“ v smysle §-u 278. Trz. predpokladá duševný kľud, a v takomto kľude dozrenie pevného úmyslu na usmrtenie človeka. Duševná rozčulenosť a nerovnováha, nedostatok pri uvážení, vražedného úmyslu obvyklých príprav, pozornosti a obozretnosti vylučujú „vopred uvážený úmysel“. (§§ 278., 279., 92. Trz., §§ 385., 16., 33. Trppn.)

Najvyšší súd:

Vyhovujúc zmätočnej sťažnosti obhájcovej z dôvodu §-u 385. bodu 1. b) Trpp. čo do kvalifikácie činu a s tým v spojení aj čo do trestu, zrušuje sa rozsudok porotného súdu, obžalovaná F. K. uznáva sa za vinnú zo zločinu zúmyselného usmrtenia človeka dľa §-u 279. Trz. a preto na základe teraz citovaného §-u upotrebením §-u 92. Trz. odsudzuje sa do káznice v trvaní 4 (štyry) rokov, ako na hlavný trest, a na základe §-u 289. Trz. ku ztrate úradu v trvaní 4 (štyry) rokov.

Dôvody:

Proti rozsudku porotného súdu obhájca obžalovanej zmätočnú sťažnosť oznámil na základe §-u 385. bodu 1. b) Trpp., tedy preto, že porotný súd mylno použil ustanovenia zákona v tej otázke, že podľa ktorého ustanovenia zákona má byť kvalifikovaný čin obžalovanej.

Zmätočná sťažnosť je základná.

Porotný súd na základe výroku porotcov obžalovanú za vinnú uznal zo zločinu vraždy dľa §-u 278. Trz. V tomto §-e uvedený „vopred uvážený“ úmysel predpokladá duševný kľud, a v takomto kľude dozrenie pevného úmyslu, nameraného na usmrtenie človeka. Avšak porotci kladným riešením skutkovej otázky za pravdivé skutočnosti uznali, že obžalovanú 5. októbra 1921 jej službodárkyňa nechcela zpät vziať do služby s dieťaťom, s ktorým obžalovaná k nej prišla, že obžalovaná potom ten v istý deň so svojím novorodeniatkom dlhší čas po meste chodila, zaoberajúc sa myšlienkou dieťaťa sa zbaviť usmrtením, až potom rozhodnuvšia sa, dieťa usmrtiť, odišla o 2. hodine odpoludnia cez mesto za župnú nemocnicu k Váhu, za poviak zastrčila dieťaťu ťažký kameň a takto zaťažkané dieťa hodila do Váhu, aby sa utopilo, následkom čoho dieťa zomrelo. Z týchto skutočností, v smysle odst. 3. §-u 33. Trpn. tu smerodajných, správne možno odviesť len ten právny záver, že obžalovaná život dieťaťa chcela zachovať a zachrániť ešte i v ten deň, keď ho usmrtila, a že len následkom svojho neúspechu u službodárkyne chodila — potulovala sa — po meste, čo je bezpochybným zjavom istej duševnej rozčulenosti a nerovnováhy. Keď však obžalovaná v takomto duševnom stave, bez všetkých, pri uvážení vražedného úmyslu obvyklých príprav, pozornosti a obozretnosti, príležitostne sa hodiacim najjednoduchejším spôsobom usmrtila svoje dieťa: urobila to síce úmyslom usmrtenia, ale bez toho, aby si tento úmysel **vopred bola uvážila.** A poneváč tento čin obžalovanej zakladá skutkovú podstatu zločinu zúmyselného usmrtenia človeka dľa §-u 279. Trz.:

preto porotný súd sa mýlil, keď na základe mylného riešenia právnej otázky porotci čin obžalovanej kvalifikovali za zločin vraždy.

Nasledovne Najvyšší súd musel rozsudok porotného súdu v smysle odst. 1. §-u 33. Trppn. primerane zrušiť a vyniesť zákonu zodpovedajúci rozsudok.

Mimo obľahčujúcich okolností, uvedených v rozsudku porotného súdu, treba za takéto okolnosti považovať aj domáhanie sa obžalovanej zachrániť život dieťaťa, pochádzajúceho z nemanželského stavu, vstúpením s ním spolu do služby, a aj tú okolnosť, že sa len po nezdarnom namáhaní vyživiť sa môcť s dieťaťom dopustila činu. A poneváč obžalovanej nič nepriťažuje, vzhľadom na veľký počet závažných obľahčujúcich okolností, odôvodnené je použitie §-u 92. Trz. pri výmere trestu. (Č. Kr. III. 76-22.)

2.

Odpor medzi obsahom otázok a obžaloby. Nejasnosť a nedostatky výroku porotcov ako následok nepravidelných otázok. V skutkových otázkach treba uviesť všetky skutkové okolnosti, ktoré sú rozhodujúceho významu. Právna otázka v prípade bodu 2. §-u 349. Trz. Vyhrážka v smysle §-u 344. Trz. Zásady bezprostrednosti a ústnosti na hlavnom pojednávaní. V prípade §-u 279. treba lekárov znalcov predvolať na hlavné pojednávanie a oni majú tam svoje odborné dobrozdanie ústne predostrieť. Zistenie v rozsudku doby preventívnej väzby. Obľahčujúce a obťažujúce okolnosti. Opravy a zmeny v zápisnici o hlavnom pojednávaní. (§§ 344., 349., 347., 94. Trz., §§ 245., 303., 313., 328. Trpp., odst. 4. a 6. §-u 29., odst. 1. a 2. §-u 35., §§ 5,, 34, Trppn,)

Najvyšší súd:

Následkom oznámených zmätočných sťažností z dôvodov zmätočnosti, uvedených v bodoch 4. a 6. §-u 29., potom v odst. 1. a 2. §-u 35. Trppn. z úradnej povinnosti zrušuje rozsudok porotného súdu v celom rozsahu, vyjmúc tú časť tohože rozsudku, dľa ktorej obžalovaný M. K. bol oslobený zpod obžaloby zločinu klamstva. Nariaďuje sa nové pokračovanie, prevedením ktorého poveruje sa sedria ako porotný súd v Košiciach.

Dôvody:

Porotci kladným riešením im predložených skutkových otázok tak rozhodli, že i jedon i druhý obžalovaný, každý osobitne: „namierivší na neho revolver so slovami ‚peniaze alebo život‘ vyzval ho, aby mu dal peniaze, keď ale J. B. tomuto vyzvaniu nevyhovel a peniaze mu nedal, ale na útek sa dal, volajúc o pomoc, za ním vystrelil, a týmto výstrelom ho na ľavom chodidle poranil".

Týmto rozhodnutím tedy zistené bolo za pravdivé skutočnosti, že **dvaja** mierili revolverom, **dvaja** požadovali peniaze, **dvaja** strelili po J. B. a **dvaja** ho poranili na ľavom chodidle.

Toto zistenie je vo vyloženom odpore nielen s obsahom obžaloby, lež aj s dátami hlavného pojednávania, dľa ktorých len **jedon** človek (páchateľ) spáchal tieto skutky, tedy len **jedon** výstrel bol a len **jedno** telesné poranenie sa stalo. Zrejmé je, že porotci svojím rozhodnutím v podstate veci mýlili sa, a že tento omýl — poneváč obžalovaní boli odsúdení — slúžil týmto na újmu.

Ale verdikt porotcov aj ináč je nejasný a trpí on nedostatkom. Všetky tieto vady však sú následkom toho, že súd pri sostavení otázok porušil roz- a 3. §-u 5. Trppn.). —

Súd je povinný skutkovú otázku sostaviť dľa tej skutkovej podstaty, na ktorej sa zakladá obžaloba, a do skutkovej otázky pojaté byť majú všetky skutkové okolnosti, ktoré sú so stanoviska posúdenia veci rozhodujúceho vyznamu a ktorých vypočítanie aj sám súd bez návrhu považuje za potrebné (odst. 2., 3. §-u 5. Trppn.).

V skutkových otázkach nie je uvedené, či výstrel bol urobený z revolveru, ktorý je spôsobilý na usmrtenie človeka (vhodný nástroj) a z akej vzdialenosti (vhodný spôsob); nie je tam uvedené ani to, že rana, zapričinená poškodnému výstrelom, koľko dní (vyše 8 alebo 20 dní) trvala.

Dľa predpisov odst. 2. §-u 5. Trppn. v právnych otázkach doslovne treba uviesť v zákone určené tvoriace elementy skutkovej podstaty. Avšak taká

právna otázka, ktorá zodpovedá kriteriam bodu 2. §-u 349. Trz., (pokus zúmyselného zabitia človeka, alebo ťažké telesné ublíženie) porotcom vôbec nebola daná, a tak porotný súd bez každého zákonného podkladu kvalifikoval čin obžalovaných dľa bodu 2. §-u 349. Trz. **V právnych otázkach nie je uvedené, či tá „vyhrážka" (hrozba) zodpovedá právnym náležitostiam §-u 347. Trz. Nemožno tedy zistiť, že porotci kladným riešením právnych otázok akú hrozbu (vyhrážku) mali na mysli.** Sú tedy tu aj dôvody zmätočnosti uvedené v bodoch 4. a 6. §-u 29. Trppn., ktorých -- poneváč ony slúžily na újmu obžalovaným — v smysle predposledného odst. §-u 29. Trppn. treba si všímať z úradnej povinnosti.

Najvyšší súd z výšuvedených príčin v smysle odst. 1. §-u 34., odst. 1. a 2. §-u 35. Trppn. musel primerane zrušiť rozsudok porotného súdu a nariadiť nové pokračovanie. Následkom tohoto opatrenia bezpredmetnými ostaly oznámené zmätočné sťažnosti.

Porotný súd v novom pokračovaní všímať si má zásad bezprostrednosti a ústnosti, zdôraznených v záhlaví XVIII. Trppn. Bod 13. čl. II. zák. zo dňa 18. decembra 1919. čís. 1-1920. Sb. zák. a nar. dovoľuje síce prečítanie protokola o výpovede svedka aj mimo prípadov, uvedených v odst. 3. §-u 313. Trpp., avšak toto ustanovenie neznamená útisk zásad bezprostrednosti a ústnosti do poradia voči písomnosti, a nesmie byť tak vysvetľované, že keď sa svedok na hlavné pojednávanie neustanovil, jeho vypočutie na hlavnom pojednávaní nie je už viac potrebné a môže byť mocou zákona nahradené prečítaním jeho dřievejšej protokolárnej výpovede.

Porotcom prináleží uvažovať o dôkazoch a rozhodovať o tom, či obžalovaní spáchali činy, im za vinu kladené, poťažne, **že aké skutky spáchal jedon a aké druhý obžalovaný;** jebo obžalovaní a obhájcovia bez náležitej príčiny nemôžu byť pozbavení zákonom im zabezpečeného toho práva, aby potrebnými otázkami, kladenými svedkovi, záujem obžalovaných chránili.

A poneváč dľa obžaloby ide tu o pokus zúmyselného zabitia človeka, spáchaný zločinom lúpeže, v ktorých prípadoch v smysle bodu 1. §-u 313. Trpp. prečítanie znaleckého dobrozdania miesta nemá, preto na hlavnom pojednávaní vrchnostenskí lekári znalci predvolaní a tam vypočutí byť majú (§ 246. Trpp.).

Porotný súd v rozsudku nezistil, že obžalovaní od kedy a do kedy boli v preventívnej vazbe.

V rozsudku nie je uvedené, čo poľahčuje obžalovanému V. M., a či mu vôbec nič nepoľahčuje, ďalej prečo mu nepoľahčuje zachovalosť, a jestli je nie zachovalý, či bol už trestaný **pred spáchaním** toho činu, ktorý je predmetom tejto trestnej veci. Porotný súd má zreteľ brať na ustanovenia odst. 2. §-u 328. Trpp.).

Protokol o hlavnom pojednávaní a originálny rozsudok, ako verejné listiny, že podstatné opravy a zmeny majú byť legalizované, totižto má byť poznamenané vlastnoručným podpisom, že od ktorého príslušného orgánu pochádzajú tie opravy a zmeny. (Č. Kr. III. 560-21.).

3.

Zločin lúpeže dľa bodu 2. §-u 34. Trz. je deliktom komplexným. V takomto prípade môže síce byť daná len jedna skutková otázka, avšak v tejto musia byť uvedené skutočnosti, zodpovedajúce právnym náležitostiam §-u 344., 301. a bodu 2. §-u 349. Trz. V právnej otázke doslovne treba uviesť zákonom určené prvky skutkovej podstaty. Presnosť skutočností. Nezákonné zamietnutie návrhu na postavenie výpomocnej otázky. Zrušenie rozsudku porotného súdu z formálneho dôvodu. Vyhrážka (hrozba) v prípade §-u 344. Trz. Spôsob sostavenia otázok a ich obsah. Pomer návodcu k páchateľovi. Smysel ustanovenia §-u 91. Trz. Ztrata práva volebného do obcí. (§§ 344., 301., bod 2. §-u 349., 347., 69., 86., 350., 353. Trz., zákon č. 75-1919., 163-1920., bod 4. §-u 29„ §§ 3., 6., 9., 11., 34. Trppn.), ————

Najvyšší súd:

Vyhovujúc čiastočne zmätočným sťažnostiam, oznámeným obžalovaným I. S. a jeho obhájcom, ináče však z úr. povinnosti z dôvodu zmätočnosti, uvedeného v b. 2. §-u 29. Trppn., zrušuje sa časť rozsudku porot.

súdu, týkajúca sa obžalovaných F. V., I. S., O. P. a Š. L., spolu i s hlavným pojednávaním; proti týmto štyrom obžalovaným nariaďuje sa nové pokračovanie, prevedením ktorého poveruje sa sedria v B. B. ako porotný súd.

Ináčej rozsudok porotného súdu ostáva nedotknutý.

Dôvody:

Obžaloba proti sťažujúcim si obžalovaným a proti obžalovanému Š. L. znie na pokus zločinu lúpeže dľa bodu 2. §-u 349. Trz.

Porotný súd všetkých týchto štyroch obžalovaných za vinných uznal dľa obžaloby, a to F. V. ako návodcu dľa bodu 1. §-u 69. Trz., ostatných troch obžalovaných však ako páchteľov — a všetkých štyroch odsúdil.

Najvyšší súd preskúmajúc ponajprv po stránke formálnej otázky, dané porotcom ohľadom odsúdených obžalovaných, shľadal, že porotný súd porušil predpisy §-u 6. Trppnov.

Zločin lúpeže, kvalifikovaný dľa bodu 2. §-u 349. Trz., je deliktom komplexným, pozostávajúcim z dvoch osobitných trestných činov, a síce a) zo zločinu lúpeže dľa §-u 344. Trz. a b) z ťažkého telesného ublíženia dľa §-u 301. Trz. (zločin alebo zúmyselný prečin). Nasledovne v prípade, uvedenom v dobe 2. §-u 349. Trz., tieto dva trestné činy tvoria jedon právny celok, k čomu však je potrebné, aby lúpežou bolo spáchané ťažké telesné ublíženie (zúmyselné). Dľa toho rozhodnutie, či sú dané všetky skutkové a právné náležitosti zločinu lúpeže dľa bodu 2. §-u 349. Trz., môže sa stať postavením jednej hlavnej skutkovej a jednej hlavnej právnej otázky, a odpoveďou porotcov na tieto dve hlavné otázky, čo zodpovedá predpisom §-u 5. Trppn. A práve preto, že tu ide len o jedon trestný čin, nemá základu to tvrdenie, že by postavením len jednej skutkovej a jednej právnej otázky porušené boly predpisy odst. 2. §-u 3. Trppnov. Avšak v takom prípade, keď súd na trestný čin dľa odst. 2. §-u 349. Trz. len jednu hlavnú skutkovú a právnú otázku dá porotcom, treba v skutkovej otázke uviesť nielen skutočnosti, zodpovedajúce právnym náležitostiam §-u 344. a bodu 2. §-u 349. Trz., lež aj tie skutočnosti, ktoré zodpovedajú ustanoveniu §-u 301. Trz. ohľadom ťažkého telesného ublíženia. Takýmito skutočnosťami sú v danom prípade, že výstrely zo zbraní obžalovaných (obžalovaného) zasiahly M. P. na obidvoch nohách, po prípade, že tieto výstrely boly urobené spoločníkom, v prítomnosti obžalovaného. V právnej otázke treba však uviesť doslovne zákonom určené prvky skutkovej podstaty dľa §-u 301. Trz. Avšak skutková otázka ohľadom obžalovaného I. S. neobsahuje takéto skutočnosti, a z tej okolnosti, že »P. v obapolnej strelbe na oboch nohách rany utrpel«, nevysvitá, že tie rany výstrelom S. alebo výstrelom niektorého spoločníka jeho boly spravené, a zbýva tá pochybnosť, či si tie rany nespáchal sám P. A právna otázka postráda elementov, určených §-om 301. Trz. Keď pri takýchto nedostatkoch obhájca obžalovaného S. navrhoval postavenie otázok osobitne na § 344. a osobitne na § 301. Trz., tedy na ľavnejšiu kvalifikáciu, tak v smysle §-u 6. Trppn. výpomocné hlavné otázky boly maly byť dané po hlavných otázkach, súdom postavených a tie výpomocné otázky maly byť odpovedané porotcami na ten prípad, jestli by porotci na hlavné otázky súdom postavené záporne boli odpovedali. Zamietnutie obhájcovho návrhu nie je odôvodnené §-om 11. Trppn., lebo súd nemal na to príčiny, čerpanej zo zákonu, poneváč tie skutočnosti, ktoré súd uviedol v hlavnej skutkovej otázke, nevylučujú, že tie rany Priadkovi nespáchal ani jedon obžalovaný bantovaním tela poškodeného. A poneváč obžalovaní O. P. a Š. L. dľa obžaloby a dať hl. pojednávania činy im za vinu kladené s obžalovaným S. spolu a v spoločnosti spáchali, obžalovaný F. V. je však žalovaný ako návodca s ostatnými obžalovanými spáchaného činu, — ďalej poneváč všetci štyria obžalovaní na základe skutkového stavu, uvedeného v hlavnej skutkovej otázke, danej porotcom ohľadom obžalovaného

S. boli odsúdení pre zločin lúpeže dľa bodu 2. §-u 349. Trz., poneváč tedy nepostavenie výpomocných otázok — tak ako to sa malo stať u obžalovaného S. — ohľadom ostatných odsúdených, malo za následok aj neprospech týchto — konečne ponevač porušenie zákonných predpisov §-u 6. Trppn. je v smysle bodu 4. §-u 29. Trppn. dôvodom zmätočnosti,

preto Najvyšší súd rozsudok porotného súdu čo sa týka obžalovaného I. S. na základe dotyčných častí oznámených zmätočných sťažností a ohľadom obžalovaných O. P. a F. V. podľa predpisov predposledného odst. §-u 29. Trppn., dotyčne obžalovaného Š. L. však aj so zreteľom na posledný odstavec §-u 387. Trpp. — poneváč v prospech obžalovaného I. S. vyskytujúca sa okolnosť vzťahuje sa aj na Š. L. — z úradnej povinnosti v smysle odst. 1. §-u 34. Trppn. musel zrušiť a nové pokračovanie nariadiť.

Keďže rozsudok už bol zrušený na tom základe, že otázky neboly dané aj osobitne na zločin lúpeže dľa §-u 344. Trz. a ťažké telesné ublíženie (§ 301. Trz.) — vlastne odpadá potreba zaoberať sa nielen ďalšími oznámenými dôvodmi materiálnej zmätočnosti. lež aj materiálnym obsahom postavených otázok.

Avšak Najvyšší súd za účelom predídenia porušenia zákona v novom pokračovaní, v tejto trestnej veci za potrebné pokladá poukázať na nasledovné okolnosti a porotným súdom spáchané nepravidelnosti.

Podľa predpisov §-u 3. Trppn. ohľadom každého jedného obžalovaného v osobitných skupinách treba dať otázky. Toto zpravidla má sa stať takým spôsobom, že obžalobe zodpovedajúce skutočnosti pojaté byť majú do skutkovej otázky u každého jedného obžalovaného i v tom prípade, keď ide o spoluspáchaný čin, a odvolanie sa na činy obsažené v inej skupinovej otázke, je len vtedy správné, keď to neprekáža jasnosti a presnosti (na pr. v prípade účasaníctva dľa §-u 69. Trz.). A v prípade spolupáchateľstva úplne sa protiví zákonu hlavnú skutkovú otázku tak osnovať, »že obžalovaný sa na činu v I. otázke (I. hl. skupina) opísanom ako spolupáchateľ súčastnil«. Takáto otázka postráda akýchkoľvek skutočností, lebo výrazy: »spolupáchateľ súčastnil sa», sú právné prvky, ktoré patria do právnej otázky. A práve skutková otázka má obsahovať tie skutočnosti, ktoré zodpovedajú právnemu pojmu »spolupáchateľstva, účastníctva».

»V obapolnej strelbe utrpel na oboch nohách rany» nezdôrazňuje, že obžalovaný ktorým činom spravil tieto rany a dľa toho nastáva pochybnosť v tom smere, či poškodený náhodou sám seba neporanil.

V právnej otázke »hrozba» v prípade lúpeže opísaná byť má podľa odst. 2. §-u 5. Trppn. doslovne, ako to stojí v §-e 347. Trz., veď ináčej nastáva pochybnosť, či je tá hrozba nie hrozbou, akú požaduje na pr. § 350. a 353. Trz.

V bode 2. §-u 349. Trz. spomenuté ťažké ublíženie na tele môže byť len »zúmyselne» spáchané. Preto potrebné je pojať do právnej otázky ten výraz »zúmyselne.»

Keďže páchateľ spáchal len pokus trestného činu, návodca (štváč) môže zodpovedať tiež len za pokus toho trestného činu. V tomto prípade tedy protiví sa zákonu taká právna otázka, dľa ktorej obžalovaný »na spáchanie lúpeže, spojenej so zabitím alebo ťažkým telesným ublížením zúmyselne skutočne naviedol», čo znamená dokončený trestný čin. Keď sa obžalovanému za vinu kladie, že je návodcom v smysle bodu 1. §-u 69. Trz., tak je potrebné aj to zdôrazniť v skutkovej otázke, že páchateľ (ia) následkom skutkov obžalovaného spáchal (i) trestný čin. V skutkovej otázke, týkajúcej sa obžalovaného V., táto podstatná náležitosť nie je uvedená, a tak pochybným sa stáva, či páchateľ »následkom» navádzania spáchali svoj čin. Preto v prípade takto osnovanej skutkovej otázky niet dôvodu, čerpaného zo zákona, zamietnuť návrh na postavenie právnej otázky, zodpovedajúcej ustanoveniam bodu 2. §-u 69. Trz.

V prípade pokusu zločinu dľa odst. 2. §-u 349. Trz. najmenšia miera trestu je 6-mesačný žalár (§ 66. Trz.). Z tejto príčiny v prípade vyrúbania 7- a 6-ročnej káznice nemôže byť reči o priblížení sa najmenšej miere zákonom predpísaného trestu. Nasledovne v takomto prípade nesprávné je odvolanie sa na § 91. Trz.

Dľa 2. odstavca bodu 4. §-u 3. zákona zo dňa 31. januára 1919 č. 75 Sb. z. a nar. (v znení §-u 1. zákona číslo 163-1920 Sb. z. a nar.) »ide-li o výrok poroty, prísluší o tom, či má nastať ztrata práva volebného, rozhodnúť porotcom, a jestli nie je zvláštnym zákonom výslovne ustanovené, že ztrata volebného práva nastáva bezpodmienečne, môže byť ztrata vyslovená len vtedy, keď trestný čin bol spáchaný z pohnútok nízkych a nečestných. Protiví sa tedy zákonu, keď porotný súd bez porotcovského rozhodnutia vypovie aj ztratu práva volebného do obcí na taký čin, aký je základom obžaloby.

11. februára 1922. Č. Kr. III. 15-1922.

Dr. A. Z.:

Prehľad slovenskej časti rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach občianskych.

1.

Jestli rodič prejavil, že istú čiastku svojho majetku preniesol na svojho syna — ktorý mu v hospodárstve stále pomáhal — titulom tohoto stáleho pomáhania v hospodárstve, — z tohoto prejavu nutno konkludovať na to, že sa rodič povinným uznal synovi za pomáhanie protihodnotu dať a tejto svojej povinnosti za dosť učinil prevodom spomenutej čiastky svojho majetku na syna; z toho nasleduje, že rečený úkon je úkonom úplatným a tak dedický nárok na majetok, ktorý bol predmetom prevodu, prislúcha manželke-vdove zomretého syna, nezanechavšieho descendentov.

(7./I. 1921, č. Ro. III. 40/20.)

S k u t k o v ý s t a v. Do pozostalostí X-a patrily — medzi inými — nehnuteľnosti, ktoré preniesol na X-a jeho otec, prejaviac, že to činí preto, lebo mu jeho syn X. v hospodárstve stále pomáhal. X. nezanechal descendetov. Na rečené nehnuteľnosti vzniesli nárok descendenti otca X-ovho, uvádzajúc, že sú ony otcovizňou — a vzniesla dedický nárok aj manželka-vdova X-a, uvádzajúc, že si rečené nehnuteľnosti X. nadobudnul úplatným úkonom.

Sedria v Nitre rozsudkom č. P. 159/1916/9. priznala dedické právo na rečené nehnuteľnosti manželke X-a, kdežto súdna tabula v Bratislave rozsudkom č. P. I. 370/1919/24. priznala dedické právo descendentom otca X-ovho.

Najvyšší súd zmenil rozsudok odvolacieho súdu a vyriekol, že rečené nehnuteľnosti sú nadobudnutým majetkom pozostavcu a tak na tento majetok manželské dedické právo prislúcha mažeľke-vdove X-a.

(P o z n á m k a: Jestli by sa javil nepomer medzi hodnotou prevedeného majetku a hodnotou skutočných prác, konaných synom pre otca, (posledná by bola značne menšia), úkonu mohol by byť čiastočne za darovací považovaný dotyčne rozdielu medzi dvoma hodnotami; v tomto prípade by ovšem v úvahu prišlo i dedické právo descendentov otco-

vých. — V prítomnom prípade táto otázka nebola dotknutá horejším rozhodnutím).

2.

Jestli si predávateľ v smluve, ktorej predmetom bola nehnuteľnosť, vyhradil právo k prameňu, nachádzajúceho sa na predanej nehnuteľnosti, prislúcha mu aj najpotrebnejšie územie okolo prameňa a služobnosť potrebnej cesty vozom — hoci si právo na územie a cestu v smluve výslovne nevyhradil.

(22/IV. 1921., č. Rv. III. 46/20).

S t a v v e c i. A predal B-mu svoju nehnuteľnosť dočasnou smluvou s výhradou, že na tejto nehnuteľnosti nachádzajúci sa jódový a brómový prameň nie je predmetom kúpopredaju — lež jestli by A. prameň do 21-ho decembra 1927 nespeňažil, aj tento prameň prejde do vlastníctva B. bez akéhokoľvek dodatočného platenia; pri uzavieraní dočasnej smluvy medzi stranami nebolo reči o tom, že koľké územie okolo pramenňa ostane vo vlastníctve A. a neprišla do reči ani otázka o pristupnutí ku prameňu. Ku pramenňu bol prístup len cez predanú nehnuteľnosť možný.

B. žiadal v žalobe, aby bol A. zaviazený na vydanie listiny, vhodnej k prevodu vlastníckeho práva dotyčnej nehnuteľnosti alebo trpieť poz. kn. prevod vlastníckeho práva na základe právoplatného rozsudku.

A. žiadal vo vzájomnej žalobe určiť, že rečený prameň nebol predmetom kúpopredaju, ďalej že mu prislúcha právo služobnosti cesty vozom k tomuto prameňu cez predané nehnuteľnosti a žiadal zaviazať B-ho, aby podpísal nákres a listinu, potrebnú k poz. kn. zabezpečeniu rečeného práva.

Sedria v Rimavskej Sobote rozsudkom č. P. 59/1918/34. žalobe B. vyhovela s tým obmedzením, že súčasne s poz. kn. prevodom vlastníckeho práva zaznačené má byť pre predávateľa (A) na dobu po rok 1927 právo užívania a speňaženia jódového a brómového prameňa, nachádzajúceho sa na predanej nehnuteľnosti.

Súdna tabula v Košiciach rozsudkom č. P. I. 510-1919-38 čiastočne zmenila rozsudok súdu prvostupňového, — medzi iným — ponechala A-mu vo vlastníctve územie 10 kvadr. siahové s prameňom, ktorý je na tomto území, — prisúdila mu právo služobnosti cesty vozom k rečenému územiu (panujúcemu pozemku) cez 78 kvadr. siahovú — na nákrese presne označenú — časť pozemk. kn.) predajnej nehnuteľnosti (služobného pozemku), — kdežto pre B. podmienečne prisúdila vlastnícke právo na rečené 10 kvadr. siahové územie s prameňom a nariadila, aby toto vlastnícke právo pre B. bolo zaznamenané (pränotované) s tým, že nakoľko by za vlastníka tejto parcelly v pozemkovej knihe aj 22-ho decembra 1927. bol ešte A. alebo jeho dedič zapísaný, podmienečné vlastnícke právo B. stane sa bezpodmienečným a zaznamenané vlastnícke právo považované má byť za ospravedlnené.

Najvyšší súd dovolacej žiadosti B-ho nevyhovel. Z d ô v o d o v: Z toho obsahu dočasnej smluvy, že A. môže predať prameň do 21. decembra 1927, možno ustáliť, že A. ako predávateľ právo z prameňov vyhradil si preto, aby prameň predať, speňažiť mohol. Prameň len v tom prípade možno speňažiť, jestli ho možno vyúžitkovať, — toto je však nemožné bez istého, potrebného územia a cesty. Bezpochybné je tedy, že hoci A. predal spornú nehnuteľnosť a nevyhradil si výslovne potrebné územie a cestu k prameňu, samo sebou sa rozumejúc smluva má sa tak vykladať, že A-mu prislúcha potrebné územie a cesta pre tú príčinu, lebo bez nich bol by prameň neupotrebiteľný a nespeňažiteľný, kdežto vôľa strán — tedy aj B. — na to smerovala, aby A. prameň speňažiť mohol.

———————

Sbierka rozhodnutí vo veciach trestných.

(Büntetőjogi határozatok tára.)

(Pokračovanie).

Číslo 55. Nemôže-li byť vyšetrené, kto alebo ktorí privodili úraz svojim ubližujúcim skutkom, vtedy treba použiť na prečin ťažkého ublíženia na tele, ktorý spôsobilo niekoľko osob svojim ubližovaním, ustanovenia §. 302. a nie §. 308. tr. z. (P. U. zo dňa 5. februára 1883, čís. 13.) § 308.

Číslo 319. Pod podaním jedu alebo iného škodlivého prostriedku nerozumie sa len, keď páchateľ sám podá jed alebo iný škodlivý prostriedok k ústam urazeného, ale rozumie sa i to, umiesti-li páchateľ jed alebo iný škodlivý prostriedok za tým účelom, aby ho určitá osoba užila, tým spôsobom, že môže predvídať, že sa tak stane. (Z. R. zo dňa 2. decembra 1908, čís. 7873.) § 309.

Číslo 392. V prípade § 310. tr. z. nezaniká trestnosť v dôsledku tej okolnosti, že k privodeniu výsledku prispela i nedbalosť urazeného. (Z. R. zo dňa 3. októbra 1906, čís. 8840.) § 310.

Číslo 211. Disciplinárne právo učiteľa ľudových škôl, ktoré mu patrí voči žiakom školy sverenej jeho vyučovaniu a dozoru, nevzťahuje sa na tresty, privodiace ublíženie na tele. Dľa toho učiteľ ľudových škôl nejedná v medziach svojho disciplinárneho práva, keď svojho žiaka telesne trestá tak, že z toho vznikne ublíženie na tele; z čoho nasleduje, že ľahkému ublíženiu na tele, spáchanému učiteľom na vlastnom školskom žiakovi nemôže byť priznaná výhoda beztrestnosti, vyhradená v §. 313. tr. z. (R. P. I. zo dňa 11. júna 1908, čís. 4504-1908.) § 313.

Číslo 243. Do rozsahu disciplinárneho práva stredoškolského profesora voči školským žiakom, jeho vyučovaniu sverenym, nespadá potrestanie týchto žiakov, spojené s telesným ublížením. (R. P. I.. zo dňa 17. februára 1910, číslo 1046-B-1910). § 313.

Číslo 393. V §. 317. definovaný únos dieťaťa pri iných stávajúcich predpokladoch musí byť konštatovaný i vtedy, jestli dieťa, mladšie 12-ti rokov s únosom súhlasilo. (Z. R. zo dňa 10. februára 1893, číslo 8054-1892.) § 317.

Číslo 394. Ačkoľvek prečin určený v §. 327. tr. z. má byť stihaný len k návrhu urazenej strany, môže byť spáchaný i s ohľadom na úradný štátny telegram. (Z. R. zo dňa 3. apríla 1891, číslo 824-1891.) § 227.

Číslo 395. Roztrhaný a odhodený dopis, alebo telegram môže byť tiež predmetom prečinu, určeného v §. 327. tr. z. (Z. R. zo dňa 12. januára 1883, číslo 6735-1882.) § 327.

Číslo 90. Bude-li v §. 330. tr. z. označený zločin porušenia domáceho pokoja použitím §. 92. tr. z. kvalifikovaný za prečin, nemôže byť uložený peňažný trest, ktorý má byť jakožto trest vedľajší vymeraný pre prečin proti §. 332. tr. z. (R. P. I. zo dňa 2. októbra 1907, číslo 7742-1907.) § 330.

Číslo 56. Väzeň, ktorý uprchne vo väzeňskom odeve, spácha vzhľadom k tomuto odevu krádež, je-li odcudzenie dolósné; § 333.

za dolósné sa má odcudzenie pokladať: vysvitá-li z príprav uprchnutia, že intencia resp. cieľ väzňa bol namierený i na neprávné odcudzenie odevu a tento prípad nastáva, dokáže-li sa, že svoj odev, ktorý mu bol daný k používaniu, ktorý však nebol v dobrom stave, alebo niektorú časť odevu, boty, bielizeň atď. vymenil si priamo pred uprchnutím s lepším odevom iného za tým účelom, aby dostal do svojej moci a mohol sebou vziať lepšie šaty než boly tie, ktorých používal. (P. U. zo dňa 21. mája 1884, číslo 34.)

Číslo 396. Kto cudzí movitú vec za účelom bezprávneho privlastnenia odníme dieťaťu 12-ti rokov mladšiemu, spácha krádež. (Z. R. zo dňa 18. januára 1899, číslo 4462-7898.) § 333.

Číslo 397. Poneváč v železničnom vozni zanechaný predmet zostáva v detencii železničného podniku, jeho odnesenie za účelom bezprávneho privlastnenia nie je bezprávnym privlastnením, ale krádežou. (Z. R. zo dňa 11. novembra 1902, číslo 9701.) § 333.

Číslo 398. Privlastní-li si niekto veci, ktoré prevzal v uzavrenej budove do úschovy, tým spôsobom, že bednu vypáči, nespácha sprenevereníe, ale krádež. (Z. R. zo dňa 17. mája 1905, číslo 4850.) § 333.

Číslo 399. Zmenky môžu byť tiež predmetom krádeže, určenej v §. 333. tr. z. (Z. R. zo dňa 14. marca 1906, číslo 2659.) § 333.

Číslo 400. Prechovávačstvo spácha i ten, kto ukradenú vec, vediac, že je taká, nadobudne za účelom majetkového zisku od osoby, proti ktorej trestné pokračovanie nemožno zaviesť. (Z. R. zo dňa 13. januára 1897, číslo 3340-B-1896.) § 333.

Číslo 57. Zmení-li sa na zločin niekoľko prečinov zvláštnych krádeží preto, poneváč ich súhrnná cena 50 zl. presahuje, použiť treba §-u 335. tr. z., bez ohľadu na to, je-li páchateľovi alebo spolupáchateľovi za vinu kladená i krádež zakladajúca sama o sebe zločin alebo nie; § 335.

prečiny spáchané krádežou alebo pokusom krádeže kladené za vinu jednému a tomutiež páchateľovi alebo spolupáchateľovi, tvoria vo smysle §. 335. tr. z. po slúčení ceny všetkých predmetov krádeže len jeden zločin, i keď cenu 50 zl. presahuje, ba i niekoľkokrát presahuje. (P. U. dňa 11. februára 1885, číslo 44.)

Číslo 58. Poneváč §. 335. tr. z. obsahuje ustanovenia jedine o krádežiach, a tak nemôže ho byť použito na prechovávačstvo (ukrývačstvo), nesta- § 335.

ne sa prechovávačstvo nenie-li ono prevádzano po živnostensky, zločinom následkom toho, nadobudne-li prechovávač predmetov, ovšem za stávajúcich iných podmienok §. 370. odcudzených rôznymi krádežmi, keď cena predmetov jednotlive 50 zlatých nepresahuje, avšak úhrnná cena všetkých predmetov 50 zl. presahuje;

pri tom všetkom zo zreteľného ustanovenia §. 370. tr. z. a zo srovnania tohoto §. s §-om 335 v spojitosti s správnou normou, vyplývajúcou z logického smyslu prvého odstavca §. 82., priamo dôsleduje, že prechovávač, ktorý si, ač i v rôznych dobách t. j. viacej a rôznými prechovávačskými výkony nadobudne rôznych predmetov ukradených tým samým zlodejom, vedel-li pri ktoromkoľvek pozdejšom nadobudnutí, že súhrnná cena predmetov driev a pozdejšie ukradených spolu presahuje 50 zlatých, spácha prechovávačstvom, ktoré podniká vedomosťou tejto okolnosti, zločin prechovávačstva, ačkoľvek i cena pri tejto príležitosti nadobudnutého ukradeného predmetu sama o sebe 50 zlatých nepresahuje.

Pravidiel stanovených v tomto usnesení treba podľa smyslu primerane používať i pri ostatných obmenách prechovávačstva označených v §. 370. tr. z., menovite pri »uschovaní« alebo pri »spolupôsobení za účelom odcudzenia». (P. U. zo dňa 20. novembra 1885, číslo 50.)

Číslo 401. Krádež vecí, používaných dočasne k ozdobeniu hrobov na hrobitove, nepodlieha 2. bodu §. 336 tr. z. (Z. R. zo dňa 31. mája 1881, číslo 3148-1881.) — § 336. bod. 2.

Číslo 402. Drevené kríže (znaky) na hrobitove, dokiaľ tam stoja, buďtež pokladané za predmety venované pamiatke mrtvých, pričom táto ich povaha nezávisí na okolnosti, zda sú opatrené nápismi alebo nie (Z. R. zo dňa 1. septembra 1897, číslo 8944-1806.) — § 336. bod 2.

Číslo 59. Krádež podlieha bodu 3. §. 336. tr. z., nebola-li závora alebo iný k uzavreniu slúžiaci prístroj za účelom krádeže porušený na mieste, odkiaľ bol predmet odnesený. (P. U. zo dňa 29. apríla 1898, číslo 75.). — § 336. bod. 3.

Číslo 403. Vlezenie, stalo-li sa za účelom krádeže, nie je činom prípravným, ale zakladá pokus kvalifikovanej krádeže. (Z. R. zo dňa 15. mája 1889, číslo 8347-1888.) — § 336. bod 3.

Číslo 404. Krádež spáchaná navŕtaním sudu kvalifikuje sa podľa bodu 3. §. 336. tr. z. (Z. R. zo dňa 18. novembra 1903, číslo 9309.). — § 336. bod. 3.

Číslo 405. Krádež vlúpaním alebo vlezením, bez ohľadu na to, že mohla byť spáchaná i bez vlúpania alebo vlezenia, kvalifikuje sa podľa §. 336. bod. 3. tr. z. Z. (R. zo dňa 9. mája 1905, číslo 4511.) — § 336. bod. 3.

Číslo 406. Kľúč z uschovacieho miesta vzatý a pri krádeži používaný padá pod pojem ukradeného — § 336. bod 4.

kľúča. (Z. R. zo dňa 20. septembra 1889, číslo 8681.)

Číslo 407. Druhý kľúč zámku, u seba neprávom ponechaný, je falošným kľúčom; a tak krádež, prevedená pomocou tohoto kľúča kvalifikuje sa podľa bodu 4. §. 336. tr. z. (Z. R. zo dňa 30. mája 1906, číslo 5669.) § 336. bod. 4.

Číslo 60. Účastinstvo čeľade v prípade krádeže proti jej gazdovi, keď krádež nebola spáchaná alebo pokúsená gazdovou čeľaďou má byť posúdené a trestané podľa bodu 7. §. 336. tr. z. P. U. zo dňa 14. apríla 1885, číslo 47.) § 336. bod. 7.

Číslo 61. Poneváč krádež, spáchanú remeseľným alebo i obchodníckym pomocníkom proti svojmu prednostovi alebo jeho príbuzným, treba pokladať za krádež spáchanú v službe zamestnanou osobou proti zamestnávateľovi alebo proti osobám jeho domácnosti, — budiž takýto prípad pojatý pod bod 7., § 336., po prípade pod § 343. tr. z. (P. U. zo dňa 22. januára 1886, č. 53.) § 336. bod 7.

Číslo 62. U krádeže, spáchanej v obore sverenej služby osobou, ktorá je platená jako nádenník, ačkoľvek je v práci zamestnaná u toho samého zamestnávateľa po dlhšiu a nepretržitú dobu, nemôže byť použito bodu 7., §. 336. tr. z. (P. U. zo dňa 28. januára 1887, č. 62.) § 336. bod 7.

Číslo 233. Ukradenie zemedelských plodín z poľa v cene 60 Kčs neprevyšujúcej — je-li tu okolnosť označená v §. 337. tr. z. — nezakladá skutkovú podstatu poľnopolicajného prestupku (č. polního pychu), podliehajúceho §. 93. lit. a) zák. čl. XII. z r. 1894 o poľnom hospodárstve a poľnej policii, ktorýžto prestupok môže byť stíhaný jedine na návrh poškodenej strany, ale zakladá skutkovú podstatu zločinu krádeže proti §. 333. a 337. tr. z. (R. P. J. zo dňa 12. októbra 1909, číslo 6734-1909.) § 337.

Číslo 63. Ustanovenia §. 338. tr. z. a na tento § sa vzťahujúceho ustanovenia §-u 340. tr. z., budiž stejne použito, nechť už boly predchodiace tresty za činy určené v §. 338. uložené za zločiny, a či prečiny dokonané, alebo len pokusené. § 338.

V dôsledku toho použiť nutno týchto ustanovení i v tom prípade, jestli pozdejšie spáchaný a za podklad odsúdenia slúžiaci čin zostal len pokusom. (P. U. zo dňa 30. januára 1885, čís. 43.)

Číslo 64. Bez ohľadu na cenu ukradeného predmetu zločinom je krádež podľa §. 338. tr. z. v tom prípade, uplynula-li odo dňa spáchania činu pozdejšie trestaného do posledného dňa odpykania trestu predošlého doba 10 rokov dlhšia, t. j., že v uvedenom §. zmienená 10 rokov presahujúca doba vzťahuje sa len na ten čas, ktorý následuje za odpykaním posledného trestu. (P. U. zo dňa 29. apríla 1898, čís. 74.) § 338.

Číslo 65. V §. 338. tr. z. určenej kvalifikácie nemožno použiť, bol-li obžalovaný pre prečin krádeže potrestaný len jedenkrát a jedenkrát pre pre- § 338.

stupok spáchaný v Rakúsku proti bezpečnosti vlastníctva. (R. P. I. zo dňa 26. júna 1905, čís. 7021-1905.)

Číslo 408. Predošlé tresty vymerané zvláštnymi rozsudky, ktoré však boly odpykané v dobe nepretržitej, samy o sebe nemôžu odôvodniť použitie §. 338. tr. z. (Z. R. zo dňa 13. decembra 1894, čís. 2410.) § 338.

Číslo 409. Na spreneverenie, definované v §. 359. tr. z., nemožno vziať zreteľ pri kvalifikovaní dľa §. 338. tr. z. (Z. R. zo dňa 15. októbra 1896, čís. 2968-B-1896.) § 338.

Číslo 410. U §. 338. tr. z. je smerodatné, aby predošlé tresty boly vymerané vrchnosťou, ktorá je sudcovskou právomocou zákonite nadaná; tiež trest, ktorý bol uložený c. a k. posádkovým vojenským súdom, môže slúžiť za základ použitie tohoto §. (Z. R. zo dňa 22. mája 1906, čís. 5346-1906.) § 338.

Číslo 66. Odvolanie návrhu podaného v prípade §. 343. tr. z. stranou súkromou, nevzťahuje sa na spolupôsobiteľov, ktorí majú byť stihaní z úradnej povinnosti. (P. U. zo dňa 6. februára 1883, čís. 14.) § 843.

Číslo 67. Proti krádeži, spáchanej čeľadínom jedného hospodára na škodu iného čeľadína, ktorý je s tamtým čeľadínom zamestnaný v jednom gazdovstve, resp. v jednom dome alebo obchode a bydlí s ním v domácnosti toho samého gazdu a týmto zariadenej, môže byť zavedené trestné pokračovanie jedine na návrh zamestnávateľa alebo okradeného čeľadína. § 343.

Odvolá-li ten, ktorý je k návrhu oprávnený, svoj návrh v lehote zákonom určenej, má to v zápäti zastavenie trestného pokračovania. (P. U. zo dňa 18. októbra 1883, čís. 24.)

Číslo 239. Krádež, spáchaná osobou, ktorá je v službe u iného, alebo ktorá berie plat od iného, je zločinom stihateľným na návrh zamestnávateľa len vtedy, jestli je zamestnávateľ vlastníkom ukradenej veci. (R. P. I. zo dňa 1. februára 1919, číslo 730-B-1910.) § 343.

Číslo 411. Agent, zamestnaný bez pevného platu a jedine provísiu, vypadajúcí z uzavrených jednaní, ktorému môže byť komisia kedykoľvek a bez výpovedi odňatá a jehož činnosť nie je vyhradená výlučne pre kommitenta, pre nedostatok stálej povahy svojho zamestnania nie je so svojim kommitentom v takom služobnom pomere, ktorý by mohol privodiť použitie §. 343. tr. z. (Z. R. zo dňa 19. októbra 1905, čís. 8899-B-1905.) § 343.

Číslo 412. Skutková podstata prečinu vyderačstva proti §. 351. tr. z. je tu, ačkoľvek sú pravdivé tie pomluvné a na cti urážajúce skutky, jejichž tlačovým uverejnením obžalovaný urazenému vyhrožoval. (Z. R. zo dňa 5. februára 1907, čís. B-1907.) § 351.

Číslo 68. Movitá vec, odpredaná s vyhradením práva vlastnického až do úplného zaplatenia kúpnej § 355.

ceny, zostáva do splnenia tejto podmienky vlastníctvom predávateľa i vtedy, keď bola kupcovi odovzdaná (č. předána); pre kupca jako detentora je ona cudzou movitosťou, ktoré neoprávnené prisvojenie alebo zastavenie zakladá skutkovú podstatu spreneverenia podľa §. 355. tr. z. (R. P. I. zo dňa 1. apríla 1902, č. 2926-1902.)

Číslo 413. Ponevač sprenevera proti §. 355. tr. z. nie je dokonaná, vezme-li niekto cudzú movitosť do držby alebo detencie, ale dokoná sa bezprávnym privlastnením resp. zastavením veci, počína sa i premlčanie len odo dňa bezprávneho privlasnenia resp. zastavenia. (Z. R. zo dňa 22. novembra 1904, číslo 9538-B-1904.) § 355.

Číslo 414. Opätný odpredaj prevedený bez svolenia kupca, veci, ktorú ponechal kupec dočasne v detencii predavača, je spreneverením, spáchaným proti §. 355. tr. z. (Z. R. zo dňa 18. januára 1906, číslo 614-1906.) § 355.

Číslo 69. Sprenevera spáchaná jednotlivcom v službe postaveným je len tedy takým trestným činom, ktorý sa má stíhať na návrh zamestnávateľa, je-li zamestnávateľ vlastníkom veci spreneverenej. (R. P. I. zo dňa 9. novembra 1904, číslo 9131.-1904.) § 358. odst. posl.

Číslo 70. Páchateľom §. 359. tr. z. popísanej sprenevery, spáchanej prisvojením alebo zastavením movitej veci, exekučne zabavenej, môže byť len dotyčná exekvovaná osoba. (R. P. I. zo dňa 14. júna 1904, číslo 5513.-1904.) § 359.

Číslo 71. Skutková podstata sprenevery odporujúcej §. 359. tr. z. smie byť konštatovaná ešte pred pokusom exekúcie, a fakt privlastnenia môže byť mimo dražobného protokolu dokazovaný tiež iným dokazovacím prostriedkom. (R. P. I. zo dňa 5. januára 1905, číslo 82-1905.) § 359.

Číslo 415. Kto svoju pohľadávku po jej súdnom zabavení, vediac o tejto okolnosti, pred doručením zadržovacieho rozkazu, od svojho dlžníka bezprávne vybere, previní sa proti §. 368. tr. z. neoprávneným prisvojením. (Z. R. zo dňa 10. septembra 1903, číslo 7542-B-1903.) § 359.

Číslo 416. Vlastník veci súdom alebo inou vrchnosťou zabavenej prehreší sa proti §. 359. tr. z., jestli o veciach zabavených a u neho ponechaných — ačkoľvek ich má — tvrdí, že ich nemá a zamedzí ich dražobný odpredaj. (Z. R. zo dňa 22. decembra 1903, číslo 10370.-B.-1903.). § 359.

Číslo 72. Kto veci u tretej osoby exekučne zabavené a u nej ponechané na základe toho, že tieto sú jeho vlastníctvom, bez svolenia exekvovanej osoby odnese a scudzí bez toho, že by svoje vlastnícke právo bol uplatňoval spôsobom ustanoveným v zák. čl. LX : 1881, dopustí sa prečinu proti §. 368. tr. z. (P. U. zo dňa 11. mája 1888,, číslo 68.) § 368.

Číslo 417. Pod nadobudnutím movitej veci má sa rozumeť nie len nadobudnutie vlastníckého práva na vec, ale i prevzatie veci za ručný záloh § 370.

(do ruční zástavy). (Z. R. zo dňa 19. júna 1907, číslo 5883-1907.)

Číslo 418. Živnostenský spôsob zmienený v §. 372. tr. z. spojuje prechovávačské činy viac druhov v jedon súhrnný a postupne spáchaný trestný čin. (Z. R. zo dňa 20. novembra 1895, číslo 10438-B-1895.) § 372.

Číslo 419. Kto odpyká trest za osobu inú, nadržuje zločinu. V tomto prípade je podnecovateľom ten, kto iného, ač vo svojom záujme, k odpykaniu trestu navedie. (Z. R. zo dňa 17. marca 1904, čís. 2540-B-1904.) § 374.

Číslo 480. Kto sa vydáva za zodpovedného podľa práva tlačového za účelom, aby mohla osoba, ktorá je vo smysle §§. 13. a 33. zák. čl. XVIII: 1848 zodpovedná podľa práva trestného, uprchnúť, previní sa proti §. 374. tr. z. nadržovaním trestného činu. (Z. R. zo dňa 31. marca 1911, čís. 4053-B-1911.) § 374.

Číslo 73. Neoprávnený opätný odpredaj nemovitej veci a vloženie vlastníckeho práva na túto vec do pozemkovej knihy na meno pozdejšieho kupca, — nakoľko by stávaly v konkrétnom prípade všetky pojmové znaky v §. 379. tr. z. určeného podvodu a takto by stával i úmysel jednak neoprávnenú škodu zapríčiniť, jednak neoprávneného zisku nabývať, — zakladá spolu s podvodom správne: v ideovém súbehu s týmto zločin, určený v §. 400. tr. z., z čoho podľa §. 95. tr. z. samo sebou nasleduje, že v takomto prípade vymeranie trestu nemá sa diať vždy podľa §. 383. tr. z., ale dľa toho, o jaký prípad ide, podľa druhého odstavca §. 400. (P. U. zo dňa 18. mája 1883, číslo 21.) § 379.

Číslo 420. Agent poverený jedine sbieraním objednávok nemôže byť pokladaný za zmocnenca a tak podvod spáchaný ním v rozsahu poverenia na újmu kommittenta nespadá pod bod 2. §. 381. tr. z. (Z. R. zo dňa 26. mája 1904, čís. 4866-B-1904.) § 381.

Číslo 421. K pojmovým znakom skutkovej podstaty podvodu určeného v §. 386. tr. z. nepatrí, že by pohľadávka zkráteného v dobe spáchania činu za účelom poškodenia veriteľa musela už byť zažalovaná. (Z. R. 26. januára 1910, čís. 587-B-1910.) § 386.

Číslo 422. Vkladná knižka poštovej sporiteľne je verejnou listinou. (Z. R. zo dňa 25. februára 1903, čís. 1721-B-1903.) § 391.

Číslo 423. Prijímací lístok (recepis), vystavený úradníkom štátnych dráh, je verejnou listinou. (Z. R. zo dňa 3. apríla 1907, čís. 3251.) § 391.

Číslo 74. Poštový sluha, ktorý do úradnej poštovnej knihy, jemu úradne a služobne sverenej, a síce do rubriky, vyhradenej pre vlastnoručné podpisy osôb, ktorým je poštovná zásielka zaslaná, falošne sám zapíše, alebo nechá zapísať meno adresátovo za tým účelom, aby zásielku, ktorá je vo správe pošty a náleží osobe inej, prevzal a s ňou jako so svojím vlastníctvom § 394.

nakladal, dopustí sa padelania verejnej listiny;

Oproti tomu strana súkromná, ktorá ač i falošne a za účelom shora vyznačeným napíše meno inej osoby do zmienenej poštovnej knižky, nedopúšťa sa zločinu padelania verejnej listiny. (Z. R. zo dňa 17. júna 1887, čís. 65.).

Číslo 75. Kto úmyseľne spolupôsobí, aby štátnou platnosťou nadané školské vysvedčenie, získané na základe zkúšky, ktorú složila osoba iná, bolo na jeho meno vystavené, dopustí sa padelania verejnej listiny. (R. P. I. zo dňa 28. novembra 1905, čís. 10162.-1905.) § 400.

Číslo 424. Nie je pojmovým znakom padelania súkromej listiny, určeného v §. 401. tr. z. to, aby falošná listina mala čo do formy nepodmienenú (plnú) dôkaznú moc. (Z. R. zo dňa 26. októbra 1901, čís. 6391.). § 401.

Číslo 426. Následkom nedielnosti skutkovej podstaty majetkového úpadku zakladá trestateľný majetkový úpadok len jednu jednotnú skutkovú podstatu. (Z. R. zo dňa 30. mája 1908, čís. 683-B 1908.) § 414.

Číslo 425. V prípade podvodného úpadku určeného v §. 414. bod. 3. tr. z. treba vziať za základ pri vypočítaní škody veriteľov jedine ten obnos, o ktorý dostal viac výhodou obmyslený veriteľ, nežli je to, čo by bol dostal, nedostanúc takéhoto uspokojenia, pri úmernom uspokojení vzhľadom na passíva a aktiva kridatára. (Z. R. zo dňa 8. mája 1906, čís. 4813.) § 414.

Číslo 427. Hlavným základom trestnosti majetkového úpadku je zkrátenie alebo ohroženie majetkového zájmu veriteľov; následkom toho i k posúdeniu majetkového úpadku vzhľadom na ktorýkoľvek bod §§. 414. alebo 416. je nezbytným požiadavkom, aby bol zistený majetkový stav dlžníka. (Z. R. zo dňa 3. mája 1910, čís. 3149-B-1910.) § 414.

Číslo 428. Pri zistení škody nie je smerodatnou summa záporného (negatívneho) rozdielu medzi aktivnou a passívnou majetkovou podstatou, ani tá čiastka prihlásených pohľadávok, ktorá zo zpeňaženého úpadkového majetku nebola uspokojená, ale smerodatná je tá ztrata na majetkovom zájmu, ktorá postihne veriteľov následkom činov, zakladajúcich podvodnosť úpadku. (Z. R. zo dňa 9. marca 1911, čís. 1667-B-1911.) § 415.

Číslo 207. Nedopúšťa sa trestného činu veriteľ, ktorý — použijúc okolnosti, že úpadca vediaci o svojej neschopnosti platiť opomenul s porušením 4. bodu §. 416. tr. z. podať žiadosť o konkurs, — zaistí svoju pohľadávku proti úpadcovi a získa na jeho majetok hypotečné zástavné právo. (R. P. I. zo dňa 6. mája 1908, čís. 3460-1908.) § 416. bod. 4.

Číslo 76. Skutková podstata zločinu obecne nebezpečného poškodenia, určená §-om 434. tr. z., § 434.

nemôže byť konštatovaná, nenastalo-li poškodenie skutočne;

oproti tomu: všetky úmyseľné činy, ktorými sa bezprostredne začína zhoršovanie želez. trate, rušňa, a či niektorej ich súčiastky s vedomím nebezpečia, ktoré môže byť týmto počínaním privodené, — alebo každý čin, ktorým sa síce podstata čiže kvalita bezprostredne nepoškodzuje avšak poškodenie privodí sa zpravidla príčinením inej účinnej sily fysickej jakožto spoločný účinok tamtoho činu a tejto inej účinnej sily, — predpokladajúc, že čin v dôsledku okolnosti nezávislej na vôli páchateľa zostane bez výsledku, — zakladajú pokus zločinu obecne nebezpečného poškodenia. (P. U. zo dňa 27. júna 1883, číslo 23.)

Číslo 187. Jestliže železničný úradník alebo sluha poruší svoju služobnú povinnosť tak, že by následkom toho osoby alebo tovary, ktoré sú na vlaku, na trati alebo v blízkosti trate železničnej, boly vystavené nebezpečiu úrazu alebo poškodeniu železnicou, nezakladá to skutkovú podstatu prestupku proti telesnej bezpečnosti podľa §. 111. tr. z. p., ale skutkovú podstatu prečinu obecného nebezpečia určeného v §. 438. tr. z. Posúdenie tohoto posledného činu patrí vo smysle §. 17. bod. 4. a §. 18. zák. čl. XXXIV: 1897 (o uvedení v platnosť trestného súdneho poriadku) do oboru pôsobnosti kráľ. sedrie. (R. P. I. zo dňa 1. mája 1907, čís. 4290-1907.) § 438.

Číslo 217. Vojenskí dôstojníci v činnej službe sú úradníkmi, a preto sa na nich vzťahuje §. 461. tr. z. (Z. R. zo dňa 16. júna 1908, č. 4636-1908.) § 461.

Číslo 430. Úradom menovaný kurátor sekvestru je verejným úradníkom. (Z. R. zo dňa 19. decembra 1889, čís. 7268-B-1889.) § 461.

Číslo 481. Strojný inžinier v službách verejnej premávke slúžiaceho železničného podniku so strojným pohonom, je verejným úradníkom, a preto ku zastupovaniu obžaloby v trestnom sporu, zavedenom pre pomluvu alebo urážku na cti spáchanú proti takému inžinierovi dotyčne jeho úradných povinností, je oprávnené výlučne štátne zástupiteľstvo. (Z. R. zo dňa 20. júna 1911, číslo 4596-B-1911.) § 461.

Číslo 77. Súdny exekútor poverený prevedením exekúcie neni oprávnený po vykonanom zabavení avšak ešte pred dražbou prijímať uspokojovací obnos, následkom toho takéto platy plnené k jeho ruke nemôžu byť pokladané za peniaze »úradné alebo z poverenia prevzaté«. (P. U. zo dňa 8. januára 1885, čís. 39.) § 462.

Číslo 78. Obecný alebo obvodný notár, ktorý vo smysle zák. čl. XLIV. v neprítomnosti rychtára alebo výberčieho orgánu obce, ano i za prítomnosť týchto prejíma vo svojej úradnej § 462.

povahe peniaze odvedené jemu obyvateľmi obce jakožto platy na dane alebo na iné verejné dávky, ichž vyberanie je sverené obecným orgánom, pôsobí v oboru svojej úradnej moci a koná úradný výkon; z čoho dôsleduje: prisvojí-li si peniaze jemu pod výšuvedeným titulom, odvedené a ním prevzaté, ači naloží-li s nimi jako s vlastnými, dopustí sa zločinu úradného spreneverenia. (P. U. zo dňa 15. mája 1885, č. 48.)

Číslo 79. Úradníci i sluhovia, zamestnaní u železníc, ktoré sú v uh. král. štátnej správe, dopustia sa zločinu úradného spreneverenia, spreneveriali peniaze alebo hodnoty, ktoré v tomto svojom charakteru a služobnou cestou prevzali. (P. U. zo dňa 8. júna 1886, čís. 58.) § 462

Číslo 431. Okolnosť, že verejný úradník je povinný predložiť účty o sverenom majetku až koncom roku, nevylučuje pohnanie k zodpovednosti na základe §. 462. tr. z., prisvojil-li si niečo zo svereného majetku pred súčtovaním. (Z. R. zo dňa 23. decembra 1898, čís. 10965-B-1898.) § 462.

Číslo 216. Rozhoduje-li slúžny na základe pojednávania, ktoré sa konalo pred ním v spornej veci medzi gazdom (hospodárom) a jeho čeľadínom, vyvinuje sudcovskú činnosť; a tak podplatenie spáchané vzhľadom na jeho osobu v spojitosti s touto jeho sudcovskou činnosťou, podlieha druhému odstavcu §. 470. tr. z. (Z. R. zo dňa 26. mája 1908, č. 4034-1908.) § 470. odst. 2

(Pokračování.)

Dr. M. Vančo:

Z advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine.

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine upozorňuje všetkých svojích členov, že v článku 304. mierovej smluvy verseillskej spomínaný rozhodší súd zriadený bol **v Ženeve.** — Predseda tohoto súdu je dr. Robert Fasy, univerzitný profesor, švajciarský občan, prísediacim Československej republiky je dr. Robert Flieder, prísediacim nemeckým je minister mimo služby dr. Heintze. — Zástupcom Československej republiky pri tomto súde je dr. Emil Spira, odborový prednosta v ministerstve spravedlnosti.

Literatúra.

Právník, roč. LXI., č. 6.: Dr. Fr. Storch: „Trest smrtí v osnově čs. zák. trestního". Dr. M. Hlavička: „K otázce vzniku suverenity ČSR. v jednotlivých dnešních jejich částech". Dr. Milota: „Trestní zákonná podstata skutková".

Soudcovské listy, roč. III., č. 6. Dr. Drbohlav: „Zatímní návrh obecné části tr. zák.". Dr. V. Gürlich: „Vedlejší nároky uplatňované při žalobách ze

správy". Pres. vr. r. s. Dr. Jiří Hausmann: „V jakém rozsahu užívá prakse podmíněneného odsouzení". S. Balzer: „Několik poznámek k určení odměn za drobné pachty". Zdenék Vlček: „Dvě poznámky k odměnám za vyřizování drobných pachtů".

České Právo, roč. IV., č. 3. Dr. J. Fröhlich: „Nové francouzské zákony o obchodních rejstřících". Rozhodnutí nejvyšších soudů.

Změny zákonů a nařízení. Nákladem knihkupectví Bursík a Kohout v Praze vyšel druhý díl díla vrchního tajemníka nevyššího správního soudu dra. Alexandra Zeyra, obsahující veškeré změny dosavadního zákonodárství, jež nastaly od 1. ledna až do 31. prosince 1921. První díl téhož spisu, obsahující změny zákonodárství, provedené v době od vzniku československého státu až do 31. prosince 1920, těšil se takovému zájmu odborných kruhů i praktiků, že autor přikročil ku vydání dílu druhého. Při trvale hojném zákonodárství jest téměř nemožno zjistiti, která ustanovení dřívějších zákonů a nařízení ještě platí a jak dalece byla změněná. Dílo Zeyrovo usnadňuje tuto kontrolu a jest tudíž nepostrádatelnou pomůckou pro každého, kdo ve svém povolání jest odkázán k tomu, aby **platnému** zákonnému stavu věnoval pozornost. Dílo obsahuje veškeré zákony rakouské, **uherské,** zemské české, moravské i slezšké, které v dotčené době doznaly jakékoliv změny, neb na které zákonodárství československého státu jinak poukazuje. **Mimo to připojen jest alfabetický seznam veškerých nařízení a výnosů ministra s plnou mocí pro správu Slovenska,** vydaný v oboru jeho pusobnosti. Dílo obsahuje konečně k snazšímu přehledu věcný ukazovatel všech změněných, prováděných neb jinak dotčených zákonných předpisů.

Juristen-Zeitung, III. roč., č. 12. Dr. F. Freudenfeld: „Disposičná způsobilost velkostatkáře nad zabraným majetkem". Dr. D. Eisinger: „K zákonnému vyživovacímu návrhu nemanželského dítěte". Dr. Biach: „K §-u 9. zákona ze dne 22. prosince 1921, č. 471., Sb. zák. a nař.". Dr, E, Hogenauer: „K §§ 1333, a 993.—997. obč. zák.". Dr. V. Hahn: „K §-u 871. obč, zák,",

Pozemková reforma. Napsal dr. Jaromír Sedláček, profesor obč. práva Masarykovy university v Brně. Nákladem Barvič a Novotný v Brně, 1922. (Sbírka spisu právnických a národohospodářských, sv. XII.) Stran 294. Cena 50 Kč. Autor zevrubně rozebírá ustanovení zákona záborového a jeho prováděcích předpisů. V prvé studii vykládá, co je to majetek pozemkový, který je zabrán. Ve druhé, nejobsáhlejší, rozebírá pojem záboru a mezi jiným jeho význam pro omezení právního obchodu s nemovitostmi. Ve třetí studii zabývá se nově zavedenými generálními hypotékami. Čtvrtá studie jest věnována otázce zaméstnancu na zabraném majetku, pokud je dotčena námezdní smlouva skutečným a knihovním převzetím zabrané půdy státem, a jaké nároky mají zaméstnanci proti zaměstnavateli a státu. V páté studii obírá se autor otázkami přídělu pudy, při čemž přirozeně je věnována největší péče rolnickým nedílům. Práce tato je prvé systematické zpracování soukromoprávních ustanovení předpisů o pozemkové reformě u nás. Při základním významu pozemkové reformy pro náš právní řád a náš sociální život možno očekávati, že práce tato najde hojně čtenářů, obzvláště když používání knihy je usnadněno dukladnými rejstříky (věcným a právních pramenů) a zevrubným označením obsahu.

Trestní řád, II. vydání rozmnožené a doplněné. Dodatky: o porotách, mladistvých provinilcích, zmírnění sazeb trestních, podmínečném odsouzení atd. Upravil dr. M. Lepař, r. z. s. Nákladem knihtiskárny dr. Ed. Grégr a syn v Praze. Cena 27 Kč.

XXV. zák. čl. z r. 1899 o štátnom dôchodku z výčepu nápojov. Sostavil Ján Bárinka, vrch. spr. dôch. kontr. v Bratislave.

Chronologický a abecední seznam zákonů a nařízení, vydaných ve Sbírce zákonů a nařízení. Seznam tento bude vychází 4-krát ročně a tištěn jest čitelným písmem na silném papíru formátu jako je Sb. zák. a nař. Cena jednoho čísla 5 Kč. Předplatné na celý rok (4 čísla) 15 Kč včetně porta. Nákladem Všetečka, Šašek a spol., velkoobchod papírem a tiskopisy, Praha-Vinohrady, Havlíčkova 92.

Oldřich Hora, tab. soudce.

Je-li záhodno a potřebno odstraniti při revisi obč z. rozlišování dědictví a odkazu, resp. dědice a odkazovníka?

Třetí právnický sjezd v Bratislavě usnesl se v zájmu ulehčení a urychlení sjednocení občanského práva, jehož největší část na Slovensku a Podkarpatské Rusi platná je nepsané zvykové právo, na tom, aby recipováno bylo dědické právo upravené obč. z. z roku 1811 a novelami až na jisté výjimky resp. zvláštní instituce, z nichž nejdůležitější by byla výjimka, trvající na přijetí do návrhu zákona ustanovení o nároku pozůstalého manžela na polovici v manželství společně získaného jmění (koakvisice), podle dosavádního platného práva na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Usnesení uvítal zajistě každý československý právník, neboť se jím sjednocení občanského práva velikou měrou usnadňuje a urychluje.

Jmenovitě nutno vítati upuštění od t. ř. větevného dědictví, které, jednalo-li se o pozůstalost lidí starších, rodiči před dávnými lety vybavených, bylo jen dobrou příležitostí a častou příčinou dědických sporů.

Ostatně je toto větevní dědictví i v obč. z. v §§ 735 a násl. obsaženo, lišíc se od zvykového slovenského jen rozsahem — t. j. přikazujíc každé větvi polovici pozůstalosti. Při studiu osnovy revidovaného dědického práva namanula se mi otázka v předu položená i považuji za svoji povinnost upozorniti na nebezpečí ze zanedbání otázky té dle mého mínení hrozící. Při nynější poválečné fluktuaci cen věcí movitých i nemovitých a kursů peněžních bude podržením rozdílu mezi testamentárním dědicem a odkazovníkem resp. mezi testamentárním dědictvím a odkazem pořizovatelem pro-

jevená vůle ve velmi četných případech stoupnutím ceny peněz a klesnutím ceny nemovitého majetku zvrácena v pravý opak.

Tak zustavitel, který poručil závětí nebo neučiniv závěti zanechal svému dědici nemovitost mající v době sdělání závěti resp. dovětku velikou cenu a přikázav mu závětí nebo dovětkem výplatu peněžitého odkazu době té zcela přiměřeného a nezměniv po nastalém klesnutí cen nemovitostí a stoupnutí ceny peněz své poslední vule, přivedí takovou nezamýšlenou situaci, že dědici, kterého puvodně bohatě byl obmyslil, v čas dědického nápadu zanechá nemovitost zatíženou odkazem, jehož hodnota hodnotu zděděné nemovitosti téměř vyčerpává, po případě ji snad i převyšuje.

Nebezpečí tomu, jež jest jaksi přechodného rázu, dalo by se čeliti ustanovením, že vzájemná hodnota (nemovitosti a peněz odkazu) má se při projednání pozustalosti hodnotiti dle relace v čas sepsání posledního pořízení. To zdá se mi ale v praxi nesnadno proveditelným, neboť příslušným znalcum nebude moci býti nemovitost v tom stavu předvedena, v jakém byla v době posledního pořízení.

Provedení pravé vůle pořizovatelovy překáží však v míře mnohem větší další ustanovení obč. z. Jest to rozdíl povinnosti dědicovy a povinnosti odkazovníkovy přispěti na úhradu pozustalostních dluhu.

V §§ 548. a 549. obč z. ukládá se dědici resp. dědicům zaplacení dluhu pozustalostních a útrat pohřebních vedle povinnosti zapraviti odkazy ve smyslu § 649.

Odkazovník naproti tomu, byť i odkaz dle hodnoty své byl největší částí pozustalosti (§ 535), nemá povinnosti na úhradu dluhů těch přispívat a teprve, když dluhy ty převyšují hodnotu mimoodkazního pozustalostního jmění, je dle § 692 povinen, trpěti poměrné snížení odkazu svého k úhradě dluhu pozustalostních, pokud převyšují mimoodkazní jmění pozůstalostní.

V tomto případě obč. z. v § 690. odměnuje dědice tím, že mu dává nárok proti pozustalosti scilicet proti odkazovníkum na náhradu nákladu učiněných ve prospěch pozůstalosti a na přiměřenou odměnu za jeho namáhání.

V tomto případě je tu po rozumu obč. z. dědic, ačkoli dědictví jeho pohlceno je dluhy pozustalostními tak, že se mu ze souhrnu práv zemřelého nedostalo ničeho a je de facto jen dědicem domnělým nebo spíše správcem pozůstalosti dostávajícím za svoje namáhání odměnu. Největší část zůstavitelu není povinná

rozvahu majetkovou sdělávati a také ji nesdělává, ba ani sdělati neumí a proto neznajíc rozdílu mezi právy a povinnostmi dědice a odkazovníka proti svému úmyslu poškozuje dědice a nechtíc toho favorisuje odkazovníka.

Příčinou toho zjevu podmíněného neznalostí tajů dědického práva jest odchylka psaného práva, t. j. zákona od právního pojímání a cítění lidu.

Oč spravedlivější, oč bližší lidu je zvykové právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi, nerozeznávající dědicu a odkazovníku, ukládající všem participientum na jmění pozustalostním poměrné placení dluhu dle hodnoty jednotlivých podílů! Avšak i tu muže pořizovatel zamýšlející přivoditi efekt v §§ 548, 549 a 692 obč. z. uzákoněný učiniti tak tím spusobem, že jednomu nebo několika dědicům přikáže, aby společně zaplatili dluhy pozůstalostní anebo, že přikáže jednotlivým dědicům, aby zaplatili určité dluhy pozůstalostní.

V tomto případě je jisto, že to byla vule pořizovatelova, kdežto při zákonné úpravě v §§ 548, 549 a 692 obč. z. je téměř vždy nejisto, chtěl-li pořizovatel takový efekt přivoditi čili nic. Tato nejistota muže ale být odstraněna jen odstraněním rozdílu mezi dědicem a odkazovníkem ve smyslu obč. z.

Abychom otázku v nadpisu této stati uvedenou mohli řešiti, rozložme ji v tyto tři otázky:

I. Vžilo-li se rozeznávání obč. z. institucí dědictví a odkazu resp. dědice a odkazovníka po vzoru římského práva v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, kde občanský zákon z roku 1811 výše 100 let je v platnosti, v právnické pojímání a cítění lidu a odpovídá-li jemu?

II. Je-li na čase, je-li nutno a oduvodněno rozeznávání to odstraniti?

III. Zasáhne-li odstranění rozeznávání toho až do samých základu soustavy občanského práva dnešního tak, že by jím překročena byla hranice revisi jeho při sjednocení vytčená?

Dle mého mínění bylo by zodpověděti otázky prvou a třetí záporně, druhou pak kladně.

Ad I. Důkazem toho, že rozeznávání obč. z. se v právnické pojímání a cítění lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku nevžilo a že mu neodpovídá, zdá se mi býti skutečnost, že lid v zemích českých přes 110-tiletou platnost občanského zákona o odkazu mluvě praví: „X zdědil po Y to neb ono — věc — peněžitý ob-

nos — právo — pozemek atd.“, nehledě k tomu, zda X byl pořizovatelem ustanoven testamentárním dědicem či jen odkazovníkem ve smyslu § 535. obč. z.

Příčinou toho jest okolnost, že rozeznávání toto neodpovídá ani dědickému právu plativšímu před platností obč. z. v Čechách na Moravě a ve Slezsku — a také ani zvykovému právu platnému na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Co se týče zemí českých poukazuji na Všehrdovy „O právích země České knihy devatery“ a to na knihu VII., kapitolu 10., nadepsanou „O rozličných výmienkách v zápisech a najprve o moci, aby mohl kšaftem odkázati“, kde je psáno v bodu 4.: „A ktož sobě ostaví moc, aby mohl summu toliko na dědictví svém kšaftem odkázati, neodkazuj gruntóv“, — v bodu 8., v třetí větě: „Alc kdyby kto sobě tu moc deskami a zápisem svým vymienil, aby mohl diel dědictvie svého v zápise jmenovaného nebo všecko dědictvie listem svým nebo kšaftem, komuž by se jemu zdálo, dáti a odkázati, a své zápisníky nebo nápadníky k tomu týmž zápisem zavázal, aby toho po smrti jeho bez otporu postúpili tomu, komuž by on to listem nebo kšaftem svým dal a odkázal, tehdy se zdá, že na tu moc bude moci listem svým též dědictvie svého diel nebo všecko dáti, komuž chtíti bude, jakož móž summu na tom dědictví odkázati na tu moc sobě pozóstavenú“.

Také zvykové právo platné v bývalých zemích uherských zachované a sepsané konferencí judexkuriální z roku 1861 stanoví: „Poručiteľ na celú pozostalosť, alebo len na čiastku pozostalosti, alebo na jednotlivé veci a práva jedného alebo viac dedičov môže ustanoviť“. Z těchto dokladů nutno souditi, že ani české, ani slovenské dědické právo neznalo a nezná rozdílů mezi „závětí“ a „dovětkem“ a mezi „dědictvím ze závěti“ a „odkazem“.

Ad II. Pro časovost odstranění rozeznávání shora uvedeného a pro jeho nutnost a odůvodněnost mluví úvaha v předu uvedená, z níž plyne, že rozeznáváním tím se v značné míře stěžuje provedení skutečné vůle zůstavitelovy právě následkem toho, že rozdíl povinností a práv dědice a povinností a práv odkazovníka se v právní pojímání a cítění lidu nevžil a že jemu neodpovídá. Právo upraviti rozdělení majetku na případ smrti jest jen důsledkem práva neomezenému vlastníku §-em 362. obč. z. přiznaného „svobodně se svým majetkem nakládati“ — a úlohou důsledného zákonodárce jest, jasným zněním předpisu dědického práva a jich lidovému právnímu nazírání přispůsobeným obsahem umožniti

i lidu práv neznalému správný projev poslední vůle a zabezpečiti provedení skutečné vůle vlastníka — pořizovatele. Úloha ta není snadná. Doba delší jednoho století, v roce 1811, netušený rozvoj ve všech oborech lidského života, sblížení všech dílů světa vývojem dopravy, souvislost resp. vzájemná závislost jich národohospodářského života, po světové válce nastavší, co do trvání a průběhu svého nezbadatelná fluktuace cen věcí movitých i nemovitých a tím jakož i jak státním hospodářstvím, tak i politickou a národohospodářskou konstelací podmíněná fluktuace kursů peněžních a posléze v četných případech nepředvídatelnost okamžiku, kdy pořizovatel zemře a v kterém stadiu fluktuace cen statků jeho poslední pořízení a jeho pozůstalost budou realisovány — vyžadují imperativně toho, aby byly tyto změněné a neustálené poměry i při částečné jen revisi práva dědického náležitě respektovány, aby rozeznávání obč. z. mezi dědictvím z posledního pořízení a odkazem bylo odstraněno, čímž dosaženo bude větší jistoty, že provedena bude pravá a skutečná vůle pořizovatele.

Ad III. Co se týče otázky třetí, zda odstranění rozeznávání se dotýká samých základů soustavy občanského práva dnešního a zda se vymyká řešení při nynější toliko částečné revisi přesahujíc hranice ji vytčené, nutno předem vytknouti znaky, jimiž se rozlišují, a znaky, jimiž se shodují obě instituce.

Instituce dědictví a odkazu resp. dědice a odkazovníka: liší se v těchto bodech:

1. Testamentární dědictví je výlučné právo k celé pozůstalosti nebo k její poměrné části (§ 532.) — odkaz pak je právo na určitou věc nebo více věcí, na peněžitý obnos nebo právo nějaké z pozůstalosti (§ 535.).

2. Zůstavitele představuje dědic, nikoli odkazovník (§ 547.).

3. Odkazovník má proti dědici resp. dědicům nárok na zajištění odkazu (§ 692.).

4. Pozdější závětí zrušuje se nejen předchozí závěť ale i předchozí dovětek (§ 713.) — pozdějším dovětkem ale ruší se jen starší odkazy dovětku tomu odporující (§ 714...

5. Způsobem a dobou odevzdání (§§ 547. a 685.).

6. Dědic resp. dědici jsou povinni nésti dluhy pozůstalostní (§§ 548., 549.) — odkazovník ale jen omezeně a podpůrně (§ 692.).

Tento poslední rozdíl považuji z důvodů již v předu uvedených za nejdůležitější, poněvadž je spojen u dědice často s velikými

materielními povinnostmi, u odkazovníka pak s velikými materielními výhodami, ačkoli z formálního hlediska by byl nejpodstatnějším rozdíl pod 1. vytknutý, který materielního významu nabývá teprve připojením rozdílu pod 6. uvedeného. Oproti těmto rozdílům vytýkám shodu obou institucí v těchto bodech:

1. I testamentární dědictví i odkaz mohou býti zřízeny jen posledním pořízením vyhovujícím předepsaným formám (§§ 533. 535 a 647).

2. Přečká-li dědic a odkazovník zůstavitele, přechází dědictví (§ 537., i odkaz (§ 684.) na jich dědice.

3. I dědici i odkazovníku může z jeho podílu resp. odkazu další podíl dědický (§ 560.) resp. další odkaz (§ 689.) přirůsti.

4. Dědic může se vzdáti dědictví, odkazovník odkazu svého i přirostlého dalšího podílu (§ 563.) resp. odkazu tohoto způsobem v § 659. popsaným (§§ 547., 726. a 805.).

5. Doba nápadu dědického (§ 536.) a doba, kdy odkazovník nabývá právního nároku na odkaz (§ 684.) je táž.

6. I dědic i odkazovník musí mít v čas úmrtí zůstavitele způsobilost dědickou (§§ 537. a 647.).

7. I dědic i odkazovník jsou částečně nezpůsobilými svědky posledního pořízení (§ 594.).

8. I dědici i odkazovníku mohou být pořizovatelem určeni náhradníci (§§ 604. a násl. a §§ 652 a násl.).

9. Jedna a táž osoba může býti v téže pozůstalosti i dědicem i odkazovníkem současně (§ 648.).

10. Výminky spojené s ustanovením dědice i odkazovníka mají stejný význam a stejnou působnost (§ 696. a násl.).

11. I dědici i odkazovníku může pořizovatel dáti příkaz (§§ 649., 709.).

Uváživ počet a podstatnost rozdílů obou institucí a počet a podstatu znaků shodných dospěl jsem k názoru, že rozdíly nejsou tak dalekosáhlé, že nejpodstatnější rozdíl je v četných případech znehodnocením hlavní instituce, t. j. dědictví ve prospěch vedlejší instituce, t. j. odkazu.

Že spolupracovníci obč. z. z roku 1811 považovali instituci dědictví za instituci hlavní, je patrno z nadpisu osmé hlavy obč. z.: „Von dem Erbrechte". Táto, dědictví nepříznivá, intensita povahy odkazu donutila dokonce zákonodárce činné při sdělávání občan-

ského zákona, aby se uchýlili k fikci dědictví a dědice (§ 690.), kde jich ve skutečnosti není, poněvadž ani částky souhrnu práv zemřelého nevyčerpané břemeny pozůstalostními se dědici nedostalo.

Z těchto duvodu soudím, že odstraněním rozdílu mezi oběma institucemi by se nesáhlo na základy soustavy občanského práva dnešního a že by i v nastalých normálních poměrech odstranění to znamenalo spravedlivější postup obč. z. oproti participientům na jmění pozustalostním. V mínění tom utvrzuje mne nedůslednost občanského zákona v rozlišování obou institucí zračící se v ustanovení §-u 726, dle něhož v případě, že by nebylo ani dědicù testamentárních, ani zákonných, anebo že by dědici ti nechtěli anebo nemohli dědictví přijati, mají se odkazovníci považovati za dědice dle poměru hodnoty svých odkazů.

Drže se dusledně vytčeného pojmu odkazovníka a contrario dědice měl obč. z. prohlásiti pozustalost takovou za pozůstalost bez dědicu a přiřknouti ji jako odúmrť státu, který by ovšem byl povinen zapraviti odkazy, poněvadž závěť nebo dovětek i bez dědiču zůstaly platnými.

Slovo odkaz nemuselo by vymizeti naprosto z obč. z. a pojem odkazu mohl by býti omezen na odkazy k účelům národním a všeužitečným, na odkazy zbožné, odkazy institucím, které dle vule pořizovatelovy mají býti teprve zřízeny a na odkazy skupině osob ve smyslu § 651., kde zákon dává dědici právo určiti, kterou věc ten který člen obmyšlené skupiny lidí má dostati, tak že členové obmyšlené skupiny lidí nenabývají úmrtím pořizovatele právního nároku na určitou odkázanou věc jako odkazovník dle § 684. Při psaní této stati byl jsem úplně vzdálen úmyslu znesnadňovati sjednocení dědického práva a veden jen snahou dáti popud k odstranění něčeho, co dle mého úsudku jsouc převzato z cizích a dávných poměrů, neodpovídá již dnešním tak změněným poměrům a také ani právnímu nazírání a cítění občanstva, pro něž revidovaný občanský zákon je v prvé řadě určen, a co je méně spravedlivým v poměru mezi jednotlivými participienty na jmění pozůstalostním nežli zvykové právo na Slovensku a Podkarpatské Rusi platné.

Prosím, aby na stať tuto bylo pohlíženo jen jako na pokus p r a k t i k a upozorniti kruhy k revisi občanského zákona povolaných právníků na časovost a důležitost otázky v nadpisu předložené.

Dr. Bartolomej Róna, advokát v Košiciach:

V jakej valute sa má platiť zmenečný dlh zo zmenky prijatej v cudzozemsku?

Na rozhodnutie Najvyššieho súdu č. Rv. III. 242-20 uverejnené v 3. sošite „P. O." pod uvedeným nápisom, dovoľujem si nasledovné poznámky urobiť:

Dľa môjho názoru je rozhodnutie II. a III. stupňového súdu nesprávne a protizákonné. Zo stanoviska formálneho pravidla je aj I. stupňový rozsudok protizákonný.

S otázkou oprávnenosti pripojovacej žiadosti k dovolacej žiadosti sa v rámci tohoto článku nezabývam.

Čo sa týka otázky formálneho pravidla poukážem na to, že určenie (zvláštne bližšie označenie) tej okolnosti, v jakých korunách sa má zmenkový obnos platiť, nepatrí na zmenkovú spornú cestu, ktorá následkom námietok žalovaných proti platebnému príkazu nastala. Spor, ktorý následkom namietania proti platebnému príkazu povstane, sa má obmedziť na rozsúdenie, či vyhovuje platebný príkaz zmenke, — samozrejme v medziach petitu zmenkovej žaloby.

V tomto spore súd nemá práva a možnosti, aby v rozsudku platebný príkaz, keď aj len čiastočne, premenil, ale len na to, aby platebný príkaz v platnosti zachoval, alebo ho platnosti zbavil — a síce v celosti alebo čiastočne. Tertium von datur.

Nemôže byť pochybnosti, že určenie (bližšie oznančenie) druhu korún, de facto skutočná premena v platebnom príkaze uvedeného obnosu, obsahuje premenu, a to podstatnú premenu, platebného príkazu, čo najlepšie z toho vysvitá, že v prítomnom páde znie platebný príkaz na „K", I. stupň. rozsudok na „Kč" a II. stupň. rozsudok na „maď. K.".

Poneváč zmenka znie na »K» a žaloba smeruje na »K», t. j. žiada prisúdenie „K", platebný príkaz správne bol na „K" vystavený a sa mal v platnosti podržať.

V tomto ohľade teda aj I. stupň. rozsudok porušil formálne pravidlo.

Dľa môjho názoru sa tá otázka, jaké koruny sa majú rozumieť pod „K" — v prítomnom páde — t. j. jaké koruny majú žalovaní na základe platebného príkazu platiť, nemá a nemôže v tomto zmenkovom spore rozhodnúť. Ačpráve sa zdá byť kuriozitou, dľa zákona môže byť riešená táto otázka len vo zvláštnom

spore (príp. v spore o určenie právneho pomeru) alebo behom exekučného pokračovania.

Zo stanoviska hmotného (zmenkového) pravidla je II. a III. stupň. rozsudok z toho dôvodu nesprávny, poneváč vyplnenie platebného miesta (V. Topolčany) sa stalo v smysle § 93. zmenkového zákona oprávnene a správne a tak sú Veľké Topolčany miestom platenia. Následkom toho, žalobník má právo žiadať, a žalovaní sú povinní platiť koruny, platné vo Veľkých Topolčanoch. Tá okolnosť, že zmenka zneje na „K“ (bez bližšieho označenia), nezmeňuje druh týchto korún, poneváč sa jedná o korunách, ktoré sa na území Československej republiky majú platiť. A § 6. citovaného zákona č. 187-1919 neobsahuje nariadenia, dľa ktorého by sa čsl. koruny s platnosťou výlučne ako „Kč“ musely označiť poť. koruny „K“ bez označenia literou „č“ by sa nemohly a nesmely za čsl. koruny považovať. Tomu odporuje aj každodenný život, kde — a to tak v úradnom ako aj v súkromom živote, ba aj v obchodnom spojení — sa „K“ na miesto „Kč“ užíva. V smysle § 265. obch. zák. sa teda malo určiť, že „K“ v tomto páde čsl. koruny znamená a to tým istejšie, poneváč sa jedná o zmenku, ktorá na území Československej republiky bola vystavená a tamže je aj splatná. Správnosť tohoto stanoviska nasleduje aj z 1. odst. § 326. obch. zák.

Odvolávanie sa II. poť. III. rozsudku na § 37. zm. zák. je bezzákladné.

Odvolávanie sa na to, že Budapešť je miestom pobytu prijímateľa, je tiež bezzákladné, poneváč v páde jestvovania platného miesta platenia, miesto pobytu prijímateľa nemá ohľadne platenia žiadneho významu a síce ani v tom páde, keď miesto pobytu sa na zmenke driev nachádzalo, než miesto platenia, poneváč zo zmenkového právneho stanoviska vpísanie platného miesta platenia, ačkoľvek sa to pozdejšie stalo, má platnosť ex tunc, t. j. sa má považovať za také, ktoré sa na zmenke už pôvodne nachádzalo. Práve preto je ten dôvod II. stupň. rozsudku, že „zmenkový obnos pred domicilovaním v Budapešti bol splatný“ úplne mýlny.

Dr. Ladislav Hlatký:

Svedectvo dieťaťa pred súdom.

Kto študoval detskú psychologiu s pozorňosťou, tedy nie len psychiater, ale aj vychovávateľ a rodič, je na čistom, jak jemný a citlivý nástroj je duša dieťaťa. Akékoľvek použitie alebo pokus,

jehož predmetom je niektorý prejav detskej duše, detského smýšľania, musí sa diať s najväčšou opatrnosťou.

To platí v stupňovanej miere, keď v súdnom pokračovaní má sa dieťa ako svedok vyslýchať. Psychologické zkúsenosti upozorňujú nás, aby pri prisluhovaní pravdy bola čím menšia váha kladená na detskú výpoveď, ponevač len veľmi zriedka, a len za pomerov obzvlášte priaznivých bude možno na ňu zakladať rozsudok.

Všetky príčiny, ktoré túto opatrnosť, a nedôveru voči detským svedectvám ukladajú, pochádzajú práve z povahy detskej duše.

Význačná vlastnosť detskej duše je prílišný subjektivizmus, ktorým si ona utvorí a vybásni celý vonkajší svet, celý vesmír podľa predstáv svojho vnútorného duševného sveta. Tento subjektivizmus robí dieťa náklonným prenášať svoje predstavy do sveta skutočnosti. Názor na svet je u dieťaťa bez každej vecnosti, postráda úplne toho objektivizmu, ktorý často aj u dospelých pokulháva. Kritika myslenia, kontrola pomeru medzi našou obrazotvornosťou a medzi skutočnosťami vonkajšieho sveta schádza aj duševne normálnym deťom temer naprosto. Jestli však sa pridruží k tomuto subjektivizmu, tomuto prirodzenému nedostatku sebakontroly ešte i neobmedzene hýrivá fantázia, pathologická obrazotvornosť, ktorá sa zvlášte vo veku dospievania (puberty) často dostavuje, v tom prípade dostaneme od dieťaťa často tak fantastické obrazy o udalostiach, na ktoré ho máme vyslýchať, že jadro skutočnosti sotva sa dá vylúskať z fantastického obalu.

Prispieva k tomu ešte i okolnosť, že v dieťati mocne žije túžba byť obdivovaným, pud, aby bolo predmetom rozhovorov, rado hrá zástoj vo vážnych záležitostiach. Tieto vlastnosti vlívajú naň v uvažovaní jeho výrokov. Jeho hlavným želaním je, aby čím viacej mohlo vypovedať, aby jeho okolie videlo, jak vážny zástoj hralo vo veci. Jeho výpoveď je obyčajne pozitívna, zriedka sa stane, že by nič nevedelo o veciach, na ktoré je vyslýchané. Mrzí ho, jestli sklamanie musí zapríčiniť tým, ktorí práve vážne vysvetlenie čakajú od neho.

Zdôrazňujem, že tieto zjavy sú všeobecným rázom detí, a to aj detí, ktoré sú psychicky zdravé a mravne bezúhonné. Ale ako je to s takými deťmi, u ktorých tento všeobecný karakter zaťažený je tým, že sú duševne a mravne zoslabené? Jestli už aj v predpoklade dobromyselnosti, a normálnej súdnosti taký nepriaznivý obraz sme dostali o hodnote detského svedectva, akú schopnosť svedčenia môžeme očakávať od obmedzených detí, alebo od takých, u ktorých

sa javí luhavosť, náklonnosť k luhaniu jako príznak choroby? Poznamenať treba, že obmedzenosť dieťaťa je často veľmi ťažko znateľná, tak že aj zkúsení a psychologicky vzdelaní pedagogovia a lekári môžu túto skrytú obmedzenosť len pri najopatrnejšej pozornosti soznať. Školský pokrok není vždy merítkom duševného stavu. V dejinách súdnictva sú známe prípady, kde ťažké nespravedlivosti pochádzaly z vypovedí takých detí, ichž obmedzenosť, práve následkom svojej skrytosti, ušla pozornosti súdu.

Avšak neodvisle od prípadu obmedzenosti a mravného nedostatku, má sa dieťa považovať za svedka stupňovane pochybného, ponevač chybuje mu vedomie zodpovednosti, znalosť následkov, s ktorými jeho výpoveď je spojená. Voľné uvažovanie dôkazov so strany súdu iste slúži za vážne korrektivum, jednako — najmä v pokračovaní pred porotným súdom — musí byť svedectvo dieťaťa veľmi opatrne používané.

Treba ešte uvážiť, že cudzosť miestnosti, súdneho pokračovania, obžaloby, výsluchu, vyvoláva aj v dospelom človekovi istú predpojatosť a zmätenosť. Oč v stupňovanejšej miere stáva sa to u dieťaťa, ktoré zo svojho prostredia, zo svojho detského sveta vytrhnuté je postavené medzi prísneho sudcu a bľadého obžalovaného? Jeho situácia je na toľko nezvyklá a slávnostná, že zmätok, ktorý ho ovláda, privedie ho bezmála do bezpríčetného stavu.

Jestli už na každý spôsob je treba vyslýchať dieťa, žiadúcne by bolo aby sa to stalo v jeho zvyklom prostredí, doma, alebo v škole, kde aspoň v okamihu výpovede ušetríme ho rozčulenia a rozpakov, ktoré ho mätú vo výpovedi.

Najlepšie by bolo snáď svedectvo dieťaťa až po istú vekovú hranicu vôbec pominúť, v každom prípade však jeho spôsobilosť k svedčeniu odborne vzdelanými psychologmi dať zistiť.

Myslíme, že v dobe osnovania nášho nového trestného zákona bolo snáď vhodne na tento problém poukázať.

Dr. A. Z.

Prehľad slovenskej časti rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach občianskych.

1.

I. Rozhodovať o nárokoch, týkajúcich sa okolkovania rakúsko-uhorských bankoviek (zákon 84/1919), vydania vkladných listov potažne výmeny bankoviek, povolané boly správne (finančné) úrady.

II. Zákon z 2-ho novembra 1918. č. 4. Sb. z. a n. platí na celom území Československej republiky.

III. Podkarpatská Rus právne stala sa čiastkou Československej republiky už sriadením Československého štátu totiž 28. októbra 1918. (Č. Ro. III. 28/22. z 10/V. 1922.)

Najvyšší súd dovolacej žiadosti žalovaného vyhovuje, rozsudok odvolacieho súdu zmeňuje, sporu prekážajúcej námietke

— vznesenej žalovanou stranou na základe bodu 1. §-u 180. O. p. p.— vyhovuje a spor zastavuje; súčasne zaväzuje žalujúcu stranu, aby žalovanému . . . Kč I., II. a III. st. útrat za 15. dní pod následkami exekúcie zaplatila; odvetu žalujúcej strany odmieta.

Dôvody:

V žalobe žalobník uviedol, že v marci 1919, keď sa v Užhorode okolkovanie rakúsko-uhorských bankoviek prevádzalo, bol v Žiline, kde bankovky v sume 15,000 K, k okolkovaniu prihlásil; okolkovanie a zámena mu však v Žiline, pozdejšie v Užhorode a v Košiciach boly odopreté, konečne že bol 13. septembra 1921. usnesením finančného referátu v Užhorode vyrozumený, že mu bude »obnos 15,000 K, k výmene u berného úradu poukázaný ale len pod tou podmienkou, jestli sa zriekne ďalších nárokov proti československému štátu«; nútený bol vyjadrenie o tomto podpísať, lebo ináč by mu nebolo bývalo ani 7,500 K vyplatené. Vzhľadom na toto donútené podpísanie vyjadrenia —, ďalej na to, že sa opísané jednanie voči žalobníkovi nemalo stať a že sa mu usnesením finančného referátu na zadržaných 7.500 K knižného výťahu nedostalo, žiadal odsúdiť žalovaného na vydanie knižného výťahu o 7,500 K, alebo na zaplatenie zadržanej sumy.

Pri okolkovaní bankoviek dľa zákona z 25. II. 1919. č. 84. Sb. z. a n. a na základe tohoto vydaného nariadenia ministra financií z 25. II. 1919. číslo 86. Sb. zák. a nar. Československý štát skrze svoje orgány nevystavoval v jakovosti subjekta súkromných práv voči jednotlivcom, ktorých povinnosťou bolo rakúsko-uhorské bankovky k okolkovaniu predložiť, ale vystupoval ako verejno-právny útvar, reprezentant verejnej moci — svrchovanosti — voči svojim príslušníkom, ako členom podriadeným najvyššiemu verejno-právneho útvaru, totiž štátu. Nepotrebuje zovrubnejšieho odôvodnenia, že právny styk štátu s jednotlivcami pri okolkovaní bankoviek poťažne pri zámene peňazí dľa hore uvedených právnych predpisov a nariadenia vlády republiky Československej z 12. okt. 1920, číslo 576. Sb. zák. a nar. nebol právnym stykom koordinovaných právnych subjektov, ale právnym stykom štátu ako nadriadeného najvyššieho verejno-právneho útvaru k jednotlivým — jemu podriadeným a jeho svrchovanosti podliehajúcim — osobám; všetky majetkové nároky, ktoré plynú z takýchto právnych stykov, sú nárokmi verejno-právnej povahy.

V právnom styku, z ktorého žalobník svoj žalobný nárok odvodzuje proti celému Československému štátu, tento — prostredníctvom svojich k tomu povolaných orgánov — nevystupoval voči žalobníkovi ako s ním rovnocenný právny subjekt, ale vystupoval ako jemu nadriadená vrchnosť. Žalobný nárok je tedy — dľa hore uvedeného — nárokom verejno-právnej povahy (ako to ináč aj odvolací súd vyriekol).

Pri posudzovaní otázky, komu prislúcha rozhodovať o takýchto nárokoch verejno-právnej povahy, prichádzajú v úvahu zákony z 2. novembra 1918. číslo 4. a 3. Sb. zák. a nar.

Dľa prvého (zák. č. 4 ex 1918): nároky proti celému štátu, alebo jeho jednotlivým zemiam možno uplatňovať žalobou u riadnych súdov — v I. inštancii pred zemským súdom v Prahe, čím je určený obor pôsobnosti a príslušnosť tohoto súdu, inými slovy: výlučná vecná a miestná príslušnosť, že tu nejde o nároky odvodzované zo súkromno-právneho pomeru, ale len o nároky, odvodzozvané z verejno-právneho pomeru, to ustáliť možno z 1. vety zákona, ktorá sa zmieňuje o prípustnosti žaloby u riadneho súdu, lebo táto prípustnosť rozumie sa u súkromo-právnych nárokov proti štátu sama sebou, — nemalo by tedy náležitého smyslu, aby zákonodarca v špeciálnom zákone ustanovoval niečo takého, čo sa rozumie samo sebou), — ale toto uplatňovanie nárokov proti celému štátu alebo jeho jednotlivým zemiam u riadnych súdov prípustné je len pod tou podmienkou, že rozhodovať o ňom neprislúcha Najvyššiemu správnemu súdu dľa §-u 2. číslo 6. zákona z 2. novembra 1918. číslo 3. Sb. z a n. ktorý ustanovuje, že Najvyšší správny súd rozhoduje o nárokoch proti štátu alebo jednotlivým zemiam štátu vtedy, jestli už rozhodly o nárokoch týchto v medziach svojej príslušnosti v inštančnom poradí úrady správne a jestli ide len o preskúmanie tohto rozhodnutia.

Žalobník v odvolaní sám uviedol, že o jeho nároku finančné vrchnosti, tedy správne úrady (administratívne) — v najvyššom stupni aj ministerstvo financií — už rozhodly a to ministerstvo financií v tom smysle, že aj v pomere 50 %-ov výmena bankoviek stane sa len pod tou podmienkou, jestli sa žalobník ďalších nárokov zriekne, — čím bol nárok žalobníkov na vydanie vkladného listu implicite zamietnutý.

Ináč z §-u 1. hore citovaného zákona č. 84 ex 1919, ďalej z §-u 5. (predposledný odstavec) nariadenia ministra financií č. 86 ex 1919 a z §-u 6. (posledné dva odstavce) a §-u 10. (posledný odstavec) nariadenia vlády republiky Československej z 12. októbra 1920, č. 576 Sb. z. a n. nasleduje, že **rozhodovať o nárokoch, týkajúcich sa okolkovania rakúsko-uhorských bankoviek, vydania vkladných listov poťažne výmeny bankoviek, povolané boly správne úrady.**

Z toho, čo je hore uvedené, zrejme nasleduje, že v žalobe uvedený nárok, ktorý je nárokom verejnoprávnej povahy, vznesený proti celému štátu, vôbec nemožno uplatňovať pred riadnymi súdy; mýlil sa tedy odvolací súd, keď — zmeniac rozsudok súdu I.-stupňového, vyhovujúci sporu prekážajúcej námietke, vznesenej na základe bodu 1. (aj 3.) §-u 180. O. p. p. — zamietol rečenú sporu prekážajúcu námietku, na ktorú treba ostatne aj z úradnej povinnosti hľadieť.

Ohľadom na obsah dôvodov rozsudku odvolacieho súdu Najvyšší súd pripomína, že je úplne mylne stanovisko odvolacieho súdu, dľa ktorého zákon z 2. novembra 1918, č. 4 Sb. z. a n. nemohol by byť upotrebený na území Podkarpatskej Rusi, lebo že v dobe vynesenia tohoto zákona Podkarpatská Rus stála ešte pod »uhorským imperiumom«. Mylne je toto stanovisko z nasledovných dôvodov:

Zákon z 28. októbra 1918, č. 11 Sb. z. a n. o sriadení samostatného Československého štátu síce vôbec nehovoril o tom, z ktorých

územi sa skladá Československý štát ktorý ešte nemal presne stanovených hraníc, ale z ustanovenia č. 81. mierovej smluvy medzi mocnosťami spojenými i sdruženými a Nemeckom, podpísanej vo Versailles 28. júna 1919 (č. 53 ex 1921 Sb. z. a n.), kde sa konštatuje, že mocnosti spojené i sdružené už p r e d t ý m uznaly úplnú nezávislosť štátu Československého, z a h r ň u j ú c e h o a j a u t o n o m n é ú z e m i e R u s í n o v n a j u h o d K a r p a t o v, — ďalej zo smluvy medzi čelnými mocnosťami spojenými i sdruženými a Československom, podpísanej v Saint-Germain-en-Leye dňa 10. septembra 1919 (č. 134 ex 1921 Sb. z. a n.), kde sa proste konštatuje skutočnosť, že Československý štát už vznikol a že v sebe zahrňuje aj územie Podkarpatskej Rusi, ktoré má byť v r á m c i š t á t u Č e s k o s l o v e n s k é h o ako samosprávna jednotka sriadené, — nutno mať za to, že **Podkarpatská Rus p r á v n e stala sa čiastkou Československej republiky už sriadením Československého štátu, totiž 28. októbra 1918,** keď aj niet skutočnej listiny alebo aktu, potvrdzujúceho okamžik, v ktorom sa Podkarpatská Rus pripojila k Československej republike.

Vychádzajúc z tohoto právneho stanoviska, — zákony a nariadenia Československej republiky, vynesené od 28. októbra 1918 nakoľko v nich niet iného ustanovenia výslovne alebo implicite po práve platné boly ipso iure aj dotyčne územia Podkarpatskej Rusi; — na inú stránku patrí okolnosť, že niektoré zákonité predpisy fakticky nemohly byť dočasne prevádzané následkom toho, že na istých čiastkach podkarpatsko-ruského územia Československého štátu štátna moc d o č a s n e nemohla byť vykonávaná preto, poneváč jedna-druhá časť rečeného územia obsadená bola cudzím vojskom, alebo pre inú prechodnú prekážku.

Úplne mýlny je názor odvolacieho súdu aj po tej stránke, že by zákon z 2. novembra 1918, č. 4 Sb. z. a n. platil len v tej čiastke republiky, kde ostaly v platnosti zákony bývalého rakúskeho cisárstva. Zo samého zákona č. 4 ex 1918 toto vyčítať nijako nemožno — a sama o sebe tá okolnosť, že nároky, o ktorých rozhodovať odkázané je citovaným zákonom do oboru pôsobnosti pražského zemského súdu, ako súdu I. inštancie, shoduje sa s j e d n o u č i a s t k o u nárokov, o ktorých rozhodoval pred štátnym prevratom dotyčne zemí bývalého rakúskeho cisárstva ríšský súd, nie je dostatočným podkladom k tomu záveru, že by rečený zákon neplatil v tých čiastkach Československej republiky, na ktoré sa pred štátnym prevratom právomoc ríšskeho súdu nevzťahovala.

Rozhodovať o d r u h e j časti nárokov, o akých pred štátnym prevratom rozhodoval ríšsky súd, prikázané bolo v bode 6. §-u 2. zákona č. 3 z 2. novembra 1918 Sb. z. a n. Najvyššiemu správnemu súdu, ktorý bol sriadený pre celú oblasť štátu Československého.

Citované predpisy zákonov č. 3 a 4 z roku 1918 sú dôsledkom toho, že bolo upustené od toho, aby pre Československú republiku sriadený bol obdobný súdny tribunál, akým bol pred štátnym prevratom v Rakúsku súd ríšsky; neobstojí tedy stanovisko, prejavene

v rozsudku odvolacieho súdu, že by rečený zákon č. 4 ex 1918 »pražský zemský súd len na miesto viedeňského rišskeho súdu bol delegoval«.

Ináč vôbec je nemysliteľné, že by zákonodarca rozhodovanie o rečených nárokoch verejno-právnej povahy proti celému štátu len v území Československej republiky, ktoré je mimo Slovenska a Podkarpatskej Rusi, bol chcel sústrediť u jediného sborového súdu I. inštancie; opačne: správne len k tomu záveru možno dospieť, že keď zákonodarca vôbec za potrebné uznal sústredenie rozhodovania o rečených nárokoch u jediného sborového súdu I. inštancie, za potrebné to uznal dotyčne celého územia Československej republiky.

Z dôvodov hore uvedených bolo treba dovolacej žiadosti žalovaného vyhovieť a spor zastaviť.

Výrok o snášaný útrat všetkých troch stolíc zakladá sa na §§-och 543., 508. a 425 O. p. p.

Odveta — ako opozdená — bola odmietnutá.

2.

Predpokladom súkromnoprávnej subjektivity spoločnosti je jej právna ústrojnosť, daná stanovami. — „Socialistická strana“ bez stanov — dľa súkromného práva — nemá právnej spôsobilosti.

Najvyšší súd dotyčne »strany socialistov v . . . . . .« z úradnej povinnosti zbavuje účinnosti rozsudok odvolacieho súdu — s účinkom aj na rozsudok súdu prvostupňového — a pokračovanie zastavuje. Útraty všetkých troch stolíc sa vzájomne zrušujú.

Z dôvodov:

Žalobník podal spor o prepustenie predmetu prenájmu s prísl., proti mestu . . . . . . a proti »strane socialistov v . . . . . .« s označením, že túto stranu zastupuje dr. X.

Spor dotyčne mesta . . . . . . bol už prvostupňovým súdom právoplatne riešený; dotyčne »strany socialistov v . . . .« však podal žalobník proti rozsudku odvolacieho súdu, potvrdzujúcemu žalobu zamietajúci rozsudok súdu prvostupňového, dovolaciu žiadosť, následkom ktorej — na základe prednesu a pojednávania veci — Najvyšší súd uložil stranám, aby predložily listinový dôkaz o právnej osobnosti »strany socialistov v . . . . . .«.

Námestníkom advokáta dra S., splnomocneného drom X., predložené bolo — k spisom pripojené — úradné vysvedčenie mesta . . . ., dľa ktorého socialistické strany (robotnícke strany) v meste . . . . . . tvoria politické spojenie, ktoré nemajú stanov, poťažne nie sú prinútené na úradné potvrdenie stanov«, — námestníkom advokáta žalobníkovho však predložené bolo úradné vysvedčenie tiež mesta . . . ., dľa ktorého »v meste . . . . . . jestvujuce robotnícke strany, ako politické strany nepotrebujú stanov, ktoré by sa maly vládnou vrchnosťou schváliť«.

Dľa §-u 70 O. p. p. stranou v spore môže byť ten, kto má dľa súkromného práva právnu spôsobilosť; právna spôsobilosť po tejto stránke musí byť tedy vždy dľa predpisov súkromného práva posudzovaná a nie dľa zákonitých predpisov verejnoprávnej povahy.

ktoré (na pr. zákony o volebnom poriadku) v obore verejného práva priznávajú (polit.) stranám právnu subjektivitu.

Dľa mater. súkromného práva právnu spôsobilosť majú nie len osoby fysické, ale pri zákonitých podmienkach aj osoby hromadné (spoločnosti, — korporácie, ústavy, — základiny).

V prítomnom prípade v smysle bodu 6. §-u 180 a §-u 540 O. p. p. z úradnej povinnosti bolo treba skúmať, či »strana socialistov v . . . . . .« má právnu spôsobilosť dľa súkromného práva, poneváč len v tomto prípade môže ona v spore ako žalobníčka alebo ako žalovaná strana vystupovať. Po tejto stránke v úvahu prišla jedine tá otázka, — či »strana socialistov v . . . . . .» spadá do kategorie spoločností, lebo je očividomé, že do iných — v predošlom odstavci uvedených — kategorií nespadá.

Na túto otázku nebolo možno odpovedať kladne, poneváč zo samého, zástupcom dr. X. predloženého — horespomenutého vysvedčenia vysvitá, že tak zvaná »socialistická strana v . . . .« stanov nemá, bez stanov však nemôže byť reči o právnej ústrojnosti osôb, ktorá je u spoločnosti predpokladom právnej subjektivity, sdruživšie sa osoby môžu síce vedľa seba a pospolu pracovať, sdruženie ako také není však povýšené nad sdruživšie sa osoby, nevzniká myslená jednostnosť nad jedincov a od nich osamotená, ale je tu len niekoľko jedincov vedľa seba a nič viac. Zúčastniť sa súkromoprávneho života, nejmä vystupovať v spore v roli žalobcu alebo žalovaného môžu len a to len pre svoju osobu jedine dotyční zúčastnení jedinci, — nie však myslená osobnosť zahrňujúca všetkých jedincov sdruženia. Nemôže byť tedy »socialistická strana v . . . . . .» považovaná za takú, ktorej by dľa súkromného práva prislúchala právna spôsobilosť, čoho dôsledok je, že nemôže byť v spore ani žalujúcou ani žalovanou stranou.

Následkom toho, čo je hore uvedené, bolo treba dotyčne »strany socialistov . . . .« v smysle odst. 3. §-u 75, §-u 540, §-u 543. (odst. 2. §-u 505 bod 1.) O. p. p. z dôvodu sporu prekážajúcej v bode 6. §-u 180 O. p. p. uvedenej okolnosti rozsudok odvolacieho súdu — s účinkom aj na rozsudok súdu prvostupňového — z úradnej povinnosti pozbaviť účinnosti a pokračovanie zastaviť.

Neprávom žiadal síce žalobník do sporu predvolať dra X. ako zástupcu »strany socialistov v . . . . .», ale aj tento neprávom vystupoval v spore — zastúpený súc advokátom na základe daného mu splnomocenstva — v mene spomenutej strany, nemajúcej súkromnoprávnej spôsobilosti, bránia sa proti žalobe in merito miesto toho, že by bol poukázal na okolnosť sporu prekážajúcu dľa bodu 6. §-u 180 O. p. p.; pri takýchto okolnostiach neuznal Najvyšší súd za odôvodnené, aby žalobník respektíve dr X. na znášanie útrat odporcu (odst. 3. §-u 75 O. p. p.) bol zaviazaný.

(16. VIII. 1922. č. Rv III. 276/21.)

3.

Ustanovenie § 324. obch. zákona je výnimkou zpod ustanovenia druheho odstavca § 322. obch. zákona, — určuje pre platenie dlžných peňazí nie len platište, lež aj splnište.

Najvyšší súd tak dovolaciu žiadosť žalujúcej strany, ako aj dovolaciu žiadosť žalovanej strany zamieta, — útraty dovolacieho pokračovania vzájomne zrušuje.

D ô v o d y:

Rozsudok odvolacieho súdu napádajú dovolacou žiadosťou obe sporné strany. Žalobník potiaľ, pokiaľ nebol uznaný záväzok žalovanej strany zaplatiť zažalovaných 6000 K. s prísl. v korunách československých, žalovaná strana potiaľ, pokiaľ jej uložená bola náhrada úrokov z opozdenia a pokiaľ boly útraty prvosúdne vzájomne zrušené.

Nie je opodstatnená dovolacia žiadosť ani jednej strany.

V otázke meny zažalovaných 6000 K. záleží na tom, kde bolo splnište záväzku žalovanej strany ku vráteniu tejto sumy, prijatej za splátku na kúpnu cenu. V úvahu prichádzajú predpisy obchodného zákona, najmä ustanovenia §§-ov 322 a 324 obch. zákona. Nebolo ani tvrdené, že by sa boly bývaly strany ujednaly alebo že by boly bývaly učinily prejav pri stornovaní obchodu v tom smere, ktoré miesto má byť splnišťom záväzku žalovanej strany k vráteniu prijatých 6000 K. Ani povaha tohoto záväzku neposkytuje po tejto stránke nejakej opory. Môže isť preto iba o to, či splnišťom záväzku žalovanej strany je dľa §-u 322 (odstavec druhý) obch. zák. miesto, kde v čase smluvy mala obchodný závod poťažne bydlište strana žalovaná, či dľa §-u 324 obch. zák. miesto, kde žalujúca strana v čase smluvy mala obchodný závod poťažne bydlište. V onom prípade bolo by splnište v tuzemsku, v tomto prípade v cudzozemsku.

Pomer ustanovení §-u 322 (odst. druhý) s jednej a §-u 324 obch. zák. s druhej strany možno, trvá-li sa len na doslovu zákona, vykladať spôsobom dvojakým. Buďto tak, že zásadné ustanovenie druhého odstavca §-u 322 obch. zák. vzťahuje sa aj na platenie peňazí, tak že smysel §-u 324 obch. zák. bol by potom len ten, že nim sa určuje púhe platište s dôsledkom, že peňažitý dlh je dlhom donosným a na dlžníka presunujú sa útraty a nebezpečie dodania peňazí veriteľovi. Druhý možný výklad bol by ten, že ustanovenie §-u 324 obch. zák. je výnimkou zpod ustanovenia druhého odstavca §-u 322 obch. zák., určujúc pre platenie dlžných peňazí nie len platište, lež aj splnište.

Súdna prax trvala dosaváď na výklade druhom a Najvyšší súd k tomuto výkladu sa priklonil, uváživší toto:

Ustanovenie §-u 324 obch. zák. je doslova prevzaté z prvého odstavca čl. 325 rak. poťažne nemeckého obchodného zákona. Tento čl. 325 rak. poťažne nemeckého obchodného zákona má však ešte odstavec druhý, ktorý znie: »Týmto ustanovením (rozumej odstavcom prvým, shodujúcim sa, jako rečeno, doslova s ustanovením §-u 324. uh. obch. zák.) nemení sa však ohľadne súdišťa alebo v inakom smere zákonné splnište dlžníka (čl. 324 rak. obch. zák. rovnajúci sa §-u 322 uh. obch. zák.) Tento druhý odstavec čl. 325 rak. poťažne nem. obch. zákona, pre ktorý dľa panujúcej mienky vykladá sa jeho prvý odstavec spôsobom, uvedeným hore na prvom mieste,

do uhorského obchodného zákona prevzatý nebol. Nemožno si myslieť, že by bol býval ušiel zákonodárcovi tohoto zákona, prejímajúcemu doslova prvý odstavec §-u 325 rak. obch. zák., jeho odstavec druhý. Vypustil-li tento druhý odstavec, nutno mať za to, že sa tak stalo zámyselne. Tomu zrejme nasvedčujú motívy k predbežnému návrhu uh. obch. zák. Ovšem mohol zase zákonodárca uh. obch. zákona vypustiť druhý odstavec čl. 325 rak. obch. zákona buďto preto, že považoval to, čo sa hovorí v tomto druhom odstavci za samozrejmé, buď preto, že bol na opačnom stanovisku. Onen výklad bol by iba vtedy na mieste, keby ustanovenie druhého odstavca čl. 325 rak. obch. zákona vyplývalo logicky z prvého odstavca tohoto článku. Správnym je však pravý opak. Ustanovenie druhého odstavca čl. 325 rak. obch. zákona je čírou pozitívne-právnou fikciou, dľa ktorej splnište sa nemení, ačkoľvek dlžník má na svoje útraty a na svoje nebezpečie dodať peniaze veriteľovi. Bez tejto pozitívne-právnej fikcie bolo by jedine logicky dôsledným hovoriť, že dlžník, súc povinný dodať na svoje útraty a na svoje nebezpečie peniaze veriteľovi do miesta jeho obchodného závodu poťažne jeho bydlišťa v čase smluvy, má na tomto mieste svoj záväzok splniť, že výnimkou zpod zásady §-u 322 (odstavec druhý) uh. obch. zákona nie je splnišťom miesto, odkiaľ, ale miesto, kam sa majú peniaze zaslať. Neosvojivší si tedy pozitívne-právnu fikciu čl. 325 (odstavec druhý) rak. obch. zákona, dal zákonodárca §-u 324 uh. obchodného zákona zrejme na javo, že platiť má práve naznačený logický dôsledok tohoto ustanovenia.

Je-li však dľa toho, čo uvedené bolo, splnišťom záväzku žalovanej strany miesto obchodného závodu poťažne bydliste žalujúcej strany a neni-li sporu o tom, že miesto to je v Maďarsku, dľa §-u 326 obch. zák. správne uznal odvolací súd na platenie v maďarských korunách. Nemožno preto upotrebiť §-u 8 nariadenia ministra financií v shode s ministrom spravedlnosti zo dňa 25. februára 1919., čís 86 Sb. z. a n. poťažne § 5 zákona zo dňa 10. apríla 1919. čís. 187 Sb. z. a n., poneváč obe tieto ustanovenia predpokladajú, že záväzok je splatný v oblasti Československého štátu. Práve tak netreba sa zabývať s nariadením ministra s plnou mocou pre správu Slovenska zo dňa 27. januára 1920, čís. 6/1920., keď žalovanej strane beztak náleží platiť len v korunách maďarských.

K dovolacej žiadosti žalovanej strany treba podotknuť toto:

Stornovaním obchodu vznikol záväzok žalovanej strany, aby ihneď vrátila žalujúcej strane to, čo na kúpnu cenu obdržala. Upomienky treba nebolo. Neučinivšia ihneď zadosť tomuto svojmu záväzku, opozdila sa žalovaná strana a je povinná zaplatiť žalujúcej strane zákonné úroky z opozdenia. Doba, za ktorú je žalovaná strana povinná platiť úroky z opozdenia, stanovená bola správne, poneváč jednak netvrdila, že k stornu bolo by došlo po 1. januári 1919., jednak je nesporné, že 6000 K. poukázala strane žalujúcej dňa 10. septembra 1920.

Splatenie stalo sa iba po podaní žaloby a v dobe, keď žalovaná strana bola v opozdení. Ide preto na vrub žalovanej strany, že žaloba bola podaná. Naproti tomu prehrala žalujúca strana v najzávažnejšej otázke, totiž v otázke meny; vzájomné zrušenie útrat sporných stalo sa tedy §-u 426 O. p. p. primerane.

Z dôvodov hore uvedených bolo treba dovolacie žiadosti oboch strán ako neopodstatnené zamietnuť a dovolacie útraty v smysle §§. 543, 508, 425. Opp. vzájomne zrušiť.

23. VIII. 1922., č. Rv. III. 333/21.)

Ivan Jurecký:

Výťah z rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach trestných.

1.

Rozhodovanie v tej otázke, či niektorá movitá vec je predmetom potreby v smysle §-u 1. zák. čís. 568 1919 Sb. z. a n. spadá do kruhu samostatného právneho uvažovania a súdenia súdu, a výsledok takejto sudcovskej činnosti, — i keď by bol jeho základom nejaký mylný právny záver — nemôže byť predmetom opravného prostriedku ku zachovaniu právnej jednotnosti §§ 1. a 7, zák. čís. 568 1919, §§ 441. a 442. Trpp.

Najvyšší súd usniesol sa nasledovne:

Opravný prostriedok generálneho prokurátora sa zamieta a spisy sa zpät posielajú generálnej prokuratúre.

Dôvody:

Úzerový súd pri okresnom súde v L. rozsudkom zo dňa 21. februára 1921. čís. B. 7421 20. obvinených A. K. a Z. K. v smysle bodu 1. §-u 325. Trpp. oslobodil zpod obžaloby priestupku predražovania dľa §-u 7. zákona zo dňa 17. októbra 1919, č. 568. Sb. z. a n., ktorý údajne tak spáchali, že dňa 4. decembra 1920. v Radovci, využívajúc mimoriadnych pomerov, nastalých válkou, žiadali za predmety potreby zrejme premrštené ceny, predávajúc 1 deci rumu za 4 koruny.

Sedria v B. B., ako apelačný súd následkom odvolania poverenika štátneho zastupiteľstva, rozsudkom zo dňa 25. apríla 1921, čís. Bf. 1157 1921. neapelovanej čiastky rozsudku I. stupňového súdu sa nedotkla, apelovanú čiastku však potvrdila. V dôvodoch rozsudku vyriekla, že »rum« nie je predmetom potreby a nestojí pod ochranou zákona čís. 568. Sb. z. a n.

Rozsudok sedrie stal sa právoplatným.

Generálny prokurátor cit. rozsudkom sedrie považuje za porušený zákon v ustanoveniach §§ 1. a 7. cit. zákona čís. 568 1919., lebo rum slúži k ukojeniu potrieb ľudských a preto je on v smysle cit. zákona predmetom potreby.

Dľa zreteľného ustanovenia §-u 441. Trpp. opravný prostriedok ku zachovaniu právnej jednotnosti je prípustný len proti takému usneseniu alebo opatreniu súdu trestného, ktorým bol porušený **zákon.**

§ 1. zák. čís. 568/1919. Sb. z. a n. podáva všeobecnú krátku definíciu predmetov potreby, vyrieknúc za také v smysle toho samého zákona movité veci, ktoré slúžia priamo alebo nepriamo k ukojeniu potrieb ľudských a potrieb zvierat domácich. Nevypočítáva jednotlivé predmety potreby, z čoho je zrejmé, že zákonodarstvo vzhľadom na mnohotvárnosť a množstvo predmetov potreby, a na stále meniace sa životné pomery, ponechalo patričným, v konkrétnom prípade rozhodujúcim súdom a vrchnostiam rozhodovanie aj v tej právnej

otázke, či movitá vec, o ktorú ide, za daných okolností považovaná byť má za takú, ktorá slúži priamo alebo nepriamo k ukojeniu potrieb ľudských a potrieb zvierat domácich, tedy za predmet potreby. Takáto činnosť sudcovská spadá do kruhu samostatného právneho uvažovania a súdenia, a výsledok takejto činnosti — jestli sa on neprotiví zreteľným ustanoveniam zákona (ku pr. keď by súd vyrieknul, že tá movitá vec, o ktorú ide, slúži ku ukojeniu ľudských potrieb, a vzdor tomu by vyrieknul, že tá vec nie je predmetom potreby) — aj keď by bol jeho základom nejaký mylný právny záver, ktorého náprava je prípustná cestou **riadnych** opravných prostriedkov, — nemôže byť v smysle §-u 441. Trpp. predmetom opravného prostriedku ku zachovaniu právnej jednotnosti, ktorý je prípustný len v prípade zrejmého porušenia zákonných ustanovení.

Preto v smysle odst. 4. §-u 442. Trpp. opravný prostriedok generálneho prokurátora musel byť zamietnutý.

Kr. III. 291/22. z 10. VI. 1922.

2.

Verejný žalobca oprávnený je kedykoľvek prevziať zastupovanie verejnej obžaloby počas trestného pokračovania, — ktoré sa koná na základe súkromnej obžaloby — i keď by bol v predchádzajúcom pokračovaní upustil od obžaloby § 367. Trz. §§ 35, 441, 442. a 521. Trpp.

Najvyšší súd usniesol sa nasledovne:

Opravný prostriedok generálneho prokurátora uznajúc za základný vyrieka sa, že sedria v B. B., ako druhostupňový súd usnesením, vyneseným dňa 6. septembra 1921. na hlavnom odvolacom pojednávaní, porušila zákon, menovite ustanovenie §-u 35. Trpp. potiaľ, pokiaľ zamietla prevzatie zastupovania verejnej obžaloby štátnym zástupcom.

Toto usnesenie nemá účinnosti na stránky.

D ô v o d y:

Okresný súd v B. B. rozsudkom zo dňa 13. mája 1921, čís. B. 1548/10-1920. obvinenú M. S. oslobodil zpod obžaloby, povereníkom štátneho zástupcu preto pozdvihnutej, že v júni r. 1920. v B. B. dáždnik, ktorý bol vlastníctvom M. S., a ktorý náhodou alebo omylom dostal sa do detencie obvinenej, bezprávne si privlastnila.

Povereník štátneho zástupcu uspokojil sa s rozsudkom, poškodená stránka však ohlásila odvolanie proti oslobodľujúcemu rozsudku.

Na hlavnom odvolacom pojednávaní, konanom dňa 6. septembra pred sedriou v B. B., prítomný štátny zástupca prehlásil, že obžalobu prejíma, navrhuje prvostupňový rozsudok zmeniť a obvinenú za vinnú uznať z prečinu §-u 367. Trz.

Apelačný senát sedrie na to vyniesol »výrok«, ktorým sa prevzatie žaloby štátnym zástupcom ako neprípustné zamieta.

Sedria týmto usnesením porušila ustanovenie §-u 35. Trpp., dľa ktorého štátny zástupca i v tom prípade, keď by bol upustil od obžaloby, zastupovanie verejnej obžaloby kedykoľvek môže prevziaf, lebo v smysle §-u 521. Trpp. ustanovenie §-u 35. Trpp. platí aj v pokračovaní ohľadom takých trestných vecí, ktoré patria do oboru pôsobnosti okresných súdov, a dľa toho apelačný súd len porušením zreteľných predpisov zákona mohol vyriecť to, že štátny zástupca nie je oprávnený prevziať zastupovanie verejnej obžaloby na hlavnom odvolacom pojednávaní.

Z týchto dôvodov Najvyšší súd v smysle §-u 442. Trpp. uznal opravný prostriedok generálneho prokurátora za základný, porušenie zákona vyriekol, zároveň však aj to vypovedal, že toto usnesenie Najvyššieho súdu nemá účinnosti na stránky.

Kr. III. 308-22 z 10.-VI. 1922.

Dr. J. Kotyza:

§ 154 v. tr. z. nečiní rozdílu mezi představeným a vyšším.

Nejvyšší vojenský soud uznal dne 29. července 1922 o zmatečné stížnosti vojenského prokurátora v U. proti rozsudku divisního soudu v U. ze dne 29. III. 1922, č. j. Dtr. 2094/20, jímž obžalovaný pěší Š .T. byl odsouzen pro přečin porušení subordinace dle § 156. v. tr. z. ve smyslu téhož § a § 94 v. tr. z. k tuhému 14 dennímu, 2. posty sostřenému vězení, po provedeném přelíčení, vyslechnuv náměstka generálního vojenského prokurátora,

za právo:

Zmatečné stížnosti se vyhovuje, rozsudek ve výroku o vině, trestu a trestních ustanoveních se zrušuje a odsuzuje se obžalovaný Š. T. na základě zjištění rozsudku 1. stolice pro zločin porušení subordinace dle §§ 145, 146:c a 154 v. tr. z. ve smyslu § 154 a 92 v. tr. z. k trestu čtyrměsíčního žaláře, zostřeného měsíčně jedním postem a současným tvrdým lůžkem, pak samovazbou v 1. a posledním trestním měsíci.

Důvody:

Stěžovatel vytýká rozsudku, že soud chybil, neshledav ve skutku obžalovaného zločin dle § 154 v. tr. z. z důvodů, že tento mluví o útoku na představeného (nikoli na vyššího) mimo službu, jakož i z důvodu dalšího, že služební řád I. část rozlišuje přesně mezi představeným a vyšším.

K odůvodnění této výtky uvedl stěžovatel ve zmatečné stížnosti, že pojem »představený« voj. trestního zákona není totožný s pojmem »představený« ve služebním řádu u § 9.

Pojem »představený« ve vojenském trestním zákonè je prý širší, zahrnuje v sobě i pojem »vyšší« po smyslu § 9 služ. řádu.

Vojenský trestní zákon z roku 1855 mezi těmito dvěma pojmy rozdílu nečinil, to prý zavedl služební řád z roku 1873, kterým ale ustanovení voj. trestního zákona nebyla změněna.

Stěžovatel shledává proto rozsudek zatížený zmatkem dle č. 10 § 358 v. tr. ř.

Stěžovateli dlužno dáti za pravdu.

Trestní předpisy plativší před vydáním vojenského trestního zákoníka z roku 1855 nečinily rozdílu mezi pojmy »představený« a »vyšší«.

To vysvítá ze znění vojenských článků, na nichž vojenský trestní zákon z roku 1855 ve své II. části spočívá, u které i po vyhlášení vojenského trestního zákona na dále vedle tohoto v platnosti ponechány byly, dále také z textu vojenské přísežné formule k voj. článkům připojené.

Kdežto I. článek, pojednávající o subordinaci zná výhradně jen pojem »představený« článek II., jednající o vzpouře, užívá střídavě výrazu představený a vyšší článek XXX. jednající o krádeži

užívá výrazu představený a vyšší (tohoto v závorce) tedy současně obého, článek XXXV. jednající o na cti utrhání, užívá výrazu představený.

V německém jazyku vydaný, na voj. článcích zbudovaný, posud platný vojenský tr. zákonník z roku 1855 užívá při trestních činech proti povinné poslušnosti a úctě vesměs výrazu »Vorgesetzter« (představený) až na § 146/c, v němž užito výrazu dvojznačného »Oberer« (vyšší); při vzpouře užívá výrazu »Oberer« v § 159, »Vorgesetzter a Oberer« v § 160, »Oberer« v § 162, při krádeži odchylně od voj. článků výrazu »Oberer« v § 465:c, při na cti utrhání opět odchylně od voj. článků »Offiziere höheren Ranges« v § 517 a j. v.

Z této kolísavé dikce vojenského trestního zákonníka a vzájemné záměny výrazu v ustanoveních voj. trestního zákoníka a voj. článku k témuž předmětu se vztahujících, pak z textu přísežní formule vojenské z roku 1855 vyplývá nutně, že o dvojznačnosti výrazu představený ve voj. trestním zákoně pro obvod někdější r. u. armády nemůže býti pochybnosti přes to, že služební řád z roku 1873 rozlišovaní mezi pojmem představený a vyšší zavedl a že také text přísežní voj. formule této změně byl přizpůsoben.

Důvodem této změny nebyly však motivy trestně právní, nýbrž ohledy na organisační novoty v armádě a nové rozčlenění branné moci někdejší monarchie, což také armádním rozkazem ze dne 6. VIII. 1873 projeveno bylo.

Změna tato neznamenala proto novou úpravu voj. tr. zákona a základních zásad, na nichž tento byl zbudován, což praxí i theorií vždy bylo uznáváno.

Pro čs. armádu není však v projednávaném případě směrodatným předpis služebního řádu, — o který naříkaný rozsudek svůj výrok opřel, — jelikož byl v otázkách vojenské discipliny a kázně ve vojště nahražen zatímním kázeňským řádem z roku 1919.

Tento přijal sice rozlišování pojmu představený a vyšší v odstavci 5. a 6. co do funkce, avšak, co se týče ochrany obou proti útokům se strany nižších neb podřízených postavil v odstavci 15 oba bez rozdílu a stejnou měrou pod tutéž ochranu zákona.

Tím je sporná otázka vyřešena ve smyslu stěžovatelově výslovně a jasně.

Nesprávnou subsumpcí trest. děje pod ustanovení § 156 místo § 154 v. tr. z. zatížil soud rozsudek zmatkem dle č. 10 § 358 v. tr. ř.

Slušelo naříkaný rozsudek ve smyslu § 371/3 v. tr. ř. v pochybené části jakož i ve výroku o trestu a užitém trestním ustanovení zrušiti a ve smyslu bodu 4. cit. § na základě skutečností I. rozsudkem zjištěných obžalovaného odsouditi pro zločin porušení subordinace podle § 154 v. tr. z.

Přitěžujícím shledáno, že obžalovaný podnikl útok na desátníka P. společně s více spolupachateli, že útok spojen byl s velkým nebezpečím pro tělesnou integritu napadeného, polehčujícím dosavadní zachovalost obžalovaného, a že napadený desátník P. svým chováním k výtržnosti podnět zavdal (č. ř. g-8, 12.)

Naproti tomu nespočívá v poměru obžalovaného k poškozenému P. ani s hlediska § 156 v. tr. z. nic nepolehčujícího, a částečné doznání obžalovaného, jenž toliko připouští, že si na P. přinesl vidle, kdežto vše ostatní vlastně popřel, vinu pouze v míře nepatrné zmírňuje.

Nejsou tedy okolnosti polehčující, ani jakostí ani počtem v převaze, pročež bylo vyměřiti trest v mezích zákonné sazby § 154 v. tr. z. s použitím § 92 v. tr. z. z důvodů služebních a rodinných.

Pokud obhájce ve svých ústních vývodech před nejvyšším vojenským soudem snažil se správnost rozsudku 1. stolice dovoditi z toho, že pohnutkou činu byly poměry soukromé a vyprovokování vyšším, dlužno k tomu odkázati že okolnosti tyto nemohou býti směrodatnými pro trestní kvalifikaci činů, nýbrž mohou přijíti v úvahu jenom jako okolnosti polehčující.

Zejména nemůže obhajoba pro tento svůj názor dovolávati se císařského rozhodnutí ze 13. VII. 1856 (nařízení býv. vrchního armádního velitelství ze 16. VII. 1856. pres. č. 1364), poněvadž toto zabývajíc se výkladem § 147 v. tr. z. výslovně k tomu poukazuje, že pohnutka činu, zda soukromá či služební, jest v případě porušení subordinace podle cit. § pro právní posuzení činu nerozhodnou a jen pro případné udělení milosti v úvahu přijíti může.

Rozhodnutí nejvyššího vojenského soudu ze dne 29. VII. 1922. P 395/22.

Dr. J. Kotyza:

I disciplinární potrestání může míti po rozumu § 6:4 zák. o podmíněném odsouzení ze dne 17. X. 1919, č. 562 Sb. zák. a nař. v zápětí nařízení výkonu trestu podmíněně uloženého, bylo-li vysloveno pro prečin nebo přestupek dle trestního zákona.

Nejvyšší vojenský soud usnesl se v neveřejném sezení dne 19. srpna 1922 o stížnosti vojína Z. R. proti usnesení divisního soudu v P. ze dne 22. května čj. Dtr 1168/21. jímž nařízen byl podle § 6. čís. 2 zákona ze dne 17. října 1919, č. 562 Sb. zák. a nař. výkon trestu podle rozsudku divisního soudu v P. ze dne 7. listopadu 1921 čj. Dtr 1168/21/12, jímž Z. R. byl odsouzen pro zločin krádeže, vedle ztráty volebního práva do obcí, do zostřeného žaláře dvou měsíců, vyslechnuv generálního vojenského prokurátora:

Stížnost se zamítá jako neodůvodněná.

Důvody:

Uvedeným rozsudkem byl stěžovateli přiznán podmíněný odklad trestu se zkušebnou dobou dvou let, ježto obžalovaný byl až dosud zachovalý, činu svého litoval, a soud I. stolice měl za to, že trest mu přisouzený bude mu výstrahou pro budoucnost, aby vedl život pořádný.

Usnesením v odpor vzatým nařídil soud výkon trestu, dovolávaje se ustanovení čís. 2, § 6 zákona o podmíněném odsouzení, poněvadž rota odsouzeného dne 12. V. 1922 hlásila, že u Z. R. od vynesení rozsoudku až do dne hlášení není pozorovati žádného zlepšení, dále, že byl odsouzený čtyřikráte disciplinářně potrestán a příslušné tresty si odpykal, takže podle názoru soudu odsouzený v době zkušební se neosvědčil, pořádný život nevedl, a nelze se nadíti ani v budoucnosti jeho nápravy.

Proti tomuto usnesení ohlásil Z. R. při prohlášení jeho dne 22. května 1922 stížnost, opis usnesní byl dne 16. června 1922 doručen obhájci stěžovatelovu, nějaké provedení stížnosti však v soudu nedošlo.

Stížnost není odůvodněna.

Ze čtyř trestů, které stěžovatel po svém podmíněném odsouzení disciplinární cestou vytrpěl, byly prvý, třetí a čtvrtý pod běžným čís. trestního protokolu 12, 14 a 15 zanesené diktovány pro takové jednání potrestaného, které nese všechny známky přečinu porušení subordinace podle § 156 v. tr. z. a to: neuposlechnutí rozkazu, drzé chování se vůči kapitánu a mluvení proti důstojníkům.

Specificky vojenská instituce potrestání dle § 2 v. tr. ř. bez soudního řízení tvoří rovnocenný ekvivalent soudního odsouzení.

Potrestáním takovým jest pojem »odsouzení« podle §-u 6:4 zákona ze dne 17. října 1919, č. 562 Sb. zák. a nař. státu československého cele vystižen. I ratio legis svědčí tomu, že nerozhoduje forma odsouzení, nýbrž zřejmě a výhradně povaha trestní věci.

Zákon zmiňuje se také v §-u 6:4 všeobecně jen o odsouzení pro přečin nebo pro přestupek a nevylučuje tím potrestání jiným forem než soudem.

Za tohoto stavu věci bylo vzhledem k § 6, bod 4 zákona o podmíněném odsouzení stížnost do usnesení a nařízení výknu trestu podle § 330 v. tr. ř. zamítnouti.

Rozhodnutí ze dne 19. VIII. 1922 P 628/22.

Od súdnej tabule v Bratislave.

Bratislavská súdna tabula vyniesla v civilnom spore verejného notára K. K. jako zalobníka proti statkárovi X. Y. jako žalovanému na zaplatenie Kč 4.000 a prísl. (jako odmenu za sprostredkovanie odpredaja nemovitostí) nasledujúci rozsudok:

Prvostupňový rozsudok zaručuje, žalobu zamieta a žalobníka zaväzuje na zaplatenie nákladov.

D ô v o d y : Žalovaný dôvodne si sťažuje, že apelačný sud porušil materiálno-právne pravidlo, keď mal za to, že sprostredkovateľské jednania žalobníkove neprotivia sa §§. 1. a 4. zák. čl. XXXV. z r. 1874.

Dľa týchto §§-ov verejný notár nesmie sa ničím takým zabývať a žiadne také zamestnanie provodzovať, ktoré by sa s jeho postavením nesrovnávalo. Najmä ale nesmie provodzovať kupovanie a pre-

dávanie nemovitostí, ináče spácha disciplinárny prečin podľa §. 42. zák. čl. VII. z roku 1886.

Je síce pravda, že o »provodzovaní» kupovania a predávania nemovitostí resp. ich sprostredkovania možno hovoriť len keby sa ony častejšie opätovaly, — a že ojedinelý prípad takéhoto sprostredkovania nemožno ešte pokladať za disciplinárny prečin. Avšak je nepochybné, že skutky, ktoré pri opakovaní sú trestuhodné čo disciplinárne prečiny, — protivia sa zákonom a nesrovnávajú sa s postavením verejného notára aj v prípade, keď sa vyskytly ojedinele.

Poneváč tedy žalobník požaduje odmenu za sprostredkovanie predaja nemovitostí, tedy za také jednanie, ktoré je mu jako verejnému notárovi z dôvodu nesrovnateľností s jeho postavením zákonom zakázané, apelačný súd porušil materiálno-právne pravidlo, keď žalovaným v liste C) údajne dobrovoľne nabídnutú sumu žalobníkovi prisúdil, atď.

Sbierka rozhodnutí vo veciach trestných.

(Büntetőjogi határozatok tára.)

(Pokračování.)

Číslo 228. Čin obžalovaného, že pri konaní svojej služby jako policajný strážnik urazenému skutkom ubližoval, a tým mu spôsobil ľahké ublíženie na tele, zakladá skutkovú podstatu prečinu zneužitia úradnej moci proti §. 473. tr. z. (Z. R. zo dňa 4. marca 1909, čís. 1637-B-1909.) § 473.

Číslo 432. Prečin proti §. 479. tr. z. je tu i vtedy, keď páchateľ úradné tajomstvo, o ktorom sa dozvedel vo svojom úradnom charaktere, uverejní po zaniknutí svojho úradného charakteru. (Z. R. zo dňa 9. mája 1889, čís. 10923-B-1888.) § 479.

Uhorský trestný zákonník o prestupkoch.

(Zák. čl. XL. z roku 1879.).

Číslo 80. Vo veciach prestupkových v prípade prevážnych poľahčujúcich okolností nemá byť použito §. 92. tr. z., ale §. 21. tr. z. p. Posledne uvedený §. nedovoľuje sníženia peňažného trestu ustanoveného zákonom. § 21.

Na žiadosť poškodenej strany má byť pokaždé nariadené uverejnenie rozsudku, ktorým sa uznáva vina spáchaná zneužitím ochrannej známky. (R. P. I. zo dňa 12. októbra 1904, čís. 8354-1904.)

Číslo 81. Ustanovenia §. 22. tr. z. p., dľa ktorého na miesto obnosu od 2 zl. do 10 zl. (od 4 K do 20 K) má byť ustanovené zamčenie na 1 deň, má byť vzhľadom na výmer trestu na slobode použito i vtedy, keď trest za prestupok vymeraný nemá byť zmenený na zamčenie, ale má byť zmenený vzhľadom na súbeh trestných činov a následkom toho vzhľadom na úhrnný trest, stanovený ťažším druhom trestu na slobode, než je trest zamčením — na tento ťažší druh trestu. (R. P. J. zo dňa 7. apríla 1903, čís. 3114-1903.) §. 22 odst. posl.

Číslo 82. Možnosť zavedenia trestného pokračovania pre prestupok premlčí sa za šesť mesiacov, pokiaľ zvláštny zákon inak neustanovuje. Premlčanie môže byť prerušené jedine usnesením alebo opatrením súdu vo veci spáchaného prestupku. (R. P. I. zo dňa 5. januára 1905, čís. 85-1905.) § 31.

Číslo 231. Ustanovenie §. 3. zák. čl. XXVIII: 1887 zmeňujúceho niektoré ustanovenia zák. čl. XXXIV: 1874, dľa ktorého »advokát, ktorý vo svojom podaní predloženom súdu alebo administratívnemu úradu urážlivých výrazov používa, alebo v ňom orgánom súdu alebo administratívnych úradov urážlivými výrazy ubližuje, — má byť trestaný s vylúčením použitia §-u 46. pokiaľ urážka nepodlieha ťažšej príčetnosti, zák. čl. XL: 1879 — svojím disciplinárnym súdom pre disciplinárny prečin» — má byť použito len vtedy, jednal-li advokát jako zástupca; avšak nelzä ho použiť v takom prípade, užil-li urážlivých výrazov v podaní vo svojej vlastnej veci. (R. P. I. zo dňa 5. októbra 1909, čís. 6585-1909.) § 46.

Číslo 83. Prestupok spáchaný účastenstvom na hazardnej hre v miestnosti verejnej alebo obecenstvu prístupnej nepodlieha §. 87., ale §. 88. tr. z. p. (R. P. I. zo dňa 4. novembra 1903, čís. 8937-1903.) § 87.

Číslo 84. Hra tak zvaná »ferbl» padá pod pojem trestnej hazardnej hry, určenej v §. 91. tr. z. p. (P. U. zo dňa 28. apríla 1886, čís. 56.) § 91.

(Pokračovanie.

Zprávy ministerstva unifikácie.

1.

Ministerstvo pre sjednotenie zákonov a organizácie správy pristupujúc k unifikácii právnych predpisov o falšovaní potravín.

žiada kruhy odborné a iných interesentov o zaslanie eventuelných návrhov a prianí.

2.

Sbierka dôležitých právnych predpisov platných na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi. Unifikačné ministerstvo vydalo práve **prvý svázok tejto svojej sbierky.** Svázok obsahuje: **»Zákon o spoločnostiach s ručením obmedzeným»,** predpisy s ním súvisiace, kommentár a rôzne praktické pomôcky, čítа 126 stránok veľkej osmorky, a cena jeho stanovená je obsahom 18.— Kčs. Úvodné slovo svázku vysvetluje účel sbierky, dôvody, prečo k vydávaniu sbierky sa prikročilo, ďalej to, jaké nádeje možno klásť do rozsahu. Sbierku vyvolaly závažné obtíže v právnom živote Slovenska a Podkarpatskej Rusi, v prvom rade obtíž tá, že texty rôznych a dôležitých právnych predpisov, v týchto územiach platných, nie sú tam rozšírené a prístupné buďto vôbec, alebo aspoň nie v jazyku štátnom. Ide o texty zákonov rakúskych, recipovaných pre celú štátnu oblasť púhou citáciou, ide však i o texty rôznych predpisov uhorských, v praksi hojne používaných, prístupných však najvýš len v jazyku maďarskom. Sbierka chce byť len **podnetom** k tomu, aby došlo k **sústavnému** vyriešeniu príslušných otázok, ku ktorému unifikačné ministerstvo ináč samo povolané ani hmotne vypravené neni. Zákonné texty vydávajú sa v znení slovenskom a v úprave, usnadňujúcej praktické používanie. Objednávky vybavuje prezidium unifikačného ministerstva v Prahe I., v Dušní ulici po predchodzom zaplatení. Platí sa výhradne složenkami šekového konta 23.528 pražského poštového úradu šekového. **Pre druhý svázok** sbierky pripravujú sa **»predpisy o Najvyššom správnom súde».**

Zprávy advokátskej komory v Turč. Sv. Martine.

1.

N. N., kupec z M. žiada, aby adv. komora dopomohla mu ku zástupcovi v pravote proti Dr. M. L., advokátovi z M. pto: 4899 kor. 23 hal. pravotných trov. V tejto pravote — údajne — ani jedon advokát nechce žalovaného zastupovať a zastupovanie je potrebné.

U z a v r e t i e :

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine všetky sem predostreté písma posiela Dr. M. B., advokátovi v M. s vyzvaním, aby v tejto pravote prijal zastupovanie žalovaného.

Toto vymenovanie neni záštitnícke, preto zastupovaná stránka bude povinná honorár vymenovanému advokátovi — zástupcovi — zaplatiť.

D ô v o d y :

Komora stojí v zásade na stanovisku, že advokáta v civ. veciach nemožno nútiť, aby prevzal zastupovanie takej veci, ktorú zastupovať sám sa dobrovoľne neujal.

Túto zásadu bez výhrady upotrebiť možno len na veci, v ktorých zastupovanie advokátske nie je podľa zákona povinovaté.

V tomto prípade žalovaná stránka, predvolaná je pred súd podľa druhého odstavca §. 142. O. p. — A keď sa stránka v tejto veci brániť mieni, zákonom požadovanú možnosť obrany odoprieť jej neslobodno. To je v záujme verejnom.

Turčiansky Sv. Martin, dňa 18. júla 1922.

2.

V konkrétnom prípade konštatované bolo, že §. 39. zák. čl. XVII.-1914. (disciplinárny riad železničných zamestnancov), ktorý povoľuje obvinenému, aby poveril advokáta svojou obranou, **nie je už v platnosti.**

Bývalé rak. ministerstvo železníc výnosom zo dňa 7. dubna roku 1898, číslo 16366. vydalo železničný služobný poriadok. Tento poriadok nezná obrany advokátskej v disciplinárnom pokračovaní započatom proti zamestnancovi štátnych dráh.

Dnes na území Slovenska tento bývalý rakúsky železničný služobný poriadok je v platnosti. Na dráhy Košicko—bohumínskej spoločnosti expressis verbis ustanovil ho §. 4. zákona číslo 690. ex-1920. a na štátne dráhy v platnosti bol uvedený tým faktom, že nový železničný personál prijímaný bol na základe tohto služobného poriadku.

3.

Podľa §. 3. z. č. 257/21 sb. z. a n. povinný je žiadateľ k prosbe, ktorou žiada pri súde záznam do lajstra firemného, pripojiť aj odpis tejto prosby ako aj všetkých príloh. Tieto odpisy súd dopošle štátnemu úradu zástupnému.

Upozorňujeme na toto svojích členov na výslovnú žiadosť ministerstva spravedlnosti.

4.

Advokátska komora v Turčianskom Sv. Martine upozorňuje všetkých svojích členov, že v Bratislave utvorila sa pre Slovensko a Podkarpatskú Rus zemská skupina pražského Československého spolku veriteľov.

Adresa ustanovizne je Bratislava, Sedlárska ulica číslo 7.

Literatúra.

Knihy redakci zaslané.

Čs. civ. právo procesní» díl I. od univ. prof. Dra Václ. Hory.

Po skončení srovnávací práce civ. soud. řád. rak. a uh. se zřetelem k pracím unifikačním, uverejněné v našem časopise, sdělil nám autor potěšující zprávu, že chystá v nejbližší době vydati čs. civ. právo procesní. Tímto jeho rozhodnutím byly veškeré kruhy právnické potěšeny, neboť naše literatura dlouho již postrádala systematického zpracování civ. práva procesního, protože vědecké systematické knižní zpracování tohoto právního oboru nestorem české vedy procesní prof. Dr. Ottem bylo již v letech 1908 úplně rozebráno.

Zpráva působila tím potěšitelněji, neboť právem se předvídalo, že autor do svého systematického díla pojme i ustanovení civ. s. ř. platného na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, jehož rozdíly ve své předchozí srovnávací práci tak důkladně rozebíral.

Od této zprávy naší redakci autorem zaslané neuplynuly ani dva měsíce a již nás překvapuje autor I. dílem, který vydává vlastním nákladem, s podporou ministerstva školství a národní osvěty. Dílo zaslouženě připisuje slovutnému zakladateli české vědy procesní prof. Dru Emilu Ottovi, zachovávaje tím vděčnou vzpomínku na našeho nezapomenutelného, věhlasného učitele.

Nedocenitelný význam tohoto díla pro současný vývojový přerod českosl. právní vědy spočívá v tom, že autor zachovávaje akademickou úroveň učebnice, nepouští se do uprílišněných vědeckých podrobností a rozebírání judikátů, jimiž se mnohdy pravá podstata obsahu studujícím spíše zatemňuje, než objasňuje, ale podávaje základy, seznamuje s principy a ukazuje na podstatné směry a názory, udržuje vždy i ve složité vědecké struktuře jasnost a žádoucí přehled.

Jsa pak sám, při vší přetíženosti pracemi universitního profesora, neustále činným při pracích sjednocovacích, prožívá přímo a bezprostředně současný vývoj naší právní vědy a tak poznatky a zkušenosti odtud čerpané uplatňuje výstižně i v tomto svém díle, nevyhýbaje se ani současným sporným otázkám, ani kritice nebo námětům reformním.

Dílo nestává se ani z daleka pouhým komentářem paragrafů civ. s. ř., ale v systematické a přehledně zpracované a účelně rozvržené látce, zrcadlí se vývojový přerod sjednocovací a obrysy budoucího c. s. ř. Vzhledem pak k tomu, že autor věnuje stálou pozornost c. s. ř. platnému v právní oblasti Slovenska a Podkarpatské Rusi, stává se toto dílo nenahraditelnou pomůckou i praktickým právníkům, jimž knihu tuto (kterou má v komisi »Všehrd« Praha I. Ovocný trh) vřele doporučujeme a těšíme se současně, že autor nás opět v brzku překvapí díly dalšími.

»Civilní soudní řád a jurisdikční norma s dodatky« od unif. prof. **JUDr. Václava Hory.**

Ze všech dosavadních svazků »Komentovaných zákonů RČs.« bude jistě tento nejhledanějším a nejvítanějším, neboť knihy této praktičtí právníci a posluchači právnických fakult dosud těžce postrádali. Jméno univ. prof. Dra Václava Hory, jest jim pak bezpečnou zárukou, že tímto vydáním nebudou zklamáni, neboť autor doplnil dílo toto více než 100 republikánskými zákony od převratu vydanými, které přímo nebo nepřímo do civ. řízení soudního zasahují. Pečlivé a s odbornou znalostí upravené toto Horovo vydání, odstraňuje konečně nesnáze a potíže s jakými museli dosud zápasiti naši praktičtí právníci, denně těchto předpisů užívající a nahražuje i našemu právnickému dorostu jednu z nejspolehlivějších a časově uplných studijních pomůcek.

Kniha vyšla jako IV. svazek sbírky »Comentovaných zákonů RČs.«, kterou vydává Čs. Compas tiskařská a vyd. akc. spol. Praha—Smíchov. K dostání v každém knihkupectví.

»Obecní zřízení« vyšlo z péra Viléma Kloubka, vrch. taj. nejv. spr. soudu v Praze a obsahuje zákony a nařízení jakož i volební řád se všemi zákony, k tomu se vztahujícími a s příslušnou jidikaturou až do nejnovější doby, pro všechny zemské právní oblasti RČs. Jest to jedinečná publikace právní, ve které po prvé v naší zákonodárné literatuře shrnuto obecní zřízení všech zemských právních oblastí RČs. v jeden svazek. Zařazeny jsou také do ní všechny důležité zákony a nařízení ku samosprávě obecní se vztahující, tak zejmena úprava služebních poměrů obecních úředníků a zřízenců, právo domovské,

verejné knihovny, volební soud a stálé voličské seznamy. — Knihy této budou nezbytně potřebovati všechny obecní úřady, starostové obcí, členové obecních zástupitelstev, jakož i každý kdo se o obecní zřízení zajímá. Knihu lze dostati v každém knihkupectví.

V »Sbírce zákonů čs.« (naklad. Barovič a Novotný, Brno), ktorú riadi prof. Weyr, vyšly **»Zákony a nariadenia o advokátoch platné v RČs. s prehľadom judikatúry N. S. čs.«** jako svázok deviaty, upravený v slovenskej časti r. N. S. **Drom Záturecký m,** v českej časti vrch. taj. N. s. **Drom Chytilom.**

Autori podávajú predne poslednú novelu advok. poriadku (zák. číslo 40-1922), platnú v celom území republiky. Jako diel druhý: Predpisy platné v území rep. mimo Slovenska a Podkarp. Rusi, jako diel tretí: Predpisy platné na území Slovenska, čiastočne aj Podkar. Rusi. V »Dodatkoch« obsažené sú vyhlášky slúčenej advok. kom. v Turč. Sv. Martine a niektoré zásadné usnesenia zkušobnej komisie pre jednotnú zkúšku sudcovskú a advokátsku.

Už z rozdelenia videť, že knižka obsahuje všetky dnes platné predpisy o vykonávaní advokácie, v jasnom a prehľadnom podaní, s hojnými komentujúcimi poznámkami a so spracovaním judikatúry. Meno redigujúceho profesora Weyra je vedľa autora Dra Zátureckého a Dra Chytila zárukou, že knižka vyhovuje všetkým požiadavkom teoretickým i praktickým. Sudca, advokát a vôbec právnik československý nemôže jej postrádať. K dostaniu je u nakladateľa a v každom knihkupectve československom.

Dedičské právo v otázkach a odpovediach, sostavil dr. Anton Ferényi, prísediaci sirotskej stolice. Vyšlo v notárskej kníhtlačiarni v Trenčíne. Je to stručné repetitorium pre poslucháčov práv a notárskych kurzov, spracované na základe skúšobných kompendií. Prácička nateraz zaiste užitočná, lebo dosiaľ nemáme v slovenskom jazyku vôbec ničoho z ded. práva. Avšak nemožno nevytknúť ambicioznému ináč sostaviteľovi, že nedal diela revidovať, ani po stránke vecnej ani po stránke jazykovej a menovite terminologickej. V štvrtom roku republiky už neslobodno právnické výrazy od oka fabrikovať alebo ich nesprávne užívať (dedičinské atď.)

Zákon o spoločnostiach s ručením obmedzeným. (Publikácie min. unif.) Po slovensky upravil min. radca Jaroslav Čabrada, komentárom opatrili min. koncip. dr. Fr. Bouček a min. radca dr. Holík. Publikácie ministerstva unifikačného budú zaiste vyplňovať medzeru dávno pociťovanú. Budú v nich vychádzať texty zákonov rakúskych, recipovaných pre oblasť celej republiky púhou citáciou, a tiež zákonov prístupných dosiaľ len v jazyku maďarskom. Potreba vydávania týchto textov je samozrejmá. Jej dôvody obsažené sú v logickom súbore v 1. č. Vestníka unifikačného ministerstva roč. 1922, strana 79 a nasled.

Čo sa týče samého predmetného svázku o spoločnostiach s ručením obmedzeným platí horejšia poznámka o vyplňovaní citeľnej medzery v miere dvojnásobnej. Ačkoľvek táto forma obchodných spoločností je posaváď na Slovensku málo obvyklá, — je isté, že s rozmachom hospodárskeho života bude sa k nej siahať čím častejšie. A tak nielen zásadná potreba každého právnika: znať platný zákon — ale i potreba praktická bude nútiť siahať k tomuto veľmi zručne sostavenému a dobrou slovenčinou písanému komentáru.

Právnik roč. LXI. č. 7. a 8. Dr. Storch: »Trest smrti v osnově čs. zák. tr, z roku 1921«, Dr. M. Hlavička: »K otázke doby vzniku suverenity RČs. v jednotlivých dnešných jeho částech«. Dr. Rauscher: »Polští dvorští úředníci do počátku XIV. stol.«

Sborník věd právních a státních roč. XXII., seš. 1. Dr. V. Bušek: »O arcijáhnech«. Prof. Dr. J. Vážný: »O významu t. zv. testatio v římském právu pohřebním«. J. J. Lapko: »Litevský statut a jeho sankce

v roku 1588», Dr. Alber. Milota: »Základ a analogie zákona trestního». Dr. Rudolf Krejčí: »O kolektivní smlouvě zemědělské».

Obzor Národohospodářský: roč. 27. redaktor prof. Dr. Jos. Gruber; nakladatelství J. Otto, sp. s r. o. v Praze. **č. 1.:** — Prof. Dr. Horáček: »Národní svěřenství». Josef Bekera, min. rada: »Patent o dani domovní z roku 1820». Inž. B. Mansfeld: »Cukrovarnický průmysl v RČS». Dr. Josef Gruber: »Bytová politika v Rakúsku a RČS», **č. 2.** Dr. Josef Dvořák: »Ze studijní cesty živnostenské do Itálie». Dr. E. Meissner: »O právních následcích zmeškání v berním řízení **č. 3.** Prof. Dr. Horáček: »Stabilisace měny». Prof. Dr. Drachovský: »Postavení RČS v obchodě mezinárodním». **č. 4.** Gen. konsul E. Vaníček: »Obchodní styky Francouzsko-českoslov.» Dr. V. Dewetter: »Komunální úvěr ve Francii». Dr. Ot. Vodička: »Základ finanční správy sjednocené Velké Prahy». Dr. J. Gruber: »Základy námořního práva RČS. **č. 5.** Dr. Zelinka J.: »Národohospodářský úkol v tr. soudnictví o vál. lichvě. **č. 7.** E. A. Neubauer: »Reforma kalendářní». Dr. Jiří Havelka: »Německé říšské dráhy a otázka jejich odstátnění», **č. 8.** Frank B. Gilberth: »Nejlepší způsob placení spojeneckých dluhů». Dr. J. Gruber: »Vystěhovalectví a vystěhovalecká politika RČS.». Dr. Ant. Basch: »Německý problém reparační a valutní».

Soudcovské listy č. 7.—8. Dr. A. Glos: »Nízká pohnutka» Dr. Grüschl: r. vr. z. s.: »Reforma řízení bagatelního». Dr. J. Hausmann: pres. vr. z. s.: »V jakém rozsahu užívá prakse podmínečného odsouzení». V. Fryč: »Platí posud nař. min. spr. ze dne 25.-11. 1902 č. 51. věstníku»? K. K. »Syndikátní pojistění». Dr. Kasanda o. s.: »Kdy se považují děti státního zaměstnance za zaopatřené?». Dr. P. Bělský: »Jak vykládati § 13. lit. c. z. rozlukového». »Revise práva dědického». Dr. Mko: »Ústavní soud a soudcovská otázka». Doležal r. vr. z. s.: »O náhradě škody způsobené veřejnými úředníky dle návodu komise na úpravu občanského zákona» **č. 9.** Dr. Drbohlav: »Zat. návrh ob. části tr. zákona». Dr. J. Nebeský: r. v. z. s.: »Revise práva dedického», Dr. Gröschl r. v. z. s.: »Soudní ochrana nároků manželova, by manželka vrátila se k němu do společné domácnosti, děje se sporem. Platí totéž i o nároku manželově, aby manželka vrátila mu dítko?»

České Právo, časopis spolku notářů čs. Ročník IV. **č. 4.** Jan Fröhlich: »Francouzské zákony o obchodních rejstřících». Doležal r. v. z. s.: »Výminek v budoucím obč. z.» **č. 5.** Dr. A. Mokrý notář: »Zajištění věna manželky obchodníka». Dr. J, Togner: »Návrh na změnu po případě doplnění předpisů o dávce z přírustku hodnoty». Dr. J. Vilímek: »Platí ustanovení § 544. obč. z. resp. 280 voj. tr. z.?»

Česká advokácie: roč. VIII. **č. 6.** Dr. E. Chalupný: »Pro sjednocení soudního řízení». Dr. V. Králik: »Advokátní řád platný na Slovensku». Dr. E. Polan: »Dnešní stav pensijního pojištění advokátů. **č. 7.** Dr. L .Valenta: »Za Drem Vojtěchem Kasandou». Dr. E. Chalupný: »Pro sjednocení soudního řízení». Dr. E. Löwy: »Reforma práva občanského».

Časopis pro železniční právo a politiku: roč. I. **č. 3.** Dr. F. Nevole: »Jak stanoviti přepočítací kurs při nárocích dle čl. 34. mezinárodní umluvy o náhradní přepravě železniční». Dr. O. Engländer: »K úpravě stavebního práva železničního». Em. Vyždálek: »O pojmenování, právní povaze a změnách žel. přepr. řádu». Dr. J. Pospíšil: »Vl. nař. o pens. pojištění drah». **č. 4.** Dr. J. Nevole: »Náhrada za dopravu pošty na tratích státních drah». Dr. A. Habenich: »Příloha č. 8. ke služeb. předpisu čs. branné moci».

Věstník ministerstva vnitra, roč. IV. **č. 5.** Dr. Václav Dusil: »Trestní řízení správní». **č. 6.** Dr. Václav Dusil: »Trestní řízení správní».

Sociální Revue, roč. III. **č. 2.** Dr. T. Tůma: »Ochrana dětí v cizí péči a ochrana dětí nemanželských». Dr. E. Chalupný: »Otázky so-

ciální a vysoké školy». Dr. Janovský: »Česká účast v mezinárodní organisaci péče o mládež: »Josef Tomas: »Sociální pojištění ve Švýcarsku». Václav Tlapák: »Úprava ústavů pro mládež». **č. 3.** Dr. Janko: »Životní míra—existenční minimum». Fr. Doležal: »Rozhodčí soudy mzdové». Alfons Polzer: »Novější zákony o kolektivních smlouvách ve Francii, Německu a Rakousku». **č. 4.** Dr. Janko: »Přehled podpor nezaměstnanosti za I. čtvrt. 1922». Dr. V. Procházka: »Sociálně politické zákonodárství v Sovětském Rusku do roku 1921».

Juristen Zeitung, roč. III. **č. 13.** Dr. Eisinger D.: »K zákonnému nároku na vydržování nemanželského dítěte». Dr. A. Graumann: »Měnové otázky v mezinárodní železniční dopravě», **č. 14.** Dr. E. Güntner: »Poznámky k zákonodárství vystěhovaleckému». Dr. K. Zebo: »Znalecký důkaz v daňovém právu», **č. 15.** Rudolf Neubauer: Pouhý právní systém». Dr. H. Grohmann: »Stávka a obč. právo». Dr. F. Stein: »Ku změně konkursního a vyrovnávacího řádu». **č. 16.** Dr. K. Wahle: »Nový Rakouský tiskový zákon». Dr. O. Reismann: »Nárok na výživné rozloučené manželky», **č. 17.** Dr. E. Höpler: »Revise znaleckého nálezu», **č. 18.** Dr. H. Fuchs: »Změna pořadí smlouvou, dle III. novely k obč. zák.» K. Kubitscha: »K novele dani z převodu pro léta 1922-23». Georg Weiss: »K §§. 1333. a 993—997. obč. zák.» **č. 19.** Dr. Max Lapper: »Hodnocení v nových zákonech o dani z obohacení». Dr. Fiala: »Určení útrat trestním soudem». Dr. P. Gans: »Ku jazykové otázce ve sporech proti eráru».

Zprávy veřejné služby technické: (Úřední věstník min. veř. prací). Chefredaktor Ing. Gustave Hermann, odb. př. min. veř. pr., roč. IV. **č. 9.** Ing. Dr. Jos. Piskáč: Stavební a bytová politika poválečná, čelnějších zemí ciziny». **č. 14.** Ing. Emil Zimmler: »Nejasné nebo neúplné části vodního práva». **č. 17.** Dr. Jos. Hrdina: »Pokusy o reformu vodního práva». **č. 18.** Dr. Jos. Hrdina: »Právní poměry veřejných věcí», **č. 19.** »Pojem a právo veřejných prací jinde a u nás».

Čechoslovák: Všenárodní měsičník vydávaný Národní radou RČS. v Praze, Masarykovo nám. č. 10. **č. 3. a 4.** Dr. V. Šrobár: »O cestách pána prezidenta». »Sté narozeniny Karla Havlíčka Borovského». Národní organisace. Národní Obzor Československý. Národnostní bibliografie. Národně důležité události roku 1921.

Literárna súťaž.

Právnická Jednota na Slovensku (Bratislava, Michalská ulica číslo 3) vypisuje tri literárne ceny v čiastkach Kč 3000.—, Kč 2000.— a Kč 1000.— na themata:

1. Základy práva silničného platného na Slovensku.
2. Urbárske a príbuzné právne pomery na Slovensku.
3. Vrchnostenská samospráva v Uhrách, zvlášte na Slovensku a jej pomer k zákonu o sriadení župných a okresných úradov v republike Čs.

Práce obsahujúce 4—7 tlačových hárkov formátu »Právneho Obzoru« buďtež podané so zapečatenou heslovou obálkou obsahujúcou adresu autorovu Právnickej Jednote v Bratislave (Michalská ulica číslo 3) najpozdejšie do 31. januára (ledna) 1923.

O zadaní cien rozhodne do 31. marca (brezna) 1923 jury, určená výborom Právnickej Jednoty, ktorá si vyhradzuje výlučné nakladateľské právo diel cenou poctených. Krome priznanej ceny vyplatený bude pocteným autorom hárkový honorár Kčs 300 za tlačový hárok formátu »Právneho Obzoru».

Rukopisy cenou nepoctené sa autorom vrátia.

Z Výborovej schôdze Právnickej Jednoty na Slovensku dňa 16. júna 1922.

Dr. Bařinka v. r., jednateľ, **Dr. Fajnor** v. r., predseda.

Prof. Dr. Laštovka:

K otázce místní působnosti župního zákona.

V poslední době byla probírána otázka, zda župní zákon vztahuje se i na Podkarpatskou Rus. Tak prof. Weyr ve svém Českosl. právu správním str. 129 a v »Juristen Zeitung« č. 11 z r. 1922 vytýká, že se zákonodárci přihodilo při zákonu župním »veliké nedopatření«. Z celého obsahu zákona, ze zvláštního ústavou zaručeného postavení Podkarpatské Rusi a z celého vzniku zákona župního lze prý s určitostí souditi, že se zákon župní na Podkarpatsku Rus vztahovati **nemá,** takže ustanovení nadpisu zákona, § 1. a zejm. uvádění Podkarp. Rusi v § 6. jsou nedopatřením.

Zdrželivější vyjádruje se prof. dr Baxa v článku: »Zákon o župním zřízení a jeho nedostatky v České Revui« (vydaném jako zvláštní otisk v rozpravách a přednáškách státovědecké společnosti č. 6), podotýkaje, že v každém směru jest zákon župní v tomto směru velmi nejasný.

Po mém názoru se zákon župní na Podkarpatskou Rus zásadně vztahuje, některé detailní otázky jsou však vyhraženy další úpravě.

To plyne z těchto úvah:

Podk. Rus má býti dle § 3 úst. listiny ve smyslu smlouvy ze dne 10. září 1919 č. 508-21 samosprávným územím, vypraveným nejširší autonomií. Bližší úprava byla vyhražena zvláštním podrobnějším předpisům; jenom co do moci zákonodárné stanoveno, že se sněm usnáší mezi jiným ve věcech místní správy a jiných věcech, jež by naň přenesly zákony Československé republiky; pokud jde o moc výkonnou, bylo vysloveno, že v čele Podkarpatské Rusi jest guvernér.

Jest samozřejmo, že bylo třeba mnohé zákony republikánské, jež se dotýkaly Podkarpatské Rusi, stylisovati velmi opatrně, aby zásady § 3 úst. listiny nebyly porušeny a nebylo prejudikováno budoucí ústavě Podk. Rusi.

To zejména platilo i o tak radikální změně organisace veřejné správy, jakou župní zákon inauguruje.

Tu vcházela první pochybná otázka, zda reforma župní nemá býti snad pokládána za organisací místní správy a ponechána proto sněmu Podk. Rusi. Theorie francouzských i angli-

ckých právníků o pojmu »administration locale» není jednotná. Otázka ta byla posléze vzhledem k tomu, že úřady župní a okresní nastupují na místo starých úřadů župních i slúžnovských, jež z největší části sprosředkovaly správu státní, rozhodnuta tak, že nejde tu o místní správu a že tedy zřízení župní může a má býti zákonem N. S. zavedeno pro celou republiku. Tomu odpovídá nadpis zákona a § 1, který mluví o republice Československé a uvedení Podk. Rusi v § 6.

Mnohem větší obtíže však vzbuzovaly otázky detailní a ukazovalo se, že je na ten čas nelze pro Podk. Rus rozřešiti, ježto nebylo jasno o tom, jaká bude ústava Podk. Rusi a zda by nebylo po případě vhodno zříditi v Podk. Rusi jenom jednu vel. župu a tu uvésti v užší spojitost s autonomií Podk. Rusi.

Proto bylo se spokojiti pouze s principem, že zřízení župní má platiti i v Podk. Rusi a úpravu určitých detailních otázek vyhraditi dalšímu jednání v souvislosti s budoucí ústavou Podk. Rusi, t. j. některá ustanovení župního zákona na ten čas obmeziti pouze na Slovensko.

Utanovení ta jsou:

1. příloha A k § 2 zákona. Podk. Rus nebyla do přílohy úmyslně pojata, ježto v čas jednání o zákoně byla ještě vojensky spravována, z části cizím (rumunským) vojskem obsazena a nebylo rozohodnuto, zda bude zřízena župa jedna či několik.

2. § 9 zrušuje župy se všemi jich orgány puze na Slovensku; o zrušení žup v Podk. Rusi nemohlo býti nic ustanoveno, ježto nebylo rozhodnuto, kolik v ní bude nových žup a zda snad nebude účelno majetek dosavadních žup převésti na zemi Podk. Rus. Každá úprava by tu byla prejudikovala úpravě ústavy Podk. Rusi. Věc jest právně nyní taková, že župy v Podk. Rusi, nezmění-li se § 9, potrvají i po zavedení zřízení župního, ale nebudou míti žádné působnosti (jež dle § 6 přejde na nové orgány župní) a žádných orgánů, ježto § 6 mluví o dosavadních orgánech v čase minulém (příslušela). Zůstaly by tedy župy, nezmění-li se § 9, jako pouhé subjekty majetkové asi v tomže postavení, jako bývalé různé fondy v správě zemí rakouských.

3. Rovněž § 10 nevztahuje se na Podk. Rus.

Zaměstnanci žup a slúžnovských úřadů byli již z největší části podle § 11 zákona ze dne 22. března 1920 č. 210 Sb. zák. a nař. vládním nařízením ze dne 27. července 1920 č: 476 Sb. zák. a nař. postátněni; ti nemnozí zbývající, ač-li by se snad nestali úředníky země Podk. Rusi, zůstali by zaměstnanci žup jako fondů, ale ve smyslu § 6 župního zákona podřízeni novým úřadům.

4. § 63 soustřeďuje župy na Slovensku v župní svaz. Župní svaz pro Podk. Rus byl by zbytečným, kdyby se byla uskutečnila pro celou Podk. Rus jedna župa.

5. § 99 upravuje dozor nad obcemi; pro Slovensko byl vydán zákon ze dne 30. června 1921 č. 241 Sb. zák. a nař. Podk, Rus

byla úmyslně vynechána, ježto bylo za to pokládáno, že úprava dozoru nad obcemi jest věcí místní správy, náležející do působnosti sněmu.

6. Rovněž § 12 omezuje se, pokud jde o jmenované členy, jen na Slovensko; byla-li by na Podk. Rusi zřízena 1 velžupa se župním zastupitelstvem a to převzalo i úkoly sněmu, bylo nemožno členy tohoto sněmu jmenovati.

Z toho se podává: Bylo úmyslem zákonodárcovým, župní zřízení provésti i v Podk. Rusi. Poměry však nebyly ještě úplně vyjasněny, zejména co do území a co do otázky počtu žup. Zřídila-li by se jenom jedna župa, byla na snadě otázka, zda snad nebude vhodno nebo nutno tuto velikou župu spojiti s autonomií zemskou, zejména i pokud jde o jmění zrušených starých žup. Proto bylo nutno neprejudikovati budoucí ústavě Podk. Rusi. Lze ovšem nyní o tom uvažovati, zda by bylo výhodnějším zákon župní na Podk. Rus nevztahovati, či jej i na Podk. Rus rozšíriti, ale v některých určitých směrech ponechati doplnění jeho budoucí zákonodárné úpravě ve shodě a souvislosti s projektovanou ústavou Podk. Rusi, ale na počátku r. 1920 a za tehdejších poměrů a směrů politických nezbylo řešení jiné, než jak bylo v zákoně provedeno.

Doc. Dr. Bušek:

Poměr státu k cirkvím ve Francii.

(Nástin přednášky, přednesené v »Právnické Jednotě v Bratislavě« dne 23. listopadu 1922.)

Zákonem z 9. prosince 1905 rozloučeny byly ve Francii cirkve od státu.

Článek 2. tohoto zákona prohlásil, že »republika neuznává, neplatí ani nepodporuje žádného kultu«.

Tím přerušena jednota mezi cirkví a státem, restaurovaná po dočasné rozluce z r. 1795, Napoleonem I. r. 1801, a stát, neznající více cirkví, odkázal občany, aby k výkonu a podpoře svého kultu se organisovali na podkladě soukromoprávním.

Při každé rozluce se vyskytují tři zásadní problémy, s nimiž se stát musí vyrovnati.

Heslo rozluky jest pouze negativní. Znamená, že dosavádní spojení mezi státem a cirkvemi přestává. Stát nezná více cirkví. Zná jen občany a považuje náboženství za jejich soukromou záležitost.

Jakým způsobem však za rozluky se občané budou k výkonu a podpoře svého kultu organisovati, jak dalece jim jmění dosavadních cirkví bude ponecháno, v jaké míře budou moci k účelům kultovým nové jmění nabývati a jím volně nakládati, jakým způsobem konečně stát opatří výchovu svých občanů, dosud o náboženský základ se opírajících, to vše jsou

problémy: organisační, hospodářský a kulturní, které za rozluky každý stát různě si upraví, se zřetelem k historickému vývoji a současným svým poměrům.

Po stránce organisační je nutno uvážiti, že v minulosti stát získal vůči církvím řadu privilegií a práv, které mu dovolují spolupůsobiti při osazování úřadů církevních, zasahovati do správy církevního jmění, a tak různým způsobem kontrolovati církve v jich činnosti. Nelze neviděti, že dík morálnímu vlivu, který církve na mysle svých věřících vykonávají a je ovládají, jsou církve daleko vlivnější korporace, než kterékoliv sdružení občanů, sledující účely toliko světské, a že proto se mohou snadno státi nebezpečnými odpůrci i samého státu.

Proto nechybí zastánci mínění, že ani za rozluky nemůže stát se zcela vzdáti veškeré kontroly nad činností kultových sdružení občanů.

A tak proti hlasům těch, kteří zastávají požadavek demokratické rovnosti a chtějí dovoliti občanům sdružovati se k výkonu a podpoře svého kultu v těchže formách organisačních, které občané k jakémukoliv jinému světskému účelu sobě zvoliti mohou — což je jen důsledné provedení myšlenky, že náboženství je soukromou věcí jednotlivcovou — ozývá se požadavek, aby pro kultová sdružení stát předepsal zvláštní formy organisační, které by požadovanou zvláštní kontrolu jich se strany státu umožňily.

Proti těmto však zase vystupují zastánci třetího směru, nejradikálnějšího, který právem poukazuje na to, že moderní život a jeho spletité poměry se vyznačují tendencí sdružovati se za nejrozmanitějšími účely a že této potřebě nejlépe se vyhoví úplným uvolněním, bezformálností sdružování.

Poukazujíce na smutné zkušenosti, které státy učinily s preventivní kontrolou a s násilným potlačováním »nepohodlných« organisací — socialistických a politických vůbec — chtějí se spokojiti s represí deliktů spáchaných a uvolniti zcela organisace občanů ode všech formálností a kontroly preventivní.

Mezi těmito třemi zásadními principy organisačními — jež přirozeně připouštějí řadu odstínů, měla volbu i Francie, přistupujíc k rozluce církve od státu.

Kdyby byla chtěla ponechati občanům, aby k účelům kultovým použili forem organisačních již stávajících, které k účelům světským se podávaly, mohla je odkázati na zákon z 30.-VI. 1881 o schůzích jednotlivcem ad hoc svolaných. Zde se stát setkával jedině se svolavatelem schůze a žádal proto ohlášení času, místa a účelu schůze a oznámení jména svolavatelova.

Tento zákon vyhovuje potřebě dočasné, projednati na jedné schůzi nebo na řadě schůzí určitou otázku.

Ku sledování trvalých účelů (zábavních, vzdělávacích, hospodářských, charitativních) slouží zákon ze 17.-VII. 1901, Obec-

ný zákon shromažďovací; tento stanoví mimo jiné povinnost míti spolkový výbor (bureau), odpovídající za činnost spolku (sdružení). Jména členů tohoto výboru musí býti úřadům oznámena.

Zákonodárce francouzský nezvolil ani jednu z těchto forem organisačních a v zákoně z 9.-XII. 1905 předepsal pro sdružení občanů k výkonu a podpoře kultu zvláštní formu, t. zv. sdružení kultových.

Nechci se dotýkati otázky, kdo vyvolal rozluku francouzskou. Kurie obviňuje vládu francouzskou, že urážlivým způsobem při návštěvě presidenta Loubeta u krále italského v Římě r. 1904 vyvolala přerušení diplomatických styků mezi Vatikánem a Francií a že i toto bylo jen článkem v řetězu činnosti volnomyšlenkářů francouzských, kteří — ač v menšině v národě francouzském — ovládajíce vládu, tuto k rozluce přiměli.

Vláda francouzská obviňuje kurii, že vyvolala rozluku systematickým porušováním suverenity státu francouzského. Tak či onak, francouzská rozluka spíše chtěla vyhověti teoretickému požadavku, že rozluka je systém jedině za demokracie přípustný, než aby byla vyvolána akutní potřebou. Většina národa francouzského byla ostatně katolickou a proto též zákon z 9.-XII. 1905 nechtěl býti proti církvi katolické namířen. Zákonodárce chtěl všem církvím umožniti, aby pokračovaly v nových formách ve sledování svých účelů. Proto též chtěl na nově utvořená kultová sdružení přenésti jmění dosavadních církví, pokud toho vůbec jim chtěl zachovati — jak ještě se zmíníme.

Byly tedy formálnosti pro kultová sdružení požadované co nejmenší, právě se zřetelem na církev katolickou, kde bylo se lze obávati odporu největšího.

Přes tuto opatrnost se zákonodárce francouzský dopustil osudného omylu.

Chtěje zdemokratisovati církve, stanovil v čl. 19., že »bez ohledu na opačná ustanovení statutu, akty finanční správy a zákonné správy jmění musí býti předloženy ředitelem nebo správcem kultovního jmění kontrole valné hromady členů sdružení a podrobeny jeho schválení.

Nuže, církev katolická považuje za předpis práva božského, které je pro ní nepřestupitelnou hrází, že toliko klerus, hierarchicky seřazený a své vrchnosti poslušný, je církví vládnoucí.

Laici jsou církev poslouchající, z jakékoliv účasti na vedení a správě církevních věcí vyloučeny.

Církev tudíž nemeškala ústy svých vrchních pastýřů, biskupů, odmítnouti rozluku a odepřela se organisovati v předepsané formě kultových sdružení. Přes to, že zákon z 9.-XII. 1905 jen na kultová sdružení sliboval přenésti jmění dosavadních církví, což pro církev katolickou znamenalo majetek v ceně kol 400 mil. franků, církev setrvala ve svém odporu.

Papež Pius IX. encyklikou z 11.-II. 1906 »Vehementer Nos« odsoudil ostře zákon rozlukový, jako odporující zásadám církevním i formálně pro církev nepřijatelný, 10.-VIII. 1906 encykl. »Gravissimo« zakázal výslovně tvoření kultových spolků i jakýchkoliv jiných sdružení mimo rámec kanonických předpisů. A tak vláda francouzská, která chtěla podati církvi katolické pomocnou ruku a prodloužiti o dva roky jednoroční lhůtu zákonem z 9.-XII. 1905 k ustavení kultových sdružení danou, vyvodila důsledky z neutvoření kultových spolků katolických — protestanté a židé takové sdružení utvořili.

Podle zákona z 9.-XII. 1905 měl majetek církví, těmto státem po konkordátu z r. 1801 postoupený, připadnouti zpět státu.

Pro převzetí kultovými spolky zbývalo jmění, obtížené přímo určením kultovým nebo nabyté ne od státu.

Pokud by se ve lhůtě jednoho roku nepřihlásilo kultové sdružení o toto jmění, stanovil zákon, že bude jmění přirčeno dekretem obecním ústavům charitativním na teritoriu interesovaného kultu, neb není-li jich, obcím a čtvrtím obecním, aby jich důchodů užily ve prospěch účelů dobročinných. Vyjímkou platí, že stavení kultovní a příslušné mobilie přejdou ve vlastnictví státu, departmentu neb obcí, na jichž území stojí.

Budovy, kultu přímo sloužící (kostely, kaple, příslušenství), ač ne vlastnictví komun, jsou za určitých podmínek k bezplatné disposici příslušným kultům k veřejnému výkonu kultu ponechány. Používající jich sdružení nesou náklady oprav a udržování (též důvod, proč církev katolická formálně disposice nepřijímá ,ač de facto dobrovolně příslušné udržovací náklady nese). Stát a komuny mohou nésti náklady na budovách kultových, které jsou v jejich vlastnictví.

Budovy nepřímo kultu sloužící (obytné budovy arcibiskupské, biskupské, farní, semináře, teologické fakulty protestantské) jsou ponechány v disposici kultových sdružení bezplatně, pokud běží o budovy biskupské a arcibiskupské po 2 roky, ostatní podobu 5 let. Po této době se vrátí státu a komunám jejich volná disposice. Mohou však býti najaty za plat znovu dosavadními uživateli. Nízký nájem nemá býti obcházením zákazu podporovati kulty. Ve skutečnosti však dosáhli katolici od obcí, že nájemné těchto budov bylo daleko nižší než jiné.

Tyto, jen v stručnosti uvedené důsledky, postihly církev katolickou, která neutvořila kultových sdružení. Nebylo zde nikoho, kdo by jmění bývalé církve katolické po právu převzal, nebylo tu nikoho, kdo by po právu najímal od komuny budovy kultové do bezplatné disposice. Církev katolická právně neexistovala.

A přece — klidně dále užívala kostelů, které nebyly už její a neucházela se o jejich propůjčení. Konala v nich své obvyklé »schůze«, nejsouc právně organisována, netvoříc výborů spolko-

vých, neohlašujíc jmen svolávatelů. Žila nejen mimo zákon, nýbrž ve vzpouře proti zákonu.

Před touto skutečností ustoupil zákonodárce francouzský — neboť nemohl a nechtěl persekucí katolíků vyvolati občanskou válku — a zákonem z 2. ledna 1907 kapituloval po prvé.

Aby umožnil katolíkům se organisovati, stanovil, že »nezávisle od sdružení podrobených předpisům IV. tit. z. z 9.-XII. 1905 (t. j. kultová sdružení s valnou hromadou věřících, může býti veřejný výkon kultu zajištěn jak pomocí sdružení podléhajících předpisům shromažďovacího zákona z 1. července 1901, čl. 1—9, 12 a 17, tak pomocí schůzí, konaných z podnětu individuelního na zákl. zák. z 30. června 1881 a předp. čl. 25. zákona z 9. prosince 1905.

Tím mělo býti umožněno, aby kult katolický se organisoval jako sdružení ve smyslu obecného zákona shromažďovacího, při čemž zrušena povinnost míti spolkové bureau, předepsaná pro světská sdružení obecnoprávní.

Avšak zmíněnou již encykl. »Gravissimo« byl i tento zákon předem odsouzen k bezúčinnosti. Církev, které papež zakázal tvoření jakýchkoliv organisací mimo rámec kanonických předpisů, netvořila ani sdružení obecnoprávních podle zák. z r. 1901, tím spíše, že v dioecesi Girondy, kde se tak výjimečně stalo, stát prohlásil toto obecnoprávní sdružení za kultové sdružení podle zákona z r 1905 a církev z obavy, aby se tak nestalo se všemi sdruženími podle zák. z r. 1901 utvořenými, neutvořila žádných.

A dále protizákonně užívala kdysi svých kostelů, právně nejsouc organisována.

Bylo by lze na tyto schůze použíti jedině předpisů zák. z r. 1881 o schůzích jednotlivcem svolaných, kdyby jen církev resp. svolávající duchovní tyto schůze ohlásil úřadům.

Avšak duchovní tento předpis ignorovali a schůzí ani svých jmen státu neohlašovali.

A tak po druhé zákonodárce kapituloval a — nechtěje povinnost ohlašovací zrušiť, z důvodů prestiže, jen pro schůze kultové — zákonem ze dne 28. března 1907 zrušil tuto povinnost všeobecně.

Tak dosáhl aspoň po stránce organisační toho, že církev katolická nežije ex lex.

Netvoří sice organisací trvalých, avšak schůze její, duchovním svolávané, se konají po právu.

Tím však porážka zákonodárce z 9.-XII. 1905 nebyla skončena. —

Soudům a správním úřadům vznikla řada příležitosti k rozhodnutí sporů z provádění rozlukových zákonů vzniklých.

Judikatura, která tu za 15 let vznikla, je neméně poučná, než vývoj a osud zákonů rozlukových.

Oporou soudům tu je ustanovení čl. 4. zák. z 9.-XII. 1905:

»Ve lhůtě jednoho roku od vyhlášení tohoto zákona, jmění movité i nemovité, mas, fabrik, rad presbyteriálních, konsistoří a jiných veřejných ústavů kultových, budou se všemi závazky a obligacemi je tížícími i zvláštními určeními převedeny zákonnými zástupci těchto ústavů na sdružení, která se utvoří zákonně podle předpisů čl. 19. tohoto zákona **k výkonu tohoto kultu ve dřívějších okrscích řečených ústavů, shodně s obecnými organisačními předpisy kultu, jehož výkon hodlají zajistiti.**

Tím je vyjádřena zásada jmění účelového, **kontinuita territoriální i ideová** kultového sdružení s dosavadní církví.

Zákon z 9.-XII. 1905 sliboval dáti do bezplatné disposice budovy kultové i s příslušenstvím kultovým sdružením i po té, co byla propadla ve vlastnictví komuny. — Uvedli jsme, že církev katolická neutvořila kultových sdružení, která by byla oprávněna převzíti dosavadní církevní jmění, že však přes to »bezplatně užívala« budov kultových, do vlastnictví komuny propadlých, neorganisována a o přenechání do disposice nežádajíc.

Zákon z 2.-I. 1907, dávaje církvi katolické nové možnosti organisační, chtěl tuto bezplatnou disposici podle zákona z roku 1905 jen kultovým sdružením vyhraženou popřáti i těmto novým organisacím, požádají-li o to!

Čl. 5. zák. z 2.-I, 1907 stanoví: »pro případ, že by tu nebylo sdružení kultových, budovy určené k výkonu kultu, jakož i příslušné mobilie, budou i na dále, mimo případ desafektace (t. j. odnětí svému účelu při neužívaní budov k účelům kultovým), předvídaný v zák. z 9.-XII. 1905, **ponechány k disposici věřících a správců kultu,** k výkonu jejich kultu«.

Zde zákonodárce již předvídal, že církev neutvoří třeba obecnoprávních sdružení podle zákona z r. 1901 a proto užil na označení oprávněných k dispozici širokého vymezení: »věřících a správců kultů».

Uvedli jsme, že znova věřící, nežádajíce o propůjčení disposice, neuzavírajíce smluv nájemních, užívali budov kultových.

Na jednotlivých sporech, které z tohoto porušování zákona vzešly, je nejlépe viděti paradoxnost situace, do níž katolíci stát francouzský svým odporem přivedli.

Ve mnoha obcích mairové užili »vlastnictví« komuny ke kostelům a k tomu, aby tyto zavřeli a novými zámky je opatřili. Věřící vnikli násilím do kostela a ve sporu tu vzniklém byl odsouzen — starosta, neboť »nikdo nemá práva ukládati věřícím a duchovnímu obtížnou povinnost, při každé příležitosti se obraceti na maira nebo jeho zástupce; katolíci mají plně právo na zcela volné užívání kostela a všech jeho příslušenství a částí určených přímo nebo nepřímo účelům kultu, j. sakristie, kůru, vchodiště na kůr nebo zvonici; tudíž má úřad obecní povinnost doručiti klíče od kostela a souvislých částí, jsou-li tyto uza-

vřeny zvláštními dveřmi — — knězi, kanonicky biskupem určenému k obsluhování farnosti«.

A to šlo o neorganisované věřící a duchovní! Rozhodnutí se opírá o snahu zákona z r. 1905 a 1907, zachovati jmění dosavadnímu účelu a zaručuje k výkonu dosavadního kultu zcela volnou disposici budovami kultovými.

V nedostatku jiného kriteria vidí záruku uvedené již territální a ideové kontinuity kultu v tom, že duchovní, budov užívající, je svým biskupem kanonicky určen k obsluhování farnosti, že je, jak jiné rozhodnutí praví, ve spojení se svými hierarchickými představenými. Kdyby duchovní byl biskupem vyobcován z církve, přestává býti duchovním katolickým, nemohl by užívati budov určených k výkonu kultu katolického.

O biskupech je známo, že jsou poslušni a ve spojení s papežem. Není pochyby, že kdyby některý z nich porušil tuto hierarchickou poslušnost, přestal by býti biskupem katolickým. Rozhodnutí soudů francouzských, mluvíce o spojení duchovních se svými biskupy jako o předpokladu opravňujícím je k užívání kultu katolického, předpokládají, že všichni biskupové jsou biskupy katolickými, pápeži podřízenými.

Tím je vysvětleno, proč soudy nepřipustily spoluužívání katolických kostelů spolu i nekatolíky. Vždyť zákon chtěl zaručiti kontinuitu territoriální i ideovou kultu dosavadního, t. j. **jen** katolického.

Z tohoto plyne i negativní právo katolíků, soudy vyrčené, vyloučiti z disposice budovami a příslušenstvím kultu katolickému věnovanými každé nakládání za účelem jiným.

Tak na př. sám vlastník, obec, nemůže bez souhlasu duchovního katolického užívati zvonice, zvonů kostelních, třebas sama obec je kdysi pořídila, třebas až do rozluky k vyzvánění hodin denních, k oznamování požárů a pod. jich bylo užíváno.

Neboť jde o předmět účelům kultu katolického věnovaný k výlučné disposici věřících a duchovního tohoto kultu ponechaný.

A — vrch všeho — tam, kde občané uposlechli zákona, utvořila se kultová sdružení podle zák. z r. 1905, ujali se správy jmění a budov bývalé církve katolické, byli vyloučeni z disposice těmito kostely »věřícími a duchovním«, kteří se neorganisovali. Neboť tím, že utvořili kultová sdružení, papežem zakázaná, přestali býti věřícími katolíky a proto nemohou pokračovati ve výkonu kultu katolického, jemuž zákon budovy chce ponechati!

A tak občané zákonů poslušní musí ustoupiti neposlušným!

Avšak ještě další nesnáze vnizkaly.— Kdo je oprávněn užívati budov kultových? Zákon mluví o »věřících a správci kultu". Zdálo by sa, že doba elementi in solidum jsou oprávněny, Avšak tomu tak není. Zákon zcela jasně zamýšlel zachovati kontinuitu věcí dřívějších a ponechati kostely katolické k vý-

konům kultu katolického tak jako v minulosti. Nuže, bez **vedení** kněze katolického není kultu katolického a proto soudy francouzské vylučují věřící z jakékoliv účasti na správě kultu a obřadů kultových proti vůli faráře, který vede kult a zodpovídá za pořádek při něm.

Soudy francouzské předpokádají, že každý věřící dobrovolně se podrobil předpisům církve, jíž je členem a proto nezkoumá ani stížnosti proti »vyloučení z církve, proti přemrštěným poplatkům za úkony církevní (asistenci při sňatku, křtu, pohřbu), neboť věřící měl volbu, těchto úkonů nepožadovati, anebo předpisům církve katolické a vedení duchovních se podrobiti.

A tak soudy francouzské jsou podle výroku P. Bureau, který právě vydal pod názvem »Quinze années de séparation« (15 let rozluky) přehled vývoje zákonů i judikatury ve Francii rozlukové, »prozíravými strážci nejdokonalejší ortodoxie, nejpřísnějšího práva kanonického a docela obránci — prosím za prominutí volnomyšlenkáře, avšak je třeba ještě jednou vysloviti to slovo osudné, hierarchie církevní.«

Netřeba proto podezřívati soudce francouzské z přátelského smýšlení k církvi katolické.

Svým jemným, Francouzům vlastním smyslem pro právo, dovedli vytěžiti ze zákona, který jako každé dílo politické připouští možnost různých výkladů, výklad odpovídající nejvíce potřebě své země a právnímu cítění lidu. Zachovali jmění církve katolické svému účelu. — Zkorigovali tak křivdy zákona pokud bylo lze a vyvarovali se event. krvavých konfliktů.

Nelze popříti, že zákonodárce francouzský by byl si ušetřil tolikerou kapitulaci před církví katolickou, kdyby byl znal a pochopil předpisy práva církevního a uznal, že každá snaha o zdemokratisování církve katolické ztroskotá o předpisy jejího práva božského.

Pochybiv zde, učinil zákonodárce francouzsky zákon rozlukový, který mnohými obdivován — snad proto, že má mnoho paragrafů — v životě ztroskotal.

Byl to život, který ukázal chyby rozluky francouzské a byl to soudce, právník francouzský, který tyto chyby aspoň částečně napravil.

Dr. Štefan Moys, s. dr. sudca, pridel. Najv. Súdu v Brne.

Premlčanie disciplinárnych prečinov.

Zákony v otázke premlčania disciplinárnych prečinov súdnych úradníkov, verejných notárov a pravotárov postrádajú tých náležitostí, ktoré právoveda dnešnej modernej doby za eminentné považuje.

Tak zákon zo dňa 21. mája 1868 číslo 46 r. z., platný aj na slovenských súdnych úradníkov, premlčanie disciplinárnych prečinov vôbec nepozná a v tomto ohľade je zaostalejší než bývalý uhorský zákonný

článok VIII : 1871, ktorý pripúšťa vymáhať v §§-och 72 a 74 povinnosť vynahradenia škody, zapríčinenej verejným úradníkom len v lehote jednoročnej a tak aspoň v nejakom smere poskytuje základ disciplinárnemu súdu k riešeniu otázky premlčania vo veciach disciplinárnych.

Ale tak teraz platný zákon číslo 46 r. z. z roku 1868, jako predtým platný zák. čl. VIII : 1871 nezabýva sa v žiadnom smere premlčaním týchto disciplinárnych prečinov. Sú to oba staré zákony, z doby, ktorá si moderných právnických stanovísk ešte málo všímala.

Nepotrebuje ďalšieho dokazovania, že každé právo pozná pojem premlčania. Keď zločin vraždy, keď vykonanie trestu smrti sa premlčí, prečo by sa nepremlčaly práve len disciplinárne prečiny?

Na dokázanie neudržateľnosti výlúčenia premlčania v disciplinárnych záležtostiach, stačí ten prípad, či by sa snáď srovnávalo so spravedlivosťou, zaviesť disciplinárne pokračovanie proti terajšiemu tabulárnemu sudcovi pre nejaké previnenie, ktoré spáchal pred 20 rokmi jako sedriálny notár? Ovšem by to bolo viac než smiešne, ale dľa terajšieho stavu zákona je to — žiaľ Bohu — ešte vždy možné, a netreba, len pridržiavať sa prísne slov a nie ducha zákona, a nastane výše uvedený smiešny príjad.

Či zákonodarca myslel na tieto prekárne položenia, ktoré nastať môžu z úzkoprsosti alebo z nevedomosti a nepochopenia základných zákonných noriem?

Pochybujem! Zákonodarci pri osnovaní týchto zákonov nemysleli na premlčanie, neskôr už iste chápali jeho potrebu, poneváč ale úradnícke pomery a — budiž rečeno ku cti úradníckeho stavu — sporadické prípady disciplinárnych vecí — nepožadovaly prepracovanie týchto dvoch rakúskych a býv. uhorských prežitkov, a tak zostalo všetko pri starom.

Už o niekoľko rokov pozdejšie vydané zákony uhorské, — na Slovensku čiastočne ešte aj dnes platné, — na pr. zákonný čl. XXXIV: 1874 (o advokátoch) v §-e 102 hovorí: že trestnosť disciplinárneho prečinu premlčí sa, jestli od času konania, alebo opomenutia, zakladajúceho disciplinárny prečin, uplynuly dva roky bez toho, že by oznámenie učinené bolo bývalo; taktiež v podobnom smere predpisuje zák. čl. XXXV : 1874 (o verejných notároch) v §-e 187.

Bývalá uhorská kráľ. Curia v rozsudkoch vynesených v disciplinárnych veciach pominula zavedenie disciplinárneho pokračovania v každom takomto prípade, ktorý bol pred 3 rokmi spáchaný a následkom uplynutia tejto doby bez zavedenia disciplinárneho pokračovania za premlčaný považovaný.

Ohľadom týchto lehôt premlčania je ale otázne, či v takomto prípade, keď oznámenie bolo síce včas učinené, avšak počas disciplinárneho pokračovania uplynuly dva roky bez toho, aby sa bolo stalo nejaké opatrenie proti obvinenému, tiež sa premlčí trestnosť disciplinárneho prečinu — vyjmúc prípad zločinu —?

Túto otázku riešil liberálnym a zásadám modernej právovedy zodpovedajúcim spôsobom Najvyšší súd, jako súd disciplinárny pre veci

advokátov, keď v rozsudku č. Ds III 5-21, uznal premlčanie aj v tomto posledne uvedenom prípade. Rozsudok tento pre jeho dôkladné odôvodnenie v celom obsahu uvádzam:

»— — — — rozsudok: — — — — Rozsudok prvostupňového disciplinárneho súdu sa zrušuje a obvinený na základe odst. 2. §-u 102. zák. čl XXXIV: 1874. sprosťuje sa obžaloby disciplinárneho prečinu:

Dôvody:

Dľa rozsudku okresného súdu v A . . . č. dľa obžaloby zástupcu komory advokátskej, a dľa rozsudku prvostupňového disciplinárneho súdu ide tu o disciplinárny prečin, spáchaný obvineným činom a spôsobom uvedeným v citovanom prvostupňovom disciplinárnom rozsudku.

Obvinený vo svojom včas podanom odvolaní uvádza, že jeho konanie, ktoré bolo predmetom disciplinárneho pokračovania, nezakladá skutkovú podstatu disciplinárneho prečinu, ďalej že jestli by aj bol spáchal disciplinárny prečin, jeho trestnosť sa už premlčala — — —— — — — — — — — — — — — —

Odst. 2. §-u 192. zák. čl. XXXIV:1874. ustanovuje, že trestnosť disciplinárneho prečinu premlčí sa, jestli do času konania alebo opomenutia, zakladajúceho disciplinárny prečin uplynuly dva roky bez toho, že by bolo oznámenie učinené bývalo.

Ani cit. zák. čl. ani iné zákony nezabývajú sa otázkou, či v takom prípade, keď oznámenie bolo síce včas učinené (§ 102. cit. zák. čl.), avšak počas disciplinárneho pokračovania uplynuly dva roky bez toho, aby sa bolo stalo nejaké usnesenie alebo opatrenie proti obvinenému, — tiež sa premlčí trestnosť discipilárneho prečinu — vyjmúc prípad zločinu —.

Za takýchto okolností treba skúmať smysel zákonného ustanovenia §-u 102, zák. čl. XXXIV: 1874., a čerpať analogiu z trestného zákona.

Premlčanie trestnosti nejakého, buď trestného alebo disciplinérneho činu, — korení zásade, že uplynutím delšej doby bez toho, aby boly robené kroky, potrebné k pohnaniu páchateľa (účastníka) na zodpovednosť, zaniká aj verejný zájem na stíhanie takéhoto činu, poťažne na potrestanie páchateľa. Vzhľadom na túto všeobecnú zásadu, nemal by smyslu taký výklad citovaného odst. 2. §-u 102, zák. čl. XXXIV: 1874, že jestli oznámenie nebolo učinené za dva roky, trestnosť disciplinárneho prečinu by sa síce premlčala, jestli však po včasnom oznámení za dva roky vôbec nič nebolo podniknuté vo vo veci oznámenia, premlčanie by nenastalo.

Trestný zákon už podrobnejšie a presnejšie rieši otázku premlčania, určiac nie len počiatok doby premlčacej, ale i prípady prerušenia premlčania. V tomto ohľade § 108. Trz. ustanovuje, že premlčanie sa preruší usnesením alebo opatrením súdu — pre spáchaný zločin alebo prečin proti páchateľovi alebo účastníkovi name-

reným, avšak v deň usnesenia alebo opatrenia premlčanie znova sa počína.

Trestné činy dľa ich povahy sú zpravidla viacej nebezpečné pre verejné a súkromé zájmy, než činy len disciplinárne stíhané. A keď trestnosť (zavedenie trestného pokračovania) aj u zločinov ľavnejšieho rázu sa premlčí uplynutím 5 rokov (bod 4. § 106. Trz.), nesrovnávalo by sa so všeobecnou zásadou premlčania, aby sa trestnosť disciplinárneho prečinu nepremlčala ani za päť rokov, jestli oznámenie bolo učinené za 2 roky, aby tedy zločin stal sa v trestnom pokračovaní netrestným, naproti tomu však v disciplinárnom pokračovaní trestným.

Analogia čerpaná z pozdejšieho zákona trestného (z. čl. V:1878), tedy vo veciach disciplinárnych v otázke premlčania vedie tiež k tomu právnemu názoru, že v odst. 2. §-u 102. z. čl. XXXIV: 1874. určené premlčanie preruší sa síce oznámením, ale v deň oznámenia premlčanie sa znova počína a toto znova plynúce premlčanie preruší sa usnesením alebo opatrením disciplinárneho súdu nameraným proti obvinenému.

Dľa spisov prítomnej disciplinárnej veci pojednávanie určené na 13. júna 1914. bolo odročené z toho dôvodu, že predseda disciplinárneho súdu považoval za potrebné opatriť spisy, na ktoré obvinený sa odvolával cieľom dokázania správnosti svojho pokračovania. — Od tejto doby až do 8. augusta 1918., tedy viacej než za dva roky nič iného sa nestalo v prítomnej veci disciplinárnej, nežli že predsedníctvo disciplinárneho súdu zčiastky urgovalo zaslanie žiadaných spisov, zčiastky však predlžovalo evidenciu, a spisy vôbec neposkytujú podkladu k tomu zisteniu I. stupňového rozsudku, žeby disciplinárne pokračovanie bolo spočívalo následkom vojenskej služby obvineného. Poneváč tedy počas disciplinárneho pokračovania viacej než za dva roky nebolo usnesenia, ani opatrenia disciplinárneho súdu, nameraného proti obvinenému, preto v smysle správneho výkladu ustanovenia § 102. zák. čl. XXXIV: 1874. nastalo premlčanie trestnosti toho disciplinárneho prečinu, ktorý je základom prítomného disciplinárneho pokračovania. . . . .

(Disc. senát za predsedníctva sen. prezidenta Havlíka, zpravodaj radca N. s. Jurecký.)

Ivan Jurecký:

Výťah z rozhodnutí Najvyššieho súdu Č. S. R. vo veciach trestných.

I

Vo veciach úžerových, ktoré patria do oboru pôsobnosti súdov, a ktorých vybavenie nekoná sa podľa predpisov »spěšného řízení«, upotrebiť treba ustanovenia uh. zák. čl. XXXIII: 1896 so zákonnými zmenami a doplňkami a dľa toho proti rozsudku súdnej tabule, ako II. inštancie, zmätočná sťažnosť miesta má.

Zkúmanie platnosti nariadenia vlády a vyrieknutie, že časť vládneho nariadenia je neplatná. — Zákony: číslo 567.568-1919 Sb. zák. a nar. uh. zák. čl. IX: 1916. Nariadenia vlády R. Č. S. č. 596.597-1919 517.518-1920, Sb. zák. a nar. Nar .41.900-1917 J. M.

Najvyšší súd usniesol sa nasledovne:

Táto vec nepatrí do zasedania senátu a odkazuje sa k . pojednávaniu.

Dôvody:

Štátne zastupiteľstvo v K. na základe prevedeného vyšetrovania dňa 27. augusta 1920, pod číslom 6711/1920. IV. 2122/1920. obžalobný spis podalo u vyšetrujúceho sudcu proti A. F. pre prečin reťazového obchodu dľa §-u 11. čís. 4. zákona zo dňa 17. októbra 1919, čís. 568. Sb. z. a nar. a proti N. G. pre ten istý prečin ako pomocníckemu účastníkovi dľa bodu 2. §-u 69. Trz.

N. G. proti obžalovanému spisu námietky podal.

Žalobný senát sedrie košickej usnesením zo dňa 18. septembra 1920, čís. 3275/1920. námietky odmietol z toho dôvodu, že v obžalobnom spise uvedený trestný čin dľa §-u 6. zák. čl. IX. z roku 1916. spadá pod ustanovenia o zrýchlenom trestnom pokračovaní (nariadenie býv. uh. min. spravedlnosti čís. 41.900/1917. J. M.) a v danom prípade dľa odst. 3. §-u 14. zákona čís. 567/1919. Sb. zák. a nar. námietky nie sú dovolené.

Toto právne stanovisko je mýlne, lebo:

vláda na základe splnomocnenia, uvedeného v odst. 1. §-u 29. zákona čís. 567/1919., §-om 2. nariadenia zo dňa 11. novembra 1919. čís. 596. Sb. zák. a nar. vylúčila prozatým územie kedysi uhorské z platnosti cit. zákona o súdoch úžerových s výnimkou ustanovení §§ 16. a 17. a len nariadením zo dňa 3. septembra 1920, č. 517. Sb. z. a nar. (§ 2.) vyriekla, že pôsobnosť citovaného zákona čís. 567/1919. vzťahuje sa na celé územie R. Č. S.

§ 4. tohoto nariadenia vlády tak ustanovuje, že toto nariadenie nabudne účinnosti päťnástym dňom (t. j. 3. októbra 1920.) po vyhlásení, a vyhlásenie stalo sa 18. septembra 1920.

Zrejmé je tedy, že ustanovenie odst. 2. §-u 4. zákona čís 567/1919. 18. septembra, ktorého dňa žalobný senát svoje usnesenie vyniesol, ešte neplatilo na území Slovenska, a dľa toho na spomenutom základe námietky odmietnuté byť nemohly.

Mýlne bolo aj to právne stanovisko žalobného senátu, že obžalovanému za vinu kladený čin **v smysle §-u 6. zák. čl. IX. z roku 1916.** spadá pod ustanovenie o zrýchlenom trestnom pokračovaní, lebo tento zákonný článok zákonom zo dňa 17. októbra 1919, čís. 568. Sz. zák. a nar. (čl. I.) bol zrušený, pokiaľ odporuje ustanoveniam tohoto zákona,, zrušené boly tedy všetky ustanovenia zák. čl. IX: 1916., vzťahujúce sa na určenie trestných činov a dľa odst. 1. §-u 6. zák. čl. IX: 1916. **ustanovenia zrýchleného trestného pokračovania upotrebené byť majú len na tie trestné činy, uvedené v zák. čl. IX: 1916., ktoré následkom ustanovenia cit. zák. čís 568/1919. (čl. I.) pozbyly platnosti.**

II.

Trestná vec bola pojednávaná dňa 11. októbra 1920 pred úžerovým súdom košickej sedrie, sostaveným dľa predpisu vety 1. §-u 12. zák. čís. 567/1919.

Proti osvobodzujúcemu rozsudku štátne zastupiteľstvo podalo odvolanie. Toto odvolanie prezkúmala súdna tabula v K. a oboch obžalovaných osvobodila od obžaloby na základe bodu 2. §-u 326. Trpp.

Proti tomuto rozsudku hlavný štát. zástupca zmätočnú sťažnosť oznámil na základe bodu 1. a §-u 385. Trpp. z dôvodov, uvedených v prevedení odvolania svojho, totiž, že čin, ktorý je základom obžaloby, tvorí skutkovú podstatu trestného činu.

Generálny prokurátor vyjadrením zo dňa 10. septembra 1921. čís. 810/1921. pripojil sa zmätočnej sťažnosti.

III.

Pri riešení otázky, či v tejto trestnej veci zmätočná sťažnosť proti druhostupňovému rozsudku súdnej tabule je prípustná, alebo zákonom vylúčená, treba ponajprv rozhodnúť v tom smere, že na tie trestné činy, ktoré sú základom obžaloby, aké formálne právné pravidlá upotrebené byť majú.

Za východisko slúži tu zákon čís. 567-1919 Sb. zák. a nar.

§ 4. tohoto zákona tak ustanovuje, že konanie pred súdmi úžerovými **deje sa dľa ustanovení trestného pravotného poriadku** (trestního řádu), **pokiaľ zákon tento neustanovuje odchýlok.**

Takieto odchýlky uvádzajú aj §§ 12—15. Ustanovenia týchto §§ rozoznávajú dvojaké konanie, a síce:

a) je-li podozrenie dotklivé a sú po ruke dostatočné dôkazy, a navrhuje-li verejný žalobca potrestanie trestom na slobode, aspoň 5 ročným: konať sa má priamo hlavné pojednávanie na puhý návrh verejného žalobcu, —

b) nemožno-li hneď previesť hlavné pojednávanie: konať sa má stopovanie neb vyšetrovanie podľa ustanovení trestného pravotného poriadku, avšak s najväčším urýchlením (odst. 1. §-u 14.). V tomto prípade obžalovací spis podaný byť má, proti ktorému však námietky nie sú dovolené (odst. 3. §-u 14.).

V danom prípade nebol podaný návrh, lež obžalovací spis, tedy ide tu o prípad, uvedený v odst. 1. a 3. §-u 14.

§ 31. znie: **»vykonať»** tento zákon ukladá sa ministrom spravedlnosti, národnej obrany a vnútra.»

Vláda nariadením zo dňa 11. novembra 1919. čís. 597. Sb. zák. a nar. odvolávajúc sa na tento § 31., previedla zákon cit. o súdoch úžerových.

V tomto naradení pod názvom »spěšné pokračovanie (řízení)» prevádza to ustanovenie zákona, dľa ktorého hlavné pojednávanie priamo konať sa má pred 5-členným senátom **na púhy návrh** štátneho zástupcu. Toto nariadenie vlády, vzhľadom na ustanovenie

§-u 39. nezaoberá sa vôbec úpravou čo do pokračovania na Slovensku a Podkarpatskej Rusi vo veciach trestných, povstalých z trestných činov, uvedených v zákone čís. 568/1919. Opatrenie v tomto smere stalo sa potrebným len vtedy, keď zákon číslo 567/1919. nabudnul platnosti aj na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Tak vydala vláda svoje nariadenie zo dňa 3. septembra 1920. čís. 518. Sb. zák. a nar., ktorým sa doplňujú a menia niektoré ustanovenia nariadenia vlády zo dňa 11. novembra 1919. čís. 597. Sb. zák. a nar.

Poneváč v tomto nariadení nepoukazuje sa na iné splnomocnenie zákona, preto za základ tohoto nariadenia považované byť má to ustanovenie §-u 31. zákona čís. 567/1919., aby ministri spravedlnosti, národnej obrany a vnútra tento zákon **vykonali.**

Citované nariadenie vlády čís. 518/1920. v takých prípadoch, keď sa nemôže pokračovať dľa »spěšného řízení», rozdiel robí čo do formálnych právnych pravidiel medzi

a) územím Slovenska a Podkarpatskej Rusi, a

b) ostatným územím republiky.

Kdežto na území, označenom hore písmenou b) v smysle odst. 1. §-u 14. zákona čís. 567/1919. nariaďuje zaviesť vyšetrovanie a stopovanie (vyhľadávanie) »dľa predpisov platných pre trestné konanie pre prečiny a zločiny vôbec», —

pre územie Slovenska a Podkarpatskej Rusi v závierke predpisuje pravidlá nar. býv. uh. min. sprav. č. 41.900/1917. J. M. o zrýchlenom trestnom pokračovaní (bod 9.2 §-u 1.), — a ďalej ohľadom opravného prostriedku vyslovuje, že »na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi platí proti rozsudku pätičlenného senátu úžerového súdu ustanovenie §-u 12. odst. 1. predpisov o zrýchlenom pokračovaní, a proti rozsudku sedmičlenného senátu ustanovenie druhého odst. §-u 12. týchže predpisov» (bod 13.3. §-u 1.).

Najvyšší súd na základe ustanovenia §-u 102. Ústavnej listiny riešiac túto právnu vec použil svojho práva zkúmať platnosť tej časti nariadenia vlády čís. 518/1920., ktorá ustanovuje pravidlá opravných prostriedkov proti rozsudku päťčlenného senátu úžerového súdu v takých prípadoch, **keď nebolo zavedené »spěšné řízení».**

Zákon čís. 567/1919. v §-e 4. **bez rozdielu na niektoré územia republiky** vyslovuje, že konanie pred súdmi úžerovými diať sa má ustanoveniami trestného pravotného poriadku, pokiaľ **tento** zákon nestanoví odchýlok. **Tento** zákon však neustanovuje odchýlok od zákonných pravidiel trestného pravotného poriadku (trestného řádu) v tom smere, že by na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi ustanovenia nariadenia býv. uh. min. sprav. čís. 41.900/1917. J. M. o zrýchlenom trestnom pokračovaní upotrebené byť maly, a neudeľuje splnomocnenie vláde stanoviť takúto odchýlku od zákona. Nemôže sa považovať za takéto splnomocnenie to naloženie, aby zákon jednotliví ministri **vykonali,** lebo práve výraz **vykonať zákon** (§ 31. zákona čís. 567/1919.) **v sebe pojíma ten príkaz, aby zákonom stanovené pravidlá a zásady boly zadržané.**

Pod výrazom »ustanovení trestního řádu» (§ 4. zákona čís. 567/1919.) treba rozumieť tie zákonné ustanovenia, ktoré po dobu riadnych životných pomerov a trvanlive určujú konanie vo veciach trestných, tedy na Slovensku a Podkarpatskej Rusi zák. čl. XXXII. z roku 1896. s jeho zákonnými doplňkami a zmenami (ku pr. zák. čl. XVIII: 1907., — zák. čl. VII: 1913., — zák. čl. XIII. z roku 1914.) Pravou protivou »trestného řádu» sú tu tie ustanovenia, ktoré len vzhľadom na dočasné mimoriadne pomery príležitostne a priechodne, na určité trestné činy a za určitých okolností predpisujú od »trestného řádu» odlišné trestné konanie. Takéto ustanovenia obsahuje aj zákon čís. 567/1919. v §§-och 12.—15. a takými sú aj ustanovenia cit. nariadenia o zrýchlenom trestnom pokračovaní čís. 41.900/1917. J. M., dľa ktorého medzi iným vyšetrovanie miesta nemá, a štátné zastupiteľstvo má tie isté práva pri stopovaní, ktoré ináčej prináležia vyšetrujúcemu sudcovi počas vyšetrovania.

Poneváč tedy zákon čís. 567/1919. v §-u 4. odst. 1. §-u 14. zdôrazňuje to pravidlo, že v takých prípadoch, aký je aj prítomný, pokračovať sa má podľa ustanovení trestného pravotného poriadku, a na takéto prípady neustanovuje žiadnych odchýlok od trestného pravotného poriadku, —

a poneváč ani tento, ani iný platný zákon nesplnomocnil vládu také odchýlky stanoviť, ktoré sa protivia zákonu čís. 567/1919., — konečne

poneváč v odst. 3. bodu 13. §-u 1. nariadenia vlády čís. 518/1920. sa nachádzajúce to ustanovenie, že na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi platí o opravnom prostriedku proti rozsudku päťčlenného senátu úžerového súdu (§ 12. prvá veta zákona o súdoch úžerových) ustanovenie §-u 12. odst. 1. predpisov o zrýchlenom pokračovaní, — v takých prípadoch, keď nebolo zavedené v smysle §-u 13. zákona čís. 567/1919. nariadením vlády stanovené »spiešné řízení», protiví sa ustanoveniam zákonu čís. 567/1919. (§ 4.), —

preto Najvyšší súd musel zaujať to právne stanovisko, že

1. tá časť nariadenia vlády zo dňa 3. septembra 1920. čís. 518. Sb. zák. a nar., dľa ktorej »na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi platí o opravnom prostriedku proti rozsudku päťčlenného senátu úžerového súdu (§ 12. prvá veta o súdoch úžerových) ustanovení §-u 12. odst. 1. predpisov o zrýchlenom pokračovaní» v prípadoch nepatriacich pod »spiešné řízení», **nie je platná,**

2. v prítomnej trestnej veci v smysle ustanovenia §-u 4. a odst. 1. § 14. zákona zo dňa 17. októbra 1919, čís. 567. Sb. zák. a nar. upotrebené byť majú ustanovenia zák. čl. XXXIII. z roku 1896. so zákonnými zmenami a doplňkami.

Dľa bodu 4. §-u 426. Trpp. (v znení §-u 2. zák. čl. XVIII. z roku 1907.), zmätočná sťažnosť miesta má proti rozsudku súdnej tabule, vynesenému v druhom stupni.

Poneváč však tu neide ani o jedon z prípadov, uvedených v odst. 3. a 4. §-u 434. Trpp.:

preto Najvyšší súd musel na základe zmätočnej sťažnosti, oznámenej hlavným štátnym zástupcom, pokračovať dľa posl. odst. §-u 434. Trpp. (Číslo Kr. III. 37/21. z 12./X. 1921.)

2.

Pri riešení tej otázky, či obžalovaný proti rozsudku sedrie, ako II.-stupňového súdu môže použiť zmätočnej sťažnosti na základe bodov 1a. c §-u 385 a dľa odst. 3 §-u 556 Trpp., smerodajná je zákonom stanovená trestná sadzba, a nie trest, ktorý vymeral súd v danom prípade.

Rozhodovanie v tej otázke, že obžalovaný s nejakým zhanobujúcim výrazom aký úmysel mal, a čo vyjadril, patrí do kruhu samostatného súdenia súdu a nemôže byť predmetom opravného prostriedku k zachovaniu právnej jednotnosti. — §§ 1., 2., 3. zák. čl. XLI : - 1914, body 1a c. §-u 385, odst. 2., 3. §-u 556, §§ 441., 442 Trpp.

Najvyšší súd vyniesol nasledovné usnesenie:

I. Opravný prostriedok generálneho prokurátora z čiastky uznajúc za základný vyrieka sa, že okresný súd v Č. usnesením zo dňa 25. januára 1920. čís. B. 2774/6/1919., ktorým v trestnej veci z prečinu ublíženia na cti obžalovaného P. M. zmätočnú sťažnosť obžalovaného, oznámenú proti rozsudku sedrie trenčianskej, ako druhostupňového súdu zo dňa 17. decembra 1919. čís. Bf. 1708/5/1919. v smysle §-u 557. odst. 2. Trpp. ako zákonom vylúčenú z toho dôvodu zamietnul, že predmetom súdenia v danej záležitosti je tak podľa obžaloby, tak podľa rozsudku len peňažným trestom stíhaný prečin — zákon porušil.

Toto usnesenie nemá účinnosti na stránky.

II. Ináčej opravený prostriedok generálneho prokurátora sa zamieta.

D ô v o d y:

I. Š., ako hlavný súkromý žalobník podal obžalobu u okresného súdu v Č. proti P. M. pre prečin ublíženia na cti na tom základe, že P. M. dňa 5. augusta 1919. nadal mu do »k». Túto obžalobu podržal aj na pojednávaní.

Okresný súd rozsudkom zo dňa 25. októbra 1919. čís. B. 2774/4/1919. P. M. za vinného uznal v prečine pomluvy, protiviacom sa §-u 1. zák. čl. XLI. z roku 1914. a kvalifikovanom dľa §-u 1. a 3. tohoto zákona, ktorý prečin tak spáchal, že dňa 5. augusta 1919. v Černém, použitím výrazu »k» o hlavnom súkromom žalobníkovi, takú skutočnosť tvrdil, ktorá, keď by bola pravdivá, môže byť dôvodom, aby hl. súkromého žalobníka vydala verejnému pohrdaniu. Preto odsúdil obžalovaného na základe odst. 1. §-u 3. cit. zákona a upotrebením §-u 92. Trz. na 20 korún, ako na hlavný, — a na 10 korún peňažný, — zrejme pobočný — trest, avšak výkon tohoto trestu na základe §-u 1. Trznov. vyzdvihnul na zkúšobnú dobu 3 rokov. V dôvodoch okresný súd uviedol, že v tom výraze »k» nespatril len nadávku, lež tvrdenie skutočnosti takej, akú má § 1. zák. čl. XLI. z roku 1914. na mysli.

Obhájca obžalovaného proti rozsudku okresného súdu oznámil odvolanie pre neodôvodnenú kvalifikáciu činu v smysle §-u 1. zák. čl. XLI: 1914. a pre neaplikovanie §-u 18. cit. zákona.

Sedria v T., ako druhostupňový súd rozsudkom zo dňa 17. decembra 1919. čís. Bf. 1708/5/1919 potvrdila apelovanú časť prvostupňového rozsudku.

Proti tomuto rozsudku obžalovaný v predpísanom čase podal zmätočnú sťažnosť preto, lebo inkriminovaný skutok neobsahuje deliktu, ďalej lebo v danom prípade vyskytujú sa dve, trest vylučujúce príčiny, a že súd nezadovážil žiadané spisy, obsahujúce dôkazy manželskej nevernosti žalobníka. Zrejmé je tedy, že obžalovaný založil svoju zmätočnú sťažnosť aj na bod 1. a. c. §-u 385. Trpp.

Okresný súd túto zmätočnú sťažnosť usnesením zo dňa 25. januára 1920. čís. B. 2774/6/1919. odvolávajúc sa na odst. 2. §-u 557. Trpp. ako zákonom vytvorenú zamietnul z toho dôvodu, že predmetom súdenia v danej záležitosti je, jak podľa obžaloby, tak podľa rozsudku len peňažným trestom stíhaný prečin, a tak proti rozsudku sedrie, ako druhostupňového súdu v smysle odst. 2. §-u 556. Trpp. prípustný je len opravný prostriedok ku zachovaniu právnej jednotnosti.

I. Okresný súd v Č. tým ustanovením, že zmätočnú sťažnosť obžalovaného, založenú fakticky na dôvody zmätočnosti, označené v bode 1. a. c. §-u 385. Trpp. z horeuvedených dôvodov zamietnul — správne: odmietnul — porušil zákon, menovite ustanovenia odst. 3. §-u 556. Trpp. lebo v §-e 1. zák. čl. XLI. z roku 1914. označený prečin pomluvy, z ktorého obžalovaný za vinného bol uznaný v smysle odst. 1. §-u 3. teraz citovaného zákona trestaný byť má i väznicou, tedy trestom na slobode, v takomto prípade však dľa odst. 3. §-u 556. Trpp. obžalovaný proti rozsudku sedrie, ako druhostupňového súdu použiť môže zmätočnej sťažnosti, založenej na body 1. a. c. §-u 835. Trpp., a dľa ustanovenia odst. 2. §-u 556. Trpp. zmätočná sťažnosť proti rozsudku sedrie ako druhostupňového súdu vylúčená je len vtedy, keď predmetom **rozhodovania** jak dľa obžaloby, tak aj dľa rozsudku je priestupok, alebo prečin, trestateľný len peňažným trestom. V tomto prípade tedy v tej otázke, či je zmätočná sťažnosť prípustná alebo nie, smerodajná je **sadzba trestu, stanovená zákonom,** a nie ten trest, ktorý súd v konkrétnom prípade vymeral.

Nasledovne Najvyšší súd v smysle §-u 442. Trpp. opravný prostriedok generálneho prokurátora v tomto ohľade musel sa základný uznať, proušenie zákona vyrieknuť, zároveň však aj to vypovedať, že toto usnesenie Najvyššieho súdu nemá účinnosti na stránky.

II. Generálny prokurátor porušenie zákona nachádza aj v tom ustanovení rozsudkov okresného súdu a sedrie, že ačkoľvek tieto súdy za skutočný stav zistily to, že obžalovaný hl. súkromného žalobníka nazval »k», predsa tento čin kvalifikovaly nie prečinom

ublíženia na cti dľa §-u 2. zák. čl. XLI: 1914., lež prečinom pomluvy dľa §-u 1. tohoto zákona.

Poneváč ale okresný súd v dôvodoch svojho rozsudku vyslovil, a sedria v svojom rozsudku prijala ten právny názor, že v danom prípade vo výraze »k», vzhľadom na okolnosti spáchaného činu nachádza sa nielen púha nadávka, lež aj tvrdenie takej skutočnosti, ktorú § 1. cit. zákona na mysli má, —

a poneváč odvedenie takéhoto právneho názoru zo zistených skutočností, totiž rozhodovanie v tej otázke, že obžalovaný s týmto výrazom aký úmyseľ mal a čo vyjadril; či tento výraz v danom prípade prijíma v sebe aj tvrdenie nejakej skutočnosti: patrí do kruhu samostatného súdenia sudcovského, a práve preto rozhodnutie v tejto otázke v konkrétnom prípade, keďže by právne aj mýlnym bolo, nemôže byť predmetom opravného prostriedku, uplatniteľného k zachovaniu právnej jednotnosti:

z týchto dôvodov Najvyšší súd nemohol tu porušenie zákona ustáliť a dôsledkom toho musel opravný prostriedok generálneho prokurátora zamietnuť. (Číslo Kr. III-91-20. z 22./XII. 1920.)

3.

Nezavinená, zatýmna väzba (vyšetrovacia) trvavšia po vyhlásení prvostupňového rozsudku, úplne alebo čiastočne započítaná byť má do vymeraného trestu a bez ohľadu na to, či opravný prostriedok, použitý obžalovaným, bol úspešný alebo nie. Smernice, podľa ktorých sa toto započítanie stať má (§ 94 Trz. čl. IV. zák. č. 1-1920 Sb. zák. a nar. bod 2. a posl. odst. §-u 385 Trp.).

Najvyšší súd vyniesol nasledovný rozsudok:

Z dôvodu zmätočnosti, uvedeného v bode 2. §-u 385. Trpp. zrušuje sa tá časť rozsudku súdnej tabule, dľa ktorej vyšetrovacia väzba odo dňa vynesenia rozsudku prvej inštancie do trestu na slobode nebola zarátaná, a z ďalšej vyšetrovacej väzby, trvavšej od 3. do 30. decembra 1921., započíta sa obžalovanému do trestu na slobode dvadsať (20) dní.

V otázke započítania prípadnej ďalšej vyšetrovacej väzby v smysle §-u 505. Trpp., rozhodovať má sedria.

Dôvody:

Súdna tabula v svojom rozsudku vypovedala, že vyšetrovacia väzba odo dňa vynesenia rozsudku I. inštancie sa do trestu nevčíta, poneváč pre započítanie tejto niet zákonných pokladov.

§ 94. Trz. v novom znení nezakazuje započítanie zatýmneho zadržania a vyšetrovacej väzby, trvavších po vyhlásení I. stupňového rozsudku.

Z tohoto §-u vyplýva len toľko, že po vyhlásení I. stupňového rozsudku nemá viac miesta **bezpodmienečné úplné** započítanie **nezavinenej** zatýmnej väzby. Nasledovne takáto (nezavinená) väzba započítaná byť má vždy do vymeraného trestu na slobode (po prípade

trestu peňažného) bez ohľadu na to, či zákonom prípustný opravný prostriedok, použitý odsúdeným, bol úspešný alebo nie; avšak toto započítanie v prípade trestu **káznice alebo žalára** stať sa má takým spôsobom, že v pomere k ťažkosti druhu vymeraného trestu vždy kratšia doba zatýmnej väzby vzatá byť má za vyplnenú časť trestu, — kdežto v prípade **iných** trestov na slobode, alebo trestov peňažných treba započítať do trestu **celú dobu** odsúdeným **nezavinenej** zatýmnej väzby.

Dľa toho súdna tabula tým ustanovením, že výslovne nezapočítala obžalovanému ani len primeranú čiastku ním vytrpenej nezavinenej vyšetrovacej väzby do trestu na slobode, nezachovala hranice, zákonom stanovené. Preto Najvyšší súd v smysle posl. odst. §-u 385. Trpp. z úradnej povinnosti všímal si tohoto dôvodu zmätočnosti, po rozume odst. 1. §-u 33. Trppn. primerane zrušil rozsudok súdnej tabule a vyniesol zákonu zodpovedajúci rozsudok. (Číslo Kr. III. 577/22.)

4.

Podmienečný odklad výkonu trestu »Súd prvej stolice« znamená ten súd, ktorý rozhodoval vo veci v stupni prvom — už či sprosťujúcim alebo odsudzujúcim spôsobom. Nasledovne o podmienečnom odkladu výkonu trestu rozhoduje v prvom stupni sedria i vtedy, keď oproti jej sprosťujúcemu rozsudku súdna tabula, ako druhostupňový súd vyniesla odsudzujúci rozsudok. Zrušenie rozsudku súdnej tabule z úradnej povinnosti (bod 4. §-u 384 Trp., § 34. Trpn., § 7. zák. čl. číslo 562-1919 Sb. zák. a nar.).

Najvyšší súd usniesol sa nasledovne:

Z dôvodu zmätočnosti, uvedeného v bode 4. §-u 384. Trpp., z úradnej povinnosti a potiaľ sa zrušuje rozsudok súdnej tabule, pokiaľ ním rozhodované bolo o podmienečnom odsúdení, a výkon trestu, vymeraného na obžalovaných, bol odložený na zkúšobnú dobu dvoch rokov.

Zároveň ukladá sa sedrii v Nitre, aby v smysle vety 2. odst. 2. §-u 7. zák. zo dňa 17. októbra 1919. čís. 562. Sb. z. a n. usnesením rozhodla v otázke o podmienečnom odkladu výkonu trestu obžalovaných.

D ô v o d y:

Odst. 1. §-u 7. zák. č. 562/1919. vylučuje všetku pochybnosť v tom smere, že v otázke podmienečného odsúdenia **rozhoduje** súd prvej stolice, tedy ten súd, ktorý **rozhodoval** vo veci v prvej inštancii, a preto mylne je to právne stanovisko súdnej tabule, že poneváč sedria obžalovaných sprostila obžaloby a tak súdna tabula sa stala **odsudzujúcim** súdom prvej inštancie, — súdna tabula oprávnená bola rozhodovať o podmienečnom odsúdení. Pod výrazom »súd prvej stolice«, treba vždy rozumeť ten súd, ktorý vo veci, — či sprosťujúcim či odsudzujúcim spôsobom **v prvom stupni** rozhodoval.

Nasledovne súdna tabula rozhodovaním o podmienečnom odsúdení, ktoré rozhodovanie prináležalo sedrii, ako súdu prvej sto-

lice — prekročila obor svojej pôsobnosti a tak spáchala v bode 4. §-u 384. Trpp. uvedený dôvod zmätočnosti, jehož si treba všímať v smysle posl. odst. §-u 384. Trpp. vždy z úradnej povinnosti. Dľa toho a v smysle §-u 34. Trppn. odôvodnené je zrušenie dotyčnej časti rozsudku súdnej tabule a nariadenie ďalšieho zákonného pokračovania v otázke podmienečného odsúdenia. (Číslo Kr. III. 174/1922.)

5.

Keď súd prestupok dľa §-u 6. zák. čl. číslo 568-1919, Sb. zák. a nar. upotrebením §-u 21. Trzopr. vymerá trest peňažitý, ako trest hlavný, tento trest nemôže presahovať obnos 600 korún, a pri ukladaní náhradného trestu zátvoru treba pokračovať podľa noriem §-u 22. Trzopr. Doba náhradného trestu za nedobytný vedľajši trest peňažitý, uložený podľa predpisov zákona číslo 568-1919 Sb. zák. a nar., stanovená byť má podľa smerníc, uvedených v §-e 16 cit. zákona číslo 568-1919. (§§ 6. a 16. zák. číslo 568-1919 Sb. zák. a nar., §§ 21. a 22. Trzopr: bod 2: §-u 385 Trpp:)

Najvyšší súd vyniesol nasledovný rozsudok:

Z dôvodu zmätočnosti, uvedeného v bode 2. §-u 385. Trpp. čo do trestu z úradnej povinnosti zrušujú sa rozsudky oboch súdov nižšieho stupňa a trest peňažitý určuje sa obžalovanému v obnose päťsto (500) korún, ktorý trest v prípade nedobytnosti na základe §-u 22. Trz. o pr. premenený byť má za každých 20 korún na jeden (1) deň zátvoru.

Dôvody:

Súdna tabula obžalovaného uznala za vinného z priestupku dľa §-u 6. zákona zo 17. októbra 1919. čís. 568. Sb. zák. a nar. Tento priestupok má byť trestaný väzením (na Slovensku a Podkarpatskej Rusi zátvorom) od jedného týždňa do šesť mesiacov. **Vedľa** tohoto trestu možno uložiť peňažitú pokutu až do dvadsaťpäťtisíc kor. (vedľajší trest).

Súdna tabula tak uznala, že trest na slobode (uzamčenie) by bol príliš ostrým, a preto použitím §-u 21. Trz. o pr. vymerala trest peňažitý, — tedy ako trest **hlavný,** nastupujúci na miesto zátvoru. Obnos tohoto peňažitého **hlavného** trestu bol určený na 2000 korún.

Súdy nižšieho stupňa určením trestu hlavného v tejto výške nezachovaly trestné sadzby, zákonom stanovené, poťažne pri dovolenom premenení týchže prekročily hranice zákonom určené, lebo zákon čís. 568/1919. nepozmenil a nepozbavil platnosti ustanovenia §-u 16 Trz. o pr., dľa ktorého **hlavný** trest peňažitý nemôže presahovať obnos 600 korún, — lebo citovaný zákon čís. 568/1919. ustanovuje peňažité tresty len ako vedľajšie, a § 16. tohoto zákona obsahuje opatrenia len ohľadom trestov peňažitých, ktoré sluší ukladať **podľa zákona čís. 568/1919.,** tedy len ohľadom peňažitých trestov **vedľajších,** z čoho je zrejmé, že keď súd trest na slobode, určený v §-e 6. zákona čís. 568/1919. na základe §-u 21. Trz. o pr. premení na trest peňažitý, obnos tohoto peňažitého trestu musí určiť dľa všeobecných

predpisov §-u 16. Trz. o pr., tedy len po výšku 600 korún, z druhej strany však takto určený náhradný hlavný trest peňažitý v prípade nedobytnosti musí nahradiť trestom na slobode dľa predpisu §-u 22. Trz. o pr. Naproti tomu doba náhradného trestu za nedobytný trest peňažitý, uložený podľa zákona čís. 568/1919., tedy za **vedľajší trest peňažitý,** stanovená byť má podľa smerníc, uvedených v §-e 16. zák. čís. 568/1919. (Číslo Kr. III. 135/1922.)

Dr. A. Záturecký.

K výkladu Opatrenia Stáleho výboru národného shromaždenia R. Č. S. podľa §-u 54. Ústavnej listiny, zo dňa 8. októbra 1920 č. 585. Sb. z. a n.

1.

Tabulky A., B. sú prílohami ku hore spomenutému Opatreniu Stáleho výboru a majú ten význam, že vydavateľ Opatrenia (Stálý vybor) cieľom snadného a rýchleho zistenia prirážky sám previedol výpočet prirážky a jej najvyššej medze spôsobom platným všeobecne pre všetky prípady a poukázaním na § 11., odst. 4., zákona zo dňa 8. apríla 1920, č. 409 Sb. z. a n.) označuje len, že akými zásadami sa riadil. Neprípustné je, aby výpočet, obsažený v tabulkách A. a B., súd pri riešení tej-ktorej veci preskúmaval. V prirážke a v najvyššej medzi pre ňu v tabulkách A. a B. hľadí sa nielen na cenu pôdy, lež i na cenu hospodárskych a obytných budov, daných do árendy ako príslušenstvá pôdy, nakoľko sú určené k provodzovaniu dotyčného poľného hospodárstva.

2.

Ustanovenie §-u 3. hore citovaného Opatrenia Stáleho výboru — dľa ktorého ustanovenia §-u 2., tedy aj odst. 4., netýkajú sa pôdy zabranej, ktorá je v árende árendátorov (pachtýrov), ktorí ju sami obrábäjú, nemajúc všetkej pôdy viac než 8 ha — vzťahuje sa len na ten prípad, jestli sám vlastník dal pôdu drobným árendátorom do árendy a po prípade títo prepustili pozemok tiež drobným árendátorom, — nevzťahuje sa však na ten prípad, keď ide o árendu veľkého árendátora, vôbec „nie drobného árendátora", lebo ako s jednej strany berie zákon v ochranu drobného árendátora proti prenajímateľovi pôdy, tak zase s druhej strany berie v ochranu vlastníka proti veľkoárendátorovi vôbec proti „árendátorovi nie drobnému", a táto ochrana je práve úmyslom rečeného Opatrenia; má dôvod svoj v tom, že árendátor mal pri stále stúpajúcej drahote poľnohospodárskych produktov výťažok nepomerne vysoký, kdežto vlastníkovi platil pomerne len nepatrnú árendu (pachtovné); táto nesrovnalosť má tedy byť pre budúcnosť odstránená. — Predpis odst. 4. §-u 2. — jestli ide, ako je hore rečené, o árendu (pacht) „árendátora nie drobného" — vzťahuje sa tak na prípad subárendy

dobrovoľnej ako aj vnútenej (dľa Prídelového zákona), u ktorej pôda daná má byť na príkaz Pozemkového úradu do árendy resp. subárendy za bežných podmienok árendálnych, tedy za ceny árendálne teraz bežné; v opačnom prípade árendátor bral by subárendu primeranú terajšej dobe a jej drahotným pomerom, sám však platil by ďalej nepatrnú árendu pôvodnú, — nesrovnalosť by sa tedy kontinuovala.

3.

Ustanovenie odst. 4. §-u 2. citovaného Opatrenia je len modifikáciou predpisu odst. 1.,pre prípad subárendy, u ktorej podpachtovné teraz platené ujednané bolo teprv po 1. januári 1918, a to modifikáciou natoľko, že sa tu určuje iná najvyššia medza pre prirážku k árende, správne: pre zvýšenú árendu. V odst. 1. totiž je tou medzou 6% ceny do árendy danej nehnuteľnosti ku dňu 1. marca 1919, pre pozemky v prílohe B. už vypočítaných (viď hore bod 1.), — kdežto v odst. 4. je najvyššou medzou pre prirážku podpachtovné po srážke 15%ov; v ostatnom sa ani tu nič nezmenilo na obsahu odstavca 1., nasledovne stať: „po odpočítaní daní, prirážok a ostatných verejných dávok, ktoré nesie do árendy dávajúci (prepachtovateľ)" platí aj v tomto prípade.Smyseľ citovanej stati je ten, že odpočítavanie daní, prirážok a ostatných verejných dávok prichádza v úvahu len vtedy, keď ide o prípad, v ktorom bez odpočítania rečených daní atď. zvýšené pachtovné prevyšovalo by najvyššiu medzu, stanovenú v odst. 1. respektíve 4. §-u 2. citovaného Opatrenia. Vtomto prípade totiž — jestli dane atď. nie sú presunuté na árendátora (pachtýra) platí ich tedy sám do árendy dávajúci (prepachtovateľ) — zo zvýšeného, dľa tabulky A vypočítaného pachtovného treba predne odpočítať dane, prirážky a iné verejné dávky, ktoré platí sám prepachtovateľ, a takto docielenú sumu treba srovnať s najvyššou medzou; jestli táto suma neprekročuje medzu najvyššiu (tab. B. resp. odst. 4. §-u 2.), zostane nedotknuté stanovené zvýšené pachtovné (bez odpočítania daní atď), — v opačnom prípade však suma tá sníži sa na prípustnú najvyššiu medzu.

4.

Opatrenie hovorí, že udržuje-li árendátor budovy, snižuje sa prirážka i medza o 20%, ide-li však o pôdu zabranú, snižuje sa takto zistená prirážka o 25%. Tedy keď prirážka už je zistená, čo predpokladá, že aj najvyššia medza bola už pevne stanovená, povoľuje zákon árendátorovi zabranej pôdy ešte sľavu 25%.

5.

Ustanoveniu odst. 1. §-u 2., dľa ktorého prepachtovateľ môže zvýšiť pachtovné pre pachtovný rok 1921 a zbývajúce smluvné pachtovné roky, treba tak rozumieť, že zvýšenie árendy (pachtovného) prípustné je na kalendárny rok 1921. počínajúci sa 1. januárom (a ďalšie smluvné roky), nemá byť tedy pod výrazom „pach-

tovný rok 1921“ rozumený hospodársky pachtovný rok, ktorý zpravidla počína sa dňom 1. októbra alebo ešte pozdejšie.

Najvyšší súd následkom rekurzov oboch strán usnesenia obidvoch nižších súdov zmeňuje v tom smysle, že sumu zvýšenej ročnej árendy (pachtovného) určuje v 72.363 Kčs 68 hal. a to na árendálnu dobu od 1. januára 1921 až do 31. marca 1925;

zaväzuje árendátora S., aby žiadateľovi K. 1200.— Kč čiastočných útrat pokračovania pred prvostupňovým súdom za 15 dní pod následkami exekúcie zaplatil; rekursné útraty tak II. ako III. stupňové medzi stranami vzájomne zrušuje;

zároveň nariaďuje, aby podanie číslo R. III-209-22-2 S.-vi vrátené bolo.

Dôvody:

I. Nesporné je, že nehnuteľnosti — o ktoré tu ide — ležia v obvode obci E. a Ž., ktoré dľa vysvetliviek k prílohám A. a B. Opatrenia Stáleho výboru národného shromaždenia republiky Československej podľa §-u 64. ústavnej listiny zo dňa 8. októbra 1920, č. 586 Sb. zák. a nar. patria do oblasti A., — ďalej že tieto nehnuteľnosti — a to pôda s obytnými a hospodárskymi budovami — 14. decembra 1909 do árendy boly dané žiadateľom právnemu predchodcovi árendátora S. na dobu od 1. apríla 1910 do 31. marca 1925.

Strany nenapadly rekurzmi to zistenie nižších súdov, že árenda (pachtovné) smluvená činila na rok od jedného katastrálneho jutra pôdy 32 Kčs 66 hal.

Nie je sporné, že čistý katastrálny výnos jedného katastrálneho jutra pôdy činil sumu medzi 12—16 korunami, ďalej že 135 kat. jutár z pôdy árendovanej dané bolo do vnútenej ďalšej árendy (subárendy) po 1. januári 1918 maloroľníkom, ktorí platia ročne 10.927 Kčs 50 halierov árendy.

Dľa súhlasného udaju strán titulom udržovania budov, konaného do árendy dávajúcim K., z 20%, spomenutých v odst. 3. §-u 2. hore citovaného Opatrenia Stáleho výboru, k dobru do árendy dávajúseho počítať sa má 9 desatín (miesto 20 len 18%).

Dľa bodu 11. smluvy všetky dane a verejné dávky povinný je platiť árendátor (pachtýr), okrem árendy (pachtovného), v smluve určenej.

Árendátor S. napadol rekurzom zistenie nižších súdov, dľa ktorého plošná miera árendovaného územia činí 910½ kat. jutár, odvolávajúc sa na odlišné udaje ním priložených obecných vysvedčení; — poneváč však vysvedčenie úradu obce nie sú spôsobilé k tomu, aby na ich základe iná plošná miera mohla byť zistená, než aká je uvedená v árendálnej smluve a v pozemnoknižných vložkách, žiadateľom v overených opisoch pripojených, Najvyšší súd prijal zistenie nižších súdov, dľa ktorého všetka pôda árendovaná činí 910½ kat. jut., z ktorej — po odpočítaní hore spomenutých 135 kat. jutár — zbýva 775½ kat. jutár ako takých, ktoré árendátor sám užíva,

II. Prv než by pristúpil Najvyšší súd k výpočtu prirážky árendy (pachtovného) podotýka, že dľa svojej stálej praxi (viď rozhodnutia č. R. II-219-21., R. II-251-21., R. I-151-22.), jednotlivé časti Opatrenia Stáleho výboru Národného shromaždenia Čs. republiky podľa §-u 54. ústavnej listiny zo dňa 8. októbra 1920 č. 586 Sb. zák. a nar., — ktoré tu prichádzajú v úvahu — vykladá nasledovne: (Viď hore 1—5.)

III. Vychádzajúc zo skutočností, uvedených hore pod I. a pridržiavajúc sa zásad, vyslovených hore pod II., výpočet zvýšenej árendy (pachtovného) v prítomnom prípade deje sa takto:

Staré pachtovné činilo dľa nenapadnutého zistenia nižších súdov od jedného katastrálneho jutra pôdy 32 K 66 hal., tedy .

a) od 775½ kat. jutár, užívaných samým árendátorom 25.327 K 83 h
b) od 135 kat. jutár, daných do vnútenej subárendy
drobným árendátorom — — — — — — — 4.409 K 10 h
Prirážka dľa tabulky A. činila by pri jednom kat.
jutre 55 Kč, pri 775½ kat. jutrách — — — — — 42.652 K 50 h
k sume tejto treba však pripočítať 18% (v. hore odst. 4. I) 7.677 K 45 h
čo dohromady činí — — — — — — — — 50.329 K 95 h
z tejto sumy zas treba odpočítať 25% (viď II. 4.) — —2.190 K 37 h
zvýši tedy — — — — — — — — — — — — 37.747 K 47 h

Dotyčné skupiny a) zvýšená árenda činiť bude tedy
pôvodná árenda — — — — 25.327 K 83 h
prirážka — — — — — — +37.747 K 47 h
spolu — — — — — — 63.075 K 30 h

Prirážka dľa tabulky A. činila by pri 135 kat. jut. 7.425 K — h
k sume tejto pripočítať treba 18% (viď odst. 4. I.) —+1.336 K 50 h
čo dohromady činí — — — — — — — — — 8.761 K 50 h
z tejto sumy zas treba odpočítať 25% (viď II. 4.) — —2.190 K 37 h
zvýši tedy — — — — — — — — — — — — 6.571 K 13 h

Zvýšená árenda (pachtovné) ad b) činila by tedy
pôvodná árenda — — — — 4.409 K 10 h
prirážka — — — — — —+6.571 K 13 h
spolu — — — — — — — 10.980 K 23 h

Táto suma však prevyšuje najvyššiu medzu dľa odst. 4. §-u 2. Opatrenia — totiž drobnými árendátormi platenú árendu (10.927 K 50 h) po srážke 15% (1639 Kč 12 h) totiž 9288 Kč 38 h.

Dotyčne skupiny b) zvýšenú árendu snížiť treba tedy na najvyššiu prípustnú medzu a tak bude ona činiť **9.288 K 38 h.**

Celá zvýšená árenda (pachtovné) činiť bude spolu (dotyčné skupiny a) a b) — — — — — — — — **72.363 K 68 h.**

Tomuto primerane bolo vo veci rozhodnuté dľa výroku tohoto usnesenia.

V smysle §-u 6. hore citovaného Opatrenia Stáleho výboru a §-u 426. O. p. p. útraty pokračovania pred súdom I.-stupňovým pririeknuté boly žiadateľovi len čiastočne, poneváč prirážka árendy

stanovená bola v značne menšej sume, než koľkú žiadateľ požadoval — kdežto útraty rekursné (II.- a III.-stupňové) boly medzi stranami vzájomne zrušené, poneváč — čo do konečného výsledku — rekurs žiadateľov bol len v nepomerne malej čiastke úspešný, kdežto rekurs árendátorov bol vôbec bezúspešný.

Dotyčne neprípustného podania S. bolo treba nariadiť, aby mu ono bolo vrátené.

(10./XI. 1922. č. R. III. 209/22.)

Dr. J. Kotyza.

Brojiti proti odsuzujícímu rozsudku z toho důvodu, že trest v něm nebyl vyměřen dle sazby §-u 202 v. tr. z. — nýbrž §-u 119 v. tr. z. — lze toliko odvoláním.

Nejvyšší vojenský soud uznal v neveřejném sedění dne 13. dubna 1922 o zmatečné stížnosti a odvolání K. H. proti rozsudku divisního soudu v B. B. ze dne 16.-12. 1921 čj. Dtr. 424-21, jímž jmenovaný obžalovaný K. H. uznán byl vinným zločinem zběhnutí dle §§ 183 a 199 v. tr. z. a odsouzen ve smyslu §§ 199 a 92 v. tr. z. k pětiměsíčnímu zostřenému žaláři, vyslechnuv nám. gen. voj. prokurátora,

za právo:

Zmatečná stížnost jako nepřípustná, odvolání jako neodůvodněné se zamítá.

Důvody:

Obžalovaný odporuje rozsudku především zmatečnou stížností a to pro zmatek dle čísla 10 § 358 v. tr. ř.

Po jeho názoru vězí tento zmatek ve skutečnostech, že soud mu vyměřil trest dle § 199 a nikoliv, jak správné by bývalo, dle § 202 v. tr. z., vzhledem k tomu, že se sám u pluku přihlásil. Třeba že tak učinil k vyzvání obecného notáře ve St. T., jde v jeho případě o dobrovolné přihlášení ve smyslu § 202 v. tr. z., ježto zákon nečiní rozdílu, z jakého popudu se zběh přihlásí.

Soud prý proto užil na jeho trestný čin nesprávným výkladem voj. trest. zákona ustanovení naň se nevztahujícího.

Z těchto vývodu jest patrno, že stěžovatel nevytýka rozsudku chybnou kvalifikaci trestného činu, nýbrž chybné užití trestní sazby, že tedy uplatňuje důvod zmatečnosti nikoliv dle čísla 10, nýbrž dle čísla 11 § 358 v. tr. ř.

Dlužno sice přisvědčiti názoru, že je zcela irrelevantní, přihlásil-li se desertér na něčí domluvu nebo z vlastního vnuknutí, ale, pokud jde o výtku, že soud nepostupoval správně, nevzav § 202 v. tr. z. za podklad výměry trestu, a že zatížil rozsudek zmatkem dle čísla 10 správně 11 § 385 v. tr. ř., není výtka oprávněna.

Neboť i, dá-li se stěžovateli za pravdu, že jde o deserci ve smyslu § 202 v. tr. z., nemění to ničeho na věci, neboť i takové zběhnutí tresce se buď dle sazby stanovené v § 199 buď dle mírnější sazby

§ 202 v. tr. z. Zákon ponechává úplně uvážení soudcovu užíti toho neb onoho trestního ustanovení.

Zmatečnost dle čísla 11 § 358 v. tr. ř. pozůstává v tom, že soud překročil svou trestní právomoc, buď že uznal za trest přísnější co do výměry, co do sazby neb co do stupně, něž-li zákon pro určitý delikt stanoví, anebo že překročil meze po zákonu přípustného práva přeměňovacího neb zmírňovacího.

V daném případě jde o delikt, trestný — jak prve již uvedeno — po uvážení soudcovu buď dle § 199 buď dle § 202 v. tr. z.

Jestliže tedy soudce užil naň správného, byť i přísnějšího, trestního ustanovení, nepřekročil tím nikterak meze své trestní pravomoci ve smyslu číslu 11 § 358 v. tr. ř., a lze v případě takovém uplatňovati **toliko odvolání.** Jelikož pak nesprávné označení opravného prostředku nemůže býti dle § 324 v. tr. z. vykládáno v neprospěch obžalovaného, musil se nejvyšší vojenský soud výtkami stěžovatelovými zabývati v rámci odvolání.

Tímto domáhá se stěžovatel i užití mimořádného práva zmírňovacího dle § 125 v. tr. z., poukazuje na převahu soudem přiznaných okolností polehčujících, zaručujících jeho polepšení.

Takové převahy však v daném případě není.

Přiznal-li se obžalovaný, že v době deserční pracoval u svého otce a že, zaměstnán jsa v dolech, nosil šat občanský, tedy skutečnosti irrelevantní, nelze v přiznání takovém — jak rozsudek mylně za to má — spatřovati doznání viny ve smyslu zákona, jestliže současně popřel úmysl deserční.

Přihlášení se obžalovaného jest jako polehčující okolnost malé váhy vzhledem k tomu, že se hlásil až v době demobilisace jeho ročníku.

Zbývá tedy bezúhonnost obžalovaného jako jediná závažná polehčující okolnost. Naproti tomu však uvážiti dlužno skutečnost, že obžalovaný zběhl v době vážné, nebezpečné, platící za dobu válečnou a že zanedbal po dlouhou dobu svou služební povinnost.

Nelze-li tedy mluviti o převaze skutečností polehčujících, není tu podmínek pro použití mimořádného práva zmírňovacího dle § 125 v. tr. z. a také ne mírnějšího ustanovení §-u 202 v. tr. ř. Odvolání je neodůvodnené, a bylo je proto ve smyslu § 354 v. tr. ř. zamítnouti.

(Rozhodnutí nejvyššího vojenského soudu ze dne 13. dubna 1922-P 11-22.).

Sbierka rozhodnutí vo veciach trestných.

(Büntetőjogi határozatok tára.)

(Pokračovanie).

Číslo 85. Kto použije záchrannej brzdy z dôvodu, že mohol z okolností dôvodne uzatvárať na ohroženie bezpečnosti niektorého cestujúceho, nespácha prestupok proti telesnej bezpečnosti, § 111.

určenej v §. 111. z. p. (R. P. I. zo dňa 8. júna 1904, čís. 5291-1904.)

Číslo 88. Vedomé bezprávne používanie a týmto privodené znehodnotenie cudzej movitosti zakladá skutkovú podstatu nie prečinu, určeného v §. 418. tr. z., ale prestupku proti vlastníctvu, podľa §. 127. tr. z. p. (R. P. I. zo dňa 14. februára 1906, čís. 1536-1906.) § 127.

Zákonný článok XXXVII : 1880,
ktorým sa uvádzajú v život uh. tr. zákonníky.
(Zák. čl. V: 1878 a XL: 1879.)

Číslo 89. Spácha-li právoplatne odsúdený medzi tým, čo svoj trest na slobode odpykáva, nový trestný čin, nemá byť použito trestu úhrnného, t. j. úmerného uľahčenia jednotlivých trestov s ohľadom na nepretržité trvanie trestov za činy ostatné (§§. 96. a 104. tr. z.), ale použiť sa má §. 36. zák. čl. XXXVII : 1880; § 36.

avšak i tu sa má zachovávať sjednotenie trestu pri použití najťažšieho druhu trestu stanoveného pre čin spáchaný obžalovaným; avšak doba ľahšieho druhu trestu na slobode má byť vymeraná primerane ostrosti ťažšieho druhu trestu na slobode. (P. U. zo dňa 23. apríla 1883, čís. 18.)

Zák. článok č. XXXIV: 1874
o advokátskom poriadku.

Číslo 165. Pre prestupok spáchaný pokútnym pisárstvom má byť uložený peňažný trest a nie peňažná pokuta (tedy: kriminálny trest, a nie poriadková pokuta!) a má byť uznané, že tento trest bude (v prípade nedobytnosti) zmenený na zamčenie. (R. P. I. zo dňa 20. júna 1901, čís. 3814-1901.) § 39.

Číslo 166. Pri právnom jednaní, vzťahujúcom sa na predaj — kúpu nemovitosti, nespácha odpredavateľ, — ktorý si sám sostaví a podá žiadosť o vloženie (intabuláciu) práva vlastnického — prestupok pokútneho pisárstva ani vtedy, keď to učiní viackrát a za odmenu. (R. P. I. zo dňa 9. novembra 1904, čís. 9128-1904.) § 39.

Číslo 167. Podstatným a pojmovým znakom prestupku pokútneho pisárstva je zastupovanie strán, prevádzané po živnostensky, t. j. za účelom výdelku, za odmenu. (R. P. I. zo dňa 16. novembra 1904, čís. 9348-1904.) § 39.

Číslo 168. Skutková podstata v §-e 39. zákonného čl. XXXIV: 1874 (advokátsky poriadok) určeného prestupku pokútneho pisárstva nastane i v tom páde, keď ten, kto zastupovanie strán pred súdmi alebo úradmi po živnostensky prevádza, má síce advokátsky diplom, avšak v sozname advokátov zapísaný neni. (R. P. I. zo dňa 5. decembra 1906, čís. 10756-1906.) § 39.

íslo 220. §. 62. zák. čl. XXXIV: 1874 o advokátskom poriadku, — dľa ktorého všetky jednania advokátove, konané na základe advokátskej plnej moci v mene strany výkonom, písmom alebo živými slovy voči osobe tretej, pokladajú sa za také, jako by ich bola strana sama učinila, neodvolá-li ich prítomná strana hneď — nevylučuje zodpovednosť advokátovu dľa trestného práva za výkony — trebárs i v medziach poverenia — prevedené. (R. P. I. zo dňa 13. októbra 1908, čís. 6728-1908.) § 62.

Zákonný článok č. XLIV : 1883
o správe verejných daní (o berní správě).

Číslo 170. §. 193. zák. čl. XLIV: 1883 určené premlčanie trestnosti prestupkov proti daňovým zákonom a predpisom preruší sa vyšetrovacím výkonom, majúcim povahu pohnania k zodpovednosti, učineným počas vyšetrovania finančnou správou proti páchateľovi alebo účastníkovi. (P. U. zo dňa 17. apríla 1896, č. III.) § 103.

Zákonný článok č. VI : 1889
o brannej moci.

Číslo 429. Okolnosť, že krajinským snemom kontingent rekrutov odhlasovaný nebol, nezruší skutkovú podstatu prečinu proti §. 45. zák. čl. VI: 1889. (Z. R. zo dňa 15. marca 194, číslo 2463-B-1904.) § 45.

Číslo 172. § 30. tr. z. p. nedotýka sa predpisov o pôsobnosti vojenských súdov Vo smysle §-u 62. odst. 3. zák. čl. VI. jednotlivci, ktorí sú v aktívnej službe spoločnej armády, podliehajú vojenským trestným predpisom. Poneváč však vojenský zbeh je tiež vo svägku aktívnej služby: odporuje zákonu taký rozsudok, ktorý bol vynesený proti vojenskému zbehovi, ačkoľvek súdu nebol známy tento charakter obžalovaného, bŕaniaceho sa pod falošným menom. (R. P. I. zo dňa 21. februára 1901, č. 1026-1901.) § 62. odst. 3.

Číslo 173. Posúdenie trestného činu, spáchaného počas vojenskej dovolenej jednotlivcom, ktorý bol z aktívnej vojenskej služby prepustený na dočasnú dovolenú, patrí do oboru pôsobnosti vo- § 62[1] odst. 3.

jenského súdu. Tomuto odporujúci rozsudok nesrovnáva sa so zákonom. (R. P. I. zo dňa 30. júla 1902, čís. 6348-1902.)

Zákonný článok č. II : 1890
o ochrane ochranných známok.

Číslo 175. Uverejnenie v novinách rozsudku vyneseného v trestnej veci pre prestupok zneužitia ochrannej známky nemôže byť nariadené vo smysle 3. odstavca §. 27. zák. čl. II: 1890 v prípade oslobodenia obžalovaného. (R. zo dňa 5. decembra 1906, čís. 10758-1906.) § 27. odst. 3.

(Pokračovanie.)

Literatúra.

Právník roč. LXI. č. 9. »Du statut des fonctionnaires en France», Dr. A. Glos: »Právní povaha okres. osvetových sborů». **č. 10.** Dr. Klineberger: Některé rozdíly c. s. č. platného u nás a na Slovensku. Dr. V. Hora: Přípravné práce ku sjednocení c. s. ř. Ant. Hobza: Pátý mezinárodní kongres pro letecké právo v Praze. **č. 11.** K 70-tým narozeninám dr Leopolda Hejrovského ř. prof. řím. práva univ. Karlovy. Dr. B. Klineberger A. Některé rozdíly c. s. ř. platného u nás a na Slovensku.

Časopis pro právní a státní vědu (orgán Právnické jednoty v Brně, rediguje prof. dr. Frant. Weyr.) **roč. V. č. 5—6.** Dr. K. Reinhold: Zatímní návrh obecné části tr. z. Zdeněk Neubauer: Englišův »homo economicus». Dr. A. Glos: K dějinám českého úředního jazyka ve Slezsku.

Obzor národohospodářský, roč. XXVII. č. 9. Dr. Jos. Gruber: Prof. dr. Cyril Horáček šedesátníkem. Dr. J. Gruber: Vystěhovalectví a vystěhovalecká politika R. ČS. Ing. O. Klepal: Připojení na přespolní elektrárnu a vlastní výroba síly.

Soudcovské Listy roč. III. č. 10. Dr. Drbohlav: Zatímní návrh obec. části tr. z. Dr. J, Pipes: Jsou revisní rekursy? V. C.: Něco o demokarcii, v jazykovém zákoně a dvojí moralce. V. Fryc: Poznámka k čl. IX. z. č. 161/1921. **č. 11:** Dr. Drbohlav: Zatímní návrh obec. části tr, z, Pres. Dr. Malý: Reforma § 56/2 I. Ř. (Soudní dny.) Dr. Růžek: Nalehavý úkol našeho zákonodárství. Pres. Šimeček: Kuriosita z trestního řízení. V, Fryc: Poznámka k § 142 obč. z. Vicepers. Cícha: Řízení při doplňování knih pozemkových.

České právo: roč. IV. č. 7. Dr. Patsch: Smlouvy ve prospěch třetích. Dr. V. Svoboda: Úprava poplatků notáře jako soudního komisaře. Dr. V. Toušek vicekonsul: Řízení pozůstalostní ve státě New. York.

Časopis pro železniční právo a politiku: roč. I. č. 5. Dr. I. Čermák: Železničně-finanční problémy smluv mírových. Dr. O. Engländer: K úpravě stavebního práva železničního. Dr. A. Habenicht: K otázce přepočítacího kursu při náhradách ze smlouvy ná-

kladní podle mezinárodní úmluvy. **č. 6.** Dr. Fr. Nevole: Založení mezinárodní unie železniční v Paříži. Dr. Čermák: Železničně finančné problémy smluv mírových. Rozhledy po železniční politice.

Věstník min. vnitra roč. IV. č. 7. Dr. Vrat. Kalousek: Srovnání ústavních listin republik středoevropských. Ant. Hons: Unifikace hmaneckých předpisů. **č. 8.** Dr. J. Matějka: Povinnost státu k náhradě škody způsobené výkonem veřejné moci. (dle práva čsl. franc. a něm.)

Sociální revue, roč. III. č. 5. Dr. J. Janovský: Několik úvah k chystané reformě chudinství. Dr. V. Hofman: K otázce smírčích a rozhodcích zařízení u nás. Dr. Janošík: Nemocenské pojistění státních zaměstnanců v Rakousku. Dr. Janko: Přehled podpor v nezaměstnanosti za I. čtvrtletí 1922. A. Polzer: Novější zákony o kolektívních smluvách ve Francii, Německu a Rakousku. Dr. Procházka: Přehled sociálně politického zákonodarství sovětské republiky do konce r. 1921.

Parlament (revue věnovaná státním a politickým otázkám.) Redakce a administrace Praha — (Sněmovna.) Vychází měsíčne, předplatné 100 K. ročně. **roč. II. č. 1.** Prof. A. Jarolímek: Vědecká politika. Dr. E. Chlolupný: Sociologická bilance. Prof. A. Novák: Úpadek politického řečnictví. O. Chyba: Reforma anglické sněmovny lordů. Dr. O. Klapka: Volební reforma ve Francii. Dr. Jarosl. Krejčí: Právo propouštění úřednictva. Doc. R. Maršan: Počátky čsl. strany sociálně demokratické ve světle zpráv policejních. Prof. dr. Prášek: Český štát a české lázně.

Naše zahraničí, vydává Národní rada čsl. v Praze. **roč. III. č. 3.** Jest to jediná revue sledující soustavně zájmy naší dvoumilionové větve zahraniční. Také toto nové č. obsahuje řadu důležitých článků z péra povolených spolupracovníků. Vřele doporučujeme. Předplatné 20 Kč. ročně.

Literární cenu 5000 Kč. vypisuje sociální ústav R. ČS. na práci **Kolektívní smlouvy v R. ČS. od prevratu do konce r. 1922.** Práce musí podati kriticky přehled uzavřených smluv kolektívních se zřetelem k jejich rozvoji v zemích českých (tedy s příslušným dějinným rozhledem) a vylíčením jejich právních podmínek de lege lata i s motivovanou formulací požadavků de lege ferenda. Cenu mohou dostati práce, ktoré budou v rukopise předloženy do 31. srpna 1923 redakci »Sociální Revue« (v Praze III. Valdětínská 10.), nebo ve stejné době otištěny v některém českém listě odborném. Rozsah práce nepřevyšuj 5 tiskových archů obvyklé časopisecké revuální osmerky. Práce cenou poctěná bude, pokud bude rukopisná, otištěna za obvyklý honorář v Sociální Revui, věstníku ministerstva sociální péče. Mimo práci, jíž bude přiznána cena, bude-li zadáno prací více mohou ostatní, vědecky hodnotné práce dostati odměnu v částce po 1000 Kč. O přiznání ceny, pokud se týče odměny, rozhodne ministr sociální péče po návrhu komise, v níž jsou prof. vys. školy obchodní dr. A. Macek, c. r. Štern a red. Sociální Revue Aug. Žalud.

Dr. Jozef Ká.lay, minister pre správu Slovenska.

Prívet
k administratívnemu úradníctvu na Slovensku.

Podstata a podmienka dobre usporiadaného, normálneho a nerušeného behu tisíci životných potrieb občianstva, zabezpečenie legálneho poriadku vo verejno- a súkromo-právnych pomeroch a sporoch jednotlivých občanov medzi sebou a medzi štátom spočíva v tom, jako si vie štát vybudovať a organizovať svoju verejnú správu.

Morálny a hmotný, kultúrny a sociálny blahobyt občianstva, prospešný vývin verejných a súkromých korporácií a inštitútov a konečne neochvejná dôvera občianstva voči zákonom a opatreniam štátu: väzí v prvom rade v pevne vybudovanej štruktúre verejnej správy.

Československá republika kráča v organizácii svojej administratívy na podiv celého kultúrneho sveta ohromnými krokmi napred. Na zrúcaninách bývalého rakúsko-uhorského štátu stoja už hlavné piliere novej, v plnom slova smysle demokratickej, na samom národe spočívajúcej a zo samého ľudu vychádzajúcej správy.

Pokrok v tejto modernej, demokratickej správe je najpotrebnejší a najsúrnejší na Slovensku, území to bývalého feudálneho, pseudoautonomného, antidemokratického administratívneho systému uhorského.

Stojíme práve pred významným momentom, aby sme previedli legislatívne opatrenia novej župnej a obecnej administratívy na Slovensku; lepšie povedano, aby sme vliali pravý život do mŕtvych litier zákona.

A k tejto práci potrebuje náš štát celé kohorty oduševnených, pri vykonaní práce telom a dušou spolupôsobiacich úradníkov a to od najnižších až do najvyšších kategorií.

K riešeniu tohoto problému nestačí len mechanický úradnícky výkon vyšších nariadení a úprav! K tomu treba viac: treba úplne apercipovať každému úradníkovi zásady, jadro a význam našej novej demokratickej administratívy; treba šíriť a popularizovať zásady našej novej správy medzi slovenským národom.

Potešiteľné je, že práve tieto dôvody — krome hmotných zájmov — daly podnet k vzniku a založeniu odborovej, od každej politickej strany ďaleko stojacej organizácie slovenských administratívnych úradníkov.

Slovenská verejnosť môže len s radosťou vítať vznik, vývin a prospešné účinkovanie „Jednoty slovenských administratívnych úradníkov". Veď ciele, ktorých sa táto organizácia domáha (prehĺbenie a theoretické pestovanie tých najrôznejších administratívnych problémov, spoločenské slúčenie dnes tak rozháraného administratívneho úradníckeho sboru v jedinom demokraticky smýšľajúcom, v zájme ľudu pracujúcom celku), sú na prospech nielen samého úradníctva, ale aj slovenského ľudu.

„Právny Obzor", tento prvý odborný časopis slovenský, otvára dnes svoje strany „Jednote".

Nepochybujem, že keď sa podarilo po nesčíselných ťažkostiach a po zlomení ľahostajnosti prevážnej čiastky administratívneho úradníctva priviesť pod jednu strechu tento sbor: podarí sa aj vzbudiť cestou „Právneho Obzoru" stupňovanú pozornosť povolaných kruhov na hlbšie theoretické pestovanie a rozoberanie administratívnych otázok, aktuelných v prvom rade na území Slovenska.

Prof. Dr. Laštovka.

Ústava o poměru náboženských společností ke státu.

I. V prvotním návrhu naší ústavy byl pro poměr církví ke státu proklamován princip odluky. § 121. ustanovoval: „Mezi státem a církvemi buď zaveden stav odluky. Podrobnosti upravují zvláštní zákony, jichž platnost může býti dočasně obmezena na určité části republiky."

V důvodové zprávě tisk 2421. (viz Hoetzel: Poznámky k ústavní listině: Věstník min. vnitra 1920, II. číslo 6. str. 217.), se uvádělo, že změněné poměry odůvodňují, aby byl vzájemný poměr státu a církví postaven na moderní základ. Novou úpravu, stav odluky, dlužno deklarovati přímo v ústavě. Provedení bude vyžadovati vždy specielních zákonů. Případné dočasné obmezení působnosti těchto zákonů pouze na určité části českoslov. rebubliky má svůj důvod v ohledech na různý kulturní stav a různé náboženské cítění obyvatelstva jednotlivých částí říše.

S tím souvisí předpis §-u 123., který ustanovoval: „Právo spravovati své vnitřní záležitosti a své jmění odvozují náboženské společnosti toliko z propůjčení státního. Zákon upraví jim výkon tohoto práva obdobným způsobem jako jiným združením."

Ovšem, jak praví důvodová vládní zpráva, sluší úpravu tu provésti ve shodě s principem § 121, totiž ve smyslu stavu odluky státu a církví. Stát viděl v církvích pouze spolky a chtěl poměry jejich upravovati právem spolkovým.

Posléze § 124 ustanovoval, že „všechna náboženská vyznání jsou si před zákonem rovna. Zákon stanoví podmínky uznání náboženských společností.“ Důvodem ustanovení toho bylo, že nemohou býti ve státě uznána ona náboženská vyznání, jichž učení a bohoslužba příčily by se právnímu řádu ve státě nebo nebyly by v souhlasu s požadavky ethiky; proto vyžadují prý důležité zájmy státní, aby podmínky uznání náboženských vyznání, byly stanoveny zákonem.

Původní vládní osnova byla tedy zbudována, pokud jde o poměr církví jako takových ke státu, na těchto principech.

I. Ve státě připouštějí se jen takové náboženské společnosti, jež jsou zvláštním zákonem anebo na základě všeobecného zákona uznány. Uznání to však má jiný význam než-li uznání náboženských společností dle zákonů dosavádních; uznání to vzhledem k proklamovanému principu odluky nepřiznává uznaným společnostem nějaké postavení veřejných korporací, nýbrž rovná se spíše uznání spolku. Uznání mělo tedy deklarovat jen tolik, že náboženské společnosti svým učením a bohoslužbou nepříčí se právnímu řádu s ethickým principim. Neuznání znamenalo tudíž vůbec nepřipuštění, nedovolení náboženské společnosti ve státě, tedy zákaz její.

2. Mezi uznanými církvemi státem byl princip odluky. Stát je pokládal za spolky a chtěl upravovati poměry jejich obdobně jako u spolků zákonem, přičemž bylo lhostejno, zda bude vytažen na společnosti náboženské všeobecný zákon spolkový, či pro ně vydán spolkový zákon zvláštní.

3. Uznané náboženské společnosti byly si před zákonem na roveň postaveny, t. j. stát chtěl stejně s nimi nakládati, nechtěl zásadně některým propůjčovati větších práv nebo povinností než jiným.

II. Úprava táto narazila na velký odpor.

1. § 121 o principu odluky vzbudil odpor u strany katolicko-lidové a národně-demokratické. Důvodová zpráva ústavního výboru líčí průběh boje takto: Zástupce Slovenského klubu Dr. Dérer navrhoval tuto stylisaci: „Rozluku státu od církví upraví zvláštní zákony.“

Vláda chtějic dosáhnouti jednomyslného přijetí ústavních zákonů, snažila se při jednání s oběma stranami rozluce odpírajícími najíti formuli, která by sice rozluku nevyjadřovala, ale slovu „rozluka“ se vyhnula. Ústavnímu výboru předloženy byly konečně vládou podle jakéhosi ujednání politických stran tyto dva návrhy:

a) „Poměr mezi církvemi a státem upraví se na základě osamostatnění církví od státu se zřetelem k zájmům státním zvláštními zákony.“

b) „Poměr mezi církvemi a státem upraví se na základě církevní samosprávy se zřetelem k zájmům státním zvláštními zákony.“

Zpravodaj Dr. Bouček stal na původním návrhu, a když byl většinou výboru zamítnut, přijal za svůj vládní návrh č. 1. Ale i ten byl zamítnut a přijat návrh č. 2. Protože § 121 v této formulaci sice rozluku nevyjadřoval, ale prejudikoval způsoby příští úpravy, obhajci rozluky domáhali se škrtnutí celého § 121.

Ve schůzi dne 21. února Dr. Bartošek navrhl, aby se o § 121 znovu jednalo. K reasumaci bylo potřebí 10 hlasů, hlasovalo však pro ni pouze 9 členů. Na to zástupce katolické strany lidové Dr. Dolanský navrhl ji znovu, načež byla schválená jednohlasně a § 121 škrtnut.

2. § 123 původně nevzbuzoval pochybností. Teprve odůvodnění jeho ve zprávě ústavního výboru (§ 123 vyslovuje suverenitu státu nad nábož. společnostmi. Jak ony budou upravovati své vnitřní věci, t. j. jaká bude jejich organisace a jak bude spravováno jejich jmění, určí státní zákon maje zření na svou svrchovanost a zájmy všech svých obyvatel) vedlo k tomu, že i tento § byl již při projednávání ústavy v N. S. škrtnut.

3. Ústavní výbor pak sám při projednávání osnovy škrtl 2. větu § 124., protože prý odporuje zásadě rozluky církve od státu v § 122 (nyní 122 a 123) vyslovené.

III. Tak tedy v naší ústavě úprava poměru církví jako takových ke státu obmezuje se na jediný předpis § 124. „Všecka náboženská vyznání jsou si před zákonem rovná.“

Ve spolkové republice rakouské byl základní zákon státní z 21. prosince 1867, č. 142 v čl. 149 ústavy ze dne 1. října 1920, č. 450. v platnosti ponechán a tedy i rozdíl mezi uznanými a neuznanými církvemi.

V Německu jest věc upravena v říšské ústavě výmarské čl. 135 až 141 Sr. Verwaltungsarchiv sv. 29. č. 1 a 2, str. 109. Archiv für öff. Recht, sv. 42, sešit 1., str. 1.).

Výklad toho předpisu jest dosti obtížný. Weyr v Soustavě československého práva státního, str. 318, uvádí, že ustanovení možno vykládati dvojím způsobem, buď tak, že příslušnost k tomu neb onomu vyznání nemůže býti jednotlivcům na úkor, pokud jde o jejich poměr k státu na př. při ucházení se o úřad, buď tak, že jde tu vskutku o náboženské společnosti.

V onom případě je ustanovení to zbytečné, jelikož platí samozřejmě vždy, pokud by zákon něco jiného neustanovoval, v tomto případě pak jest nepřesné, ježto formálně vyjadřuje samozřejmou pravdu, materielně pak jest nesprávné.

Dle Hennera „Základy práva kanonického“, sešit 4., str. 431, jest ustanovením tím vyslovena parita náboženského života, jež se osvědčuje v trojím směru

a) církevně politickém (každý náboženský život může se volně osvědčovati);

b) církevním (sdružení náboženská jsou na sobě nezávislá);

c) státoprávním (občanská i politická práva i povinnosti jsou nezávislými na příslušnost k náboženství; Sr. § 106 a 123).

Kdežto tedy Weyr ustanovení prohlašuje za zbytečné, Henner dává mu bohatý obsah.

Po mém soudu sluší každý předpis zákona vykládat tak, aby měl svou platnost a váhu; pokládati některá ustanovení za zbytečná nebo tautologická s ustanovením jiným bez velmi závažných důvodů nelze.

To platí zajisté a ve zvětšené míře i pro ústavní listinu, jež jest, jak všeobecně se uznává, precisně formulována.

Z těchto důvodu myslím, že lze § 124 vyložiti samostatně jen tak, že jím má býti odstraněn dosavadní rozdíl mezi uznanými a ostatními, t. j. neuznanými nábož. společnostmi.

To se podává z tohoto výkladu. V čas vydání ústavní listiny trval v republice československé zásadní rozdíl mezi zákonem uznanými náboženskými společnostmi a ostatními. V zemích historických tento rozdíl opíral se o základní zákon státní z 21. prosince 1867, č. 142 ř. z. (Čl. 15 a 16), kterýž byl nad to výslovně § 6 pozatímní ústavy ze dne 13. listopadu 1918, č. 37, a ze dne 23. května 1919, č. 271, v platnosti ponechán, ba vyšší ochranou proti změně zabezpečen.

V území někdy uherském rovněž trval dle zák. čl. XX-1847/48, LIII-1868 a XLIII-1895 tento rozdíl mezi vyznáním recipovaným resp. uznanými a ostatními, třebas ovšem ústavně nebyl zabezpečen, protože Uhry státních zákonů základních tedy ústavních ve smyslu formálním nemají.

Rozdíl mezi uznanými a neuznanými církvemi záležel v tom, že církve uznané měly postavení veřejných korporací, t. j. právnických osob veřejného práva.

K výkladu Sr. Henner: Právo církevní, IV. díl, str. 433 sq, dále Hussarek: Grundriss des Staatskirchenrechtes, str. 7 sq, Österr. Staatswörterbuch, IV., článek Hennerův: Religionsgesellschaften, Česká politika, I. díl, článek Hennerův, str. 734 a násl., Pro Slovensko a Podk. Rus sr. Österr. Staatswörterbuch, IV. díl, článek Ungarns Kirchen- und Religionsgesellschaften, Marczali: Ungarisches Verfassungsrecht, str. 130, Markus: Ungarisches Verwaltungsrecht, str. 504, Ferdinandy: Staats- und Verwaltungsrecht Ungarns, str. 199.

Že naše ústava všechna vyznání postavila sobě před zákonem na roveň, může míti jen ten význam, že onen základní dosud trvající rozdíl, který působil nerovnost, byl odstraněn. Dle ústavy není tudíž nadále uznaných a neuznaných nábož. společností, nýbrž jen společností náboženské.

Dokladem toho jest i ustanovení čl. IX. uvozovacího zákona k ústavě. Tento čl. zrušil in toto všechny dřívější ústavní zákony,

tedy pokud jde o země historické, i základní zákon státní č. 142 z r. 1867, který právě vytvořil kategorií náboženských společností uznaných, a, o nějž se všechny pozdější úpravy opírají. Se zrušeným zákonem zašel i rozdíl mezi církvemi uznanými a neuznanými v naší ústavě nikde nevzpomínaný. Toto stanovisko platí i pro Slovensko i Podk. Rus již proto, že nutno souditi, že ústavodárce chtěl jistě jednotně věci upraviti v celém státě a bylo by bez zvláštního zákonného podkladu těžko oddůvodněno, aby v jedné polovici státu byla radikální změna provedena a v druhé nikoli, když to jde o stejné poměry.

Našemu výkladu § 124, že jím byl krušen rozdíl mezi uznanými a neuznanými nábož. společnostmi, neodporuje výraz v § 124. „n á b o ž e n s k á v y z n á n í": Ústavní listina užila tohoto širokého výrazu, aby sem zahrnula všechny náboženské společnosti i uznané (církve) i dosud neuznané a tedy právního subjektu dosud ve státě nemající.

Ústavní listina stanoví, že v š e c h n y náboženské společnosti jsou si rovny, dovoluje jim výkon náboženství vubec a zakazuje výkon ten nebo jednotlivé úkony náboženské, jen když by se příčily veřejnému pořádku nebo veřejné mravnosti § 122 a 125.

Otázkou jest, zda i náboženské sekty, jež dosud byly zakázány, lze subsumovati pod ustanovení § 124. (arg. všechna) a § 122. To platí v zemích historických o společnostech, jež byly zakázány ministerskými výnosy ze dne 16. listopadu 1851, č. 246 ř. z., 26. března 1858, č. 47 ř. z., 20. července 1860, č. 183 ř. z. (Sr.: Mayerhofer, 5. vyd., 4. svazek, str. 37, a § 304 všeobec. trest. zák. z r. 1852). Jak Köstler Zeitschrift für öff. Recht, 1921, str. 332 až 334, prokazuje, byly některé z těchto náboženských společností zakázány proto, že prý pod rouškou náboženství sledovaly cíle politické, a v tom bylo již spatřováno ohrožení veřejného pořádku, jiné mangels der Elemente der Religionsgenossenschaft. Po mém soudu bylo by třeba zjistit, pokud ty které sekty jsou v skutku n á b o ž e n s k é společnosti a ne snad jen filantropická sdružení a pod. Nesporně náboženské společnosti jsou nyní dle § 124 připuštěny a zákaz jich zrušen.

Z výkladu § 124 podávají se tyto důsledky zrušení rozdílu mezi uznanými a ostatními náboženskými společnostmi.

I. Od účinnosti ústavy (dne 6. března 1920) pozbyly zákony o uznávání náboženských společností, kdy zákon ze dne 20. května 1874,č. 68 ř. z., pro země historické a oddíl II. zák. čl. XLII : 1895 pro země dříve uherské své platnosti.

Nové náboženské společnosti nemohou býti jako veřejné korporace dle svrchu uvedených zákonů již uznávány. Proto nepokládám za správně, že byla po 6. březnu 1920 uznána na základě zákona z r. 1874 vyhláškou min. školství ze dne 15. srpna 1920, č. 542, církev československá, nebo že vyhláškou téhož ministerstva ze dne 31. července 1921, č. 319, bylo evangelické církvi bratrské

(Ochranovské) povoleno užívati v zemích, pro něž zákon z r. 1874 platí, titulu: Jednota bratrská.

Jiná otázka jest, zda příslušníci neuznaných společností se mohou organisovati korporačně, zda mohou si tedy náboženskou společnost založiti ve formě spolku.

Rakouské právo dovolovalo zříditi dle spolkového zákona spolky náboženské k dosažení jednotlivého náboženského účelu, nikdy však k uspokojení všech náboženských potřeb. § 3. lit. a) spolkového zákona z 15. listopadu 1867, č. 134 ř. z., Sr: Hussarek: Grundriss des Staatskirchenrechtes, str. 9.

Uspokojení celku náboženských potřeb, bylo možno provésti pouze tím, že by si společnost vymohla uznání dle zákona z r. 1874.

Tato obmezení spolčovacího práva vzhledem k § 113 ústavy trvají zajisté i nadále a není tedy přípustno, aby nová náboženská společnost se mohla jako spolek organisovati.

(Jiného názoru jest Henner: Základy práva kanonického, 4. díl. str. 450., a Köstler: Zeitschrift für öff. Recht. 1921. str. 327.)

Tím však není příslušníkům takovéto náboženské společnosti nijak zabráněno svoje náboženské přesvědčení osvědčovati. Příslušníci takových neuznaných společností mohou totiž dle § 122 úst. listiny vykonávati veřejně i soukromě náboženství pokud to není v neshodě s veřejným pořádkem a řádem nebo s dobrými mravy.

Veřejný výkon náboženství jest výkon naboženství ve veřejných shromážděních. O veřejných shromážděních platí dle § 113 ústavy dosavadní předpisy, t. j. v historických zemích zákon ze dne 15. listopadu 1867, č. 135 ř. z.

Náboženské společnosti, konají-li shromáždění veřejné, musí je tedy ohlásiti neb jde-li o shromáždění pod širým nebem, dovolení k nim si vymoci.

§ 5 shromažďovacího zákona, který vyjímá shromáždení nebo průvody k výkonu zákonem dovolené kultu z platnosti zákona shromažďovacího, konají-li se v obvyklém způsobu, nebude míti pro nové posud neuznané společností významu, ježto tu nebude výkonu obvyklého.

II. Dosavadní tak zv. uznané náboženské společnosti (ať jsou tu již od starodávna anebo byly později dle zákonův o uznávání církví uznány) nepokládají se již za uznané a toto epitheton pozbylo u nich významu vzhledem k tomu, že není příště ani uznaných ani neuznaných společností.

Tím však nepozbyly platnosti zvláštní předpisy, jimiž byly poměry těchto církví samostatně a jednotlivě upraveny.

Předpisy ty jsou uvedeny v v Hennerovi str. 438 a násled. a byly jimi stanoveny vnější poměry, jichž úpravu si u církví stát vyhradil.

Rozsah těchto vnějších poměrů jest u různých nábož. společností různý, nejširší u katolické a orientální.

Nutno lišiti:

A) církve, jejichž poměry byly upraveny zvláštními, pro jednotlivé církve vydanými zákony státními a předpisy jim na roveň postavenými.

I. To jsou 1. v zemích historických.

a) církev katolická dle zák. ze dne 7. května 1874 č. 50 ř. z.

b) církev evangelická dle cís. pat. ze dne 8. dubna 1861 čís. 41 ř. z.

c) nábož. společnost židovská dle zák. ze dne 21. března 1890 čís. 57 ř. z.

Poměry církve řeckovýchodní byly upraveny v bývalém Rakousku specielními normami pro Bukovinu a Dalmacii zvláště. — O jaký právní základ opírá se proto výnos min. školství ze dne 31. března 1922 čís. 28362, povolující zřízení české náboženské obce pravoslavné v Praze jako samosprávné jednotky československé církve na území republiky mimo Slovensko a Podk. Rus, není mi jasno.

II. Na Slovensku a Podk. Rusi:

a) církev katolická, v níž uherský král měl jako panovník uherského státu, a tudíž dle ústavy a ne tedy z privilegia pápežžského, práva velmi rozsáhlá a jež nepochybně přešla na vládu naší republiky (§ 64. in. f.

b) církev řeckovýchodní, o níž platí § 8., zák. čl. XX: 1847/48, čl. IX: 1868.

c) církve evangelické zák. čl. XX : 1847/48 a LII : 1868.

d) židovská nábož. společnost čl. XLII : 1895.

Předpisy, jež o těchto církvích a náboženských společnostech byly vydány ať zákonem ať nařízeními a výnosy na základě zákona vydanými, zůstávají ovšem v platnosti i nadále a ústavní listina na nich nic nezměnila; mohou tedy býti změněny nebo zrušeny jen tak, jak to odpovídá povaze původních norem.

Uvedené náboženské společnosti, jichž poměry byly upraveny specielními zákony, zůstávají tedy i nadále veřejnými korporacemi s právy a povinnostmi ve smyslu předpisů specielních, pro jednotlivé náboženské společnosti vydaných.

B) Pokud jde o náboženské společnosti, jež byly uznány na základě zákonů z r. 1874 v Rakousku a 1895 v území dříve uherském, jest věc, co se týče změny jich ústavy, pochybnější.

Jsou to v zemích rakouských starokatolíci a Herrnhuti, na Slovensku a Podk. Rusi baptisté. Tyto církve jsou dosud veřejnými korporacemi na základě správního ministerstvem vydaneho uznávacího aktu. Chtějí-li svoji ústavu změniti, mohou tak učiniti; poněvadž zákony o uznání nábož. společností nyní již neplatí, není státní moc příslušna, aby změny ty schvalovala; společnosti ty ovšem tím, že provedou změny v ústavě, přestanou býti veřejnými

korporacemi dle uznávacího aktu správního, zůstávají však korporacemi soukromými, s právy majetkovými, jichž dosud jako veřejné korporace nabyly: o výkonu jich náboženství platí ustanovení §-u 122. ústavy.

C) Velmi pochybno jest, zda tím, že nová náboženská vyznání nemohou býti již uznávána, pozbyly předpisy zvláštních zákonů o zákonně uznaných společnostech.

Sem patří jednak předpisy trestního zák. rakouského § 122b, 302 b, 303 (ve znění zákon. ze dne 20. února 1919 č. 111 sb. z. a n.), jednak zákony mezikonfesijní, totiž v zemích historických zákon ze dne 25. května 1868 č. 19 ř. z. (změněný zákonem ze dne 15. dubna 1920 č. 277 sb. — (Sr.: Österr. Staatswörterbuch, II. svazek, článek Henneruv Interkonfessionelle Verhältnisse), v území Slovenska zákon. čl. LIII : 1868, XXXII : 1894, XLIII : 1895. (Sr.: Eisenmann, Le regime de l'Etat et l'eglize en Hongrie.)

Všechny tyto zákony mají na mysli pouze církve uznané (recipované). Uznaných církví jako zvláštní kategorie dle naší ústavy však již není, nýbrž trvají nadále jen náboženské společnosti, jež jsou sobě před zákonem a tedy i v poměru k sobě, pokud byl zákonem upraven, na roveň postaveny. Proto nutno souditi, že předpisy mezikonfessijních zákonu a předpisy trestní vztahují se nyní zásadně na všechny náboženské společnosti, pokud ovšem skutková podstata těch-kterých předpisů toto rozšíření dovolí.

In concreto vzejdou ovšem četné pochybnosti, jež bude museti praxe odstraňovati. V zájmu bezpečnosti právní by bylo proto velmi účelno poměry mezikonfessijní vzhledem k novým poměrům nově zákonem upraviti.

Dr. Štefan Benko odb. radca.

Úkoly administratívneho úradníctva na Slovensku.

Výstavba nášho štátu sa dokončuje. Jej základné piliery stoja pevne, odolávajúc či skrytým či otvoreným búrkam a útokom vnútorným a zahraničným a pokračujúc neodolateľnou silou ku konečnému cieľu: ku kultúrnemu, hospodárskemu a sociálnemu blahobytu občianstva.

Budova je v základe hotová — je solídna a masívná. Jej kontúry sa jasne ukazujú a po namáhavej, historickej práci zakladateľov štátu vidíme dnes tisíce a tisíce rúk pracovať na jej dokončení.

Tábor týchto pracovníkov, — týchto neznámych vojakov, — ichž mena nebudú sa skvieť na pamätných doskách, — rekrutuje sa z tisíci a tisíci malých ľudí, stojacích vo verejnej službe administratívnej, kultúrnej, hospodárskej a sociálnej, ktorých *spoločná* denná praca je pre pevnú štátnu štruktúru nie menej významná, než bola historická práca zakladateľov.

A v tejto čulej, až zimničnej práci vidíme stáť v prvom fronte pracovníverejnej správy, a to v užšom smysle slova: administratívnych úradníkov

Neni a nemôže byť mojím úmyslom bagatelizovať alebo zatlačovať výkony iných odborov štátnej správy, súdnictva, kultúrnych, hospodárskych a sociálnych bojovníkov. Ovšem nepopierateľný a samozrejný fakt je v živote moderného štátu, že činitelia verejnej správy sú povolaní v prvom rade viesť úspešný národno-kultúrny, hospodársky a sociálny vývoj toho-ktorého štátu.

Vyplýva to zo samej povahy administratívy, ktorá je výkonnou mocou štátnej vôle a jej nositeľkou, počnúc od najvyšších centrálnych činiteľov až po obecného notára.

Riadna organizácia administratívy znamená, že táto je stálym pozorovateľom verejného života štátu a jeho občanov vo všetkých jeho zjavoch. Ona je tým najcitlivejším seizmografom štátneho života. Ona drží ruku stále na tepne štátneho organizmu a musí pocítiť aj tú najslabšiu jeho poruchu.

Tieto okolnosti vyhradily administratívnemu úradníctvu v každom modernom štáte predné miesto, a v dôsledku toho uvalily na neho najťažšie ale aj najvznešenejšie úkoly.

„Honor publicus" a stupňovaná prestiž administratívneho úradníctva viazaná je — čo conditio sine qua non — na výkon povinností nie len úradných, ale aj na výkon povinností národne-kultúrnych, spoločenských a sociálnych. Príkladné vykonávanie administratívy je pre úradníka púha pragmatikálna povinnosť, — na Slovensku čakajú na neho krome toho ešte i ďalšie úkoly.

O týchto úlohách by som chcel niekoľko slov prehovoriť.

*

Aby sme mohli na budúce povolanie slovenského úradníckeho sboru lepšie posvietiť a ukázať cestu, ktorou musí on kráčať, musíme stručne pripomenúť, keďže je to už dnes verejnosti dostatočne známe — onen administratívny systém a ony politické a osobné složky, ktoré pred prevratom maly vplyv na administratívu uhorskú.

Administratívny úradnícky sbor bývalého Uhorska (a terajšieho Maďarska !) bol privilegizovaným monopolom jedinej spoločenskej triedy maďarskej, takzvaných gentrikov. Táto trieda držala celý administratívny aparát hermeticky uzavrený a iným vrstvám neprístupný. Najvyššie centrálne úrady verejnej správy (takmer všetky ministerstvá), župné a okresné úrady boly dominiom tejto triedy. Uhorský úradnícky almanach vykazuje v prevažnej čiastke šľachtické mená.

Skromný prielom do šľachtického sboru administratívneho úradníctva bol z milosti tohoto sboru trpený jedine v mestskej a obecnej správe, kde mohly zaujať im prepustené pozície aj živly občianske.

Udržanie sa stoličnej kliky na čele administratívy cez celé stoletia až do poslednej doby takzvaného „ústavného kráľovstva" (alkotmányos királyság) umožnené bolo uhorským systémom pri ustanovovaní administratívnych úradníkov. Tento systém, spočívajúci čiastočne na menovacom práve hlavného župana, čiastočne na olygarchickom charaktere župného zastupiteľstva (virilismus !) nedobytne zabezpečoval supremaciu gentrikov v obsadení administratívnych úradov.

Akú duševnú, morálnu, kultúrnu a politickú povahu, aké sociálne smýšľanie a aké odborné schopnosti mal tento sbor?

Objektívna kritika musi uznať, že práve k vôli zachovaniu zovňajšej autority snažila sa uhorská administratíva vykynožiť podľa možnosti korupciu. Ovšem kultúrna kvalita úradníkov bola jednostranná, ich ponímanie a prevádzanie sociálnych úkolov voči občianstvu bolo strannícke a nedemokratické a ich odborné vzdelanie naprosto slabé.

Celá ich výchova, ich tradicionálne duševné a spoločenské zvyky znemožňovaly zavedenie demokratizmu do verejnej správy. Oni neboli starostlivými vodcami im svereného ľudu — oni boli oligarchami v najhoršom smysle slova

A práve tá okolnosť, že verejná správa bola asylom pre všetkých — či súcich či nesúcich — členov jednej favorizovanej triedy: dôsledne zapríčiňovala duševnú a odbornú degeneraciu tohoto sboru a nevbudila v ňom snahy za vyšším odborným vzdelaním.

Nemožno tajiť, že uhorský administratívny sbor mal a má aj dnes niekoľko vynikajúcich pracovníkov v modernom a europskom smysle slova. A títo už dávno konštatovali, že uvedené vady uhorskej administratívy — a to v prvom rade oligarchické složenie administratívneho sboru, ich odborná slabosť a nedemokratické prevádzanie aj tých najlepšíc h zákonov neodolateľne privedú verejnú správu uhorskú do zkazy.

Bolo aj urobené viac pokusov na zlepšenie uhorskej správy*) no radikálna reforma administratívy — teda zoštátnenie úradníckeho sboru — zostala do dnes len pium desiderium. A to nielen pre odpor konzervatívnej verejnej mienky, ale hlavne preto, poneváč uhorský administratívny sbor stál s celým svojím duševným, kultúrnym a spoločenským ustrojením v prvom šíku veľkomaďarskej a maďarizačnej štátnej idei. On bol aj v tých najvzdialenejších „národnostných" kútoch predným šíriteľom a strážcom jednotného štátu maďarského.

Administratívni úradníci uhorskí — jako členovia starých maďarských alebo pomaďarčených šľachtických rodín : boli prirodzenými a najvýbornejšími rozširovateľmi maďarskej národnej expanzivity ; takže na príklad oni stáli na čele všetkých krajinských alebo župných kultúrnych spolkov (Fmke, Dmke, Emke, atď.)

*

Štátnym prevratom celý tento protidemokratický systém bývalej uhorskej pseudosamosprávy so svojími odborne slabými konservatívnymi, — voči požiadavkom moderného administratívneho ducha ľahostajnými reprezentantmi patrí už minulosti.

Čs. vláda pristúpila už dávnejšie k prípravám likvidácie tohoto systému a práve stojíme pred skutočnou a úplnou likvidáciou.

Prevedenie našej administratívnej reformy leží v posledných výkonoch na slovenskom administratívnom sbore. V jeho rukách spočíva, či sa mrtvému zákonu reformy dostane skutočného života!

Tento úradnícky sbor stojí pred úlohami pre slovenský národ a pre celú republiku mimoriadne významnými.

---

* Maďarská vláda predložila práve teraz parlamentu návrh radikálnej župnej a obecnej reformy. Ovšem treba vyčkať s istým skepticizmom budúci osud tohoto návrhu.

Čaká na neho v prvom rade úloha národne-kultúrna.

A v tom ohľade stoja pred ním aj tie najväčšie prekážky.

Vieme, že složenie slovenského administratívneho sboru je dnes až príliš rozmanité.

Má ešte v sebe reprezentantov uvedeného už systému uhorského, v theoretickej a praktickej administratívnej vede viac-menej obratných, ale od porozumenia nových požiadavkov a demokratického citu ďaleko stojacich. Má oduševnených pracovníkov mimo slovenských zemí a síce pracovníkov pravým demokratizmom naplnených a theoreticky dokonale vystrojených ovšem tu na Slovensku ešte vždycky nie dosť udomácnených; a konečne má v administratívnom theoritickom a praktickom umení nováčkov!

Teda každá z tých troch složiek má defekt, a tento defekt je najbadateľnejší a najhlbší po stránke národno-kultúrneho spoluúčinkovania, akože postaviť administratívny úradnícky sbor tak rozmanitého karakteru do jedného bojovného frontu pre národno-kultúrnu ideu?

Odpoveď na to není ťažká, keď aj jej uskutočnenie potrvá dlhší čas. Pred očima máme osvedčený maďarský príklad, ktorý nám zrejme ukazuje methodu a smer, ako sa má vložit slovenská administratíva do služby národno-kultúrnej štátnej idei.

Keďže bolo možné uhorskému štátnemu aparátu za pomerne krátku dobu (50 60 rokov) vzbudiť svojou dôslednou školskou a spoločenskou výchovou mládeže, potom prilákaním do verejnej služby — spojenej s tým najrôznejšími vyhodami — pocit spolupatričnosti k jednotnej uhorskej národnej idei aj v srdciach uhorských štátnych občanov cudzieho pôvodu (Slovákov, Nemcov atď.), prečo by sme pochybovali, žeby sa nepodarilo pri analogickom postupe spojiť do jedného tábora našej národno-kultúrnej idei úradníka Čecha, Slováka, ba aj toho pomaďarčeného Slováka?

Máme hŕstku ľudí — ktorých počet sa zo dňa na deň rozmáha — v administratívnom úradníckom sbore vo všetkých odvetviach verejnej správy; nech sa chytia títo nositelia národnej kultúry v kruhu ich territoriálnej a úradnej pôsobnosti do práce, a kedže oni žijú *tesne s ľudom a pre ľud*, za krátky čas môžu sa divy vykonať!

Nech organizujú po celom Slovensku župné a iné lokálne kulturné spolky, nech sa postavia na ich čelo a úspech je zabezpečený! Druhá úloha slovenského administratívneho úradníka je sociálneho rázu.

V tom ohľade musí byť pred nami príklad uhorského administratívneho systému priamo odstrašujúci. Dostatočne známa je rabulistika maďarských publicistov a štátníkov, že v „ústavnom kráľovstve uhorskom" užívali všetci štátni občania *stejné* politické práva bez rozdielu na *stav*, *vierovyznanie* a *národnosť*.

Dejiny bývalého Uhorska z posledných 60 rokov, priebeh politického života v legislative v municipiách a v obciach, vylúčenie občianstva nemaďarského pôvodu a pracujúceho ľudu z verejného politického života, odnímanie tých najprimitívnejších — a zákonmi zabezpečených — politických práv skrze administratívne úrady celým kategoriam občianstva: sú jasným dôkazmi, že príslušníci bývalého Uhorska *neužívali ani stejné politické ani stejné sociálne práva.*

A keď pod tlakom vyspelosti a sebavedomia ľudu postupom času dostal sa aj do uhorského „Corpus juris hungarici“ — v tom ohľade voľajaký politický alebo sociálny pokrok: konservativná štruktúra uhorskej administratívy vedela vždy jeho uskutočnenie zahatiť poťažne zpotvoriť.

Nechcem sa široko rozpisovať o tom, že úradné a spoločenské styky medzi nižšími vrstvami ľudu — a to hlavne v takzvaných národnostných územiach — a reprezentantmi uhorskej administratívy upomínajú na stredoveké otroctvo.

Ústava a demokratické zákony Čs. republiky dávajú slovenskému administratívnemu sboru plnú možnosť, ba nakladajú mu za povinnosť socialne a spoločensky čo najužšie pritiahnuť k sebe, vziať pod svoju ochranu cez toľko staletí zanedbaný slovenský ľud, zahojiť utrpené rany, povýšiť jeho biedny sociálny stav, vzbudiť jeho ľudské sebavedomie a dôveru oproti štátu a zákonom.

Nech sa považuje slovenský administratívny úradník, a to hlavne v tých najnižších, odvetviach v kruhu jeho pôsobnosti za *otca jemu sverenej rodiny*; a nech si vytkne slovenský administratívny sbor za svoju najvznesenejšú úlohu rozkvet duševného, telesného blahobytu každého člena tejto rodiny.

Dr. Bořivoj Pekárek, místotaj. nejv. s.

Zajištění půdy drobným pachtýřům.
(zákon ze dne 27. května 1919, číslo 318 sb. z. a n.)

Účelem tohoto článku jest obeznámiti právníky na Slovensku s judikaturou nejvyššího soudu, pokud jde o výklad svrchu uvedeného zákona pokud se týče novel k němu vydaných. Č. 247/1920, č. 311/1920 a č. 166/1921 Sb. z. a n. Uvedena budou jak rozhodnutí uveřejněná (s označením, kde vyšla) tak i neuveřejněná a to v pořadí paragrafovém.

1. Z. č. 318/1919 Sb. z. a n.

První návrh podán členy N. S. Prokůpkem a spol. (tisk. 455 zasedání N. S. r. 1919). pak následoval vládní návrh (tisk. 909 téhož zasedání) a zpráva výboru pro reformu pozemkovou a výboru právního (tisk 1039 téhož zasedání). Žádný z těchto návrhů pokud se týče zprávy neobsahuje bližšího odůvodnění. V N. S. přijat návrh z. dle výborové zprávy v prvém i druhém čtení dne 27. května 1919 po řeči Dra Viškovského (těsnopisecká zpráva o 55. schůzi N. S., str. 1593 1596).

---

§ 1., odst. 1.

1. »P a c h t e m« myslí se skutečné obdělávání a užívání pachtovního pozemku, nikoliv již pouhé uzavření pachtovní smlouvy. (R. I. 119/22.)

2. Rozhodno, zda pachtýř v den vyhlášení z. č. 318/19 byl »skutečně« p a c h t ý ř e m, nestačí, byl-li jím formálně. (R. II. 474/21.)

3. D á n í d o p a c h t u (podpachtu) nemusí se státi výslovně, nýbrž i činy konkludentními. (R. z 30./VI. R. I. 414/20.)

4. Jde o poměr pachtovní, převezme-li pachtýř ještě jiné závazky ve prospěch propachtovatele (odběr piva. R. z 8./III., R. I. 279/21 a R. ze dne 26./VII. R. I. 731/21.)

5. Smlouva, jíž vlastník přenechal zdarma pozemek k obdělávání, zavázav se, že jej dá do pachtu, až se stane výprosným, není výprosou, nýbrž smlouvou innominátní, již dlužno posuzovati dle předpisů o smlouvě pachtovní. (R. z 21./VI., R. I. 709/21.)

6. Jde o pacht, zakládající požadovací právo, ponechal-li pozemek v užívání pachtýři za to, že tento ponechal propachtovateli svůj vlastní pozemek v užívání. (R. z. 9./VI.. R. I. 201/21.)

7. Požadovací právo přísluší i tomu, jenž si ponechal pozemky v pachtu, odcházeje na výměnek. (R. ze 7./III., R. I. 118/22.)

8. Požadovací právo nepřísluší tomu, kdo byl původně vlastníkem požadovaných pozemků, leč že by je měl v pachtu po celou zákonnou dobu. (R. z 24./I., R. I. 61/22.)

9. Tím, že požadovatel domáhal se obnovy pachtu (z. č. 313/21), nedaj ještě na jevo, že se vzdává nároku na postoupení pozemku do vlastnictví. (R. z 31./XII., R. I. 1558/21.)

10. Požadovací právo nemůže uplatňovati ten, kdo byl pouhým držitelem pozemku ve smyslu §-u 309. obč. z. (R. z 3./X. R. I. 1171/22.)

11. Požadovací právo přísluší též pachtýři, jenž měl pronajat pozemek vždy pouze v létě. (R. z 29./VIII., R. I. 999/22.)

12. Požadovací právo přísluší též malým živnostníkům a osobám s pevným platem — ovšem splněny-li ostatní zákonné podmínky. (R. z 5./XI., R. I. 1337/21.) Srov. roz. v §-u 3., odst. 1.

13. Nelze pokládati za podpachtýře toho, jemuž přenechány byly pachtýřem výtěžky pachtovného pozemku z dobré vůle, aniž by platil pachtovného. (R. z 8./X., R. I. 1271/21.)

14. Požadovací nárok podpachtýřův jest nárok samostatný, nikoliv od práva pachtýře odvozovaný a rozhodný je pouze skutečný stav na straně podpachtýře v době vyhlášení z. č. 318/1919. (R. z 23./XI., R. I. 967/20.) Viz Právník 1921, str. 13.

15. Nelze považovati za podpachtýře toho, jenž s otcem — vlastním pachtýřem — žije v téže usedlosti, nemaje ještě samotného hospodářství. (R. z 1./II., R. I. 119/21.)

16. Byl-li ve smlouvě podpacht zakázán a pozemek přes to dán do podpachtu, přísluší podpachtýři požadovaci právo, jsou-li tu ostatní předpoklady pro nárok požadovací. (R. ze 17./V., R. I. 623/21.) Viz Právník 1921, str. 276. (Roz. z 2./VI., R. I. 797§21.) Viz Přehled rozhodnutí 1921, str. 73.

17. Požadovacímu nároku podpachtýře není na závadu, že pachtýři právo to pro nějakou zákonnou překážku nepřísluší. (R. ze 4./XI., R. I. 919/20.)

18. Pro požadovací nárok podpachtýřův jest bez vlivu, že pozemek dán byl pachtýři do pachtu doplňkem ku mzdě. (R. z 12./X., R. I. 542/20) aneb zda pachtýř má jej z důvodu celoročního služebního poměru. (R. z 23./XI., R. I. 967/20.)

19. Nejde o poměr podpachtýře, postoupil-li pachtýř třetí osobě pouze svá práva pachtýřská, sám však platil nadále pachtovné na srážku svého dluhu vůči oné třetí osobě. (R. z 11./VII., R. I. 829/22.)

20. Poměru podpachtovnímu rovná se právní poměr, do čehož postoupil podpachtýř pachtýři na místo peněžité úplaty svůj pozemek v užívání. (R. z 24./X., R. I. 1239/22.)

21. Lhostejno, zda vlastník o podpachtu nevěděl. (R. z 25./I., R. I. 71/21.)

22. Pachtovní smlouva zakládá požadovací nárok i tehdy, nebyla-li schválena nadřízeným úřadem církevním. (R. z 21./IX., R. II. 273/20—281/20.)

23. S rozhodnutím o požadovacím nároku drobných pachtýřů nutno sečkati, byl-li požadovaný pozemek sice prodán před nabytím působnosti zákona o zajištění půdy, nebyl-li však prodej dosud schválen soudem svěřenským. (R. ze 7./XI., R. I. 843/22.)

24. Požadovací právo vztahuje se i na přioranou část pozemku, byla-li též skutečně v pachtu, nikoliv však, byla-li přiorána svémocně. (R. z 21./IX., R. II. 260/20.)

25. Požadovací právo nevztahuje se na pozemek, jehož používal pachtýř jako tenisového hřiště. (R. z 26./V., R. I. 316-20.) Viz Sb. nejv. s. č. 525.

26. Předmětem požadovacího nároku jsou i pastviny. (R. z 10./V. R. I. 589-21.)

27. Dobýval-li vlastník na části propachtovaného pozemku písek, vztahuje se požadovací právo na část, na níž v den vyhlášení požadovacího zákona nebylo písku dobýváno. (R. ze 4./VII., R. I. 822/21.)

28. Požadovací právo vztahuje se i na pozemky, jež jsou v katastru sice zapsány jako části rybníka, avšak byly propachtovány a užívány jako louky. (R. ze 20./IX., R. I. 1164/21.)

29. Požadovatelům jest přiznati i mez, jíž při požadování pozemku bezplatně užívali. (R. ze 2./V., R. I. 508/22.)

30. O tom, zda jde o pozemky zemědělské rozhoduje stav skutečný, nikoliv katastrální. (R. ze 14./VIII., R. I. 896/22.)

31. Propachtován musí býti pozemek sám, nikoliv úroda z něho. Jde o pouhý k u p úrody luční, nikoliv opravy vlastníka. (R. z 5./XI., R. I. 1386/22.)

32. Pachtýř nepozbývá požadovacího práva tím, že po vyhlášení zákona o zajištění půdy postoupil práva pachtovní. (R. ze 7./XII., R. I. 1020/20.)

33. Požadovatel musel býti pachtýřem v době vyhlášení zákona, nikoliv teprve v době podání přihlášky. (R. ze 2./XI., R. II. 351/20.)

34. Okolnost, že pozemky kdysi (před r. 1901) byly lesem a že snad mají býti opětně zalesněny, neodnímá jim povahy zemědělských pozemků. (R. z 30./XI., R. II. 339/20.)

35. Není třeba, aby pozemek byl v den vyhlášení zákona formálně psán na jméno požadovatelovo, stačí, měl-li jej skutečně v pachtu. (R. ze 16./XI., R. I. 937/20.)

36. Zpachtovanou zahradu nelze proti propachtovatelově vůli proměniti v pozemek zemědělský. Svolení to lze předpokládati, věděl-li propachtovatel o změně a neučinil-li proti ní námitek. (R. z 18./I., R. I. 66/21.)

37. »Zemědělským» jest každý pozemek, jenž byl zemědělci propachtován k vlastnímu hospodaření a jím jakýmkoliv způsobem hospodářsky používán a dle své kultury přiměřeně obděláván. (R. z 11./I., R. I. 14§21.)

---

§ 1., odst. 2.

1. Lhostejno, zda majitel požadovaného pozemku jest tuzemcem či cizozemcem. (R. z 10./VIII., R. II. 197/20. Viz Sb. min. prav. civ. č. 44. R. z 8./VII., R. I. 350/20.) Viz Sb. nejv. s. civ. č. 540. (R. z 5./X., R. II. 303/20.) Viz Sb. nejv. s. civ. č. 698.

2. Rozhodným, zda v okamžiku, kdy nárok byl usnesen (pokud se týče v době, kdy zákon nabyl účinnosti), byl pozemek ve vlastnictví osoby, proti níž lze jej uplatňovati. (R. ze 17./VII., R. II. 175/20.) Viz Sb. min. sprav. civ. č. 81; Sb. nejv. s. civ. č. 597.

3. V otázce, zda požadovaný pozemek jest pozemkem státním atd. rozhoduje, zda jím byl v den vyhlášení zákona. Lhostejno, zda měl tuto vlastnost i dříve a zda ji napotom pozbyl. (R. z 23.§XI., R. I. 985/20.) Viz Sb. nejv. s. civ. č. 772.

4. Pro otázku, zda požadovaný pozemek náleží k pozemkům, na něž zákon o zajištění půdy se vztahuje, jest rozhodným skutečný, nikoliv knihovní stav v době, kdy zákon ten nabyl účinnosti. (R. z 26./IV., R. I. 521/21.)

5. Požadovací právo pachtýřovo na pozemky státem zabrané není omezeno tím, zda něco pro vlastníka zbude. (R. ze 4./X., R. II. 381/21.)

6. Týká-li se požadovací nárok statku deskového, není třeba zjišťovati, zda jest státem zabrán. (R. z 31./X., R. I. 1029/22.)

7. Pozemek jenž jest součástí deskového statku, podléhá požadovacímu právu drobného pachtýře, třebas byl pozemkovým úřadem ze záboru vyloučen. (R. z 11./VII., R. I. 812/22.)

8. Požadovací nárok nepřísluší na pozemek původně deskový, jenž před vyhlášením zákona o zajištění půdy prodejem přešel do rukou osoby, na jejíž majetek se § 1. zák. nevztahuje, ač-li prodej byl schválen příslušným úřadem. (R. z 23./VIII., R. I. 728/21.)

9. Součástí deskového statku jest každý pozemek, jenž svým výnosem slouží potřebám statku a byl by s ním, nejsa pachtován, obhospodařován. (R. I. 667/20; uveřejněno: Sb. nejv. s. cv č. 632.)

10. Pozemky, nezapsané v deskách zemských, mohou býti hospodářskou součástí statku deskového, třebas by jej výměru převyšovaly. (R. I. 640/21.)

11. Požadovací právo nevztahuje se na pozemky, jež nejsouce v deskách zemských zapsány, tvoří sice hospodářskou součást statku zemskodeskového, avšak nenáleží vlastníku zemskodeskového statku. (R. I. 387/21.)

12. Tím, že byl pozemek k zaokrouhlení ostatního statku přikoupen, nestal se ještě hospodářskou součástí jeho. Vykonávání honitby není hospodařením. (R. I. 706/22.)

13. Požadovací právo vztahuje se ku veškerým pozemkům církevním. (R. I. 324/20.)

14. K pojmu »církevního statku« nevyžaduje se větší jeho rozsah. (R. I. 980/22.)

15. Pozemky, tvořící fond pro budoucí zřízení farnosti, jsou jměním církevním. (R. II. 328/20; uveřejněno: Sb. nejv. s. civ. č. 717.)

16. Pozemek farního fondu chudobinského není pozemkem církevním. (R. II. 298/21.)

17. Požadovací právo vztahuje se na veškeré pozemky českobratrské církve evangelické. (R. I. 529/22.)

18. Požadovací právo vztahuje se na pozemky, připsané československé církvi. (R. I. 197/22.)

19. Při projednávání vlastnického požadovacího nároku drobných pachtýřů přísluší zastupování církevního jmění finanční prokuratuře. (R. I. 411/20.)

---

§ 1., odst. 3.

1. Důkaz o tom, zda splněny jsou podmínky požadovacího nároku náleží požadovateli. Pouhá pravděpodobnost nestačí. (R. I. 831/22.)

2. Požadovací nárok pachtýře, jenž zemřel po vyhlášení zákona o zajištění půdy, přechází na dědice. (R. II. 392/21.)

3. Požadovací nárok nelze neobmezeně přenášet z rodičů na děti. (R. II. 111/20.)

4. Podmínka požadovacího nároku, by pachtýř (podpachtýř) byl nejméně od 1. října 1901 v pachtu (podpachtu) požadovaného pozemku, jest splněna, měl-li pozemek v pachtu (podpachtu) nejméně od pachtovního období 1901/1902, byť i ze zvláštních důvodů byl mu odevzdán o něco později, jen když pozemek v onom období skutečně obdělával. (R. I. 742/20.)

5. Požadovací nárok přísluší pachtýřům, kteří měli požadovaný pozemek v pachtu teprve od 1. listopadu 1901. (R. II. 119/21.)

6. K uplatnění požadovacího práva nepostačuje, byl-li pozemek v pachtu od jara 1902. (R. II. 135/20; srov. též Sb. min. sprav. civ. č. 87.)

7. Z toho, že byl pacht přepsán pouze na jméno manželovo, nelze ještě souditi, že by manželka nebyla spolupachtýřkou. (R. I. 558/22.)

8. Právo požadovací přísluší pouze tomu, jenž byl pachtýřem v době vyhlášení zákona, nikoliv každému členu rodiny skutečného

pachtýře. Znění pachtovní knížky na jméno určité osoby samo o sobě nepostačuje. (R. I. 671/21.)

9. Syn nepozbývá požadovacího práva tím, že u propachtujícího nebyl vyznačen jako otcův nástupce v pachtu a že tam byl jako pachtýř veden toliko jeho otec. Rozhoduje skutečný stav. (R. II. 260/20.)

10. Manželka nemůže uplatňovati požadovacího práva na pozemek, jehož pachtýřem jest její manžel, i když pozemek obdělávala. (R. I. 534/20.)

11. Stačí, byl-li požadovatel po zákonnou dobu dílem pachtýřem, dílem podpachtýřem. Netřeba, by byl po celou zákonnou dobu buď pachtýřem nebo podpachtýřem. (R. I. 756/20; uveřejněno: Sb. nejv. s. civ. č. 671.)

12. Pod pojmem »rodina« sluší rozuměti okruh osob zahrnutých svazkem příbuzenským nebo švagrovským až do těch stupňů, do nichž obyčejně mezi lidem svazek ten se pěstuje a tudíž přátelský poměr a styk udržuje. (R. II. 324/20; uveřejněno: Sb. nejv. s. civ. č. 729.)

V podobném smyslu uveřejněna rozhodnutí ve Sb. nejv. s. civ. č. 791, Sb. min. sprav. civ. č. 58, »Juristen-Zeitung 1921 č. 83, »Právník» 1921 str. 12.

Tak náleží k »rodině» jmenovitě: švagr (R. II. 232/20), strýc požadovatelovy tchýně (R. I. 1048/21), tchán [otec manželky] (R. I. 507/20), bratr děda požadovatelova (R. I. 806/21), bratranec (R. I. 344/21) prastrýc (R. I. 388/21), muž tety manželky požadovatelovy (R. I. 391/21), otčím (R. II. 251§20), strýc i bratranec (R. I. 431/20), sestra i teta (R. II. 182/20), manžel sestry požadovatelovy matky (R. II. 417/20), švagrovský poměr v druhém stupni stačí (R. II. 376/20), manžel sestřenice požadovatelovy matky (R. I. 123/21), manželka stryce (R. I. 1022/20), žadatelův švagr i zeť švagrův, má-li za manželku vlastní dceru sestry žadatelovy (R. I. 854/20) manželka, může si započítati pachtovní dobu manželovu (R. I. 979/22), možno vpočítati pachtovní dobu nevlastního otce a to i dobu před sňatkem jeho s nemanželskou matkou (R. I. 1152/21).

13. Nejde o »rodinu», byla-li pouze manželka předchůdce požadovatelova ve švagrovském poměru s požadovatelem. (R. I. 1369/21.)

14. Později založený švagrovský poměr nepouští zpět při včítání pachtovní doby předchůdcovy. (R. II. 225/20.)

15. Pouze ten, kdo v době vyhlášení zákona byl pachtýřem, jest oprávněn připočítati si dobu předchůdcovu, jsou-li ovšem splněny ostatní podmínky. (R. II. 298/20.)

16. Byl-li předchůdce v pachtu manžel anebo člen rodiny, netřeba, by požadovatel převzal zároveň nemovitosti, s nimiž jest požadovaný pozemek obděláván. (R. II. 226/20; uveřejněno: Sb. nejv. s. civ. č. 636.)

17. Při spolupachtu nezáleží na tom, zda spolupachtýři byli spoluvlastníky nemovitost s níž požadovaný pozemek byl spolu-

obděláván aneb užíván. (R. I. 701/20; uveřejněno: Sb. nejv. s. civ. číslo 647.)

18. Lhostejno, že požadovatel v den vyhlášení zákona nebyl již vlastníkem nemovitosti, s níž pozemky byly dříve obdělávány. (R. I. 996/20; uveřejněno: Sb. nejv. s. civ. č. 783.)

19. Není závadou, by nebyla vpočtena doba pachtu předchůdcova, byť tento zaměnil za pachtu nemovitost, s níž pozemek obhospodařoval. (R. I. 835/20.)

20. K započítání pachtovní doby právního předchůdce v držbě nemovitostí, s nimiž jest požadovaný pozemek spolu obděláván, jest potřebí, aby »kmenová« nemovitost přešla v držbu pachtýřovu současně s pachtem podpachtem) pozemku požadovaného. (R. II. 434/20.)

21. K »držbě« nemovitosti s níž byl pachtovaný pozemek spolu obděláván, se vyžaduje, aby kmenová nemovitost byla ve vlastnictví pachtýřově. (R. I. 1310§21.) (Literatura: Dr. Viškovský: »Zákon o zajištění půdy«, Dr. Kubíček: »Vznik a zánik dlouholetých pachtů«.)

22. Nemovitost, s níž pozemky jsou obdělávány, nemusí býti hospodářským podnikem. Není třeba, aby pachtýř mimo pachtovaný pozemek měl též vlastní pozemky. (R. II. 289/20.)

23. »Nemovitostí«, s níž pachtovaný pozemek byl spolu obděláván, nemusí býti zemědělský pozemek, nýbrž může jí býti i domek sloužící též obhospodařování pachtovaného pozemku.

Rozhodným pro oprávnění, započísti si dobu předchůdcoe v držbě nemovitosti, s níž požadovaný pozemek byl obděláván, jest jen, zda spachtovaný pozemek byl převzat s nemovitostí. Lhostejno však, zda nemovitost zůstala v pachtýřových rukou až do dne vyhlášení zákona. (R. II. 368/20.)

———————

§ 1., odst. 4.

1. »Přestávka« předpokládá, že pachtovní poměr počal v době v zákoně uvedené. (R. II. 265/20; uveřejněno: Sb. nejv. s. civ č. 678 Sb. min. sprav. civ. č. 87.)

2. Byl-li odňat pacht (podpacht) z podstatné příčiny, nejde o přestávku v pachtu, nýbrž o jeho skončení. (R. II. 240/20.)

3. Právo požadovací pomíjí, dal-li pachtýř pozemky do podpachtu po dobu delší jednoho roku. (R. I. 1548/21.)

4. Při střídavém pachtu není požadovací právo zásadně vyloučeno tím, že posledně spachtovaný pozemek nebo dílec pozemku má — arcif v mezích §-u 3. zákona o zajištění půdy — větší výměru, než-li pozemek nebo dílec pozemku dříve spachtovaný, a to bezvýminečně, je-li hodnota obou pozemků (dílců) stejná aneb podstatně stejná, pak-li hodnota obou pozemků (dílců) se různí, pouze tehdy, není-li ono plus v nepoměru k celkové hodnotě. Vůbec se připouští odříznutí části pozemku jen tehdy, má-li odřezek samostatnou hospodářskou hodnotu. (Plenární usnseení. R. I. 439§21.)

5. Lhostejno zda střídavé pozemky leží v různých obcích, jen když náležejí témuž vlastníkovi. (R. I. 267/21.)

6. Střídavý pacht jest tu vždy, kdykoliv pachtýř místo dílce nebo pozemku jednoho vezme v pachtovní držbu dílec neb pozemek jiný. (R. I. 241/22.)

7. Není »střídáním v pachtu«, měl-li pachtýř po řadu let v pachtu dva pozemky, z nichž pak jeden podržel. (R. I. 76/22.)

8. »Střídání pozemků« předpokládá, že pozemky byly spachtovány od téhož vlastníka. Pozemky celoroční a kostelní nejsou pozemky téhož vlastníka. (R. I. 774/22.)

9. Zákon neuděluje pachtýři právo volby mezi pozemky střídavě pachtovanými. (R. I. 1152/21.)

10. Pojem »střídavého pachtu« nevyžaduje, aby pachtýř najal si pozemky od téhož vlastníka postupně, nýbrž mohl je míti najaty též vedle sebe. (R. I. 1093/22.)

11. Střídání pozemků v pachtu nemusí býti pravidelné. (R. I. 918/22.)

12. Střídání pozemků v dílcovém pachtu neruší požadovacího nároku ani tehdy vezme-li pachtýř místo pachtu dosavadního pozemku jiný pozemek v podpacht. (R. I. 992/20.)

13. I tehdy jde o střídavý pacht, měl-li pachtýř oboje pozemky po nějaký čas v pachtu zároveň. (R. I. 659/22.)

14. Požadovací nárok vztahuje se jen na pozemky za pachtu zaměněné, jež měl v době vyhlášení zákona, nikoliv na pozemky, jež měl před záměnou. (R. II. 404/20.)

15. Pro pojem »střídání v pachtu« jest rozhodno, zda změna v pozemcích učiněna byla z vůle propachtovatele či pachtýřovy. (R. I. 1045/20.)

16. »Střídání pozemků« jet i tehdy možno, když původně pachtován byl celý pozemek a potom místo něho dílec pozemku jiného. (R. I. 1033/20.)

17. Také při štřídání pozemků v dílčím pachtu vyžaduje se nepřetržitý pacht pozemků po sobě najatých. (R. I. 1/21.)

18. Došlo-li k částečné záměně pachtovaných pozemků na základě donucení se strany vlastníka, nejde o »střídání v pachtu«, nýbrž o »odnětí pozemku« dle §-u 6. zák. (R. II. 418/20.)

---

§ 1., odst. 5.

1. Ustanovení §-u 1. odstavec 5., požad. zák. týká se též ovocných zahrad polních. Rozhodným pro posouzení, zda jde o ovocný sad, jest okolnost, zda za pravidelných poměrů převládá příjem z ovoce. (Plenární usnesení č. pres. 410/21.)

2. Pro požadovací nárok jest rozhodno, zda právo nájemcovo týká se užitku hlavního, to jest hospodářsky cennějšího. (R. II. 297/20, uveřejněno: Sb. nejv. s. civ. č. 684.)

3. Pro otázku, zda jest větší užitek za ovoce či z hospodaření na pozemku, jest rozhodným objektivní výtěžek, jejž vydává pozemek ve vlastnosti té či oné a nezáleží na tom mnoho-li z tohoto pozemku skutečně vydávaného přijímá osoba oprávněná k percepci. (R. I. 261/22.)

4. O tom, co při polních zahradách jest užitkem hlavním a co užitkem vedlejším, jest slyšeti po případě znalce. (R. I. 823/21.)

5. Stráň bývalého rybníka, kde žetí trávy jest užitkem hlavním, jest předmětem požadovacího národku. (R. II. 183 a 184/20.)

6. Předmětem požadovacího nároku jsou také meze, osázené stromovím, jež s výhradou užitků ze stromoví pro vlastníka přenechány byly pachtýři k pasení dobytka, je-li pasení dobytka užitkem hospodářsky cennějším. (R. I. 590/20.)

7. Požadovací právo nevztahuje se na stromy, jež byly na požadovaných pozemcích nasázeny, pachtýři však nebyly vůbec užívány. (R. I. 1123/20.)

8. Drnové pruhy posázené stromy tvoří s pruhy pozemků, mezi nimiž leží, jeden celek. (R. I. 1174/21.)

---

§ 1., odst. 6.

1. Pojetím pozemků do regulačního plánu nestávají se tyto ještě pozemky stavebními. (R. I. 397/20, uveřejněno: Sb. nejv. s. civ. číslo 590.)

2. Okolnost, že pozemek jest blízko obytných stavení a že se hodí za stavební pozemek, nevylučuje ještě požadovacího práva naň. (R. I. 697/21.)

3. Pozemek není ještě stavebním místem, souvisí-li pouze na jedné straně se zastavěnou částí, jsa jinak obklopen pozemky nezastavěnými. (R. I. 381/21.)

4. Zemědělské pozemky, jež se naprosto nehodí za stavební místa, jsou předmětem požadovacího práva i když leží v zastavěné části obce. (R. I. 363/21, uveřejněno: Sb. min. sprav. civ. č. 95.)

5. Soud není vázán výrokem pozemkového úřadu, že požadované pozemky jsou pozemky stavebními. Požadovací právo nevztahuje se pouze na takové pozemky které v době, kdy zákon byl vyhlášen, byly v zastavěné části města neb obce; nelze je vylučovati z výkupu proto, že snad jednou mohly by býti přeměněny v místa stavební. (R. I. 3/22.)

6. Předpis §-u 1., odst. 6. nevztahuje se na nezastavěné části dvora vlastníkova. (R. I. 1517/21.)

7. Výrazem »pozemek« rozumí se pouze ta část pozemku, jež jest v zastavěné části obce. (R. I. 393/22.)

8. Pojem stavebních míst:

Z výkupu jsou vyňaty zemědělské pozemky:

a) které leží v těch místech měst a obcí, do kterých sahají budovy obytné a hospodářské, jestliže
b) pozemky se hodí za místa stavební a
c) není vyloučena možnost, že v dozírné době budou přeměněny v pozemky (místa) stavební.

Kde není všech těchto předpokladů, nelze odpírati pachtýřům práva požadovacího. (R. I. 789/22.)

9. Požadovací právo nevztahuje se na pozemky, jež jsouce vlastnictvím obce, podléhají mu však pozemky nadační, jsoucí ve správě obecní. (R. I. 814/21.)

10. Požadovací právo nevztahuje se na pozemky obecní, jež jsou zapsány v zemských deskách. Jest však vyloučeno při pozemcích obecních (stavebních) pouze tehdy, byly-li pozemky obecními (stavebními) v době propachtování, nikoliv však staly-li se takovými teprve za trvání poměru pachtovního. (R. I. 327/21.)

---

§ 1., poslední odstavec.

1. Rozhodnutí pozemkového úřadu, jímž uznal právo propachtovatele na určení pozemků k účelům humanitním, jest pro soud závazné. Nelze sečkati s rozhodnutím, až rozhodne nejvyšší správní soud o mimořádném opravném prostředku. (R. II. 236/21.)

2. V případě posledního odstavce § 1., byl-li pozemek přiřčen obci, nemá požadovatel práva domáhati se, by mu byly přiznány pozemky náhradní. (R. I. 1150/22.)

3. Požadovacímu právu podléhají pozemky jež snad v budoucnu budou věnovány průmyslovým účelům. Přednostní právo nemůže uplatňovati finanční prokuratura jménem obročí. (R. I. 795/21.)

4. Hřbitov není humanitním zařízením (R. I. 161/21.)

5. Podmínky, jež musí splniti obec, požadující pozemky pro svůj stavební rozvoj (R. I. 179/21.):

Nutno: a) aby obec požadovala pozemek pro svůj stavební rozvoj a b) aby tento nárok byl pozemkovým úřadem uznán.

Podmínka ad a) předpokládá tedy, že obec nárok ten vznesla. Když otázka byla ventilována musí si soud vyžádati od obce přesné vyjádření, zda-li pozemky, o něž jde, požaduje a ovšem musí z prohlášení obce vycházeti na jevo, že se zakládá na usnesení obecního orgánu, jenž dle předpisů stavebního řádu (§§ 1.—6., 130., 131.) k tomu povolán jest (§ 55. obec. jur. pro Čechy). Přípisy obecního starosty založené ve spisech, ostatně vzájemně sobě odporující, k tomu nestačí. Vznese-li obec platně nárok, pak bude opatřiti ještě prohlášení pozemkového úřadu, uznává-li jej či ne.

(Příště dále.)

Dr. Vojtech Schwitzer, okresný sudca.

Niečo o unifikácii civilného práva.

Myslím, že bych vykladal všeobecne známe pravdy, kebych vysvezťoval ďalekosiahly, ostatné pravosúdne kondifikácie ďaleko prevyšujúci význam občianskeho zákonníka, kebych dokazoval, že tento zákonník je osou telého právneho života obyvateľstva, upravujúc vzájomné právne pomery jednotlivcov v každom obore života. Jako nemecký básnik Schiller vo svojej filozofickej básni „Die Glocke“ rovnobežne s líčením upotrebenia zvonov zobrazuje celý priebch života občana, tak po ruke civilného zákonníka by sme mohli sledovať, jako upravuje tento zákonník všetky životné pomery občana voči spoluobčanom od narodenia, ba už pred narodením až do smrti a ešte i po smrti osud majetku zomrelého.

Som ale presvedčený, že nekonám zbytočnú prácu, keď upozorňujem aj širšiu právnickú verejnosť na zvláštny význam nášho budúceho občianskeho zákonníka, na ktorom sa dľa došlých zpráv tak pilne pracuje.

Svetová válka a následkom nej nastalé pomery maly v zapätí na celom svete podstatnú zmenu v ponímaní ľudí na poli hospodárskom a sociálnom. Nemyslím tu na pomery vzniklé následkom nestálosti hodnoty peňazí (valuty=meny), ačkoľvek aj týmto pomerom musí sa dostať úpravy v zákonníku, ale tieto pomery sú predsa len priechodné a prv či pozdejšie dôjde zase k stálosti valút. Mám na zreteli zmenu názorov v sociálnych a s nimi súvisiacich hospodárskych otázkach, ktorá zmena sa zračí v judikatúre každého štátu a ktorých uplatnenie v rámci platných zákonov je ťažkou úlohou judikatúry každého štátu.

Novelami a jednotlivými zákonmi zákonodarstvo každého štátu už viacmenej sa snažilo vyhoveť požiadavkam doby. Ale prvá kodifikácia civilného práva, ktorá sa zrodí vo víre nových pomerov a názorov, bude náš civilný zákonník. Má teda význam kliesnenia cesty a poskytnutia vzoru druhým a zvlášť tak zvaným následníckym štátom.

Plody právnickej vedy a na základe tejto tvorené právne pravidlá sú súčiastkou a dľa môjho názoru veľmi dôležitou složkou národnej kultúry. Svojráz, ponímanie, svetový názor, stupeň vzdelanosti, sa zračia v týchto právnych pravidlách a zvlášť štátotvorná sila — táto najdôležitejšia národná schopnosť, — sa vyráža v tvorení právnych pravidiel. Pozrime len na rozšírenie plodov francúzskej a nemeckej právnickej vedy a uvidíme, že prevzatie týchto znamenalo vždy vniknutie oných kultúr, ba aj vlivu politického do patričného národného života.

Z týchto príčin nepokladám za správnu tú metodu kodifikovania (sjednotenia), že sa nový zákonník opiera naprosto o rak. civ. zák., že snáď nie len jeho sústava, chod myšlienok, ale aj číselné poradie odsekov zostane, a takým spôsobom československá právnická tvorba sa javí s moderným obsahom v starom rakúskom rúchu, nie len pred domácim právnikom, ktorý sa následkom toho necíti úplne oslobodeným od vplyvu starej Viedne, ale aj pred právnickou verejnosťou medzinárodnou.

To ovšem neznamená, že ustanovenia rak. zákonníka, keď sa ukazujú vecne správnymi, sa nemajú podržať, ani to, že nový zákonník v starom rúchu nebude výborným dielom, je ale každým spôsobom do istej miery vadou.

Pri zastaralom, pre moderný kodex sa nehodiacom osnovacom a determinačnom spôsobe rak. zákonníka aj väčšia čiastka podržaných odsekov musí sa tak prepracovať, že táto práca sa rovná tvoreniu nového zákonníka.

Pôvodné myšlienky, ktoré sa snažia jednotlivé otázky pri sjednotení sa vyskytnuvšie nie vylúčne na základe platného zákona riešiť a nechodia po vyšlapaných stopách, ale samy si klesnia cestu, sú z udaných dôvodov tým cennejšie. Preto musíme každý taký návrh s radosťou vítať a jemu pozornosť venovať.

Taký návrh priniesol „Právny Obzor“ v ríjnovom čísle z pera p. tab. sudcu Oldřicha Horu, ktorý všestranným a dokladným skúmaním dôvodov pojednáva otázku, či sa má rozlišovanie dediča a odkazovníka v novom zákonníku podržať.

Chcem sa zaoberať týmto článkom dôkladnejšie aj preto, lebo v ňom uvedené dôvody sú tak všeobecného významu, že sa v každom obore súkromého práva vyskytujú.

Východište článku je dôvod, zakladajúci sa na fluktuácii cien movitých a nemovitých vecí a kurzu peňažného, následkom ktorej v prípade odkazu peňažného obnosu záveťou prejavená vôľa pozostavcu môže byť zvrátená v pravý opak.

Fluktuácia hodnoty peňazí dá sa cítiť pri používaní právnych pravidiel každého oboru civ. práva, v záväzkovom práve o mnoho viac, než v dedičskom. Či pri rozhodovaní o vyskytnuvších sa problémoch a tvorení právnych pravidiel civ. práva môžeme brať zreteľ na fluktuáciu hodnoty peňazí? Dľa môjho názoru, nie. Jedon zo základných zásad civ. práva je

fikcia stálostí hodnoty peňazí, jako platidla a merítka všetkých majetkových hodnôt. Aj v predválečnej dobe bola táto stálosť len fikciou, poneváč aj vtedy trvale klesala kúpna sila peňazí, dôkazom čoho poukazujem na stúpanie platov zamestnaneckých a miezd robotníckych, odôvodnené drahotou. Táto fikcia ale je nevyhnuteľne potrebná v dnešnej sústave civilného práva, ktorá bez stáleho merítka hodnôt sa nemôže obisť. Nespravedlivostiam, ktoré z tejto fikcie nastanú v čase značnej fluktuácie cien, môže sa len zvláštnym právnym pravidlom odpomôcť, ktoré túto zásadu nechá nedotknutú. Preto vidíme, že judikatúra v čase ohromného a rapídneho klesania hodnoty peňazí sa ani v záväzkovom práve neodchýlila od tejto zásady a si v istých najkrikľavejších prípadoch pomohla pojmom takzvanej hospodárskej nemožnosti plnenia, ktorá zaiste dostane miesto v novom civilnom zákonníku*). Tým menej môžeme a ani nemusíme mať fluktáciu hodnoty peňazí na zreteli pri tvorení právnych pravidiel dedičského práva, v ktorom sudca má voľnejšiu ruku pri vykladaní poslednej vôle pozostavcu, než v záväzkovom práve pri sprostení jednej strany plnenia smluvy. Autor článku sám nám sdeľuje správne riešenie otázky, pripomenúc, že suma odkazu má sa ustáliť dľa relácie hodnôt v čase učinenia záveti, totiž dľa skutočnej vôle pozostavcu, ktorý istú časť nemovitosti mienil ponechať odkazovníkovi v hotovosti.

A odstránime-li ťažkosti vzniklé fluktuáciou peňažnej hodnoty, keď z odkazovníctva urobíme dedičstvo? Naskrze nie, lebo v tomto prípade stane sa odkazovník dedičom určitej sumy, čím zase zkráti ostatných dedičov.

Ináč v dedičskom práve máme riešiť ťažší prípad nastalý fluktuáciou cien a to je otázka povinného podielu, jehož doplnenie sa môže dľa práva platného na Slovensku vždy len v hotových peniazoch žiadať. Smerodatná je peňažná hodnota pozostalosti v čase smrti pozostavca, respektive hodnota v čase darovania. V otázke odstránenia tejto ťažkosti sa stála súdna prax dľa mojej vedomosti ešte nevyvinula. Najprirodzenejšie a najspravodlivejšie by bolo doplnenie prisúdením primeranej ciastky pozostalosti.

Ostatne právna prax ani v obore zaväzkového práva sa nestabilizovala. Medzi iným není ešte určené, v jakom rozsahu sa má používať §. 413 opp. Z príčiny fluktuácie hodnoty peňazí, na príklad či sa môže suma renty prisúdenej z dôvodu odškodného zvýšiť, napriek tomu, že dotyčne obnosu odškodného dľa všeobecnej právnej zásady je smerodatná doba spôsobenia poťažne vzniknutia škody.

Pri rozhodovaní a odstránení alebo podržaní inštitúcie je vždy jednou z najdôležitejších otázok, či inštitúcia je živým právom, totiž či zodpovedá právnému ponímaniu ľudu?!

Spomenutá stať argumentuje v tomto ohľade tým, že ľud nepoužíva výrazu „odkazovník" ale vždy hovorí „dedič, dediť". Je-li to znakom právneho citenia ľudu? Dľa môjho názoru: nie. Nielen preto, že slova „dedič, dediť, dedičské právo" aj v právnickej terminologii sa používa v širšom slova smysle na každú účasť na pozostalosti. Laici nikdy nerozoznávajú v reči, odborných výrazov, ani tých v obchodnom živote používaných. Poukazujem jako príklad na výrazy: preddavok—závdavok, kaucia -smluvná pokuta—odstupné (vadium), ktorých sa v smluvách obyčajne nesprávne používa a sudca v spore vo väčšine prípadov nie na základe používaného výrazu, ale dľa obsahu smluvy kvalifikuje výmienku. V mnohých prípadoch je ťažkou právnickou otázkou, či sa jedná dľa vôle pozostavcu o dedičstvo, alebo odkazovníctvo. Jako by to mohol laik v reči rozoznať?

Právne pojmy a názvy nevznikajú v reči ľudu. Tie práve tak tvoria odborníci jako termíny lekárske. Právne pojmy sa tvoria cieľom označenia a rozoznávania skupiny podobného skutkového stavu veci, ktoré sa majú právnymi pravidlami jednako upraviť. Priebeh vzniknutia právnych pojmov civilného práva môžeme najlepšie pozorovať v rímskom práve, ktorému môžeme ďakovať za celú sústavu civilného práva a jeho nauku. Právne pojmy tvorili klasickí rímski právnici na základe vyskytnuvších sa prípadov

*) Viď „Revise obč. zák. Právo obliz". str. 163 za § 1447. Pozn. red.

postupne a za vytvorením rímskej riše a svetových hospodárskych stykov, postupoval vývin rímskeho práva krok za krokom. Jestli je tomu tak, máme pri zistení toho, či sa istá inštitúcia, jejž používanie závisí od úkonu, vžila, do ohľadu vziať, či obecenstvo používalo tejto inštitúcie, totiž či sa vyskytly a v jakom počte, prípady, ktoré patria do rámca tejto inštitúcie. Z tohoto stanoviska práve súkromé právo platné na Slovensku dáva nam klasické vysvetlenie.

Zvykové uhorské právo nemalo písomných právnych pravidiel, o ktoré by sa mohlo opierať, ani dočasné pravidlá konferencie judexkuriálnej neposkytly základu tejto inštitúcii. Predsa sa ona v zvykovom práve plne vyvinula a to z toho dôvodu, že žila v právnom ponímaní ľudu a takto súdna prax mala príležitosť túto inštitúciu vytvoriť. Len pozdejšie zákony, hlavne z. čl. XVI. 1894 o pozostalostnom pokračovaní, sa zmieňujú o odkazovníctve. Tento posledný upravuje odkazovníctvo jako v matrielnom práve už úplne vyvinutú inštitúciu.

Nemôžem tu pominúť úvahu, že naša kondifikácia súkromého práva je v tom šťastnom položení, že má k dispozícii s jednej strany právnu sústavu zakladajúcu sa na písomnom práve, ktoré sostavili bez účasti ľudu, učenci práva, s druhej strany právny systém vzniknuvší z vüčšiny v súdnej praxi, teda v praktickom živote. Také dva systémy sú si v mnohých otázkach vzájomnou opačnou zkúškou.

Podstatnym omylom pojednávanej stati je tvrdenie, že na Slovensku platné zvykové právo ukladá aj odkazovníkom platenie pozostalostných dlhov v pomere hodnoty podielu. Takéto ustanovenie by bolo v pojmovom rozpore s odkazovníctvom, jeho podstatou a rozoznávajúcim znakom od dedictva je práve vylúčenie prvoradej zodpovednosti za pozostalé dlhy. Veď celá inštitúcia odkazovníctva je tvorená na ten prípad, že testátor chce participienta učiniť singulárnym successorom, sprostiť ho účastenstva v likvidácii pozostalosti, znášania pozostalostných dlhov a v konkrétnom spornom prípade zakladá sa rozhodnutie súdu, má-li sa považovať participient dedičom alebo odkazovníkom: na tom, či vôľa testátora bola, obťažiť ho snášaním bremien pozostalosti alebo nie, a inštitúcia odkazovníctva je práve z toho dôvodu potrebná, že sa stanú prípady takéhoto prejavu vôle, ktorý je prípustný a že sa tieto prípady majú právnym pravidlom upraviť.

Niet žiadneho rozdielu v tomto ohľade medzi rakúskym a uhorským právom, a v stati citované odseky rak. práva znamenajú tú istú druhoradú (sekundárnu) zodpovednosť odkazovníka, ktorá je stanovená uhorským právom.

Ba uhorské pravo zaisťuje odkazovníkovi viacej práva, než rakúske. Toto posledné pozná len odkazovníctvo so záväzkovým účinkom, totiž odkazovník nabýva len nároku voči obťaženému dedičovi, kým uhorské právo pozná aj odkaz vecného účinku, totiž odkazovník, jestli testátor opačne nedisponuje, nabýva práva vlastníckeho alebo iného testovaného vecného práva priamo ihneď smrťou pozostavcu (pripadnutím pozostalosti). Veritelia sú v prípade odkazovníctva vecného účinku v horšom položení, poneváč je otázne, či druhoradú zodpovednosť proti odkazovníkovi môžu uplatniť, keď odkazovník vec alebo právo už zcudzil, kým v prípade odkazovníctva záväzkového účinku pozostalosť likvidujúci dedič vec zadrží až do určenia súvahy, a je odkazovníkom zodpovedný za plnenie odkazu len po uspokojení veriteľov. Riešenie otázky, či sa má odkaz vecného účinku pripustiť, točí sa hlavne okolo spôsobu likvidácie pozostalosti.

Dľa mojej mienky neni dôvodu, aby sme zvláštne (singulárne) právne následníctvo po zostaviteľovi na základe poslednej vôle aj krome prípadov §§ 651. a 684. rakúskeho obč. zákonníka nepripustili.

Tým viacej musíme podržať inštitúciu odkazovníctva, že nemôžeme vylúčiť uskutočnenie tej poslednej vôle testátora, ktorou jednoho dediča sprostí snášania bremien pozostalosti, — čo vlastne nič iného neznamená, než porídenie odkazu a tým viacej, že máme aj odkazy ex lege. Týmto je na povinnú časť odkázaný dedič, vdova dotyčne v dovského práva a vetevný dedič, keď nie celá pozostalosť je vetevným majetkom.

Chcem sa ešte zcela v krátkosti zmieniť v rámci tohoto článku o vetevnom dedení. A síce preto, že vidím, že ohľadom tohoto má mnoho právnikov mýlne názory. Tak uvedená stať tvrdí, že vetevné dedictvo je v §. 735. a nasledujúcich občianskeho zákonníka obsažené, líšiac sa uhorského zvykového práva len rozsahom, tojest prikazujúc každej vetvi polovicu pozostalostí. — Naskrze nie. Vetevné dedenie vôbec neni obsažené v rakúskom zákonníku, ani v menšom rozsahu a sa vôbec nelíši od dedičskej postupnosti tohoto zakonníka. Je voľačo iného, čo sa nedá srovnať s predpismi dedičskej postupnosti.

V rakúskom zákonníku (§. 735. a nasleduj.) je ustanovena zásada pokolennej blízkosti, systém parentelný. Na vlas tak jako v uhorskom práve. Jestli teda zostaviteľ nemá potomkov a manžela (manželky), sú zákonnými dedičmi dľa uhorského práva tí istí vzostupní poťažne pobođní príbuzní a v tej istej postupnosti, jako dľa rakúskeko práva. Jestli sa ale v pozostalosti vetevná hodnota nachádza, totiž také veci poťažne hodnoty, ktoré pochádzajú od spoločného predka a pripadly pozostavcovi cestou dedenia alebo bezplatného titulu inter vivos, či mortis causa, majú tí vzostupní poťažne pobodní príbuzní, ktorí sú tiež potomkami tohoto predka, právo dedičské na tieto veci, poťažne ich hodnotu a síce medzi sebou tiež dľa postupnosti pokolennej blízkosti. Jestli je celá pozostalosť vetevnou hodnotou, dostanú vetevní dedičia celú pozostalosť; ináče vetevnej hodnote zodpovedajúcu čiastku. V poslednom prípade majú síce meno „dedič“, sú ale v podstate odkazovníkmi vetevného majetku.

Jako teda vidíme, vetevné dedenie neni opakom parentelného systému, ani kvantitatívne od neho odlišnou sústavou, ale je to speciálna ustanovizeň, dľa ktorej sa berie do ohľadu v istých prípadoch pôvod pozostalostného majetkn a na tomto základe vylučuje nie len jedna vetev druhú, ale aj ďalšie pokolenie jednej vetve bližšie pokolenie druhej vetve.

Či je upustenie od vetevného dedictva správne, to je sporná otázka, ktorou sa v tesnom rámci tohoto článku podrobne nemôžem zabývať. Nedržím za správne otázku pre Slovensko a Podkarpatskú Rus a pre ostatné zeme Republiky odlišne riešiť, krome z iných príčin už aj z toho dôvodu že v tejto otázke nesmie žiadna historická rozpomienka rozhodovať, ale jedine to, či sústava vetevného dedenia je všeobecným právnym citom, snútornou spravedlivosťou odôvodnená. Veď už ani v Uhorsku nemal aviditný rodinný majetok toho významu, ktorý by podržanie tejto sústavy z historických ohľadov odôvodňoval.

Dľa môjho názoru je vetevné dedenie v dnešnej podobe neudržiteľné. Zákonné dednie má sa dľa domnelej vôle pozostavcu, totiž dľa právneho citu ľudu riešiť. Nezodpovedá právnemu citu, aby dedilo tretie štvrté atď. pokolenie majetok len na základe jeho pôvodu a aby ďalší príbuzný na tomto základe mal prednosť pred bližšími, a aby majetok, ktorý dlhé časy bol v rukách pozostavcu alebo jednomo pokolenia, na základe pôvodu zpät pripadol. Sústava, ktorá by vedľa podržania poťažne uvedenia zásady vetevného dedenia tieto tri nespravedlivosti a týmto aj ťažkosti ustálenia podstaty poťažne hodnoty vetevného majetku eliminovala, zodpovedala by pávnemu citu. Veď každý musí cítiť, že na príklad v nasledujúcom prípade vetevné dedenie je spravodlivé: Otec zomre jeho majetok pipadne dvom malým deťom. Za krátky čas jedno dieťa zomre; dľa vetevného dedenia pripadne celá pozostalosť súrodencovi, dľa z druhej polovce matke, ktorá sa znova vydala, a po ktorej dedia deti z druhého manželstva. Za krátky čas teda prejde majetok do rúk úplne cudzích.

Nemecké práva síce už dávno eliminovaly vetevné dedenie, francúzsky code civil ale s istými korektúrami podržal toto dedenie, ktoré aj dnes je tam živým právom.

Končím stať poukazujúc ešte krátko na to, že inštitúcie a právne pravidlá, platné na Slovensku, utrpely pri oficielných i ne-

oficielných unifikačných prácach niektoré nedopatrenia. Uvádzam tieto príklady:

Na treťom Sjazde slov. právnikov 1922 v Bratislave bol prijatý návrh judiciálnej sekcie pre právo občianske, aby v obore práva dedického do návrhu zákona (o recepcii rak. obč. zák.) bolo prijaté z uhor. práva ustanovenie o nároku pozostalého manžela na polovicu v manželstve spoločne získaného majetku (koakvizície).*)

Avšak koakvizícia neni právnym titulom mortis causa, ale intervivos, nepatrí tedy do dedičského práva ale do rodinného majetkového práva.**)

Príklady zo zákonníkov, ktoré čiastočne unifikujú zákonníky.

Zákon 269-1919 o padelaní peňazí a cenných papierov v 10. §-e upravuje používanie 91. a 92. §-ov uhorského trestného zákonníka a síce tak, že sadzba trestnice 10—15 rokov použitím 92. §-u, teda 3 roky, naproti tomu ostrejšia trestná sadzba doživotnej trestnice sa už používaním 91. §-u môže zmierňovať až na 3 roky trestnice, z čoho následuje, že použitím 92. §-u ešte nižší trest sa môže vymerať. To znamená, že ostrejšia sadzba má nižšie minimum, čo je zásadne vylúčené.

Zákon 161-1921 (novela civilného poriadku) obmedzuje dovolanie a pripúšťa ho, keď neni hodnota predmetu sporu vyššia než 1000 kor. len prot zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu. Proti potvrďujúcemu rozsudku len vtedy, keď prvostupňový rozsudok bol vynesený na základe usnesenia odvolacieho súdu, ktorým driavejší rozsudok bol zrušený a vec vrátená prvému súdu so záväzným právnym posudkom.

Tento posledný prípad je ale možný len dľa rak. civilného súdneho riadu. Dľa uhor. civ. súdneho riadu sa to nemôžet stať, a predsa článok VII. citovaného zákona v bode e) aj tento prípad uvádza, a v závorkách sa dovoláva na 505. 518. § uhor. civilného súdneho poriadku. Tieto odseky ale nejednajú o rozväzajúcom usnesení, ktorého uhor. civilný súdny riad v odvolacom pokračovaní vôbec nepozná, ale o rozsudkoch, ktoré môžu byť napadnuté dovolacou žiadosťou a v ktorých prvému súdu na ďalšie rozhodnutie žiadneho právneho pokynu nedá, ale otázky (právne nástedníctvo základ pohľadávky, sporu prekážajúce námietky, alebo okolnosti) sám rieši.

Ťažkosti jednotnej novely, opierajúce sa o dva odlišné právne systémy, zapríčiňujú rôzne vady. O jeden dôvod viac, aby sme urýchlenie kodifikačných prác s radosťou vítali.

Spolkové zprávy

„Jednoty konceptných úradníkov administratívnej správy na Slovensku.

V nasledujúcich riadkoch uvádza sa stručná zpráva o vzniku, organizácii a vývine „Jednoty konnceptných úradníkov administratívnej správy na Slovensku“.

---

*) Viď: »Naša unifikácia« (Knihovňa »Práv. Obzoru« sv. II., strana 135).

**) Viď »Práv. Obzor« roč. III., číslo 1.—2., str. 9. a nasl.

„Jednota“ bola založená na ustavujúcom shromaždení dňa 25 marca 1922 v Bratislave za prítomnosti početných zástupcov župnej, mestskej a policajnej služby pod predsedníctvom šéfa administrácie terajšieho p. ministra dr. Jozefa Kállaya.

Predseda pádnymi slovami poukázal na nezbytnú nutnosť organizovať slovenské administratívne úradníctvo v jedon silný, nepolitický, čisto odborný celok. Dr. Kállay — keď uznal vážne a aktuelné pohnútky *materielného karakteru* tejto organizácie — spomenul *zvláštne složenie* slovenského administratívneho sboru. Je to sbor úradníctva rozličnej administratívnej výchovy, smýšľania a tradicie; a práve preto má sa v záujme jednotnej, demokratickej a republikánskej slovenskej administratívy amalgamizovať odborne a spoločensky.

Pod dojmom prívetu dr. Kállaya ustavujúce skromaždenie usnieslo sa jednohlasne založiť vlastnú organizáciu; prijalo už vopred vypracované stanovy a vyvolilo si predsedníctvo a výbor.

Za predsedu bol zvolený dr. Jozef Kállay, za podpredsedov: župan dr. Ján Ruman a min. radca dr. Dolejš a za generálneho tajomníka odb. radca dr. Štefan Benko.

Výbor má 16 členov Stanovy boly schválené ministerstvom pre správu Slovenska dňa 1 apríla 1922.

Potom nastala doba organizácie spolku.

A táto práca narazila na značné prekážky.

Ako to obyčajne býva, oduševnenie prvého dňa za istú dobu ochablo a bolo treba intenzivnej agitácie priviesť pod jednu strechu tých, ktorí sú vo svojích najprirodzenejších hmotných a stavovských veciach na *seba oakázaní.*

Tieto prekážky boly jednak politického, jednak stavovského rázu.

Politického preto, poneváč sme museli — bohužial — skúsiť, že aj čisto odborné spolky v našej republike pribarvujú sa politickými heslami; utekajú pod ochranu politických strán, očakávajú od nich úspechy veľmi problematickej ceny; nechápuc, že každej organizácii môže dať prestiž, vplyv a moc jedine jej *vnútorná sila.*

Stavovského razu preto, poneváč naša vláda nemá dostatočného po porozumenia voči tým najoprávnenejším požiadavkom konceptného úradníctva

Tretia prekážka je pri získaní do spolku mestských konceptných úradníkov neistý pragmatikálny stav terajšieho mestského úradníckeho sboru následkom prevedenia obecnej administratívnej reformy.

Ovšem — post tot discrimina rerum — máme dnes 380 členov sdružených v „Jednote“.

Je to výsledok pomerne potešiteľný, keď uvážime, že oni reprezentujú asi $^2/_3$ celého konceptného administratívneho úradníctva na Slovensku.

Majetok spolku zo zápisného a z členských príspevkov obnáša dnes 11,000 kor. a vložený je na účet poštového šekového úradu.

Výbor zasedal do dnes trikrát a zapodieval sa otázkami a úlohami, jemu podľa spolkových štatútov prikázanými.

Významnou udalosťou je v živote spolku menovanie jeho predsedu dra Jozefa Kállaya za ministra pre správu Slovenska.

„Jednota“ má v každej župe svojho dôverníka a boly urobené pokusy, stvoriť po jednotlivých župách menšie sekcie — odbočky, ovšem táto otázka dostane významu a aktuality až vtedy, keď začnú fungovať veľké župy slovenské.

Členovia spolku ukazujú dosť čulý záujem o svoju organizáciu; podané osobné žiadosti a návrhy vybavujú sa zpravidla prezidiálne; a žiadon — ani ten najmenší dotaz alebo prosba — nezostane nevybavenou.

Značný pokrok v živote spolku je, že „Právny Obzor“ otvoril nám svoje stĺpce na uverejnenie odborných článkov a oboznámenie so spolkovým životom. K tomu sú ale potrebné veľké *hmotné obete*, ktoré sa však dajú snadne snášať. Keď každý člen „Jednoty“ si pokladá *za povinnosť* odoberať tento jediný odborný časopis slovenský.

Bratislava, 30. nov. 1922.

Dr. Štefan Benko v. r.,
generálny tajomník.

Z advokátskej komory.

O protestovaniu zmeniek.

Ministerstvo spravedlnosti na dotaz, či je potrebné z ohľadu na moratoriálne nariadenie ktorési zmenky protestovať alebo nie, odpovedalo toto:

O proteste zmeniek obsahujú osobitné ustanovenia nariadenia o moratoriu, vydané býv. uhorskou vládou, menovite nariadenie č. 2807-15 M. E., označené ako nariadenie moratorium rozviazujúce a potom nariadenie býv. uhorskej vlády, týkajúce sa doplnenia výnimočných opatrení, ktoré sa vzťahujú na zmenky a iné papiere ta mpomenované, tedy nariadenia č. 3925-15 M. E., 532-16 M. E., 1547-16 M. E., 2648-16 M. E., 3858-16 M. E., 705-16 M. E., 1569-15 M. E. 3419-17 M. E., 5052-17 M. E., 1273-18 M. E., 2727-18 M. E. a 4145-18 M. E.

Na doplnenie týchto nariadení, vydaných pred prevratom, vydal minister s plnou mocou pre správu Slovenska ďalšie obdobné nariadenia a to č. 4-19 č. 74-19, č. 105-19 a 159-19, uverejnené voskrz v Úradných Novinách a potom nariadenie č. 104-19 tamtiež uverejnené, ktoré sa týka moratoria pre obvody sedrií, v tomto nariadení uvedených.

Či v konkrétnom prípade v smysle uvedených nariadení treba zmenku protestovať alebo nie, po prípade v akom termíne, je vecou výkladu týchto nariadení. Výklad ten prislúcha súdom a ministerstvu spravedlnosti ako administratívnemu úradu nemožno do rozhodovania súdu zasahovať žiadnym spôsobom (§-y 96. a 98. ústavnej listiny), a tedy ani všeobecným výkladom nariadení, o ktoré ide Výšuvedené nariadenia týkajú a zmienok čo do splatnosti časove presne označených, ktorých splatnosť už nastala, a preto ministerstvo spravedlnosti nie je v stave, aby v tejto veci nejaké opatrenia učinilo.

Sbierka rozhodnutí vo veciach trestných.

(Büntetőjogi határozatok tára.)

(Pokračovanie).

Císlo 176. Pri posúdení žiadosti predloženej poškodenou stranou v trestnej veci pre prestupok usurpovania ochrannej známky za účelom zabavenia, uloženia do zvláštnej úschovy, a učinenia opatrení nutných k zamedzeniu opakovania trestného činu, smerodajným je § 28. zák. čl. II: 1890, ktorýžto § i po uvedení trestného súdneho poriadku zostal v účinnosti. (R. P. I. zo dňa 5. decembra 1906, čís. 10757-1906.) § 28.

Zákonný článok č. XII : 1894 o poľnohospodárstve (zemedelstve) a o poľnej policii.

Číslo 179. Vlezením spáchaná krádež na zemedelských plodinách v ohradenej ovocnej zahrade a to do výšky ceny ustanovenej v §§. 93. a 97. zák. čl. XII: 1894, bez ohľadu na miestnu polohu ovocnej zahrady, tedy i krádež, spáchaná v ovocnej zahrade, ležiacej vo vnútornom obvode obce, zakladá prestupok proti poľnopolicajným predpisom, ktorý spadá pod § 93. lit. a) citovaného zákona. (P. U. zo dňa 29. marca 1895, čís. 70.) § 93.

Číslo 281. Ukradenie zemedelských plodín v cene 60 K nepresahujúcej z ovocnej zahrady, vinice, školky alebo z poľa i v prípade, že je tu okolnosť označená v §-e 337. tr. z., zakladá skutkovú podstatu poľnopolicajného prestupku proti §. 93. lit. a) zák. čl. XII: 1894. (P. R. zo dňa 23. februára 1911, čís. 92.) § 93.

Číslo 18). Prestupok spáchaný krádežou určenou v §-e 93. lit. a) zák. čl. XII: 1894, nie je zločinom ani voči takej osobe, voči ktorej stáva prípad označený v §-e 338. tr. z. (P. R. zo dňa 29. marca 1895, čís. 72.) § 93. lit. a).

Číslo 181. Pri zmenení peňažnej pokuty, vymeranej pre prestupok proti poľnopolicajným predpisom na trest zamčením, smerodatný je § 114. zák. čl. XII: 1894, a nie 22. tr. s. p. (R. P. I. zo dňa 23. novembra 1904, čís. 9572-1904.) § 114.

Zákonný článok č. XXXI : 1894 o práve manželskom.

Číslo 182. Skutková podstata prečinu, určeného v §-e 124. zák. čl. XXXI: 1894, môže byť konštatovaná len vtedy, jestli niekto napriek prekážke § 124.

alebo dôvodu neplatnosti stanovených zák. čl. XXXI. z 1894, vedome uzavre sňatok pred civilným úradníkom; jedine sňatok cirkevný neprivodí tohoto prečinu. Tomuto odporujúci trestný rozsudok porušuje zákon. (R. P. I. zo dňa 18. februára 1903, čís. 1458-1903.)

Zákonný článok XXXVII : 1895 o vynálezových patentoch.

Číslo 183. Vo smysle §. 10. zák. čl. XXXVII : 1895 oprávnený je majiteľ niektorého patentu, aby praktické uplatnenie alebo používanie svojho patentu postúpil osobe inej. V prípade takého postúpenia všetky práva, ktoré inak podľa §. 8. citovaného zákona náležia majiteľovi patentu, môže uplatňovať ten, komu bolo praktické uplatnenie a používacie právo povolené. § 10.

Z toho následuje, že posledne zmienený, jakožto vo svojom práve prestupkom zneužitia patentu zkrátená strana (odstavec 6. §. 13. tr. s. p.), je oprávnený k podaniu súkromého návrhu nutného podľa §. 50. zák. čl. XXXVII : 1895 k tomu, aby prestupok mohol byť stíhaný, a podobne má právo používať všetkých práv, ktoré zák. článok XXXVII : 1895 priznáva zkrátenej strane. (R. P. I. zo dňa 13. februára 1907, číslo 1433-1907.)

Zákonný článok XLI : 1897 o povinnom odvádzaní exemplárov tlačových produktov k účelom vedeckým.

Číslo 184. Neodvedenie povinných, k vedeckým účelom slúžiacich exemplárov tlačových produktov v nepredĺžiteľnej (prepadnej) lehote k tomu určenej zakladá skutkovú podstatu prestupku proti §. 12. bodu 1. zák. čl. XLI : 1897. (R. P. I. zo dňa 7. okt. 1903, číslo 8200-1903.) § 12. bod. 1.

Zákonný článok IV : 1903 o vysťahovalectve.

Číslo 210. Bolo-li tlačivo (tiskový produkt), v ktorom boly uverejnené vysťahovalecké oznamy podnikateľa nemajúceho povolenia ministra vnútra, v cudzozemsku shotovené, nesie zodpovednosť za prestupok, spáchaný proti §-u 48. zák. čl. IV : 1903 uverejnením oznamov, v Uhorsku bydliaci vydavateľ tlačív, ktoré tieto oznamy obsahujú; a v takomto prípade k posúdeniu zmieneného prestupku povolaný je tlačový súd, v jehož obvode za tlačivá zodpovedný jednotlivec bydlí alebo sa zdržuje. (R. zo dňa 27. mája 1908, číslo 4073-1908.) § 48.

Číslo 18. K posúdeniu prestupku označeného v §. 48. zák. čl. IV : 1903 je povolaná dľa miesta spáchania prestupku príslušná kráľ. sedria, jakožto tlačový súd. (R. P. I. zo dňa 25. októbra 1905, číslo 9119-1905.) § 49 odst. predposl.

Zákonný článok XXXIII : 1894 o štátnych matrikách.

Číslo 206. Žena, ktorá používa iného krstného mena a priezviska, než tých, ktorými je v matrike narodených zaznamená, len v tom prípade nemôže byť trestaná pre matričný prestupok označený v §. 44. zák. čl. XXXIII : 1894, je-li k používaniu zmeneného krstného mena a priezviska oprávnená na základe manželského pomeru. § 44.

Ten, kto niektorého mena právom používa, pokladá sa vo svojom práve za zkráteného, jestli by tohoto mena iná osoba zneužila. (§. 13. odst. 6. tr. s. p.), a dľa toho môže použiť práv, ktoré zkrátenému (urazenému) podľa trestného súdneho poriadku náležia. (R. P. I. zo dňa 6. mája 1908, číslo 3264-1908.)

Zákonný článok XXXVII : 1897, ktorým sa pozmeňuje §. 412. trestného zákonníka (zák. čl. V : 1878) a §. 59. trestného zákonníka prestupkového (zák. čl. XL : 1879.).

Číslo 479. Napodobenie v obehu súcich poštovných známok prevádzané nie za účelom frankovania, jakož i danie do obehu takýchto predmetov nie k účelom frankovacím zakladá skutkovú podstatu prestupku určeného v §. 2. zák. čl. XXXVII : 1897 i v tom prípade, jestli napodobené alebo do obehu dané poštovné známky nie sú spôsobilé k tomu, aby uviedly niekoho v omyl. (R. P. I. zo dňa 12. apríla 1910, číslo 2514-B-1910.) § 2.

Literatúra.

Sborník věd právních a státních roč XXII č. 2.—4. Dr. J. Kallab: Příspěvek k nauce o fikcích v právní vědě. Dr. J. Vančura: kritické poznámky k nauce o evikci při římském trhu. Dr. J. Vážný: Continuatio furti. Dr. K. Henner: Dvě kapitoly z právních dějin prvotní církve. Dr. V. Bušek: Zásada nerozlučitelnosti manželství a privilegium Paulinum. Dr. M. Stieber: Systematika zákonníků střední Evropy. Dr. J. Kapras: Zemská zřízení opolsko-ratibořská a těšínská. Dr. R. Horna: Návrh zemského zřízení pro Krnovsko z r. 1673. Dr. K. Kadlec: Porob-rásab v právu jhoslovanském. Dr. J. Krčmář: stanovení o hodnotě a ceně v obč. zák. a jejich poměr k některým otázkám současným. Dr. C. Svoboda: Nepřekonatelný odpor a rozvrat manželství. Dr. K. Kermann-Otavský: Abadon v čsl. právu námořním. Dr. Fr. Storch: Hájení obviněného v budoucím tr. řízení. Dr. V. Hora: K nauce o stranách ve sporu. Dr. F. Veyr: Právní postavení majitelů pozemků na území R. Č. S., pokud jsou tito majitelé státními občany německými a pokud pozemky ty podléhají ustanovení §-u 1. z. č. 387-19 Sb. z. a n. Dr. K. Laštovka: Plná moc ministra s plnou mocí pro správu Slovenska. Dr. C. Horáček: Období vázané cechovní politiky živnostenské. Dr. V. Mildschuh: Katagrafé.